



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R.P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu,  
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Deo, Angelis Et Actibus Humanis

**Młodzianowski, Tomasz**

**Moguntiae, 1682**

Tractatus I. De Angelis secundùm se.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82949](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82949)



# TRACTATUS I.

De Angelis secundum se.

**Q**uestiones de Angelis, sunt Appendix primæ Partis, in qua sub finem tractat S. Thomas de Deo prout Creatore, incipitque discurre de Creatione, duratione, dissolutione creaturarum, de causa materiali, &c. Tum primum in quest. 60. incipit tractare de Angelis. Sed quia priores illæ questiones sunt Philosophicæ, assignemus nos examinandis Difficultatibus de Angelis, tanquam de nobilissimis creaturarum speciebus. Sit

## DISPUTATIO I.

De Substantia, & quasi substantialibus Angelorum Prædicatis.

**D**e hoc puncto; Quid nominis Angelus? Ita discurret Arriaga hic Disp. 1. n. 1. Angelorum nomine intelligimus quædam entia a nostris sensibus aliena, à Deo distincta & producta; hoc solum in communi supponendo: nam magis in particulari, An illa sint incorporata: An Intellectiva: Disputatio disquiret.

Ceterum hæc Doctrina

NON SATISFACIT: Nam nomine Angelorum non veniunt animæ separatæ, & tamen illæ entia a nostris sensibus aliena, à Deo distincta, & producta. Item non veniunt nomine Angelorum accidentia spiritualia, quale est gratia habitualis, lumen gloriæ, &c. quæ tamen entia sunt à Deo distincta, producta, à sensibus aliena. Quod autem dicit non venire nomine Angelicæ, g. Ens Intellectivum, eò quod supponitur tunc id quod maximè discutiendum esset, id non convincit: nam cum disputamus contra Atheos, nomine Dei, dicimus id venire, quod est summum & perfectissimum Ens, & tamen id in Controversia versatur. Licitum itaque erit pro explicatione quid nominis, id ipsum adferre, quod insuper prolaturus es, quando non adferunt alia prædicata explicativa illius nominis.

Potius itaque nomine Angelorum venit hoc quod Philosophi appellarunt Intelligentias superiores homine, inferiores Deo, id est Substantias completas, spirituales, creatas.

*Dixi Substantias*: ad distinctionem ab accidentibus. *Completas*, ad distinctionem ab animabus. *Spirituales* ad condistinctionem à materialibus. *Creatas*, ad condistinctionem à Deo. Quamvis, quid nominis Angelus primitivè significet queratur? significat idem quod missus, quo fundamento dicit Gregor. hom. 34. in Evang. *Nomen hoc esse officii, non naturæ.* Hoc polito. Sit

## QUÆSTIO I.

De Existentia Angelorum.

**Q**uænegarint Angelos recenset Bagot. tom. 2. disp. 1. c. 1. Eos de facto existere est de Fide. Ratio. Tum quia Ps. 103. v. 4. dicitur. *Qui facis Angelos tuos Spiritus.* Qui locus non facit hunc sensum: quod Spiritibus utatur Deus ad mittendum & nuntiandum, sed ly facit supponit pro creat, producit, ut colligitur ex Græco. Unde etiam S. Paulus ad Hebr. 1. v. 7. accipit ly facit pro creat: Unde illud facere opponit generationi VERBI. Tum, quia in Script. multa tribuuntur Intelligentiis, quæ supponunt existentiam. Ut Matth. 18. *Videre faciem Patris.* Et 2. Petri 2. dicitur: *Deus Angelis peccantibus non peperisse.* Difficultas in hoc est: An hæc existentia, naturali ratione, demonstretur? quod hic expendendum venit.

PRIMA DEMONSTRATIO est, quæ solet desumi ex 12. Metaph. meminitque illius Raimundus

R. P.  
MŁOD  
TOWSKI  
m. k. Z.  
VI

naudus Theol. Natur. dist. 3. n. 3. Omne quod movetur aut motum à se habet, aut aliunde, sed omne quod motum à se habet, est insensibile ut anima; quod aliunde, sensibile, ut corpus: quia autem Sol, Luna, Stellæ moventur, debent ministerio Angelorum moveri: à quo enim alio?

RESPONDETUR. Hoc argumentum non esse Demonstrationem: quia ut ex aliquo effectu bene colligatur aliqua causa determinata, debet esse talis connexio inter effectum & causam, ut impossibile sit illum effectum ab alia causa pendere, vel saltem pendere connaturaliter; & ita ex possibilitate omnium omnino creaturarum, rectè inferitur Dei existentia: quia impossibile est totam illam collectionem ab alio pendere, quàm ab increato. Ex luce etiam colligimus Solem: quia naturaliter lux pendet à Sole; jam autem motus cælorum nullam talem connectionem dicit cum intelligentiis: nam in primis non implicat, ut Deus immediatè per se solum hunc motum efficiat; non implicat item hunc motum perfici per virtutem aliquam impressam quæ sit distincta specie à nostrate; nam nostras non habet æquabilitatem. Motus autem contrarios possemus salvare, per determinatam qualitatem ad motum contrarium. Deinde non agnoverunt Philosophi impossibilitatem motus perpetui artificialis; cur ergo id non faceret supremus artifex Deus? & si sphæras aliquas vidimus, quarum motus per multos omnino annos volvitur, una in ordine repositione; cur perfectius quid in cælorum motu non imaginabimur? Denique nonne hic motus posset causari à subsistentiis spiritualibus incompletis h. e. animabus, quas non implicabat contradictionem ab initio mundi poni. Addo, in ipsa propositione argumenti, aliquid esse difficile: nam quod dicit, omne quod motum à se habet, esse insensibile, ut anima, est falsum: quia etiam sensibilis anima datur, & tamen habet motum à se; Si autem dicas, ut communius dicitur, omne quod motum habet à se esse sensibile ut anima, falsum etiam erit: nam ipse Angelus, Deus, anima nostra non sunt quid sensibile, & tamen habent motum à se.

Eundem medium terminum sic aliter proponit Bagot. cit. n. 10. Cælum non potest motum habere ab interiori; Ergo ab aliquo motore distincto; hic autem non est alius nisi intelligentiæ. Ant. prob. Tum, quia corpus quod per se immediatè movetur vivens est: & sicut planta quæ talis, non potest sentire; ita nec se movere id potest ab interiori, quod vivens non est; cæli autem non vivunt. Tum quia, si corpus non organicum se movet, in eo non est pars alia movens primò, & alia primò mota, sed totum se per se primò movet, atque ita longè nobilius erit in ratione moventis, quàm sit vivens: quia ipsum animal movet unam suam partem per alteram partem: dicere autem corpus aliquod non vivens

esse nobilius motivum, motu locali præ vivente, repugnat, & est contrarium Philosophorum sensui, præcipuè cum Arist. l. i. de Anima c. 6. ex omnium Philosophorum sensu dicat, animam esse unicum principium motus.

RESPONDETUR. Hoc quod est moveri, dupliciter accipitur. 1. Moveri à principio intrinseco totum illud in ratione totius substantialiter complente: tale moveri, est vitale & indebitum cælis. Aliud est moveri ab intrinseco, ratione alicujus superadditi ipsi toti, jam constituto; quamvis illud superadditum sit unitum intrinseco, & tale superadditum non arguit vitalitatem, convenireq; poterit illi qualitati impressæ, quæ mediâ concessimus posse moveri cælos. Quod attinet ad secundam probationem Antecedentis; Illa multum probat: quia de facto alicui sphære à nobis imprimitur motus, tunc quæro: An illic sit pars alia primò movens, & alia primò mota, vel non sit? Si non est, movebitur sphæra motu perfectiori, quàm animal: Si autem est. Ergo motus ille non primò convenit toti sphære, adeoq; non est sphæricus. Quando autè arguens ulterius subsumit; Talis motus principium non posse esse nisi intelligentiam, id negatum, cur enim non poterunt esse animæ separatae?

INSTAT Idem. Cum probatum sit, spiritus creatos esse possibiles, & aliqua opera illos exigere ut causas connaturales, si quis eos neget existere, negare poterit solem existere: quia lux ista sine ullo creaturæ ministerio à solo Deo pendere posset. Constat etiam Deum se solo non facere, quod per creaturas facere potest.

RESPONDETUR. Non probari quod sint aliqua opera, quæ connaturaliter non nisi Angelos exigant tanquam causas, sed ad summum probatur quod motus cælorum exigit causam intelligentem, qualis poterit esse Deus, vel anima separata. Quod adfertur de Sole non convincit: Quia quando videmus posito aliquo ponit aliud, non posito non poni, & est proportio hujus ad illud, in ratione dependentiæ, bene inferimus, hoc quidem effectum, illud autem esse causam, & quia id habetur in luce respectu Solis, bene inferimus solem esse causam; lucem autem effectum; quem ipsum solem, cum sensu percipiamus, immerito negarémus existentiam illius. Sed motus cælorum, non est major connexio cum Angelis, quàm cum Deo, animabus separatis &c. positisque Angelis, non hoc ipso ponitur motus cælestis &c. ideo non habemus fundamentum inferendi ex motu cælorum, Angelorum existentiam. Quod autem assumitur, Deum non facere per se, quod facere potest per causas secundas: ad hoc rectè respondet Arriaga d. i. n. 2. quia scilicet de hoc est difficultas: An detur de facto talis causa secunda, à qua de facto, fiat ille motus? vel ad maximum verum est axioma de causa secunda habente specialem proportionem cum illo effectu; non habet autem

tem talem proportionem Angelus cum illo motu, ut excludat Deum, animas, à tali ratione causæ.

INSTAT 2. idem. Artificialis motus est à principio intelligente, at per Arist. omnis motus artificialis pro principio causæ habet circum; omnis autem huiusmodi motus fit per rectum; vestis spectat ad libram; quæ verò circa libram sunt, referuntur ad circum, nisi ergo confundere velis motum artificialem cum naturali, necesse est, ut nullum omnino circulem motum, quàm merè artificialem, & à principio intellectivo productum agnoscas.

RESPONDETUR. Bene dici potest, esse hunc motum & à principio intellectivo mediata, ratione scilicet talis & talis qualitatis impressæ productæ à Deo. Deinde quamvis de facto motus circularis sit motus artificialis, cur implicabit de possibili qualitas impressa, determinata ad motum non nisi circulem, & æqualiter præstandum?

INSTAT 3. Nulla facultas nisi intellectiva per Arist. in c. 1. quæst. mechan. est primò contrariorum effectuum productiva: Solus enim intellectus, utrumque complectens, potest eorum cognitionem dirigere; at in motu circulari, mirum in modum reperiuntur contrarietates motuum, eodem enim & unico motu corporis continui, dum una pars antrosum fertur, altera retrò fertur, idem motus circa axes tardissimus, in extrema parte spheræ velocissimus est, nec locum totalem mutans, dum movetur quiescere videtur.

RESPONDETUR. Transeat quòd motum circulem non possit dirigere nisi natura intellectualis, cur eum non diriget anima separata? Deinde argum. multum probat; probat enim non esse possibilem qualitatem impressam gyrationis spheræ; hæc enim qualitas deberet facere motus duos contrarios, ut vult Objectio, cum illos facere non possit, ut assumitur. Probat etiam non posse dari motum rectum, nisi à facultate intellectiva: Quia hic semper si sit initium habet rationem acclivis & declivis, antrosum & retrorsum &c.

2. DEMONSTRATIO est petita ab Energumensis, dum tot idiomatibus loquuntur, tantum robur ostendunt, & loquuntur etiam, faciuntque mala, quæ in Deum ut causam principalem referri non possunt.

RESPONDETUR. Varietas idiomatis posset referri in species impressas consimiles eis, quas habuerunt Apostoli; cum eas Energumenis posset Deus ex altis consiliis infundere; posset referri in plures animas subintrantes: Posset referri quod anima separata, videns species linguarum in alijs animabus, similes sibi formet. Et Arist. Universaliter enuntiat in problemat. 1. q. 1. talia opera energumenorum posse à melancholia causari. Quod attinet ad robur,

cur non posset Deus augere illorum vires? Rursum cur non posset hoc referri in animas Gigantum subintrantes? Deinde vel sunt animæ ejusdem speciei, vel diversæ? Aut saltem majoris perfectionis substantialis? Pone de possibili alias animas specie vel substantialiter, ut voluit Scotus distinctas, subintrare, mirandaq; illa facere. Si autem sunt ejusdem rationis hoc præstabant in robore, quod præstant animæ Gigantum. Quod attinet ad præcisam portationem ponderum, puro animam non minus posse portare, quàm diabolum aliquem; nam uterq; est spiritus, nec gravatur corporalibus. Quare autem illæ animæ separatæ, plus facere possint, si subintrent energumenum, quàm potuerint conjunctæ? In id principium referri debet, quia conjunctæ substantialiter, dependent in operando à corpore, hinc robur illarum restringitur qualitate corporis. Quia verò animæ illæ subintrantes non unirentur substantialiter, nec producerent illa opera vitali modo, fit ut non sit principium restrictivum roboris animarum, adeoque plus facere poterunt. Opera mala & dicta energumenorum, quòd non possint referri in Deum; Concedimus interim: Nam si potest Deus habitum vitii & erroris producere, cur non & causare illa opera? Cum careant malitiâ, carendo libertate? Sed poterunt illa opera referri in animas separatas malas, in turbationem phantasmatum, & humorum, cum constet in talibus circumstantiis, interdum etiam probos viros, ineptire.

PROBANT aliqui existentiam Angelorum ex eo, quòd serpens locutus sit Evæ; Id autem non posse referri in aliud, quàm in angelum malum. Sed id non convincit. Fide enim novimus, non demonstramus illam locutionem, hic autem agitur de demonstratione. Quid si fecisset id Deus extraordinario concursu consimili ei, quem exhibuit maleficis in Ægypto, antagonists Moylis? Quid si retulisset id Eva in animam sub initium mundi creatam? Quid si retulisset in animam separatam, præcipue cum demonstraret sibi Eva, non implicare contradictionem mortem, & eum non habuerit demonstrationem, extra Paradisum nullos esse homines.

3. DEMONSTRATIO est petita ex complemento universi. Sed de hac alias. Demonstratio petita exinde. Quòd Deus creavit mundum, ut ea propter lauderetur, laude, ex actu comprehensivo mundi projecta non convincit. Tum quia liberum fuit Deo, creato mundo, creare creaturas intellectuales vel non, & quod crearet, non est argumentum, nisi ab experientia, quæ, nulla de existentia Angelorum. Tum quia anima separata potest comprehendere universum, ut noscitur ex materia de comprehensione. Dicere autem quòd anima separata, vix plus aliquid intelligat, quod non intellexerit

R. P.  
MŁOD  
TOWSKI  
m. d. et Z.  
VI

conjuncta, est dictum contra communem persuasionem, nec erit ex eo anima unita in statu violento: Non est enim status violentus, ad quem essentialiter ordinatur anima, ordinatur autem ut uniatur corpori & in corpore eliciat operationes dependentes à corpore, adeoque impediens comprehensionem universi. Denique cur non sufficiat saltem, elevari animam ad istam comprehensionem. Tum quia allata ratio potius est congruentia, nec enim apparet, quod sit demonstratio, ut inquit Aristoteles Propter quid, vel Quia. Vide infra. Quæ solent adferri ad probandum, quod de facto non existant Angeli, non convincunt: Nam quamvis dicatur homo formatus ad imaginem Dei, non sequitur per hoc negari, quod in suo ordine etiam Angeli sint imago Dei. Creatio illorum licet clare non sit in Genesi expressa: Nam rudi populo & ad idololatriam propenso fortassis id non expediebat propalari. Per multos tamen PP. significatur implicite in generatione cælorum, cum sint incolæ cæli. Et quamvis homo ex ordine sensibilium sit quid perfectissimum, non excludit entia perfectiora spiritualia.

Quamvis autem existentia Angelorum demonstrari non possit, non sequitur ex hoc jam illos non existere: Multa enim non demonstramus quæ existunt: Ut videre est in qualitatibus occultis, virtutibus corporum, compositione continui &c. Et quamvis quod intelligi non potest, existere non possit, sufficit ut à perfectissimo intellectu intelligatur, à nobis in statu separationis, & nunc saltem per species alienas,

## QUÆSTIO II.

*An Angeli sunt corporei?*

**O**lim etiam Catholici DD. censuerunt, Angelos esse corporeos. Simpliciter corporeos docuit Hilarius, Elias in or. i. Nazian. Cassianus, Macarius Senior. Joan. Thessalon. Faustus & alii, quos refert Franc. Lugo hic d. i. c. i. n. 3. Suar. l. i. c. 5. à n. 4. Alii tenuerunt illos esse spiritus cum tenuissimis corporibus, ut Origenes, Basil. Aug. l. 83. quæst. q. 47. Et 3. de Trin. c. 10. nec id retractavit. Rupertus & Bern. l. i. De Consid. c. 4. non audent decidere pro illorum incorporeitate, quibus accessit Cajet. in c. 2. ep. ad Eph. Adde illi Caranzam, Canum, Sixtum Senensem. Unde Suar. hoc docentes, non damnant erroris contra fidem. Sed cum communi

DICENDUM est. *Angelos non esse corporeos.* Ratio. Tum quia appellantur à S. Script. Spiritus. Tum quia attribuuntur illis actiones, quæ non sunt propriæ corporum: Ut visio faciei Patris, peccare, & similia. Quod autem absolute careant corpore. Ratio, quia in S. Script. constanter & sine addito semper appellantur spiri-

tus, non appellarentur autem, si essent compositi ex corpore, unde & homines quamvis habeant animam spirituales propter compositionem cum corpore, non appellantur constanter spiritus. Vide Apoc. c. i. v. 4. c. 5. v. 6. Matth. 10. Vocantur *spiritus immundi*. Lucæ 10. *Spiritus subijciuntur nobis. Administratorii Spiritus*, ad Hebr. i. Tum quia si Angeli constarent corporibus quibuscunque non rectè opponerentur corporibus, opponuntur autem, nam Paul. ait: *Non est nobis colluctatio adversus carnem sed adversus spiritualia nequitia.* Idem etiam docet Later. sub Innoc. III. Quod etiam refertur in capite *Firmiter* de summa Trin. *simul ab initio temporis utramq; de nihilo condidit creaturam spiritualem & corporalem, Angelicam videl. & mundanam, & deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.* Ubi ly *spirituale* restringitur ad Angelicum. Locus iste ex hoc urgetur: Quia ab initio illius dicitur, *Firmiter credimus.* Unde debet ad omnia contenta referri; aliàs daretur hæreticis ansa dicendi, quod post definitiones hoc quidem sit Articulus fidei, non illud: Et si voluisset Concil. non nisi hoc definire, quod in tempore sint omnia producta, clariùs dixisset omnes creaturas ab initio temporis fuisse creatas: Et si hic locus simpliciter accipi possit etiam accipi debet. Patres qui in oppositum citantur, dicit Martinon, locutos non ex traditione Majorum, sed ex Platonica Philosophia.

DICES 1. In 7. Syn. Act. 5. refertur de Jean. Episc. Thessal. quod probavit per Epistolam, Angelos esse pingendos, non Deum, sunt enim corporei, acclamavit Concil. *Etiam Domine.*

RESPONDETUR ex Joan. à S. Thoma Disp. 19. art. i. n. 19. ly: *Etiam Domine*, non refertur ad Epist. lectam longiusculam, sed ad compendium illius, quod fecit Tarassius Patriarcha his verbis, ostendit Pater quod & Angelos pingi oporteat, quando circumscribi possunt, & sicut homines apparuerint, quæ verba nihil sinistri continent, acclamatumque est illis; *Etiam Domine.*

DICES 2. cum Cajet. Datur in rerum natura vegetativum sine sensitivo, sensitivum sine motu progressivo, intellectivum absque motivo secundum locum; Ergo etiam debet dari intellectivum sine sensu, cum solo motu progressivo, quales essent mali dæmones, præditi corporibus aëreis.

RESPONDETUR. Inprimis Martinon dicit, non esse necesse dari omnes gradus possibiles. Rainaudus dicit, probare multum argumentum, nempe quod dari debeat sensitivum sine vegetativo. Catharinus etiam docet apud eundem n. 60. Falsum esse dari intellectivum sine motivo secundum locum. Sed de hoc

Argum. mox inferius.

DIFFI-

## DIFFICULTAS I.

*An incorporeitas Angelorum demonstrata sit?*

Procedit titulus non de Demonstratione Theologica, hoc est ex principiis Fidei, nec de Morali petita ex congruentia ne universum careat tam excellenti gradu, sed procedit de Demonstratione si non Metaphysica, saltem Physica.

## Punctum Difficul-

tatis I.

*Demonstretur intentum per Complementum universi.*

PRIMA DEMONSTRATIO desumi solet ex indigentia complementi universi. Eam proposuit magno apparatu P. Laurentius Pitaris meorum Magistrorum Magister, & ante illum Suar. Disp. 36. Met. S. 6. Desumiturque ex Thomae pluribus locis, sed & hic quaest. 50. a. 1. in Corp. & 2. contra Gentes à cap. 46. Angeli sunt substantiae quae complent perfectionem universi creati, perfectissima etiam sunt completa, sicut & forma complet materiam, & animarum omnium ordinem, quoad perfectionem, complet anima rationalis, quae est perfectissima. Angeli autem sunt creaturae perfectissimae: Sed hoc complementum est incorporeum; Ergo & Angeli erunt incorporei. Min. prob. Complementum universi est, per quod universum maximè assimilatur suo principio producenti, quantum illi assimilari potest effectus, ab ipso productus, atqui hoc debet esse omnino incorporeum. E. Maj. prob. Quia cum universum sit productum in ordine effectus, & omnis effectus per hoc accipit complementum, quod quantum fieri potest, accedat quàm vicinissimè, & assimiletur suo principio: Omne enim agens idè agit ut assimilet sibi passum, & quò perfectius est, eò perfectius assimilatur: Hinc etiam universum, per hoc accipit complementum ultimum, per quod est maximè simile suo principio producenti, hoc est Deo. Quod autem hoc complementum debeat esse incorporeum, adeoque illud, in quo debet fieri assimilatio, ita prob. Quia tunc maxime attenditur perfecta assimilatio effectus ad causam, quando effectus quantum fieri potest accedit ad causam in eo, per quod causa producit effectum: Sicut calidum imitatur calidum in calore, & homo Filius, imitatur perfectè Patrem hominem, in esse hominis; quia sit eo per id, quo Pater constituitur, in esse hominis; unde si fortè Architectus fuerit, imitatur eundem effectus secundum id, per quod, constituit domum. Hinc nullus unquam Architectus potuit facere hominem domum,

quia nemo constituitur in esse hominis pro typo, quo tanquam virtute proxima, efficit domum: Atqui id per quod Deus hominem produxit est omnino incorporeum; Ergo id per quod universum perfectè quantum fieri potest assimilatur suo principio incorporeo, debet esse incorporeum. Min. immediata prob. Quia Deus produxit universum per intellectum & voluntatem, ergo ut universum assimiletur, quantum potest perfectè virtuti sui principii, debet intellectui & voluntati illius assimilari; sed quod est perfectum intellectuale, debet esse omnino spirituale, neque ejusmodi intellectuale, dari implicat; Ergo id per quod universum assimilatur Deo, secundum quod illud produxit, debet esse omnino incorporeum.

Subsumptum hoc, quod scilicet intellectuale debeat esse incorporeum probat ibidem, devolviturque ad hoc quod intellectuale completum non implicat; sicque id probat; Quando in aliquo genere invenitur imperfectum, oportet existere in illo genere perfectum: Cum ergo in ordine universi, reperiatur intellectus imperfectus, nimirum anima rationalis, debet etiam reperiri intellectivum perfectum, hoc est Angelus. Porro existente imperfectiori, necesse est praexistere tunc perfectum in illo genere, quando imperfectum non est via ad perfectum, ut productio partis, est via ad productionem totius: Vel quando perfectum existit in imperfectiori, tuncque praesupponitur imperfectum perfectio, ut ordo naturae ordini gratiae, quae ponitur in natura. Ceterum perfectius semper praexistit, & sic prius animatur cor, quàm pedes. Cum ergo Angeli sint digniores quàm animae, existentibus animabus, erit necesse praexistere Angelos.

RESPONDETUR. PRIMUSQUE MODUS hic potest haberi. Negando scil. Maj. Prob. ejus non ostendit de facto dari tale complementum; imò cum Deus liber fuerit in producendo, cum tanta, vel tanta perfectione mundum, non datur demonstrativa ratio, quod Deus hac sua libertate usus sit ad ponendum perfectum gradum intellectivi. Unde illud complementum poterat esse aliud, & non Angeli, complementumque illud debet stare in creaturis perfectissimis, quas Deus esse voluerit, sed non perfectissimis in ipsa rei natura. Et S. Th. ut docet Cajet. & Ferrar. ponit hanc rationem pro congruentia, ut solet in explicatione aliorum, ad fidem revocabiliū.

SECUNDUS MODUS est, qui magis petit intentum objicientis. Negando Min. cum sua probatione idque ex eo. Duplicia sunt agentia, quaedam univoca, alia æquivoca: Univoca volunt sibi assimilare passum, hocque probant inihi adducta; hæc autem quae æquivoca sunt, non debent sibi assimilare passum; sed si sint intellectualia, sunt agentia per ideam. Porro assimil-

R. P.  
MŁOD  
TOWSKI  
m. d. et Z.  
VI

assimilatio hæc, quæ habetur ad ideam, non debet esse assimilatio in ratione entis & intellectivi, sed in ratione exprimentis hoc, quod ideatum est; & ita Architectus est causa æquivoca domus; unde & assimilatio domus non debet esse in ratione intellectivi, sed in ratione habentis talem compositionem, qualis fuit ideata. Cum ergo Deus universum hoc operatus sit tanquam causa æquivoca, similitudo etiam complementi huius universi potuisset esse non in similitudine ad intellectivum, sed in similitudine ad ideam, quam Deus liberè habuit de hoc mundo: Nunquid enim implicasset contradictionem fieri mundum sine ulla creatura intellectuali? Et sicut leo assimilatus est illi ideæ, quæ habita de illo à Deo sine assimilatione in ratione intellectivi; ita idem potuisset evenire toti universo.

TERTIUS MODUS occurrendi eidem argumento est, in quantum videtur velle demonstrare, quod omne incorporeum sit intellectivum; de quo aliàs.

QUARTUS MODUS occurrendi difficultati est. Negando quod universaliter existente imperfectiori, sit necesse existere perfectius: Nisi utrumque ad idem necessariò ordinetur, & ita existente unâ longitudine, non est necesse existere perfectissimam longitudinem, positaque unione corruptibili inter bruta, & quæcunque viventia, non est necesse poni unionem incorruptibilem, &c. Licet positus imperfectioribus membris præsupponatur cor & cerebrum, quæ sunt quid perfectius, eo quod hæc omnia ordinentur ad idem animal: Quanquàm Recentiores dicunt simul hæc omnia poni.

QUINTUS MODUS est Retorsio. Probat enim argum. nihil, quia multum: Probat autem dari omnes possibiles rerum species quamvis sint infinitæ; id enim deposcit vis argumenti: Nam universum quæ tale non est completum saltem sine omnibus speciebus. Probat item debere dari intellectum, qui sit sibi species aliquorum objectorum, quæ enim implicantia in tali intellectu? Probare deberet dari speciem mediam inter hominem & brutum, &c. Quod si dicas cum Cajet. & Suar. cit. n. 7. quod sufficiat ad perfectionem universi nonnisi habere gradus rerum. Contra erit; Quia argumentum tuum probat dari etiam species rerum. Deinde cur hic gradus sufficienter non salvabitur in solis animabus, quæ sub formalitate spiritalis diversum gradum ingrediuntur à gradu nonnisi materialium.

Neque valet si dicas, inde inferri quod datur Angeli eo quod non debuerit tam perfectus ordo intellectivi in tam infimo statu relinqui, non inquam valet: Quia, si ly non debuit, significat non congruebat Conc. si ly non debuit significet demonstratur, vel inferitur sal-

tem per causam physicè necessariam; Nego. Ulterius non decuit universum esse sine tali complemento, concedo si ly non decuit importet congruentiam, sed nego si importet demonstrationem. Quamvis autem sit mira varietas specierum in sensitivo, non est necesse dari similem in intellectivo: Quia illa varietas nonnisi congruit, sed non adfert necessitatem, & sicut inter ipsas animas rationales non datur distinctio specifica, quamvis illa detur in sensitivo, ita poterat illa non dari distinctio, in intellectivo.

## Punctum Difficultatis 2.

tis 2.

Examinatur ulterius hæc ratio, & adferuntur alie.

Hunc eundem medium terminum de complemento universi proponit Esparza quest. 1. a. 17. Finis primarius rerum omnium creaturarum est laus Creatoris ex Prov. 16. v. 4. Hic autem finis haberi non potest nisi inductis in universum substantiis intellectualibus completis: Nam animæ nostræ dependentes in cognoscendo à sensibus præstantissimas veritates nonnisi ænigmaticè cognoscere possunt; quia verò laus Dei derivabilis ex creaturis commendatur necessariò perfectioni cognitionis circa ipsas, sit ut nisi dentur creaturæ purè intellectuales, non habeatur prædictus finis.

RESPONDETUR. Finem primarium esse quidem laudem Dei, sed talem qualem Deus habere voluerit, non demonstratur autem voluisse Deum laudem à putis creaturis intellectualibus petibilem.

INSTAT 1. idem. Non datis huiusmodi substantiis non posset reduci in actum secundum vis motiva, quæ inest reliquis creaturis ad cognitionem comprehensivam, tam uniuscujusque rei quàm omnium collectivè: Hoc autem non possunt facere nisi Angeli, quibus non positus, ita se gessisset Deus ac pictor, qui cæcis proponeret pulcherrimas imagines.

RESPONDETUR. Animas separas cæteris paribus, h. e. si illis infundantur species vel illas sibi parent, posse comprehendere reliqua omnia. Quod adfertur de imagine, non convinquit; quia imago primo per se ordinatur ut videatur, ideoque cæcis proponi non debet, primarius autem usus existentia universi non est, ut pro omni circumstantia à creatura intellectuali comprehendatur.

INSTAT 2. Inanimata ex una parte retinent, quantum est de se uniformem semper operandi modum, ex alia parte omnia existunt immediatè propter hominem, qui non est semper uni-

formiter dispositus, sed varietatem subit, indigetque ut proportionali varietate, subveniant ubi omnia quæ sunt infra ipsum, tum ad tuendam salutem corporalem, tum maxime ad correctionem pravorum morum, ad quod faciendum non est idonea, nisi causa prædita intellectu & voluntate; nec sufficit homo exactè conferre inter se singulas mundi partes, destituiturque activitate ad inducendam tantam varietatem pluviarum, serenitatum, &c.

RESPONDETUR. Non demonstrari quòd hæc omnia non fiant immediate à Deo, imò quòd non possint fieri ab anima separata, modo habeat tales species gubernationis quales Angelus, præsertim cum agendo talia, non esset deprecanda. Existit etiam eventus multa referuntur non in Angelos, sed in causas naturales, ut pluvia, &c.

INSTAT 3. supponitque pro principio, ea convenire in genere, quorum ratio communis præeminet quibuscumque rationibus differentialibus eorundem: & ita plantæ conveniunt in ratione generica viventis, continenturque sub uno, & eodem gradu perfectionis: quia ratio viventis, quæ est illis communis, est majoris perfectionis, quam alia differentialis ratio plantæ. Bruta verò & plantæ non sunt ejusdem generis, quoad perfectionem & æstimabilitatem: quia nihil est utrisque commune, quod præmineat prædicatis omnibus, per quæ differunt inter se. Supponit rursum quòd substantiæ Intellectuali create in sit genus perfectionis longè diversum à perfectione non intellectualium. Ex quibus inferre: Cum ergo necesse sit ex ipsa natura rei, ut detur in universo omne genus entis, ac perfectionis, debet etiam dari substantia intellectualis: quod ipsum ab art. 15. sic probat, universum illud & quælibet alia collectio rerum creaturarum à Deo, est undequaque perfecta: quia universum est essentialiter opus Dei, Dei autem perfecta sunt opera: Jam autem de conceptu, perfecti est, ut illi nihil desit eorum, sine quibus conceptum ad suum finem, ad perfectionem autem universi spectat, ut in eo emineat omne genus perfectionum absolute possibile, ut ita appareat omnis perfectio præexistens in causa; effectus enim, naturaliter est ostensivus, perfectionis præexistentis in causa.

RESPONDETUR. Non satis liquet primum Suppos. nam omnia bruta & homines conveniunt in ratione animalis, & tamen rationalitas hominis melior est animalitate. Nos quidem, quia ignoramus differentias específicas plantarum, sit ut in illis maxime æstimemus rationem vegetativi. Sed inde non sequitur in objecto esse differentias illarum específicas non esse meliores. Directè ad Argum. Respondetur. Quòd universum sit perfectum perfectione essentiali, & extra essentiali, tali, qualem Deus

voluit, non autem esse perfectum tali extraessentiali perfectione qualem posset habere: Negatur autem esse de essentiali perfectione universi, existentiam Angelorum. Dei omnia perfecta sunt opera excludendo imperfectionem positivam, & dissimilitudinem ad ideam Divinam: Sed non excludendo imperfectiones negativas. Effectus ostendit nobilitatem causæ, si velit causa illum existere, quod demonstrativè non ostenditur de Angelis.

IDEM MEDIUM sic proponit P. Adrianus Pikarski innotescat mihi hodie fide Divina, vel aliunde esse productum mundum corporalem generationibus obnoxium in spatiis imaginariis, constet mihi de terra, aqua, aëre, non de igne; bene inferam dari illic ignem. Ergo etiam bene inferam supposito quòd sit mundus, dari Angelos, quia non minus mundus corporalis quatuor elementis quam mundus absolute omnibus gradibus entium constat.

RESPONDETUR. Negando Conf. Disparitas est. Quia cum supponatur futurum illic mistum ejusdem rationis cum nostro, bene inferitur per locum intrinsecum, dari etiam inibi ignem: hoc ipso enim non esset mistum ejusdem rationis, inferreturque existentia ignis ex conversione & necessitate physica ad mistum. Nulla autem necessitas physica, & connexio, est existentie Angelorum, cum reliquis. Est quidem verum omne id, quod intendit efficaciter Deus, existere: Sed Nego quòd intenderit existentiam Angelorum. Nego voluisse assimilationem sui in gradu intellectivo.

INSTAT Idem 1. Deus intendit primò producere universum. Ergo cum integritate exigita ab universo, secundum quod est formaliter universum.

RESPONDETUR. Quòd non demonstrat Deum intendisse producere universum, secundum grammaticam acceptionem universi, h. e. ut nihil desit illi quoad gradus entis, sed intendit producere universum, h. e. celum, plantas, homines &c.

INSTAT 2. Licet liberè Deus producat creaturas, debet tamen illas producere cum omni integritate debita.

RESPONDETUR. Concedendo quòd Deus producat creaturas cum Metaphysica & Physica illarum integritate. Sed Nego quòd ad Metaphysicam vel Physicam integritatem cujuscunque producibilis universi, spectant Angeli. Concedo quidem operari Deum omnia secundum suam inclinationem, quam habere voluerit: sed nego illum habuisse inclinationem ad existentiam Angelorum.

INSTAT 3. Id quod est imperfectius, datur extra hominem per se & completum scil. corpus. Ergo multò æquius datur extra hominem

R. P.  
MŁOD  
TOWSKI  
m. d. e. Z.  
VI

nem per se & completum, id quod est incompletum in homine scilicet rationale.

RESPONDETUR. Anteced. est difficile, quod enim extra hominem corpus completum; Cum omne sit incompletum & pars compositi. Sed interim distinguitur Conf. Multo æquius datur completum intellectivum, h. e. debet dari. Nego. Multo æquius datur, h. e. congruit quamvis sine ulla necessitate, physicæ connexionis Conc. præcipue quia per experientiam & sensum, noscimus corpora præter hominem, & hæc fundant demonstrationem physicam; non novimus autem per demonstrationem ullam, Angelos.

INSTAT 4. Nulla imperfectio moralis potest placere primo Legislatore; Ergo nec ulla imperfectio physica naturæ auctori.

RESPONDETUR. Nullam imperfectiorem physicam positivam placere Auctori naturæ: Possit tamen placere imperfectiorem physicam negativam, qualis esset defectus existentiae Angelorum.

INSTAT 5. Vitiaretur corpus, si careret capite; Ergo vitiaretur universum, si careret Angelis.

RESPONDETUR. Neg. Conf. Disp. quia illud prius dicit necessitatem physicam propter influxum, legitimam receptionem sensuum. Nulla autem talis connexio, inter Angelos & alia entia. Cæterum si homo non haberet caput, excogitaretque Deus aliam symmetriam, non esset occasio arguendi vitii.

2. DEMONSTRATIO. Quæ utitur Suar. n. 24. Si Angeli constarent corpore, illud ordinaretur ad spiritum ut ad formam, sicut materia ad formam; hoc non potest dici; quia spiritus non unitur corpori propter bonum corporis, sed ut illo tanquam organo utatur, & non est forma propter materiam, sed potius materia propter formam; quia semper ignobile, est propter nobilius. At corpus non potest servire Angelo ad operationem: Servit enim per sensus, quos non haberent Angeli, sed haberent corpus simplex non mixtum; quia esset futurum immortale & incorruptibile.

RESPONDETUR. Demonstrari debere, quod non possimus Angelis sensus proportionatos, & deservientes ad varias notitias tribuere; licet non essent ejus rationis cum nostris sensibus, & si distinguuntur non quidem objecto, sed specie entitativa sensus brutorum, cur etiam sensus Angelorum non possent distinguere specie entitativa ejus sensibus? Et hoc esset fundamentum ponendæ hujus distinctionis, insuper fundatum in ly *non implicat*; quod fundamentum non ostenditur, quod in præsentia non sit sufficiens. Deinde illegitimè inferitur, haberent corpora Angeli immortalia; Ergo non mixta, nunquidne nostra post resur-

rectionem non erunt immortalia ratione indissolubilis unionis, & tamen mixta?

INSTAT Suarez. Talis corporalis cognitio potius imperfectiorem Angelis adferret.

RESPONDETUR. Etiam animæ adfert, & tamen inde non arguitur animam non uniri corpori. Ergo nec rectè arguetur exinde præcisè deesse Angelis corpora.

## DIFFICULTAS II.

*Quid est incorporeitas Angelorum?*

Spiritualitas noscitur ex oppositione ad corpus. Hinc indagando quid sit incorporeitas seu spiritualitas angelica, indagandum erit quid sit corpus.

EXPLICANT I. Aliqui quod spiritualitas stet in negatione partium; quæ explicatione utitur Vasq. Hurt. Suar. recent. Sed posse rem spirituales habere partes, docuit Suarez. Arriaga. Oviedo in Philosophia.

Expendendæ sunt rationes utriusque partis.

1. ARGUMENTUM format Arriaga pro sua doctrina. Quia in homine datur unio spiritualis, hæc autem est divisibilis; Ergo ratio spiritus stare potest cum inclusione partium. Quod sit divisibilis, probatur, quia si esset indivisibilis quoties homo vel nutritur, vel amitteret aliquam partem materiæ, toties unio mutaretur: Nam, eadem unio non est indifferens ut jam has, jam illas partes uniat, utpote essentialiter determinata ad hanc non nisi partem materiæ. Non potest autem dici toties unionem mutari; quia unio est de essentia compositi, quod non dicitur essentialiter mutari per nutritionem. Deinde nutritio procedit ab anima conjuncta, si autem deperderetur unio in nutritione, procederet ab anima non unita.

RESPONDERI potest. Quod ille modus non sit spiritualis, sed si esset, tunc posset dici, tot esse modalitates quot minima unibilia: Esset autem adhuc totum illud unum per se, quia esset inter partes essentialiter ordinatas ad se; id autem constituit unum per se; illæ autem uniones non haberent rationem partium, sed essent plures in suo genere totales, ad eum modum; quo si se penetrarent Petrus & Paulus, modalitates illorum non haberent rationem partium, sed plurium totorum.

2. ARGUMENTUM illius est. Angelus movendo sese in actu oculi acquirit successive infinitas præsentias totales; in quacunque enim parte habet præsentiam totalem: Cum ergo illæ partes sint infinitæ, etiam præsentia erunt, & tamen infinitæ, spirituales.

RESPONDETUR. Cum præsentia illa connumerentur partibus, sicut partes non sunt in-

finire, ita nec præsentia. Deinde falso supponitur, ubi esse modalitatem, sed hoc etiam concessio, illa præsentia non haberent rationem partium, sed rationem plurium totorum.

3. ARGUMENTUM ejusdem est. Quando video longum terræ spatium, non solum visio externa, sed etiam interna quæ est spiritualis, habet partes integrantes; quod ipsum probatur. Quia partes remotiores non ita clarè videntur, ergo non est eadem visio indivisibilis de utroque; si enim esset eadem, quomodo esset magis & minus clara, intensa, &c.

RESPONDETUR. In probabilissima sententia secunda operatio est simplex ac indivisibilis qualitas, & tamen potest unum terminum clarius, alium non item exprimere: Et ita, cum aliquis dicit actu reflexo: Habeo cogitationem de essentia Dei, ly habeo cogitationem, cognoscitur per actum intuitivum, attachè essentia Dei, non nisi abstractivè. Rursus, si quis habet intuitivam cognitionem visionis beatæ, clarius videt visionem, quam Deum præsentatum ab illa; unde talis cognitio docetur non fore beatifica: Ex quibus eruitur quòd una eademque indivisibilis cognitio æquivalenter multiplex possit objectum clarius, aut obscurius repræsentare, diversitate orta ex ratione terminorum. Unde per Recent. Suar. illa cognitio respectu objecti clari, tota erit clara, & respectu objecti obscuri tota obscura.

Quando autem urget Arriaga. Quod si de toto mari indivisibilis cognitio, quod inquam ablata unicà guttâ mutanda sit cognitio. Hoc etiam non obstat; quia vel cognosco mutationem factam, vel non? Si cognosco, formabo aliam cognitionem, quæ repræsentet ablationem; Si autem non cognosco mutationem, eadem cognitio perseverare poterit, cujus veritas respectu maris includentis illam guttam veniat, & ablata guttâ per ordinem ad idem mare, prout includens illam guttam semper veniat.

4. ARGUMENTUM est Oviedo & aliorum: Gratia habitualis constat partibus integrantes intensivis; Ergo enti spirituali non repugnat esse partium. Et certè intensio & extensio in qualitate tantum differunt per ordinem ad subjectum: Gradus enim qui uniti eidem subjecto, & indivisibiliter intenso, intensi dicuntur, iidem per diversas subjecti partes distributi, dicuntur extensi.

RESPONDETUR. Negando hoc ipso illos gradus, quia distribuerentur per diversas partes subjecti fore extensos formaliter, sed fore extensos materialiter & similitudinariè. Illustratur hoc instantiâ ex anima rationali petita, quæ tota est in unaquaque parte, & per hoc non redditur extensa formaliter, vel amittens ex-

ensionem, si sese reducat in punctum. Rursus, si ponantur plures animæ in aliquo corpore, & distribuuntur per partes corporis, non hoc ipso erunt extensæ, & habebunt extensionem non nisi similitudinariam; quia scilicet ponerentur in pluribus partibus, ut solent poni extensa; ita etiam in præsentī gradus intensionis per partes subjecti si distribuuntur, non hoc ipso extensionem habebunt. Disparitas etiam in hoc erit; quia si concedantur enti spirituali gradus intensionis, non hoc ipso concedentur partes, sed plures totales in suo ordine gradus, in eadem parte subjecti recepti: Si autem rei spirituali concedentur partes rigorosæ, & extensio supponens partes, non apparet quī tunc posset salvari ratio spiritualitatis.

INSTAT idem. Etsi forma spiritualis non possit educi ex materiali subjecto, tamen illi potest uniri; Ergo poterit Deus gratiam spiritualement creare, & illam unire subjecto materiali divisibili cum correspondentia partium ad partes.

RESPONDETUR. Neg. Conf. quia per unionem non importatur ullum prædicatum destructivum spiritualitatis, quam tu non probas positivè salvari cum pluralitate partium.

Quando autem dicit, potest Deus unire gradus gratiæ continuativè, & tunc manebit gratia habens partes extra partes extensivè; Ergo de ratione spiritus non est negatio partium. Respond. Posse admitti continuationem illorum graduum, sed similem illi, qualis esset si duæ animæ inter se unirentur, non eruntque tunc partes entis spiritualis unitæ, sed unita tota spiritualia.

5. ARGUMENTUM est. Non implicat contradictionem produci rem spiritualement & tamen includentem partes.

RESPONDETUR. Hic quæri positivum Argumentum, non autem negativum.

Videndæ sunt rationes, quæ probant spiritualitatem non stare cum inclusione partium.

1. RATIO P. Martini Olševski est. Si res spiritualis haberet partes, haberet illas essentialiter frustra; nihil autem est essentialiter frustra. Ex quo etiam principio negatur in Divinis posse dari replicationem. Seq. probatur, quia partes enti spirituali conducerent vel ad esse, vel ad operari; non ad esse, tum quia anima rationalis non habet partes, & est inter substantias spirituales infima, & tamen habet esse sine partibus: Tum quia etiam fingi rationabiliter non potest, quomodo deservire possint partes non spirituales enti spirituali ad esse? Non etiam deservirent ad operari; quia neque ad intellectionem, nec ad volitionem, nec ad motum localem deservirent, hæc enim omnia exerceat Angelus sine partibus.

b

RESPON-

RESPONDETUR. Posse illas partes conducere ad utrumque. Exemplum de Angelis & anima nihil probat: quia non tenet argumentum à modo essendi, & operandi unius substantiæ, ad modum essendi & operandi alius: Sicut non tenet hoc, Deus & Angelus sunt substantiæ spirituales completæ, ergo & anima. Ad animam rationalem de facto esse infimam inter substantias spirituales, sed non de possibili, possibilis enim est imperfectior in infinitum, ex quibus aliqua possent habere partes.

SECUNDA RATIO ejusdem est. Quia esse totum in toto & totum in qualibet parte est modus spiritualis existendi; Ergo omnibus entibus spiritualibus conveniet. Nam si pro determinatis entibus nonnisi esset, non supponeret sine addito, pro spirituali existendi modo.

RESPONDETUR. Quòd modus existendi totius in toto, & totius in qualibet parte sit de facto non nisi spiritum, ad quod reflectens sese usus communis accipit talem modum existendi pro modo existendi spiritualiter: Sed cur non posset fieri in alio rerum ordine, ut spiritus totus in toto, & pars in parte existeret? Deinde corpus Christi est totum in hostia & totum in qualibet parte, salvâ ejus materialitate, cur ergo etiam salva spiritualitate non posset spiritus commensurari possibilis toti corpori, & pars parti corporis?

TERTIA RATIO ejusdem est. Quia illa substantia, & esset intellectiva & non esset; esset quidem, tum quia omnis substantia spiritualis est intellectiva. Tum quia immaterialia sunt perfectius operativa, perfectior autem est operatio intellectualis. Tum quia, substantia spiritualis debet esse vivens: Spiratio enim vitam indicat, & si non viveret, inferior corpore esset: Si autem vivit, non posset vivere vegetativè & sensitivè, hoc enim corporum est; Ergo deberet vivere vita intellectuali.

Non esset autem illa substantia intellectiva. Quia vel intelligeret intellectione indivisibili, vel divisibili? Si indivisibili, ergò perfectiorem actum eliceret, & non connaturalem principio divisibili: Indigeretque ad suum esse pluribus, h. e. partibus, & non indigeret, siquidem à singulis totaliter, utpote indivisibilis produceretur. Si autem intelligeret intellectione divisibili, contra erit. Tum quia partes intellectionum nullas agnoscit melior Philosophia. Tum quia, omne intellectivum debet attingere objectum indivisibile, aliàs non differret à sensitivo; Objectum autem indivisibile, constat, non posse attingi cognitione divisibili. Tum quia, si dabilis est intellectio divisibilis, posset unâ sui parte affirmare, aliâ negare, & consequens intellectionem volitio, posset unâ sui parte amare, alterâ odisse, &c.

RESPONDETUR huic Rationi variis modis.

PRIMUS MODUS est. Indiget nova demonstratione, quòd non possit dari substantia spiritualis, non tamen intellectiva, nec obest quòd præ illa excelleret corpus vivens: Nam ratione spiritualitatis, in alio genere excederet corpus; ad eum modum, quo character est ignobilior substantiâ, & tamen illam, ordine superat: Possetque illa substantia habere operationes non spirituales intellectivas, sed spirituales emanativas passionum, reductivas in pristinum statum, si fortè aliqua contraria, quamvis spirituales dispositiones illi inducerentur.

SECUNDUS MODUS. Demonstrari adhuc deberet, quòd non posset concedi illam substantiam elicituram aliquas divisibiles, aliquas indivisibiles intellectiones, sicut anima aliquas operationes elicit dependenter à Phantasmatis materialibus; aliàs non, saltem in statu separationis: Possetque dici quòd terminos complexos operatione divisibili, incomplexos indivisibili attingeret. Casu autem quo intelligeret indivisibili actione, non sequetur actum simpliciter fore perfectiorem principio, sed secundum quid; ad eum modum quo ipsa ratio actus ex genere actus, est perfectior potentiâ, & tamen elicitur ab illa. Rursus, Quid si illæ partes separari possent & nonnisi in statu separationis indivisibiles operationes exercere? Et sicut quando anima agit aliquid extra corpus independentem ab illo, non sequitur quòd agat supra modum suum existendi, sic nec ageret illa substantia in statu separationis, saltem, indivisibilem intellectionem eliciendo. Sed in statu conjunctionis indigebitne utrâque parte? Dicere potes, quòd non indigebit, sicut & in nobis sola anima intelligit. Dicere potes, quòd indigeat utrâque parte ad intellectionem indivisibilem; quia rem indivisibilem nihil vetat à duobus principiis in suo genere totaliter produci, ut producit actus à phantasmate spirituali & ab anima.

TERTIUS MODUS est. Quòd scilicet illa substantia eliceret intellectionem divisibilem: Quæ enim in hoc implicantiâ? Præcipue si versetur notitia circa divisibilia. Intellectivum nemo, quòd debeat attingere objectum indivisibile: Quàm multa enim divisibilia intelligimus? Vel ad maximum verum id de intelligentibus quæ sunt de facto. Adhuc tunc sensatio distinguetur ab intellectione, ipsa in primis entitate; rursus objecto: Sequens autem volitio intellectionem secundum rationem boni una parte amaret, secundum rationem mali, altera parte, odisset. Sicut & intellectus partem veram affirmaret, partem falsam negaret. Ex his

CONCLUDES. Neutram partem positivè demonstrari; non tamen debet dici rem spiritua-

tualem posse constare partibus. Ratio, quia & nullum est fundamentum, & in oppositum est auctoritas. Nec inde trahipoteest quod de facto entia spiritualia consent partibus; quia nullum horum fundamentum; & sicut non multiplicanda entia sine necessitate, sic nec partes; in essentis autem rerum spectandis, quæ non sunt necessaria implicare; essentia enim rerum sunt sicut numeri; Si autem numerus non indiget unitate, hoc ipso illi impossibilis est: Si enim duo non indiget unitate tertia, terna unitas, illi duo, est impossibilis: Hoc ipso enim non esset duo; Ergo spirituali substantiæ non necessariæ partes, implicabunt in eadem. Tota autem à nobis admitta inter gradus spiritualis intensiois per hoc non sunt partes; quia manifestè partes comparantur ut actus & potentia, vel ut extrema quæ possunt esse idem, quod in præsentia non est; quomodo enim ea quæ partes non habent, possunt habere extremum idem?

Expeditiùs esset dicere unionem spiritualement habere partes; quia hoc est necessarium ad salvandam unitatem & invariationem compositi. Est item necessaria partes in augmento gratiæ, ad salvandam intentionem. Quorum consensio firmat quidem hanc Universalem, quod rei spirituali ut sic non repugnet habere partes, sed non firmat quod etiam substantia spiritualis possit illas habere: Nam nulla illarum est in substantia spirituali necessitas. Qui autem assereret, ut sic rei spirituali non competere partes, tueretur si supra allatis. *His positis*

NON SATISFACIT explicatio allata. Tum quia, non implicat contradictionem punctum materiale, adeoque carens partibus, ergo de ratione definitiva. Spiritus non est carentia partium. Tum quia, nec Arist. nec quisquam alius negavit Zenoni possibilitatem punctorum materialium, imò hucusque in sententia Aristotelica admittuntur puncta continuativa vel terminativa. Tum quia, Entis positivi, quale est spiritus, definitivus conceptus si possit fieri, non debet dari negativus: Negatio ergo partium, potest convenire omni spiritui, sed non soli.

*Continuatur Explicatio incorporeitatis.*

EXPLICAT 2. Arriaga cum Oviedo, cum aliquibus limitationibus, quod scilicet spiritus sit entitas, cui in statu, qui illi potest naturaliter contingere, non repugnet formaliter ratione intrinseci penetratio cum alia ejusdem speciei omnino à se divisâ. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia cum Arist. supponimus, quod puncta si ex illis componerentur quantitas, penetrarent sese; & tamen supponit Aristoteles cum Zenone illa puncta fore materialia; Ergo non est de ratione materia-

lis ut sic, oppositi quæ spiritui, esse impenetrabile. Tum quia non implicat contradictionem ut detur qualitas materialis, quæ sit donum penetrationis, nec ostenderetur implicatio, nisi per petitionem principii. Tum quia lux, qualitates materiales, species materiales sunt quid materiale, & tamen sese penetrant ut suppono; probatque argum. quo ostenditur singulas qualitates, non habere proprias quantitates, sibi identificatas.

RESPONDET Oviedo. Quod species objectorum receptæ in eadem parte, verè non sint omnino à se divisæ, si autem sint in diversa parte, penetrari non posse.

CONTRA est. Quid sibi vult ly species in eadem parte subjecti non sunt à se divisæ? Si enim hoc significat penetrationem, habetur intentum argumenti, quod scilicet possit esse aliquid materiale, & tamen connaturaliter penetrabile; si autem ly à se non divisæ, non significat penetrationem, quomodo recipiuntur in eadem parte subjecti? Quid item importat penetratio, quod non importet negatio divisionis specierum in eadem parte?

RESPONDET 2. Arriaga, quod hinc definiatur corpus non corporeum, aliàs disjunctivè posse formari definitionem, nempe quod sit id, quod per se est impenetrabile, vel quod commensuratur cum impenetrabili.

CONTRA est. Tum quia, quid implicat rem spiritualement habentem partes, ut voluit Arriaga, commensurari cum re impenetrabili, h. e. corpore? Ergo malè definitur res materialis per dictum commensurari. Tum quia, corpus & corporeum, debent convenire in ratione corporeitatis, de hac quæro, quid importet?

EXPLICANT 3. alii, quod corpus sit quantitas, aut habens quantitatem, aut dependens ab habente; è contra spiritus. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia, omnibus illis debet assignari ratio communis; quæro quæ illa? Tum quia, ex eo potius Angelus non exigit quantitatem; quia est spiritus, non verò ideo est spiritus; quia non exigit quantitatem. Tum quia. Ratio corporis, est quid essentiale corpori substantiali, ergo per exigentiam alicujus accidentalis, explicari non debet: Exigentia enim alicujus accidentalis, est posterior conceptu substantiæ; nec videtur posse extrahere rem ad gradum substantiæ; quærereque restabit, per quid ipsa quantitas differat à re spirituali?

EXPLICAT 4. Pontius. Rationem spiritus, per locabilitatem totius in toto, & totius in qualibet parte. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia locabilitas est ex alio prædicamento, ex alio, ratio corporis.

ris. Tum quia non ideo videtur Angelus esse spiritus, quia exigit talem locabilitatem, sed potius ideo exigit talem locabilitatem, quia est spiritus. Tum quia impossibili omni loco esset impossibilis locabilitas, & tamen possibilis esset spiritus, ergo ratio spiritus, per dictam locabilitatem, non bene explicatur.

Ut verum fatear, nulla debita definitio occurrat, quæ explicet adæquatè rationem spiritus & corporis.

EXPLICARI tamen sic posset, quòd RATIO CORPORIS stet in ipsa entitate prout est radix molis. Quo etiam termino, utitur Suar. cum limitationibus. D. 36. Metaph. S. I. n. 1. Quod si quæras quid sit esse radicem molis? Hoc per notiora ita explicari posset, ut radix molis in manifestè corporibus illud sit, ad quod sequitur exigentia partium entitativarum & illa mediante exigentia extremitatis in ordine ad se, & hac ipsa mediante exigentia extremitatis in ordine ad locum. Ad eum modum quo radix rationalitatis exigit formalem rationalitatem, rationalitas admirativitatem, &c. Rursus moles radicaliter in istis quæ non sunt manifestè corpora, est principium ut aliquid ordinetur ad id, quod habet partes, vel terminando illud, vel continuando, &c. Vel non habendo jus existendi extra illud quod habet partes. Denique moles radicaliter est id quod tibi cogitante respondet, dum ex una parte Angelum cogitas, ex alia aliquid punctum materiale.

Econtra RATIO SPIRITUS erit radicalis exigentia maximæ subtilitatis, ad quam consequitur negatio molis. Sequitur inquam: Quia res positiva non primò importat negationes. Dicit autem spiritus exigentiam maximæ subtilitatis: Quia materialis subtilitas non est maxima. Quæ ipsa maxima subtilitas pro hoc loco clariori phrasi explicari non potest quàm negatione molis. Adscribo hinc verba Martinonis D. 36. in 1. P. n. 10. melius spirituale propriè dictum definiretur per negationem illius crassæ entitatis, quam habent omnia corpora, ita ut entitas spiritualis sit purior, subtilior & tenuior, quàm quæcunque materialis creata, vel creabilis.

### DIFFICULTAS III.

*An incorporeitas inferat intellectivitatem Angelorum?*

Intulit eam S. Thomas, & post eum non pauci Thomistæ, sed negavit Grabriel, Occam, Arriaga. Hurt. in manuscript. In hoc vertitur quæstio: An implicet contradictionem ut aliqua sit substantia spiritualis, non tamen intellectiva.

### Punctum Difficultatis 1.

*Examinantur Implicantie.*

IMPLICANTIA est, quâ utitur recentior Suar. in sua Met. tr. I. n. 533. Quia talis substantia esset cognoscitiva cognitione spirituali, ergo intellectiva. Ant. prob. quia in suo esse, foret perfectior qualibet substantiâ corporeâ, abstraheret enim plus à materia. Atqui aliqua substantia corporea est cognoscitiva, ergo & illa spiritualis foret cognoscitiva; nam nobiliori naturæ, competit modus operandi nobilior.

RESPONDETUR. Negando Ant. Quamvis autem illa substantia foret quoad gradum spiritualitatis perfectior præ corporeo, non tamen foret perfectior quoad singula; possetque non esse cognoscitiva, sed per operationem spiritualem, emanativa qualitatum aliquarum spirituum. Quando autem adducit ex Dionysio, qui Angelorum intellectivitatem probat per eorundem spiritualitatem, id non convincit, quia hic non quæritur auctoritas, sed demonstratio, vel certe verum id est de spiritualitate qualem habent Angeli, non autem de spiritualitate ut sic; ad eum modum, quo cognoscitivum humanum fundat intellectivitatem, non autem cognoscitivum, ut sic.

2. IMPLICANTIA est, quam adfert Oviedo ex Ruiz, quia scilicet immaterialitas propriè consistit in potentia recipiendi species utiliter respectu subjecti: h. e. ut illis possit uti; Ergo impossibilis est potentia immaterialis, non intellectiva.

RESPONDETUR. Negando immaterialitatem stare in dicta receptione: Quia non implicat contradictionem esse aliquam substantiam immaterialem, non tamen receptivam specierum utiliter. Deinde immaterialitas in Deo datur, & tamen non est in illo, illa utilis receptio specierum. Angelus comparatur ad sui notitiam ut quid immateriale, & tamen se non noscit per species. Rursus si possibilis esset substantia non indigens speciebus, nunquidne jam hoc ipso per locum intrinsecum sequeretur, illam non esse immaterialem? Ipsa intellectio est formalissimè immaterialis nunquidne recipit species utiliter? Imò ipsum recipere, supponit jam subiectum, rogo per quidnam constitutum? Cum non nisi pro posteriori, recipiat species.

Neque valet si dicas, capacitatem recipiendi species utiliter fundare intellectivitatem, non nisi in his, quæ sunt capacia specierum, non inquam valet: Quia jam non das universalem rationem fundativam intellectivitatis. Denique petitur hic principium: Quæro quare immaterialitas

materialitas fundet rationem intellectivi? Respondetur, quia importat potentiam recipiendi utiliter species: Quæro, quare importet capacitatem utiliter recipiendi species: Respondetur, quia potest per illas intelligere, ergo à primo ad ultimum immaterialitas fundat intellectivum, quia potest intelligere.

3. IMPLICANTIA est ex Herize. Immaterialitas substantiæ illæ sunt & magis capaces cognoscendi, quæ minus indigent dispositionibus non organicis, magis, organicis.

RESPONDETUR. Non implicat contradictionem nullo modo indigere dispositionibus organicis, vel non organicis; & tamen non esse intellectivum: Character nullis dispositionibus indiget, & tamen non est intellectivus. Denique talis hic deberet assignari radix intellectivi, ex qua debite inferatur, Deum esse intelligens perfectissimum; jam autem si ab ista exigentia vel non exigentia organorum, ratio intellectivi desumeretur, non posset inferri maxima Dei intellectivitas: Quia ex una parte Deus & Angeli quæ se habent quoad non indigere dispositionibus, & tamen Deus, perfectius est intelligens, præ Angelis: Ex alia parte, ut addit Oviedo, maiorem organizationem requirit planta quam aqua, & equus quam planta; cur ergo organizatio major equi fundat in illo rationem cognoscitivam, & non fundat in planta? Et ut dicit Augustinus I. P. D. 16. S. 1. æqualis est materialitas cæli & formicæ, & tamen formica est nescitiva, non cælum; Ergo tanta vel tanta materialitas non est principium nesciendi.

4. IMPLICANTIA est, substantia quod immaterialior seu spiritualior est, perfectius intelligit, ergo virtus intellectiva oritur ex prædicatione spiritualitatis.

RESPONDETUR, quod cum tali de facto immaterialitate, idque in substantiis conjungatur ratio intellectivi, sed non cum immaterialitate, ut sic, cum de facto etiam accidentia spiritualia dentur, nullo modo cognoscitiva.

ISTAT aliquis apud Oviedo. Nulla potest alia ratio assignari spiritualitatis nisi immaterialitas.

RESPONDETUR. Hoc nihil demonstrat: Quæ posset dici; scio quod immaterialitas ut sic non fundet intellectivatem, licet nesciam quid illam fundet; sicut possumus scire, & hoc de illud non demonstrat quadraturam circuli, cum non possim illam demonstrare. Vel quod intellectivatem fundet talis in specie immaterialitas, licet nullo proprio nomine appelletur; sicut si non daretur homo, & daretur animal, dici posset actus ratiocinandi non connecti cum animali ut sic, sed cum tali animali; quod tamen tunc, non haberet proprium nomen.

Tenenda hic sunt aliqua præ oculis. Inprimis quod non implicet contradictionem dari virtutem non limitatam à materia, non tamen

cognoscitivam. Deinde cum dentur de facto spiritualia, quæ non involvunt rationem intellectivi, hoc ipso habetur fundamentum asserendi, quod conceptus ut sic immaterialitatis, non fundet intellectivatem, cum tamen hic agatur de fundamento universali intellectivitatis. Denique quando aliqua separata non sunt etiam inadæquatè, alicujus formalitatis principativa, nec conjuncta, illam principiare possunt; & quia ratio substantiæ, de se, nec inadæquatè principiat intellectivum, nec item ratio spiritualitatis, ut patet in caractere, fit ut illa, etiam conjuncta, non principient ut sic intellectivatem.

5. IMPLICANTIA est, quæ utitur Rainaudus, Disp. 2. n. 63. in sua Theol. naturali n. 67. Res aliqua dicitur dupliciter perfecta. Primum secundum perfectionem sui esse, in propria specie: Quod esse, quia distinguitur ab esse specifico aliarum rerum, tantundem imperfectionis importat rei, quantum perfectionis reperitur in aliis rebus. Huic imperfectioni ut occurreret auctor naturæ, providit secundum perfectionis modum, quo perfectio unius rei, transeat in aliam rem, quod fit per cognitionem; per hoc enim cognoscens differt à non cognoscente, quo ipsum objectum cognitum, est aliquo modo apud cognoscentem, ut dicitur 12. Metaph. t. 19. & cognoscendo omnia anima, fit omnia, ex tertio de Anima tex. 5. & aliis; non potest autem perfectio unius rei, esse in altera, secundum illud determinatum esse, quod habet in re illa, & ideo ut transeat in aliam rem, debet considerari absq; illis, quæ apta sunt illam determinare. Quia verò formæ & perfectiones rerum determinantur per materiam, unde est, quod secundum hoc res sit cognoscibilis, secundum quod à materia separatur: Ideo oportet quod illud in quo talis rei perfectio suscipitur sit immateriale: Nam si esset materiale perfectio recepta esset in eo, secundum aliquod esse determinatum, & ita non esset in eo secundum quod est cognoscibilis seu immaterialiter, proindeq; non cognosceretur. Manifestum ergo est quod immaterialitas alicujus rei, sit ratio, quod sit cognoscitiva; & secundum modum immaterialitatis, est modus cognitionis.

Hic totus discursus sic in formam redigitur. Quidquid præter id quod est, potest fieri alia omnia, est intellectuale; Sed res immaterialis præter id quod est, potest fieri alia omnia. Ergo res immaterialis est intellectualis. Maj. prob. Quia per hoc distinguitur intellectuale à non intellectuali. Min. prob. Quia cum immateriale non coarctetur per materiam, facile potest transire in alia omnia, & si potest cognoscere unum immateriale, poterit cognoscere & alia immaterialia, fierique ipsa, multoque magis ex tertio de An. t. 7. poterit fieri alia inferiora, noscendo scil. materialia.

RESPONDETUR. Quod attinet ad discursum, ille probat quod intellectivum debeat esse immateriale, sed non probat conversam, omne scilicet immateriale esse intellectivum: Tota enim vis medii termini est in hoc: Quod oporteat illud, in quo talis notitia suscipitur esse immateriale, sed non probatur hoc ipso, quia immateriale est, jam debere esse tale, in quo alia, secundum suas perfectiones suscipiantur. Deinde concedatur providisse Deum alterum hunc perfectionis modum, sed nego illum connecti essentialiter cum immateriali. Quod attinet ad formam, si minor sit universalis, falsa est: Si autem sit in Darii vera erit, sed non concludet intentum; nam debet inferre omne materiale intellectivum. Illa propositio quod non coarctatur per materiam facile potest transire in alia omnia, si ly facile potest, supponit pro non impeditur vera est propositio: Quia nihil titulo præciso immaterialitatis, ab intelligendo impeditur, sicut nec titulo præciso animalis: Si autem ly facile potest, supponit pro exigit, essentialiter, falsa est propositio nec ulterius probatur. Addo, de facto quidem ea, quæ recedunt à materia, suntque substantia, intelligunt: Sed queritur: An hoc sequatur essentialiter; summaque nobilitas substantiæ immaterialis, exigit nobilissimam, h. e. immaterialem actionem, sed negatur, quod exigit intellectionem.

### Punctum Difficultatis 2.

*Continuatur idem examen.*

**P**erez. disp. 3. de scientia Dei proposuit etiam alias Implicantias.

PRIMA IMPLICANTIA est desumpta ex Suarez. Non datur de facto talis substantia, ergo non est possibilis: Neque enim est ratio, cur de facto non esset datus hic gradus. Prob. Conf. Quia anima rationalis deberet tali substantiæ esse melior; jam autem auctor naturæ, incipiens à nihilo ita res ordinat, ut ab infima ad supremam procedat continuè sine interruptione eminentiæ, & subementiæ, ita ut nullus graduum locus sit vacuus. Et sicut inter corpora cœlestia, non datur vacuum sed contignatio; aliàs cœlis frustra dedisset Deus virtutem operativam uniformiter difformiter; ita etiam gradus entium substantialium, debent non esse interrupti; alioquin Deus frustra dedisset singulis naturis eminentialem virtutem, manifestandi suam eminentiam, potuissetque aliàs non producere infimam naturam, quod est absurdum: Quia natura proxima infimæ possibilis, adeoque eminentior, si haberet intellectum, doleat de eo quod facta sit infima, & quasi cauda mundi, cum posset habere locum honoratiorem. Eadem autem ratio est, cur non sit

omissa aliqua natura intermedia proxima infima: Doleret enim quod facta sit proxima infima, neque posset ostendere suos gradus eminentiæ.

Vis dictæ Conseq. ad hoc revocatur; si natura illa esset possibilis & non est factum miraculum impediens ejus existentiam, de facto existit; sed non est factum; quia non probatur factum: Miraculum autem quod non probatur debet negari, aliàs possemus dicere, aquam naturaliter posse calefacere, sed esse impeditam.

Addit ulterius rationem, cur non detur suprema creatura quamvis detur infima: Quia non est malum Angelo supremo, quod de facto sit supremus: Homo autem non potuit naturaliter fieri suprema creatura: Quia cætera sublunaria, cœlesti indigent motu: Homo autem non potest movere cœlum.

RESPONDETUR. Negando Conf. Ratio cur non detur de facto creatura immaterialis non intellectiva est, placitum Creatoris, sicut & in infinitis aliis creaturarum speciebus. Quod attinet ad Prosopopœiam inductam, debuisse vi illius etiam perfectissimam producere creaturam: Quia potuisset proxima suprema, quæ nunc est dicere, hæc quæ ante me est dominatur mihi, & illi nullus, illaque de se dicitur sum maxima, & tamen potest illâ inferior esse, habereque se superiorem. Durum autem est, si præcellant parum nobiliores, & ipsi non præcedantur, suntque inter cæcos, monoculus Rex. Quod si dicas multitudinem dominantium esse quid malum, tunc infima creatura peteret ne tam multæ creentur, malumque illi esset tot aliis subdi. Deinde si datur de facto infima creatura, ergo non datur minus Dei participativum: Jam autem sicut est Deus chaos quoddam perfectionis, ita creatura est chaos defectibilitatis, ergo potest minus & minus deficere à Deo: imò ex quacunque demonstratione, implicabit dari creaturam perfectissimam, ex eadem ferme proportionaliter inferetur, implicare imperfectissimam, & sicut per negantes infinitum implicat linea finita ab una parte, & ex alia parte infinita, sic etiam implicabit finitudo in imperfectione participandi Deitatem imperfectius, cum infinitudine, participandi eam perfectius. Insuper illud etiam non demonstratur, quod homo non sit, nec posset esse supremus: Quia neque hoc demonstrari potest, de facto ab intelligentiis, cœlos moveri, & quod nonnisi ab illis moveri possint: Et licet unaquæque res sit manifestativa in actu primo suæ perfectionis, hæc enim stat in ipsa connexionione prædicatorum essentialium, sed non est manifestativa in actu secundo: Quia ad hanc manifestationem requiruntur termini alii, cum quibus debet fieri commensuratio, quos omnes, non est necesse existere.

2. IMPLI-

1. IMPLICANTIA, est. Quam multis præsuppositis sicidem format, si esset possibilis Spiritus non intellectivus, vel esset informativus materiæ, vel non esset: Si primum, exigeretur à materiâ, proindeque aut actu existeret, aut haberet causas naturales suæ existentie: frustra enim daretur appetitus in materiâ ad illam formam, cuius nulla causa daretur, talis Spiritus productivæ. Si autem non esset informativus materiæ ille Spiritus, ergo distaret magis ab infimo corpore quam anima rationalis, & homo: Entia enim penitus abstracta à materiâ, vix cum corporalibus habere videntur similitudinem, ergo deberet esse inæqualis in perfectione cum corpore illa substantia spiritualis: Ergo vel per excessum vel per defectum essent inæquales: sed substantia illa spiritualis, non esset inæqualis corpori per defectum; infimum enim corpus corpori plus quam duplo exceditur ab homine: quia alius homo, non plus valeret, quam terra: Ergo cum excedat hominem illa substantia spiritualis, & homo excedat corpus, non poterit illud excellivum hominis esse inferius corpore. Si autem illa substantia spiritualis est inæqualis corpori per excessum, ergo corpus ab illo Spiritu non intellectivo plus exceditur, quam excedatur ab homine intellectivo: neque enim dantur species dissimiles, æquales in perfectione; melior ergo erit illa substantia quam homo; quod est evidenter absurdum, nam substantiale intellectivum evidenter est melius substantiale non intellectivo.

RESPONDERI potest. Illum Spiritum fore informativum materiæ, non tamen sequitur vel illum dari de facto, vel causas illius secundas: sufficit enim, quod Deus tanquam Auctor naturæ possit illum producere, ut producit Animam rationalem ipse solus: posset dici, quod ille Spiritus sit informativus materiæ alius speciei.

RESPONDERI etiam posset, illum Spiritum non fore informativum materiæ, sed fore substantiam spirituales, non intellectivam, possetque dici, quod distaret magis à corpore præ nostra anima, per negationem ordinationis ad materiam, quam dicit nostra anima, sed non distaret magis per inclusionem majoris in omnibus perfectionis.

Immerito etiam supponit quod non possint dari duæ species æquales, de quo etiam infra. Deinde si inter dissimilia specie, non potest evidenter pro semper colligi inæqualitas substantialis, nec etiam æqualitas, ergo non est major ratio cur potius æqualitas quam inæqualitas adstrui debeat; sicut si non apparet in balance inæqualitas, non arguimus inæqualitatem. Quod autem dicitur deo non adverti inæqualitatem inter species ne appareat evidenter impossibilitas mysterii Trinitatis, in qua distincta specie paternitas à filiatione, habet tamen æqualitatem. Id

arbitrarium est. Unde enim scitur de hac intentione Dei? Rursus ne appareret impossibilitas mysterii Trinitatis, noluit Deus elucere in creatura signum distinctionis virtualis intrinsicæ, ergo neque erat necesse occultari illam inæqualitatem, ne appareret evidenter impossibilitas mysterii. Addo non implicat Contradictionem ex ratione generica ut distincta specie sint æqualia, aliàs hoc nec in Divinis salvari posset: nec id implicat ex ratione creaturæ; quia non implicat ut unum excedat aliud in uno genere, & in alio excedatur, sicque se sibi coæquant, & sicut esset mera divinatio dicere quod color cœruleus non sit æq; perfectus ac viridis; ita divinando dicitur, distinctas species substantiales, non posse esse æquales: & quamvis æqualitas sit unitas in tanta quantitate perfectionis, hæc tamen unitas, non debet esse per continentiam identitatis, sed sufficit ut sit per continentiam æquivalentiæ. Quando autem querit: quæ sit ratio, cur eadem specie sint æqualia, facile est respondere quia idem semper est sibi æquale, non possumus autem dicere quod distincta specie sint æqualia: quia conditionem prædicatorum non attingimus. Et sicut si supra eandem basin ducantur trianguli possunt esse in ratione angulorum æquales, non in ratione materiali, casu quo lineæ unius sint aurum, aliud plumbum, eritque ibi inæqualitas cum æqualitate; ita posset esse in substantiis.

Eundem Medium Terminum sic proponit Esparza Q. II. art. I. & supponit in primis quod ea quæ sunt invicem dissimilia, sint invicem inæqualia. Supponit rursus, quod substantia spiritualis sit magis dissimilis omni substantiæ materiali, quam substantia materialis, alicui materiali, & substantia intellectualis est magis dissimilis cuilibet substantiæ non intellectuali, quam sit dissimilis substantiæ non intellectualis, substantiæ non intellectuali. His positis sic arguit; Si possibilis esset substantia ex una parte immaterialis, ex alia parte non intellectualis, possibile esset, ut eadem substantia distaret magis, simulque distaret minus, ab uno eodemque termino: quæ enim esset immaterialis, distaret magis à brutis quam bruta inter se; quæ verò non esset intellectualis, distaret minus ab iisdem rebus non sensitivis quam bruta inter se, nam bruta essent noscitiva, illa substantia non esset noscitiva, utpote non intellectiva. Et aliàs supponitur quod non posset illa substantia utpote spiritualis sensitivè noscere: Sed impossibile est unam eandemque substantiam magis & minus distare ab eodem termino. Ergo.

RESPONDETUR. Non implicare Contradictionem, unam eandemque substantiam, magis & minus differre, ratione diversorum prædicatorum. Quod ipsum probatur in primis Inductione in aliis entibus: nam v.g. si comparatur

intellectio spiritualis & brutum ad Deum, magis accedit ad Deum brutum, quod est substantia quam intellectio quæ est accidens, & nihilominus intellectio spiritualis, sub formalitate spiritualis, & sub formalitate actus, magis accedit ad Deum. Rursus si comparentur inter se visio ocularis, & visio spiritualis, in ratione expressionis ejusdem objecti, magis inter se convenient, quam intellectio v. g. nigri, comparata ad intellectiorem albi, & nihilominus illæ duæ intellectiones in ratione spiritualitatis, & in ratione intellectiōis, magis inter se convenient. In Moralibus idem evenit: nam argentum æstimabilitate magis accedit ad aurum, & nihilominus meliores sunt plures solidi ærei accedentes ad unum aureum pretio, quam grossus aliquis argenteus. Hoc ipsum ulterius in hoc principio fundatur: Quia ne unum distet magis minusve, debet id esse, ne sequatur contradictio, quæ non potest sequi, nisi ratione ejusdem de eodem, si autem sit accessus & recessus ratione diversorum prædicatorum, non erit contradictio de eodem, ratione ejusdem. Et hoc etiam modo solvi debent ea, quæ adducit art. 2.

3. IMPLICANTIA ejusdem Esparza est. Quæcunque sunt & esse possunt in universo, invicem sibi devincta sunt, per mutuas utilitates: hoc ipso enim redundaret, & perperam existeret, essetque mittendum foras, ut infatuatum sal. Substantia autem spiritualis, quæ non foret intellectualis, foret prorsus inutilis universo: utpote nulla vitali aut transeunti actione prædita: non prædita quidem vitali: quia seclusa spirituali intellectiōe, non habet quod agat, utpote nec sensitiva, nec vegetativa. Transeuntes etiam actiones non haberet: Nam nec aliud sibi simile, posset educere, nec generare, nec producere aliquid materiale: quia materialia non continentur efficienter in spiritualibus.

RESPONDETUR. Lapis nullam habet actionem vitalem, nec etiam transeuntem: nec enim unus generat alium: quod si sufficiat emanare lapidem ex se suas passiones, idem dici poterit de illa substantia immateriali. Possent etiam tribui illi substantiæ actiones transeuntes, productioque eorum materialium, quæ pullulare possunt ex applicatione activorum ad passiva.

Quid si aliquis ita discurreret, diceretque, quod illa substantia, haberet notitias immateriales non tamen intellectiones, sicque id illustraret; Ut scilicet coincident operatio spiritualis cum immateriali: nullum enim fundamentum est hæc duo separandi, cum nullibi reperiatur immateriale absque spirituali, ita tamen ut illud immateriale distinguatur ab intellectivo: quia de facto reperitur in accidentibus immaterialitas sine intellectivo, ita ut illa notitia sit quidem immaterialis, non tamen intellectio: quæ duo distinguuntur in primis ex eo colligitur; Pone sensationes, quæ habeant partes & dicant exi-

gentiam molis: nunquidne si conciperetur illa sensatio ocularisque visio sine ulla mole, deberet jam intelligi per locum intrinsecum, quod illa notitia sit jam intellectio? Apparet ergo hæc distinguui, quæ duo non apparet, cur pro statu nonnisi considerationis distinguui possint, & non pro statu reali. Rursus probatur ordinariè ex hoc immaterialitas & intellectivitas animæ, quia attingit semota cæteroqui à sensibus. Pone ergo illam substantiam nihil cognituram semotum cæteroqui à sensibus; Si tenet fundamentum allatum, sequitur, quod illa substantia, quæ non nosceret, alia, quam cæteroqui sensibus subiecta, non sit futura intellectiva. Sed cur insuper non poterit noscere illa nonnisi objecta, cognitione tamen immateriali?

Ex his apparet, quod cum difficultate posita Implicantia substantiæ spiritualis non intellectivæ adferatur, absolute tamen.

DICENDUM ERIT: *Implicare talem substantiam sed per locum probationis negativum.*

RATIO. Tum quia, ex una parte communis sententia oppositum docet, ex alia parte posset sic rejici onus ostendendæ implicantiæ. Non implicat contradictionem, ut sit essentialis connexio substantiæ immaterialis cum intellectu, possessioque stat pro communi sententia: Si autem est essentialis dicta connexio, implicabit oppositum. Tum, quia nisi ponatur hæc regula, ut de possibilibus discurremus conformiter ad ea, quæ videmus & scimus, dabitur ansa infinitarum fictionum, diceturque possibile esse rugibile spirituale, distinctum à præsentī, & cætera similia. Quia verò præsentis substantiæ immateriales sunt intellectivæ, etiam de possibilibus idem erit dicendum.

### QVÆSTIO III.

#### De Incorruptibilitate Angelorum.

PRÆMITTO 1. *Non esse in hoc difficultatem, utrum Angeli de facto sint incorruptibiles. e. non annihilandi, nec destituti: hoc enim est ex Script. Dicuntur enim poenæ dæmonum fore æternæ & Beatitudo de Angelis. Ep. Judæ v. 6. Matth. 18. v. 10. Luc. 20. v. 36.*

Suar. & Arriaga colligunt id ex eo quia in Lateran. definitur, animam esse immortalem, ad quod defertur ep. Sophronii recitata in 6. Synodo & approbata Act. 13. ubi dicitur; Si hominum animæ permanent incorruptæ sic Angeli immortales perseverant. Idem docuit Dion. de Div. Nom. c. 4. Athan. L. de Com. Essen. Div. Basil. in princ. Pf. 44. & Aug. L. 12. de Civit. Dei c. 15, Angelos vocat creaturas immortales.

PRÆMITTO 2. *Non esse in hoc difficultatem: An Angeli sint incorruptibiles, prout incorruptibile opponitur corruptibili, sumpto pro composito ex materia*

*materia & forma quod sit destruibile:* In hoc enim sensu cum careant unione destruibili, non sunt corruptibiles. Sed in hoc est difficultas: An sint incorruptibiles, h. e. An scilicet Angelus sit talis naturæ, ut ei deficit & destructio, competere non possit. Hoc ipsum autem ex Martinon dupliciter adhuc accipi potest; In primis absolute: An scilicet Angelus sit talis naturæ, ut per nullam potentiam destrui possit. Deinde: An destrui possit de potentia ordinariâ? Quod ipsum subdividitur ab eodem, primò quia ut ille loquitur, in toto ordine causarum naturalium nulla est vis per quam destrui possit, adeoque nulla è causis naturalibus exigat ut res illa destruat, quare Deus agendo secundum exigentiam causarum naturalium, non potest illam destruere. Secundo quia res illa naturaliter & intrinsecè, exigat nunquam deficere.

*PRÆMITTO 3. Non esse tantam difficultatem in asserendo quod nullum sit agens secundum, quod possit Angelum destrui.* Ratio, quia hæc causa vel esset distincta ab ipsomet Angelo, vel ipsamet Angelus? Non primum; quia nulla creatura potest annihilare, & tamen Angelus non potest definire nisi per annihilationem: Non etiam secundum, propter eandem causam.

*PRÆMITTO 4. Non esse in hoc difficultatem: An de potentia absoluta possit annihilari Angelus:* affirmatur enim communiter: Quia vel est impossibile per multos creatura inannihilabilis, de quo infra, vel si est possibilis, nullum est fundamentum tribuendi id Angelo.

*PRÆMITTO 5. An de potentia ordinariâ annihilari possit Angelus, querunt Auctores, & ordinariè decernunt:* cum quibus

*DICENDUM est: Angelos non esse annihilabiles per potentiam ordinariam.*

*PROBARI potest 1. Conclusio.* Si Angeli essent de potentia ordinariâ annihilabiles, id idè esset, quia scilicet haberent intrinsecam exigentiam non nisi certæ & determinatæ durationis, sed ex una parte hujus determinatæ durationis, nullum est fundamentum positivum; ex alia parte consensus DD. stat pro incorruptione eorundem; E. apparet illos esse incorruptibiles, sed non sunt incorruptibiles per ordinem ad potentiam absolutam. Ergo per ordinem ad ordinariam.

*PROBATUR 2.* Quia si essent de potentia ordinariâ destruibiles, & dicerentur absolute immortales, & non dicerentur; dicerentur quidem, quia illos ita appellant PP. non dicerentur autem; quia quod vel ab uno agente in serie agentium naturalium potest corrumpi, non potest dici absolute immortale & incorruptibile, & ita gratia, non nisi à peccato corrumpitur, nec tamen dicitur immortalis & incorruptibilis.

Neque valet, si recurras ad Deum secundum potentiam ordinariam operantem: Nam hoc ipso non essent absolute immortales. Nec ob-

stet, quod Deus sit agens altioris ordinis: Quia ex eo quod D. Deus de ordinariâ potentia possit animam rationalem & Angelum producere, non potest uterque dici absolute improducibilis, quamvis Deus sit agens altioris ordinis. Ergo etiam si D. Deus potest de ordinaria potentia annihilare Angelum, non poterit dici Angelus inannihilabilis, quamvis Deus annihilans, esset intra ordinem naturæ altioris ordinis.

*PROBATUR 3.* Anima rationalis non est de potentia ordinariâ destruibilis: Nam Lateranense definivit animam rationalem esse immortalem, adeoque inannihilabilem, sed non definivit esse inannihilabilem à secundis agentibus: Nam hoc definierat ipse Christus clarè Matth. 18. Ergo definivit esse indestruibilem à Deo, per potentiam ordinariam. E. etiam propter paritatem, Angelus erit indestruibilis vi potentie ordinariæ: Nam quod convenit imperfectiori, in eadem serie perfectionis, debet convenire & superiori, intra eundem ordinem: unde si convenit homini discurrere, conveniet & Angelo.

*CONFIRMATUR* hoc totum. Si Angelus esset annihilabilis per potentiam ordinariam vel idè esset, quia haberet corpus & spiritum unita unione dissolubili; & hoc non, quia Angeli non sunt compositi modo prædicto; vel idè esset annihilabilis per potentiam ordinariam, quia constaret materia & formam spirituali, & hoc non, quia materia spiritalis vel est impossibilis, vel nullum est fundamentum illius ponendæ in Angelis. Nec petitur illorum annihilabilitas ex inductione contrariarum dispositionum; quia illarum nullum fundamentum. Non etiam idè sunt annihilabiles per potentiam ordinariam, quia determinatam exigunt durationem; hæc enim etiam ipsa, arbitrariè ponitur.

Quia verò ordinariè solet institui Examen rationum, quæ probant, Angelos esse inannihilabiles per potentiam ordinariam, faciendum idem erit nobis.

1. *RATIO* desumitur ex S. Doctore hinc q. 50. art. 5. & proponitur sic; Quod convenit alicui secundum se, nunquam ab eo separari potest; ab eo autem cui convenit per aliud, separari potest, separato eo secundum quod ei conveniebat; rotunditas enim à circulo separari non potest; quia convenit ei secundum seipsum; sed æneus circulus, potest amittere rotunditatem, per hoc quod circularis figura separatur ab ære; atqui Angelo secundum ipsum esse convenit esse incorruptibilem secundum suam naturam. E. Min. prob. Quia Angelus est forma quædam secundum se subsistens h. e. independens in esse à materia. Eadem Min. suadet ex operatione Angeli, quæ est incorruptibilis; quia objectum illius operationis, à quo accipit speciem & operationem hoc est intelligibile, est incorruptibile, utpote necessarium & æternum, sicut sunt objecta scientiarum; operatio autem rei, indicat modum

dum essendi ipsius operantis, cum unumquodque operetur, secundum quod actu est.

RESPONDETUR. Negando Min. Negando item illud solum esse incorruptibile, quod non est compositum ex materia. Certè enim ipsæ operationes spirituales, non sunt compositæ ex materia, de facto tamen desinunt. Quod autem dicitur operationem indicare modum essendi, in hoc sensu est verum, quod scilicet non possit esse absolutè dignior, quàm ipsum suum principium, sed non est necesse, ut sequatur conditionem objecti acti, utque sit immortalis, si objectum sit immortale: aliàs deberet esse à se, cum noscat ens à se. Imò ex dicto principio sequitur Angelos defectibiles esse, cum ipsa illorum operatio deficiat.

Advertit etiam Arriaga hoc Argumentum multum probare, & oppositum: multum quidem, quia si incorruptibilitas Angelorum comparatur cum rotunditate in circulo, sicut nec divinitus rotunditas potest separari à circulo; ita nec divinitus annihilari Angelus. Quod autem oppositum probet dicta ratio inde deducitur. Quia quamvis rotunditas non possit separari à circulo, tamen cum sua rotunditate destrui potest, ergo idem de Angelis dicendum.

2. RATIO ex eodem S. Thomæ proponitur ab Arriaga hic n. 26. Res quæ caret contrario, & habet causas, semper eodem modo applicatas, & potentes se conservare, semper necessario conservabitur: Idem enim manens idè, semper aptum est facere idem. Sed Angelus non habet contrarium, & Deum à quo producit, semper habet æque applicatum ad conservandum; Ergo æqualiter semper conservabitur.

RESPONDERI potest 1. Negando universaliter Majorem. Quia in primis dantur qualitates materiales, non habentes contrarium, & quæ à Deo solo conservantur, & tamen desinunt, tales sunt species audibiles, sonus, &c. In spiritualibus etiam negant aliqui species spirituales semper retineri. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Nam quamvis sonus per oppositionem diversæ formæ quæ sit non sonus, non habeat contrarium; tamen propter bonum universi deposcit interire: Si enim omnes soni conservarentur, officerent distinctè auditivæ: habet etiam sonus oppositionem cum specie intra idem genus, nempe cum sono minori; sonus enim major ita superat minorem, ut non possit audiri, & vicissim potest superari à majori adhuc & majori; nihil autem simile potest dici de Angelis. Itaque aliter

RESPONDETUR 2. Majorem scilicet esse veram, si ipsum objectum conservandum dicat intrinsicam exigentiam ad conservari; & ita vivens conservatur propter exigentes id dispositiones, illis autem deficientibus, non conservatur: Difficultas autem est: An Angeli dicantur exigentiam ad semper conservari? Quod autem

id dicant per nostras rationes commodius suadet. Quod autem adfertur, spirituales species deponere non nisi determinatam durationem, id melior Philosophia negat.

3. RATIO. Suarii est hic l. i. c. 9. n. 7. Esse scilicet conforme inclinationi naturali Angeli, ut sit perpetuò.

RESPONDETUR. Si loquamur de appetitu elicitò, hic non probat inannihilabilitatem: quia etiam homines habent appetitum elicitum ne moriantur, nec tamen sequitur de potentiâ ordinariâ, esse indestruibilem hominem. Imò cum Angeli sint rectissimi in suis appetentis, noscendo se non posse ex intrinsicis principis durare semper, nunquam id appetere appetitu elicitò absoluto. Si autem dicatur hunc appetitum esse innatum, probandum prius foret non dicere Angelos intrinsicam determinationem durationis. Unde causa naturalis illorum conservationem impediens, esset, determinatæ durationis exigentia.

Et hæc circa examen Rationum. Sit

## DIFFICULTAS I.

*An Angelus sit inannihilabilis ex gratia per potentiam ordinariam?*

VIdimus Angelos non esse per potentiam ordinariam annihilabiles, restat discutere, hæc inannihilabilitas, estne illis per naturam debita, an verò ex gratia? Potest in præsentem esse quæstio de re, & de voce. De re erit, si quis dicat non esse in Angelis exigentiam, ne unquam corrumpantur, sed habere id mero favore; De voce erit quæstio, si dicas in Angelis non reperiri prædicatum obnoxium corruptioni: quia tamen de absolutâ potentiâ possunt annihilari, debetne dici inannihilabiles per gratiam?

DICENDUM est; Angelos per naturam esse incorruptibiles, & non per gratiam. Est contra Valq. d. 182. c. 2. Martinon d. 36. S. 6. Pro nostra Conclusionem est citatus Suarez. Arriaga d. 2. S. 2. Joan. à S. Thom. d. 20. art. 4. & alii.

Pro Conclusionem restituentur non nisi communes rationes.

PROBARI solet 1. Auctoritate Lateranensis sub Leone X. Sess. 8. ubi definitur. *Animam rationalem non solum verè per se & essentialiter humani corporis formam existere, verum & immortalem esse.* Ly autem per se & essentialiter indubiè significat, naturale hoc esse Animæ: quis enim diceret, quod per gratiam hoc habeat anima, quod sit informativa corporis? Ly autem verum & connectit illud per se & essentialiter etiam cum anima. Hinc formatur Enthymema; Anima ex Conc. Lateran. per naturam est immortalis. Ergo multò magis Angeli.

RESPONDET Martinon cit. n. 52. Concil. tantum definit, Animam esse per se & essentialiter immortalem, comparativè ad causas secundas;

das: quod dicit se colligere ex duobus, in primis quia Concil. utitur Auctoritate Evang. illud autem significat à causis secundis, non posse in terminam. Deinde quia Concil. dicit, quod oppositum sit unum ex perniciosis erroribus, non est autem perniciosus error dicere, quod perseverent continuo beneficio Dei.

CONTRA est. Concedo uti Concil. Auctoritate Evang. sed nego quod ex illo loco, non eruat animam per naturam, esse incorruptibilem; hoc enim significant illi termini, per se & essentialiter. Et si Concil. dixisset, Animam rationalem esse per naturam non solum humani corporis formam, sed etiam immortalem, dicitur esse essentialiter per naturam competere illi immortalitati: Ergo etiam cum dicat per se & essentialiter convenire illi immortalitati, concludet idem: quia ly essentialiter plus adhuc sonat, quam si positum fuisset ly naturaliter: quia quando aliquid dicitur naturaliter non posse fieri, adhuc recursus est ad supernaturalem actionem, sed si dicatur essentialiter id esse, non datur jam evadendi locus. Tum quia, negare quod Angelus non exigit incorruptionem, videtur contravenire huic, ex gratia est illi incorruptio, & tamen prius illud, concedunt oppositi.

PROBARI solet secundò. Non implicat Contradictionem res, quæ exigit naturaliter esse perpetuò, ita ut triplex sit rerum varietas, quædam quæ naturaliter existunt sed non permanentes, alia permanentes sed defectibiles, alia permanentes sed indefectibiles: tales autem Angelos esse suadet locutio Lateran. idem tribuens animæ.

RESPONDET. Martinon, quod si daretur talis creatura deberet esse aliqua alia non Angelus deberet enim esse excellenter perfecta: ex eo enim colligitur naturam Divinam & ejus personalitates esse perfectissimas, quia existunt absoluta necessitate, post illam verò nequit eminentior concipi creatura necessitas existendi quam in ente naturaliter incorruptibili. Porro Angeli non sunt tantæ perfectionis: dicitur enim Pl. 8. v. 6. quod illis paulo non nisi minus minorati sunt homines.

CONTRA est. Tum, quia necessitas existendi posita in Deo, idem arguit summam perfectionem, quia est fundata in aeternitate, quam quia non haberet creatura, sit ut non deberet esse perfectissima. Tum, quia posset illi creaturæ tribui formalitas perfectissimæ in linea durationis, non verò in linea absolute entis. Hinc talem perfectionem etiam corporibus & ipsis cælis tribuere possumus. Tum quia, quamvis dicantur Angeli, non nisi paulò superiores hominibus, id non probat quod naturaliter sint annihilabiles, cum ipsa anima petat etiam non annihilari, in hoc minorata, quia non exigit perpetu-

um exercitium ejus actus, ad quem ordinatur, qui est informare corpus, vel etiam in hoc minorata, quia dicit ordinem ad corpus. Quamquam fortassis hæc minoratio stat in restrictione intelligendi: pauciora enim Angelis intelligimus.

PROBARI solet 3. ex Suar. Igni connaturali est calefacere passum, quamvis indigeat influxu Dei, qui libere exercetur: Ergo etiam naturale erit Angelo semper existere, licet indigeat concursu Dei qui libere exercetur: sufficit enim utrobique quod ille concursus, sit connaturaliter debitus.

RESPONDET Vafq. Disparitatem esse, quia ignis habet vim & potentiam producendi calorem, ferturque quasi impetu ad talem effectum, ita ut si ei negaretur concursus, violentum id illi esset; at natura spiritalis, ita existit Deo producente, & conservante, ut ipsa non habeat vim ullam, quæ cum Dei concursu seipsam conservet, nec habet inclinationem naturalem, per modum potentie, ad existendum, cum ipsa non distinguatur à sua existentia. Ex eo verò quod non distinguatur in Angelis esse ab essentia, non sequitur illorum incorruptibilitas: quia corruptibilitas tota stat in hoc, quod hæc essentia quæ aliquando existit, nutu Dei conservetur.

CONTRA est. Tum, quia concedo Angelum non habere vim quasi effectivam conservandi seipsum, habet tamen prædicata exigitiva non annihilari, cur ergo hæc non fundabunt naturalem incorruptibilitatem in Angelis? sicut prædicata exigitiva in igne, ut ponatur ab illo calefactio, fundant ut illi sit naturale calefacere. Tum, quia vel habet Angelus prædicata quæ magis exigant conservari quam sonus, species audibiles, &c. vel non habet: Si non habet, ergo conservari illius, ita est illi supernaturale, sicut sono si servaretur semper: Si autem habet Angelus talia prædicata. Ergo naturale illi est conservari: quia secundum illius prædicata exigitiva: hæc enim idem sunt. Tum, quia nego ex eo nos assumere naturam suam Angelos esse incorruptibiles, quia existentia illorum identificatur essentia eorundem. Nego item corruptibilitatem Angelorum stare in hoc quod existentia illorum nutu Dei servetur: hoc enim servari nutu Dei dividitur in membra, h. e. servari secundum exigentiam prædicatorum, & in servari contra exigentiam prædicatorum: primum illud debetur Angelis, & arguit naturalem conservationem.

Accipit hanc paritatem positam in argumento Cyrillus l. 8. Thef. c. 2.

PROBARI solet 4. quo etiam Argumento utitur Arriaga Disp. 2. S. 4. si esset naturale corrumpi Angelo, idem esset: quia habet naturalem non repugnantiam, & capacitatem passivam ad corrumpi. Sed hæc Ratio non convincit, alias ex eo

ex eo, quia lapis habet naturalem capacitatem ad patiendum motum sursum, motus ille erit illi naturalis.

PROBATUR 5. Vel habet Angelus prædicata intrinseca, quæ poscunt à Deo ut illum annihilent, vel non habet. Si habet, quænam sunt illa? & si illa habet, qui est distinctus, ab iis, quæ cum conservantur immediatè à Deo, nihilominus de lege ordinaria corrumpuntur. Si autem non habet talia prædicata, quæ poscant à Deo ut illum annihilent: Ergo habet prædicata, quæ poscunt ne annihilentur: nam illud, non poscunt, fundatur in aliquo positivo: ad eum modum; quia non poscit homo, ut sit, Leo, poscit, ne sit Leo. Quod si poscit Angelus ne annihilentur, naturale erit illi non annihilari: hæc enim idem sunt. Neque hoc erit argumentari à sensu negativo ad infinitatem; sed ostendere positivum prædicatum, in quo negatio illa fundetur, quod positivum prædicatum, intelligitur, per illud poscere non annihilari.

IDEM INTENTUM aliter probat Esparza q. 3. art. 2. Quia scilicet Angelus ex natura rei habet potestatem peccandi lethaliter, peccato autem lethali æternitas pœnarum debetur. *Sed hæc ratio*

NON CONVINCIT, quia ex natura rei Angelo non debentur vires supernaturales gratiæ, sine quibus si peccetur, ad maximum non committetur peccatum mortale cui debetur æternitas pœnarum, imò nescimus demonstrationem, quod debeatur etiam mortali. Quando autem dicit, quod ad puram torturam haberet Angelus appetitum ad sui conservationem: id non convincit, quia non est tortura noscere sibi aliquid non dandum, quod sibi nullo modo debetur, & ad quod nullum ordinem dicit: sicut non est tortura homini, quod non sit lucidus ut sol. Hinc non esset tortura Angelo si non esset duraturus, si non probas aliunde id illum exigere, imò negabitur habere illum appetitum ad perpetuam durationem.

OBJICIT I. Vasq. ab Auctoritate Bonav. & Richardi.

Sed illi oppositum sentiunt: Nam agnoscunt immutabilitatem, quam vocant incorruptibilitatem, & hanc dicunt esse in aliquibus rebus per naturam, ut in Angelis.

Adducit etiam Auctoritatem Justini L. qq. q. 13. & Damasc. L. 2. de Fide c. 3. *Immortalis inquit est Angelus non natura sed gratia.*

RESPONDETUR. Negare PP. immortalitatem Angelis, ut significant de absolutâ potentia illos annihilari posse: sed non intelligunt nomine gratiæ, collationem alicujus non exigiti ab Angelis, quo etiam modo explicari debet Auctoritas Epistolæ Sophronii.

INSTAT I. Martinon n. 50. Creatio ex sensu Patrum vocatur gratia, quia nullis ex parte nostra meritis præcedentibus, factum est, ut

crearemur: Ergo & Angelis immortalitas erit ex gratia: quia ex gratuita Dei bonitate.

RESPONDETUR. In primis concedendo intervenire illic gratuitam bonitatem hoc sensu: quia oppositum posset fieri. Sed non hoc sensu, quasi hoc non sit exitum ab iisdem. Deinde multi salvant rationem gratuiti per hoc, quia productio illorum fuit gratuita; conservatio autem est idem cum productione. Denique Disparitas adferri posset; quia ut crearentur nulla fuit in iis exigentia, quæ datur ut conserventur.

INSTAT 2. Idem impugnando secundam responsum immediatè allatam; Nemo dicit ignem calefacere per gratiam, licet prima illius productio fuerit ex gratia. Ergo nec conservatio Angeli erit ex gratia, ex eo, quia illius productio, fuit ex gratia.

RESPONDETUR. In aliquibus quæ supponunt non nisi pro primo suo fieri gratiam, nihilominus etiam continuatio ad gratiam reducit. Et ita dignitas senatoria ad vitalitiam, est gratia Regis, quamvis de ordinaria lege, teneatur Princeps servare Senatorem, in illâ gratiâ. Interdum etiam gratia primò facta, non transfundit denominationem gratiæ in conservationem ejusdem esse: Sic v. g. si aliquis Episcopus ex gratia extra tempora aliquem initiet, facit illi gratiam, neque tamen conservatio status illius sacri, vocatur postea gratia Episcopi. Quando autem conservatio debeat appellari gratia, pendet ex usu & usurpatione humanâ, quæ non accessit ad dicendum ex gratiâ esse Dei, quod ignis calefaciat; licet ad gratiam revocetur, quod sol oriatur super bonos & malos, qui etiam usus accessit, ut dicatur conservatio Angelorum in sensu explicato, esse ex gratia.

OBJICIT 2. Vasq. Res omnes possibiles suapte naturâ sunt objecta Divinæ omnipotentia, non ex eo, quod sint possibiles fieri ab omnipotentia, sed ideò possunt fieri ab omnipotentia, quia sunt possibiles. Ergo etiam eodem modo philosophandum est de corruptibilitate, nempe quamcunque rem, ex se ipsâ, secundum rem, potentiam habere ut non sit.

RESPONDETUR. Eodem modo philosophandum esse de corruptibilitate per ordinem ad potentiam absolutam, ac philosophamur de possibilitate, scilicet dicendo non ideò de potentia absolutâ posse annihilari Angelum, quia Deus habet potentiam; sed habere potentiam, quia potest annihilari. De corruptibilitate autem per ordinem ad potentiam ordinariâ aliter discurrendum: quia nec creaturæ dicunt hunc ordinem ad sui annihilationem, nec potentia Divina ordinariâ, dicit ordinem ad annihilare.

Quod autem addit in decursu Vasq. Quamvis dicant non repugnantiam possibilia ut producantur, nihilominus illis non produci, non est violentum; hinc similiter non erit violentum & innatu-

immaturale, corrumpi Angelis. Id etiam non convincit; Quia possibilis non habet prædicatum existentium suæ productionis, sed nonnisi permissivum, ut ita dicam; exigunt autem Angeli ne corrumpantur, & si concedatur existentia ad produci possibilem, id erit nonnisi per rationem: unde illa existentia antecederet ad existentiam, non erit in statu actuali, cum tamen violentia, sit existentium; è contra autem existentia Angeli ne annihilentur, est actualis, & in statu existentia deducta, adeoque capax, ut dicatur illi non esse hoc naturale.

OBJICIUNT 3. Aliqui apud Martinon n. 43. ut aliquid natura sua immortale dicatur, requirunt, non modò ut possent, sed etiam ut debeant, non mori: Tale debitum non est in Angelis; quia tale debitum est vis quædam ad arcentiam mortem; hanc non habent Angeli: quia seiplos non conservant, sed à solo Deo conservantur.

RESPONDETUR. Vim illam servandi, non habere quidem Angelos, quæ sit coeffectiva conservationis: sicut enim non efficiunt sui productionem, ita nec sui conservationem: habent tamen vim h. e. existentiam prædicatorum.

INSTABIS. Non datur existentia in creatura durationis æternæ à parte ante. Ergo nec à parte post.

RESPONDETUR. Qui non teneret possibilitatem creaturæ ab æterno permanentis, disparitatem facile adferret. Deinde est Argumentum à faciliore ad difficilius, difficilius autem est durare etiam à parte ante. Adde non ostendi, quodnam sit prædicatum existentium durationis æternæ à parte ante; potest a item tale prædicatum ostendi ad durationem æternam à parte post per rationes supra pro Conclusionem allatas. Sed quid si aliquis dubitaret de Antecedenti: neque enim adhuc illa creatura esset à se, nec inferret necessitatem suæ positionis à Deo talem, cui per absolutam potentiam resistere Deus non possit; & quod de facto illi restiterit. Nec inde sequeretur factam violentiam alicui creaturæ: nam violentia ut supra diximus, non firmis existenti. Inclinat Martinon ad possibilitatem talis creaturæ; quod autem negatio creationis illius non sit violentia, sic explicat; quemadmodum Deus alia quædam propter fines bonos non constituit in statu naturali, sed contra ipsorum existentiam, cuiusmodi est quod omnes terræ partes extimæ, non æque distant à centro: sic etiam potuit Deus non obsequi existentia propter suos fines ne poneretur illa creatura.

Existentia illa ad conservari, stans cum ipsa actuali conservatione, importat actum primum ad conservari, non quidem distinctum realiter, distinctum tamen ratione: quia in illo instanti durationis, possumus adhuc parti duo instantia considerabilitatis, in primo exigi ab essentia

Angeli ut conservetur, in secundo respondere illi existentia Deum. Et licet in eodem instanti non possit aliquid habere actum primum distinctum realiter à duratione, quia aliàs idem seipso esset prius & posterius, prius ratione actus primi, posterius ratione ipsiusmet durationis, seu actus secundi physici; potest tamè aliquid in eodem instanti, esse prius duratione per considerabilitatem: ad eum modum quo in Divinis exigit filius, ut persistatur in eius generatione, quæ existentia, simul est, cum illius expletionem.

## DIFFICULTAS II.

*Possibilisne Angelus essentialiter inannihilabilis?*

POSSIBILEM esse creaturam essentialiter inan. nihilabilem docuit Arr. D. 15. Met. S. 2. n. 64. & hic D. 2. n. 6. eandem retractat. Favet Mart. D. 6. de Deo n. 34. Negat Suar. hic L. 1. c. 9. n. 5. Vasq. hic l. p. d. 182. c. 2. n. 8.

DICENDUM est. *Implicare Angelum imò quancunque creaturam essentialiter inannihilabilem, seu quam Deus ne de absolutâ quidem potentiâ annihilare possit.*

PROBATUR I. Talis creatura & conservaretur & non conservaretur à Deo: hoc implicat contradictionem: Ergo. Quod talis creatura sit conservanda à Deo, probatione non indiget; nam hoc concedunt Oppositi cum Arriaga. Deposcit etiam hoc Auctoritas Aug. L. 4. de Gen. ad lit. c. 12. & L. 5. c. 20. Nazianz. orat. 2. de Theol. q. 36. Ansel. Monologii c. 12. qui ita loquitur; *Sicut nihil factum est nisi per creatricem præsentem essentiam; ita nihil vigeat, nisi per ejus servatricem potentiam.* Unde sicut implicat in alio rerum ordine esse aliquid, quod non sit Deus, & tamen non esse creatum, ita si vis Auctoritatis spectetur implicabit etiam in alio rerum ordine, non conservari aliquid à Deo. Gregor. 16. Moral. c. 18. *Cuncta, inquit, quippe ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursus ad nihilum tenderet, nisi eam Auctor omnium, regiminis manu teneret.* Et hoc ipsum, ulterius sic probat Ratio. Quia si aliqua creatura non conservaretur à Deo in genere durationis & conservationis, æque esset independens & à se, sicut ipsemet Deus; in nulla autem formalitate est simpliciter independens, & à se, creatura. Quod autem non sit conservanda à Deo illa creatura, sic probatur; Conservatio quæ est essentialiter frustrâ non datur, ut supra etiam probatum est in simili, sed conservatio creaturæ inannihilabilis, esset essentialiter frustra; quod probatur, si aliquid de se esset necessarium in existendo, & ponendo se extra nihilum, illius productio ab alio esset essentialiter frustra & inimaginabilis. Hinc Deus quia est ens necessarium in existendo, non indiget ab alio & non potest produci: Ergo etiam quod est necessarium in permanendo, & essentialiter

tialiter inannihilabile, illius conservatio esset essentialiter frustra. Pone enim v.g. Deum non conservare illam creaturam vel annihilabitur illa creatura, vel non? Si annihilabitur; Ergo non est essentialiter inannihilabilis: Si non annihilabitur, Ergo si illam conservet, si non conservet Deus, ad nihilum conducit. Illustrari hoc potest Sic. Finge Deum nolle ut Petrus sit Animal rationale, adhuc Petrus erit homo: quia hoc est de intrinseca ratione Petri: Ergo etiam si inannihilabilis est de intrinseca ratione illius creaturæ, si illam velit si non velit conservare Deus, durabit semper.

Quod autem adducit Arriaga Patrem æternum & producere Filium, & manere in ejus productione, nec posse cessare liberè, etiam de potentia absoluta, ab eâ continuata productione, seu conservatione; in præsentī non convincit: quia in primis ex eo non est essentialiter frustra illa generatio, quia si per impossibile cessaret ab illa Pater, desineret esse Filius; simile autem in præsentī non dicitur. Idque ulterius ex eo: quia cum illa Generatio dicat quid intrinsecum Deo, si cessaret, hoc ipso Deus mutaretur & cessaret: quo ergo titulo Deus est immutabilis, eodem titulo semper filium generat; non mutaretur autem si non conservaret, cum probari non possit (imò oppositum evincitur) quod aliquando conservetur, illa creatura. Rursus cum illa generatio perficiatur dictione, quæ dictio est realiter ipsa intellectio communis, adeoque natura Divina, sicut ergo natura Divina desinere non potest; ita nec potest desinere dictio: tale autem, nullum ostenditur absurdum, posito quod illa creatura sit essentialiter inannihilabilis, quantumvis dicatur illa non conservari à Deo. Quod ipsum sic ulterius illustratur, quia etiam illa conservatio, esset essentialiter frustra, si non esset intrinseca & immanens Deo; & hoc excusat, cur non sit frustra, quia immanetia Deo, mutari non possunt: Quia autem illa conservatio non esset immanens Deo, & ex altera parte est de se inannihilabilis illa creatura, hinc non habet titulum, ratione cuius illa conservatio, non esset essentialiter frustra. Nec absurdum est, imò conforme rationi, Deo intrinseca & immanentia, non esse dependentia, à Deo, nec sub di dominio illius, absurdum autem est dicere aliquam creaturam, in aliqua ratione, esse independentem à Deo.

PROBATUR 2. Illa creatura cum sua inannihilabilitate essentiali, & non læderet dominium Dei, & læderet: non læderet quidem, quia nulla creatura est possibilis, quæ sit opposita & evacuans perfectionem Divinam: læderet autem ut probatur, quia si non læderet, idè non læderet, quia scil. non nisi ex suppositione consequenti ad id teneretur, quod illam videlicet Deus vellet producere, sciens de tali ejus prædicato: sed falsum est illam creaturam non nisi

ex suppositione consequenti esse inannihilabilem: quod ipsum probatur; Quando Deus liberè decernit ut existat Petrus, non ex suppositione consequenti, ligatur ut ille sit Animal rationale: quia scil. id deponit ex intrinsecis suis principiis; Ergo etiam quando Deus liberè decernit ut existat inannihilabilis essentialiter creatura, non ex suppositione consequenti ligabitur Deus, ut sit inannihilabilis essentialiter; licet ergo illic sit ligatio Divina non nisi ex suppositione consequenti de ipsa primâ existentia, quia poterat Deus non facere decretum de hac existentia; sed non potest non facere decretum, ne sit inannihilabilis essentialiter, adeoque non ex suppositione consequenti est inannihilabilis.

PROBATUR 3. Etiam Auctoritate S. Script. nam Sap. II. dicitur. *Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses, aut quod à te vocatum non esset, conservaretur.* Ex quo loco sic arguitur. Illa creatura vel idèò conservaretur, quia Deus illam vellet conservari, vel non idèò conservaretur; Si non idèò, ergò contradicis Scripturæ: Si idèò, ergò liberè conservatur: Ly enim volo in Script. supponit pro liberè. Si liberè conservatur, ergo potest non conservari; Ergo & annihilari, ergo nec est essentialiter inannihilabilis. Quod si hunc locum interpreteris de solis præsentis ordinis creaturis, aut alio modo, arbitrarie, non accipies Script. ut sonat.

OBJICITUR 1. Ex Arriaga hîc D. 2. n. 4. Non implicat duratio quæ se extendat ad tempus indivisibile, vel ad aliquot dies, vel in æternum, de cujus essentia sit tot diebus, vel æternum durare.

RESPONDETUR. Hoc Argumentum supponere, quod duratio sit, quid distinctum à re durante, quod falsum est. Sed quidquid sit de hoc, Negandum est Antecedens propter allatas rationes; possibile tamen est ut ex libero Decreto Dei, non ligativo absolute illius potentia possit esse tanta vel tanta duratio. Casu autem quo ad significandum, & complendum sum decretum, quo vult Deus nunquam annihilare Angelos, produceret qualitatem aliquam, illa non nisi ex suppositione esset inannihilabilis; quia esset conformis & proportionata ipsimet decreto, quod ipsum ex suppositione non nisi inannihilabilitatem infert. Et sicut ex suppositione quod Deus velit esse amicus creaturæ, quoadusque ipsa non peccet, dat qualitatem gratiæ, quæ inamissibilitatem dicit, quoadusque creatura non peccet, idque eo titulo, quia complementum debet esse proportionatum ipsi actui, ita & illa qualitas, ut proportionetur decreto, debet esse non nisi ex suppositione inannihilabilis.

OBJICITUR 2. Non est contra dominium Dei, licet necessitetur, ut Petrus sit non nisi Animal rationale; Ergo etiam non erit contra dominium

minium Dei creatura essentialiter inannihilabilis.

RESPONDETUR. Negando Conf. quia quando Deus produxit Petrum, habet illum ita subditum, ut possit illum in talis statu ponere, in quo ita se habeat in ratione physica, ac si nullo modo exigeret esse animal rationale. Nam dum non existit, habet se, ac si non esset animal rationale. Ex quo ulterius habet Deus ut dicatur illi subdi Petrus, & pendere à dominio illius. Quod quia non posset Deus facere respectu creaturæ essentialiter inannihilabilis, fit ut illa non dicatur subdi Deo. Deinde exigentia illa est pro statu metaphysico & intentionali, circa quem minus Deus potest: nam possumus ponere in statu metaphysico rationale sine risibili; circa quod minus Deus potest: nam illud à parte non ponere non potest. Creatura autem essentialiter inannihilabilis, non esset jam pro solo nonnisi statu metaphysico, sed etiam pro statu physico, qui absolute Deo subdi potest.

Denique exigentia illa Petri, ut sit animal rationale, si spectetur independenter à nostris conceptibus, fundatur in ipsa existentia: extra enim existentiam, non est illa exigentia nisi intentionalis. Quod si illa exigentia fundata est in ipsa existentia, sicut ipsa existentia, est Deo subdita ex consequenti, etiam fundata in illa circumstantia subdi, sequique, tanquam accessoria, conditionem principalis. Quia verò nihil simile ostendi posset in creatura essentialiter inannihilabili, fit, ut illa debeat dici simpliciter non subdita Deo.

INSTA 1. Qui dicit unum actum intellectus aut voluntatis posse videre aut amare plura & objecta: Item unam speciem Angelicam, posse representare multa objecta, &c. non minuit dominium Dei, etiamsi inde sequatur non posse Deum facere, ut illa eadem cognitio, eadem species, sit nonnisi unius objecti: Ergo etiam & inannihilabilitas illius creaturæ, non erit contra dominium Dei.

RESPONDETUR. Negando Conseq. propter disparitatem a latam: quia scilicet potest Deus illum speciem, illam cognitionem, &c. ponere in eo statu, in quo ita se habeat, ac si illam exigentiam non haberet; non posset autem Deus ita facere cum creatura essentialiter inannihilabili. Deinde quia illa notitia & species in conservari penderent à Deo, secus illa creatura.

INSTA 2. Dominium Dei in creaturas, non est ita absolutum, ut nihil sit imaginabile, quod non possit Deus circa quamlibet ex illis facere: alias deberemus semper dicere, quæcunque nobis occurrerint esse possibilia, & quod Deus hominem possit facere lapidem: quia est absolutus Dominus.

RESPONDETUR. Quamvis Deus non possit facere ut homo sit lapis, salvabitur ejus dominium propter dicta supra. Et licet non debeat

mus imaginari dominium Dei tale, ut nihil sit quod non possit facere, debemus tamen imaginari tale, ut etiam secundum illud quod Deus non potest in creaturis facere, secundum inquam illud, sit subditum, ratione ipsius existentia, quam subdicionem non haberet creatura, essentialiter inannihilabilis. Sic si Rex aliquis Principem non possit punire, nisi ablata dignitate, id non derogat dominio Regis; sed si punire non possit, nec auferre dignitatem, in qua impunibilitas exercita fundabatur, minuetur dominium Regis. Sic etiam, quia illa impotentia ne homo fiat à Deo lapis, fundatur prout est actu exercita in ipso existere; cum illud existere sit Deo subditum, bene salvabitur adhuc dominium Dei. Quia autem existentia creaturæ essentialiter inannihilabilis Deo non esset subdita, fit ut non salvet dominium Dei.

OBJICITUR 3. Ex Martin. d. 6. n. 34. Potuit Deus cum humano intellectu producere actum supernaturalem, asserentem de seipso quod sit totæ eternitati coexistens ad æquale, illi repugnabit falsitas ab intrinseco, alias concurreret Deus specialiter ad actum supernaturalem, qui falsus esset; falsi autem Deus non potest esse specialis auctor.

RESPONDETUR. Concedit quidem Oviedo Controv. 1. Animastica p. 1. Posse dari actum supernaturalem falsum, de quo alias. Ceterum Argumentum non convincit: Ratio, quia ille actus diceret se perpetuo duraturum, involvendo tacitam conditionem: Si scilicet oppositum Deus non voluerit. De quo etiam dictum in materia de Visione.

## QUÆSTIO IV.

*De Prædicatis distinctivis Angelorum inter se.*

PER Scripturam constat Angelorum multitudinem maximam esse: quia exprimitur per numerum, distincte à nobis non conceptibilem; Ut cum dicitur; *Multa millium ministrabant, & decies millies centena millia assidebant ei.* Unde antiqui, intulerunt plures esse Angelos omnibus arenis, foliis, guttis, &c. sed immerito. Quia hujus talis admissim faciendæ comparationis nullum in patribus fundamentum: Sed id habet fundamentum, esse illos plures hominibus & speciebus materialium: Ratio, quia docent PP. nonnisi ex infimo ordine infimæ Hierarchiæ, Angelos nostræ custodiæ deputari, & singulis speciebus singulos. Sed hoc ipsum adhuc dicit esse obscurum Vasq. D. 180. c. 3. additque in fine, unde constare nobis posset, eundem Angelum, in custodiam multorum hominum, iterum atque iterum non delegari? Dari Angelos singulis hominibus singulos docent Origines, Basil. Niss. Theod. Hieron. dubitat tamen Magister in 2. dist. 2. Omnes apud Vasq.

c. 2. d. 245.

d. 245. Sed nonnisi post natiuitatem hanc deputationem fieri voluit Hieron. Nam ante natiuitatem est veluti pars maris, ac proinde sub eiusdem Angeli curam cadit ex S. Th. q. 64. a. 5.

Singulis individujs specierum dari singulos Angelos docuit Aug. l. 83. quæst. q. 74. sed dari nonnisi singulis speciebus, plures tenent. Imò aliqui videntur significare septem spiritibus ante Deum stantibus omnium specierum gubernium deberi. Quia verò vocatur Angelus Petri Act. 12. & 18. Matth. loquens Scriptura de pluribus parvulis simul loquitur de pluribus Angelis. *Angeli inquit eorum vident faciem Patris.* Unde concluditur, singulos Angelos singulis hominibus dari. Dari illos etiam Gentilibus suadent locutiones PP. qui dicunt illos dari singulis hominibus, non verò singulis tantum Christianis. Sed dubium est, An etiam dentur singulis hominibus singuli dæmones, ut tentent. Dari docuit Orig. & Nissenus apud cit. Vasq.

Circa hanc multitudinem Angelorum unum opponitur. Homines electi debent occupare sedes Angelorum malorum ut docet Aug. Beda, Ansel. apud Vasq. d. 180. Rursus, electi sunt pauciores reprobis; ergò jam soli electi pares erunt numero reprobis Angelis. Rursus, magis excedunt electos reprobi quàm tertia parte; Ergò, si electi tertiam partem exæquant Angelorum, rota multitudo hominum longè magis excedet. Ant. probatur ex Apoc. 12. Ubi Draco detrahit suà caudà tertiam partem stellarum.

RESPONDETUR. Si ad figuras veniatur; Homo significatur ove perditā una, Angeli significantur per numerum 99. multò ergò erunt plures hominibus. Draco non significat decipiens Angelos, sed doctos deceptos à dæmone, ut voluit Lyranus, Richardus, Beda. Deinde non constat quòd unus homo plurium Angelorum sedes non sit occupaturus.

## DIFFICULTAS I.

*Essentialē Angelis nonnisi specie distinguī.*

Quod possint Angeli solo numero differre, Ordinariè docent Nostri cum Suar. hic c. 15. contra Thomistas. Decisio hujus difficultatis vult decisionem hujus propositionis: An sit possibilis creatura immultiplicabilis numero, cui scilicet essentialē sit non habere sibi simile individuum? In hac universalitate tractat hanc quæstionem Suar. D. 5. Met. à n. 23. tenetque negativam cum Molina, accessit Vasq. d. 181. Valent. T. 1. d. 4. q. 1. p. 3. Et post illum Deubalis l. p. q. 50. a. 4. q. 1. Possibilitatem talis creaturæ post Thomistas docuit Noster Franc. Lugo de Angelis d. 2. c. 3.

## Punctum Difficultatis 1.

*Proponuntur Argumenta pro possibilitate creaturæ essentialiter individua.*

PRIMUM ARGUMENTUM est Prioris Laurentii Pikarski, quòd procedit potius de Angelis. Impossibile est multiplicari naturam se ipsa individua, Angelica natura est hujusmodi. Ergo. Maj. prob. Tum quia, non aliam ob causam, natura Divina est immultiplicabilis numero, nisi quia se ipsa individua est. Tum, quia individuari naturam seipsa idem est, ac illam in suo essentiali conceptu involvere immultiplicabilitatem; hinc si multiplicaretur, & esset seipsa individua ut supponitur; & non esset, quia multiplicaretur. Min. principalis prob. Quia sicut modum essendi ex omnibus quicunque naturæ creatæ non repugnant, tribuimus Angelis optimū, sic & modum unitatis; optimus autem modus individuationis, est esse seipso individuum. Quod ipsum quoad Maj. prob. nam quemadmodum unitas, sequitur ad esse, sic & modus unitatis, sequi debet ordinem & modum essendi. Ergo & perfectissimum modum essendi creaturæ, individuatō perfectissima creatura. Quod autē talis modus unitatis sit optimus, prob. quia reperitur in Deo. Quòd autem ille non repugnet Angelis, prob. quia absolute non implicat contradictionem creaturæ seipsa individua.

RESPONDETUR pluribus modis huic Argumento.

PRIMUS MODUS est. Quia hoc Argumentum non est demonstratio: Ultimò enim sistit in hoc, creaturæ seipsa individua non implicat; medius autem terminus non implicat, non est demonstrativus.

SECUNDUS MODUS est. Quia videtur hoc Argumentum probare multum, assumendo hunc medium terminum, modus essendi genericus perfectissimus tribuitur Angelis. Ergo & tribui debet individuatō perfectissima. Intentum prob. quia scilicet deberet probare, quòd sicut Angelis tribuitur modus essendi genericus perfectissimus, sic etiam tribui debeat quoad speciem, modus essendi perfectissimus, quia etiam modus speciei sequitur modum ipsius generis; & tamen Angelis non tribuitur modus essendi specificus perfectissimus, aliàs omnes deberent esse ejusdem speciei, adeoque individualiter differentes, vel ad minimum æqualis speciei, quam tamen æqualitatem, non tenet arguens. Concedo quidem non posse dari speciem perfectissimam Angeli: Concedo esse in eis inæqualitatem specificam, sed Argumentum probat, debere dari speciem perfectissimam, quia datur modus genericus perfectissimus, quem sequitur modus speciei.

TER-

TERTIUS MODUS solvendi idem Argumentum est. Quia intendit probare quòd in Angelis detur ratio Individuationis genericè perfectissima: probat autem dari specificè perfectissimam: quòd ipsum probatur, quia etiam nostra individuatō est individuatō; Angelica etiam individuatō est etiam individuatō: Ergo differentia speciei, tanquam membra dividentia individuationem ut sic.

Ut detur aliquid arguenti, sufficit dicere quòd Angelis quibus debetur modus essendi genericus perfectissimus, etiam debeatur individuatō unitas perfectissima perfectione oriunda à gradu ipsò generico, seu intellectivi; non autem perfectione oriunda, ab aliqua alià specificà individuationis ratione, quamvis illa foret possibilis. Sic v. g. Individuatō Petri, est perfectior individuatione bucephali, sed perfectior non petibilis, ab ipsa specie; quia scilicet individuum speciei humanæ, est perfectius, individuum speciei bucephali. Sic etiam est illic perfectissima individuatō, petibilis ex genere: quia identifi- catur perfectissimo Angelico generi, quòd est intellectivum, independentè à corpore: & sic ut ad salvandam rationem perfectioris indivi- duatōis quòd est Petrus, præ individuo quòd est Bu- cephalus, non est necesse ponere aliquam perfe- ctioris individuationis petibilem de linea in- dividuationis: ita nec in præsentì.

Sed ponamus esse possibile ut detur natura creata essentialiter individua debebuntne esse tales Angeli?

RESPONDETUR quòd non. Tum, quia nullum est fundamentum in PP. tribuendæ talis individuationis in Angelis. Tum quia, quamvis habeant modum essendi genericum perfectissimum, non est necesse, ut habeant individuationem perfectissimam, idque ideo, quia non haberent modum essendi genericum perfectissimum, hoc ipso non essent distincti ab hominibus, adeoque nec Angeli; si autem non haberent perfectissimam individuationem, adhuc poterunt esse distincti ab hominibus, esseque Angeli. Tum, quia dictum est in Philosophia, non dari, nec esse possibilia à parte rei individua generica, sed mediis nonnisi speciebus descendi à individuationem, & ita cum non dentur species perfectissimæ in Angelis, nec debent dari individua rationes perfectissimæ; non posset enim ad illas descendi, nisi mediis perfectissimis speciebus: quia verò modus essendi genericus non præexigit per aliquam antecedentiam specierum, communicari, poterit bene convenire Angelis modus essendi genericus perfectissimus, licet non competat illis individuatō perfectissima, quæ communicari deberet mediis speciebus perfectissimis. Tum, quia si in ratione individui non ita discurratur, ut fert communis apprehensio, scilicet ut dicatur sola natura Divina esse essentialiter individua & reliquæ mul-

tiplicabiles, dabitur anfa ponendi multiplicati- onem naturæ determinatam, v. g. ad 10. indi- vidua. Et sicut tu immultiplicationem Ange- lorum refert in naturam talis individuationis, ita & nos naturam determinatæ multiplicatio- nis, referemus, in talem naturam. Et sicut op- positi habent fundamentum ponendæ naturæ essentialiter individua; quia Divina natura est essentialiter individua; ita & nos ponemus na- turam determinatè communicabilem, quia etiam natura Divina, nonnisi determinatis perso- nis Divinis communicabilis est. Porro cum hæc natura essentialiter individua, esset perfe- ctissima individuationis, etiam si per impossibile esset possibilis, nondum daretur, sed potius ali- qua individuatō, ad pauciora determinata. Quòd ipsum probatur, quia quamvis possibilis esset creatura perfectissima, non diceretur illam in principiis illam tenentium, eandem debere de facto dari: Ita quamvis esset possibilis indivi- duatō essentialis creata, ex eo ipso quia esset perfectissima, non deberet inferri, illam de fa- cto dari, sed potius individuationes non ita mul- tiplicabiles, ut multiplicentur humanæ, ut per defectum tantæ multiplicationis, accedant ad naturam simpliciter individua Divinam. Tum quia, sicut de ipso complemento universi dicimus illud pendere à placito Creatoris, ita & de individuationibus dicitur: unde ergo constabit illam de facto dari, quamvis sit pos- sibilis?

2. ARGUMENTUM est Thomisticum, quid dicunt individuationem sumi per ordinem ad materiam; Angelus autem est quid immate- riale.

RESPONDETUR. Negando hoc principi- um: quia aliquæ cogitationes nostræ sunt nume- ro distinctæ, & tamen spirituales & immateria- les. Aristoteles si alicubi favet, explicandus, quòd materialitas & quantitas sit principium individuationis, magis nonnisi notum.

INSTATI. Joan. à S. Thom. D. 19. art. 3. n. 10. Philosophi lumine naturali cognoverunt dari unum Deum; Ergo ratio id suadens acce- ptanda est: sed ratio hæc, cur Deus sit unus, erat immaterialitas, & ita Arist. 12. Met. c. 8. t. 49. inquit; *Ipsum verò quid erat esse primum, non ha- bet materiam, cum actus sit, unum ergo tum ratione tum numero.* 5. Met. t. 12. *Etiam inquit numero sunt unum, quorum materia una.*

RESPONDETUR. Legitima ratio, cur Deus sit unus, non est ejus immaterialitas; sed id quòd assumimus in prima Parte de Dei Unitate. Prior locus Arist. non plus vult, quàm Deum qui est unus esse immaterialem: Secundus ait de principio individuationis magis noto.

INSTATI. Idem. Differentiæ individuali- ter multiplicantes taliter se habent, quòd sine qualibet determinatè sumpta salvetur species, & tamen ipsa divisio substantialis est. Et ita Pe-

trus & Paulus differunt tanquam duæ substantiæ realiter distinctæ, & tamen non specificè diversæ. Ergo oportet pro principio distinctionis accipere aliquid, quod in se substantiale est, & tamen ejus divisio materialiter se habeat ad speciem, hoc autem non est aliud nisi materiale aliquid, quo carent Angeli. Quod Argumentum pluribus dilatat.

RESPONDETUR. Materialitas duplex potest cogitari, primò materialitas involvens aliquid corporeum, hoc carent Angeli: sed nego, quòd illius carentia, fundet negationem multiplicatis individualis. Secundò materialitas sumitur pro eo, quod non facit notabiliter unum ab alio differre, hæc materialitas datur de facto in Angelis; neque enim demonstrabile est omnes Angelos, debere à se nonnisi notabiliter differre. Et hanc materialitatem non destruit negatio illius prioris.

3. ARGUMENTUM est. Quotitur cit. Lugo. Docent Logici distinguendam esse speciem prædicabilem & subijcibilem quibus diversas definitiones adscribunt, supponentes posse unam rationem ab alia separari: Jam autem species subijcibilis, uno etiam individuo est contenta.

RESPONDETUR. Indebitam esse consequentiam ab Intentionalibus & Logicis ad Physica, licet ergo species subijcibilis contenta sit uno individuo, non sequitur, quòd etiam physicè sit contenta: immo ex hoc ipso in contra arguitur; quia nulla est species ita subijcibilis, ut non possit esse prædicabilis, consequenter nulla ita immultiplicata, quin possit multiplicari. Deinde posset admitti divisio individuationis in multiplicabilem & immultiplicabilem, sed conditionata, adeoque non invehens ejus possibilitatem; ad eum modum quo divisio quantitatis in finitam & infinitam, non invehit possibilitatem infiniti.

INSTAT I. De Lugo inter munera differentiarum specificarum unum est, constituere speciem; aliud omnino diversum, prædicari de pluribus. Ergo, videntur supponere, possibilem esse speciem subijcibilem, quæ nullo modo sit prædicabilis.

RESPONDETUR. Diversum est officium Animalis & diversum Rationalis; nunquidne ista duo separari inter se poterunt? & universaliter à diversitate officii in intentionalibus seu Logicis, non est licitum argumentari, ad diversitatem physicam.

INSTAT 2. Idem. Differentiarum Individuarum sunt positivæ & inæqualis perfectionis inter se, illæque ad quidditatem individui non minus pertinent, quam differentiarum specificarum: Cur ergo non poterit Deus creare differentiam aliquam individuum intra genus Angelorum, ita cæteris omnibus inæqualè, ut non minùs differant inter se, quàm duæ differentiarum specificarum?

RESPONDETUR. Si illæ differentiarum indivi-

duæ non minùs different inter se quàm duæ specificæ, hoc ipso non individuum, sed specificam differentiam invehent. Deinde concedo, posse dari tales duas differentias individuales, sed nego inde sequi, alterutram debere esse essentialiter individuum.

## Punctum Difficultatis 2.

tis 2.

*Adferuntur alia Argumenta pro eodem intento.*

PRIMUM ARGUMENTUM est ex Mauro Q. 41. Logica, petitum ex Arist. 12. Metaph. t. 49. qui ut probet non dari plures mundos, ac plures cœlos solo numero diversos, sic argumentatur. Si darentur plures mundi ac plures cœli solo numero diversi, deberent dari plures primi motores talium cœlorum solo numero diversi, sed non possent dari: quod probat. Quæ sunt numero plura, ea materiam habent, at quidditas prima, materiæ est expers, est enī actus; Id ergo quod primum movet, cum sit immobile, unum est & ratione & numero, & id ergo quod semper, continueque movetur unum est solum, unum igitur tantum cœlum est.

RESPONDETUR. Hoc Argum. Aristotelis probat multum: & aliquid contra fidem: probat contra fidem, nempe quòd sint impossibiles plures mundi: hoc enim intendit Arist. ergo debet principium esse falsum quod assumit: politoque quòd Trinitatis personæ numero different non specie, probaret itidem in materia Theologica falsum. Quod autem probet multum ratio est, quia probat posse esse plures cœlos: cum cœli materiam habeant: probat item animas humanas non differre solo numero, quia materiam non habent, vel illas esse materiales. Concedo ergo in præsentī assumsisse hoc principium Arist. nempe quòd quæ sunt numero plura, materiam habeant, sed hoc principium nihil probat, quia inducit in errorem. Rursus dici potest mentem Arist. hanc fuisse, Deus ex necessitate operatus est, & cœlos ab æterno; hinc si darentur rovi cœli, jam non hic sed alius deberet esse Deus illorum productivus; Deus autem est unus, quia & motor cœlorum unus: sed inde non sequitur immultiplicitas rei materiam non habentis. Denique dici potest, quòd nomine materiæ veniat illic potentialitas & exclusivum actus puri, non autem materia physica: Quod veniat potentialitas existendi ratio est, quia nisi ita sumatur, sequerentur absurda jam prædicta. Deinde quia huic termino materia opponit Arist. ly actus, ubi nomine actus non intelligit formam, quæ opponitur materiæ physicæ: neque enim Deus est forma per Arist. sed intelligit actum oppositum potentialitati existendi. Quod si nomine materiæ venit potentialitas

talitas existendi, bene arguit Arist. quod quæ sunt numero plura, habeant materiam seu potentialitatem existendi, quæ Deo repugnat.

2. ARGUMENTUM ejusdem est. Si plures Angeli differrent solo numero, vel essent omnino similes in omnibus prædicatis per se & necessario convenientibus, vel essent dissimiles in aliquo prædicato, per se & necessario convenienter. Primum dici non potest, quia non essent perfecte intelligibiles, ac per se nominabiles, nomine mentali proprio. Secunda Pars prob. quia quæ sunt dissimilia in aliquo prædicato per se &c. eo ipso differunt specie.

RESPONDETUR. Esse illos similes in omnibus prædicatis per se convenientibus; Nego autem exinde sequi, quod non essent perfecte intelligibiles: Sicut unusquisque in se & sibi, non est specie distinctus, est tamen in se & sibi, perfecte intelligibilis; essentque nominabiles nomine mentali proprio uno specifico, licet proprio quidem, sed non individuali. In tractatu etiam arguendi immerito supponit, diversitatem in spiritibus non posse sumi nisi in ordine ad subiectum, vel quod formæ separatæ debeant simul creari in creatione mundi: Nunquid eodem modo, tempore & loco alio, non potest Deus novum Angelum producere?

3. ARGUMENTUM est. Formæ quæ non sunt ordinatæ ad formandum ullum subiectum, quales sunt intelligentiæ, non possunt differre per ordinem ad subiectum, adeoque debent esse dissimiles in ratione formæ, præcendendo ab ordine ad subiectum. Sed omnis dissimilitudo quæ formæ sunt dissimiles in ratione formæ præcendendo ab ordine ad subiectum, est specifica; Ergo in formis separatæ, non potest dari alia dissimilitudo, quam specifica. Min. prob. nam dissimilitudo per quam figuræ differunt in ratione figuræ, præcendendo ab ordine ad subiectum, differunt specie, licet rotunditas auræ & argentea, quia differunt solum in ordine ad subiectum, differunt solo numero.

RESPONDETUR. Inprimis concedendo totum; neque enim Angeli sunt formæ: Argumentum autem procedit de formis. Rursus, Argumentum multum probat; quia probat independentem à subiecto seu materia, non posse dari duos circulos, duo quadrata solo numero distincta, si sint per ordinem ad idem numero subiectum seu materiam; quod falsum est. Unde hoc etiam Argum. est pro nobis, sic ille aptando; Quamvis quadratum & circulus differant specie; hoc tamen non obstante, possunt dari duo quadrata numero distincta; Ergo idem dicendum de Angelis. Ex qua Resolutione directè negatur Minor. Quod autem duas figuras in ratione figuræ sit necesse distinguere specie, oritur ex eo; quia si non essent distinctæ specie, hoc ipso non essent distin-

ctæ in ratione figuræ; loquimur autem de illis tanquam de distinctis in figura: Species enim figurarum, figura est; hinc non differre illas specie, est non differre figuris, adeoque nec esse figuras; non implicat autem ut salvetur ratio veri Angeli, sine distinctione in specie; licet non possit distinctio specifica salvari, sine specie distincta, in ipsismet Angelis: Hocque solum probat Paritas allata. Negatur autem quod implicet, aliter comparari inter se Angelos, nisi ita, ut comparatur figura ad figuram.

4. ARGUMENTUM est. Formæ intellectivæ non ordinatæ ad materiam, non possunt per se differre, nisi in ratione formæ intellectivæ; sed differentia in ratione formæ intellectivæ, desumuntur ex diverso modo intelligendi, sicut differentia in ratione figuræ, desumuntur ex diverso modo figuræ. Ergo intelligentiæ non possunt per se differre, nisi per differentias ex diverso modo in ratione intelligendi, sed differentia desumptæ ex diversis modis intelligendi sunt specificæ; sicut sunt specificæ differentia formarum sentitivarum desumptæ ex diversis modis sentiendi.

RESPONDETUR. Argumentum multum probare; quia probat non dari duas visivas numero distinctas, aut duas auditivas; quia hæ differentia deberent sumi ex diversis modis sentiendi; hæ autem non nisi specificæ. Directè ad argumentum, formæ intellectivæ non ordinatæ ad materiam, non possunt per se differre nisi in ratione formæ intellectivæ specie distincta Nego Maj. nisi ratione formæ intellectivæ, vel specie vel numero distincta Conc. Maj. Modusque intelligendi potest esse vel specie, vel numero distinctus, sicut & modus sentiendi. Denique nego Angelos esse formas intellectivas, cum ad nullam materiam ordinentur, sed sunt substantiæ intellectivæ.

5. ARGUMENTUM est. Eo ipso quod aliqua formæ per intellectum sint abstractæ à materia, & ab ordine ad materiam, atque ejus accidentibus constituuntur unæ, & per intellectum non divisæ in plura individua; v.g. eo ipso quod concipiam albedinem abstrahendo ab hoc, quod sit albedo lactis vel nivis, constituo illam indivisam & unam; Ergo eo ipso, quod dentur formæ à parte rei separatæ à materia, & ab ordine ad materiam à parte rei, sunt unæ, & indivisæ in plura individua; sed species Angelorum à parte rei sunt separatæ à materia, & ab ordine ad materiam; Ergo sunt indivisæ & unæ, nec in illis datur ulla multitudo individuum.

RESPONDETUR. Inprimis ab hoc, quod est per intentionem, non est legitima argumentatio, ad id, quod est à parte rei: Nam etiam ly homo abstractum per intellectum, non includit differentias individuales; item anima hu-

mana abstracta ab individuis animarum; neque tamen inde sequitur, quod non possint dari individui homines vel individua animarum, vel individua formarum. Rursus ex eodem medio termino assumitur probatio pro eadem sententia, quod scilicet detur albedo numero distincta & quidem distinctione non petibili à solis subiectis; Ergo & in præsentem dicendum. Denique quod abstracta albedo, sit nonnisi indivisa & una, oritur ex eo, quia separantur ab illa omnia principia individuantia, cæteroqui illi competentia, à parte rei: Nihil autem est quod separet à speciebus, ne dividuantur si dividuari possunt; possunt autem, quia illas dividuari non implicat.

Hoc autem Thomisticum principium, quod multiplicitas individualis formarum, habeatur solum per ordinem ad materiam, alibi negatum.

### Punctum Difficultatis 3.

*Rationes pro impossibilitate creaturæ essentialiter individua.*

**RATIO 1.** Quia & esset illa creatura seipsa essentialiter individua, & non esset: Esset quidem ut supponitur; non esset autem ut probatur; quia posita quacunque creaturâ, non est negandum divinæ omnipotentiae, quod possit illi aliam similem creare, nisi manifesta urgeat implicantia; hæc autem in præsentem ostendi non potest.

Hoc ipsum sic aliter proponitur: Ex una parte videmus entia ut plurimum habere alia sibi similia in perfectione, & ea quæ non habent sibi simile individualiter, ut sol, concipiuntur à nobis tanquam potentia multiplicari; nec est ratio, cur non sit indispensabilis nexus inter prædicatum, quod est creatura & inter multiplicari individualiter; Ergo non est possibilis creatura, immultiplicabilis essentialiter.

Hoc ARGUMENTUM non potest aliter solvi nisi dicendo, quod Oppositi potius debeant ostendere implicantiam. Sed quærere restat; An habeatur implicantia, quæ ostendat implicare ut indispensabiliter necatur inter se creatura, & multiplicatio individualis, vel non habetur; si habetur, ostendatur sine disputatione, quisnam illam ostendere debeat; si non habetur, assequitur opposita sententia intentum. Deinde ad restringendam libertatem arguendi per hoc principium: Non implicat, commoda est via impositionis ostendenda implicantia in oppositos, si contra communem sensum Doctorum præcipue procedatur: Communis autem Theologorum sensus, stat

pro multiplicatione individuali: Nam quamvis oppositum sentiant Thomistæ, sed illis opponunt se reliquæ Scholæ, probantque hoc per principium, quod etiam oppositi relinquunt: Nempe quod immateriale multiplicari non possit. Denique si aliquis diceret possibilem esse creaturam perfectissimam, nec implicare, bene contra illum argui posset sic, & esset illa creatura perfectissima, & non esset; esset quidem ut supponitur; non esset autem, quia posset sibi habere æqualem: ubi onus ostendendæ implicantia rejicitur in alium; cur idem in præsentem fieri non poterit?

Quia tamen hoc argumentum stat in solo: Non implicat, sit, ut positivè nihil evincat; & tamen hic quæratur argumentum positivum.

**RATIO 2.** est. Quia si posset produci natura essentialiter individua, posset etiam produci talis, quæ de se exigat essentialiter, ne possit produci alia ejusdem generis. Item posset eodem jure dici, quod possit Deus producere lapidem, ex sua essentia exigentem, ne alius possit produci lapis; quæ omnia sunt absurda. Nec potest legitimè recurri ad hoc, quod id exigeret essentia prædicatorum; quia illa præexigentia, nullum habet fundamentum contra omnipotentiam divinam, nisi merum placitum.

**RESPONDETUR.** Inprimis negando Consequens. quia impossibilitatem unius rationis, non probat impossibilitas alius rationis, & sic ex impossibilitate Leo-cornicis malè argueretur ad impossibilitatem animalis hinnitivi; nisi commune principium impossibilitatis utrique statuatur, quod hic non adfertur. Deinde negatur Consequens. quia arguens habet implicantiam, ut putat pro Antecedenti, quæ non apparet, quomodo possit applicari ad Consequens.

Quod attinet ad objectum Antecedentis: An sit possibilis creatura, cui non possit produci alia ejusdem generis, videtur esse implicantia, quia saltem in genere entis, vel in genere proximiori, quod sit substantia, vel accidens convenire cum aliis deberet; nihil enim est quod non sit ens, aut quod non sit aut substantia, aut accidens. Si autem agatur de genere immediatiore, illud posset non habere commune, ut consequenter teneret, qui diceret posse dari creaturam, essentialiter individuum, differentiam. Exigentia autem illa lapidis, ne alius sibi comproducat, est fictitia.

**RATIO 3.** est. Quam sibi opponit citatus Lugo: Nullius naturæ specificæ creabilis singularitas, est prædicatum essentialiter: Ergo nulla involvit essentialiter singularitatem. Ant. prob. quia prædicatum essentialiter vel est genus, vel differentia; dicta autem singularitas, non est genus, quia non est communis multis: Non etiam est differentia essentialis; quia differentia essentialis, debet esse de pluribus differenti-

bus numero prædicabilis, alioqui non esset illa differentia aliud, quam numerica.

RESPONDETUR inprimis. Negando Ant. Negando item quod individuatio non possit habere rationem differentiae ultimae: Quod enim dicit de differentia ultima, illam debere esse prædicabilem de multis, id verum est de differentia quæ sit universalis. Hoc etiam inter alia præ oculis haberi debet, quod quando dicitur, possibilem esse speciem, unico individuo non nisi contentam, accipitur species non pro specie formali, qualis de facto datur, sed pro specie æquivalenti, h. e. pro prædicato quod faciat non minus differre, quam differat rationalitas & rugibilitas. Unde ulterius talis individuatio, diverso respectu erit species; quia notabiliter differt creatura essentialiter individua, à non individua essentialiter; diverso autem respectu faciet differre individualiter: erit enim individuatio, existeretque à parte rei; taliter autem existentia, omnia sunt individua. Denique transito Ant. distingui potest Conf. Ergo nulla natura creata involvit essentialiter singularitatem, tanquam sui essentialiter in sensu formali distinctivam. Conc. Conseq. Nam individuationes cum sint de linea accidentis Metaphysici, non faciunt essentialiter in sensu formali differre; Ergo nulla involvit essentialiter singularitatem, h. e. nulla est talis quæ essentialiter sit immultiplicabilis; quamvis faciat non nisi materialiter differre. Nego Conseq.

4. RATIO est ex Suar. D. 15. Met. S. 2. n. 22. In qualibet substantia immateriali individua & finita, concipit mens & individuum, quatenus concipit hanc numero entitatem, & rationem essentialem & specificam ejus, quæ non includit essentialiter hanc numero entitatem, nec positivam repugnantiam, ut communicari possit alteri individuo.

RESPONDETUR. Hæc quæ assumit Suar. procedunt de speciebus talibus, quæ de facto dantur. Sed cur implicabit species, quæ comparata & spectata per ordinem ad individuationem, dicat repugnantiam ad plurificari? Unde in specie essentialiter individua, possemus partim prædicata secundum se, & postea prædicata per ordinem ad individuari: Prima nihil dicit de individuatione, dicent posteriora. Modus etiam arguendi non convincit; quia quando concipimus rationale, non concipimus risibile; neque tamen rationale, potest esse sine risibili; sic etiam quando concipimus speciem, de qua hic, non concipimus individuationem; neque tamen inde sequetur, posse jam esse hanc speciem sine hac, sed sub alia individuatione.

5. RATIO ejusdem est. Quod divina natura essentialiter individua sit, provenit ex eo,

quod infinitati ejus repugnet multiplicatio; omnis autem substantia immaterialis creata, finita est.

RESPONDETUR. De facto in Deo infinitas exigit immultiplicabilitatem ex vi nexus, quem prædicata divina d'cunt inter se, sed non ex ratione aliqua propria, eò quod non implicet creaturam finitam idem exigere; ad eum modum quo Deus ex vi suæ infinitatis essendi, exigit esse intellectivus, & tamen etiam finita creatura, potest esse intellectiva.

INSTAT aliquis, omni creaturæ ut creaturæ connaturale est multiplicari individualiter; quia soli Deitati ut Deitas est, id non connaturale.

RESPONDETUR. Hoc ipsum probandum fuisse.

6. RATIO est. Quia videtur absurdum, quod si Deus voluisset annihilare omnes demones in pœnam peccati, quod inquam non potuisset illis similes, alios producere.

RESPONDETUR. Non esse hoc absurdum, nec implicare, sufficereque quod Deus iteratò eisdem posset reproducere.

7. RATIO Auctoritas S. Thomæ.

Sed ille negat multiplicari posse Angelos multiplicatione univoca, h. e. ab individuo ejusdem speciei, qualis est multiplicatio unius corporei ab alio; sed non negat multiplicationem ab æquivoco, h. e. Deo.

Ex his INFERS neutram partem positivè demonstrari: Probabilius tamen esse, quod impossibilis sit talis creatura, quia ex una parte possibilitas illius positivè non suadet, ex alia parte sensus est Doctorum in Oppositum. Deinde si nihil impediatur, debemus concedere Deo soli & uni sicut perfectissimam essentiam, ita & perfectissimam individuationem: Sicut illi etiam in genere noscendi tribuimus aliquid specialissimum, & quod alteri communicari non possit, nempe comprehensionem sui; cur ergo soli illi, hanc quæ perfectissima est, essentialem scil. individuationem, non tribuamus?

## DIFFICULTAS II.

*An de facto distinguantur Angeli non nisi specie?*

DIVISI sunt auctores. Aliqui censent illos distingui solo numero, ut Arriaga D. 4. n. 14. aliqui non nisi specie, ut Granadus cum Thomistis; alii partim numero, partim specie ut Martinon.

DICENDUM est I. Dubium esse An Angeli sint omnes distincti specie.

PROBATUR I. Quia ita docet Augustinus L. 1. cont. Origenistas & Enchiridii c. 58. Ubi dum dixisset, nos de nominibus Angelorum scire, subdit, *ignorari autem à nobis, qualis sit personarum*

*narum illarum differentia, familia habet contra Priscillianistas cap. 11. Idem sensit Bern. L. 5. de Confid. c. 4. & 5. Damasc. L. 2. de Fide c. 3.*

PROBATUR 2. Quia nullum est fundamentum tribuendæ illis talis distinctionis: Nam quamvis aliqui appellentur Principes, alii Virtutes, poterunt ista referri in destinationem, & moralitatem, qualis status Reipublicæ in malum hominum, potest etiam inter dæmones reperiri. Et sicut Angelus præsidens herbulis, non est distinctus ex eo ipso à præsidente hominibus, quia poterant illa officia eidem convenire; ita nec invehent distinctionem illi alii tituli. Quamvis autem Dion. cap. 5. de Div. Nomin. comparat illos ita inter se, ut comparantur homines ad Angelos, id non convincit: Quia hæc distinctio fortè est in officiis: Fortè etiam posset referri illa excellentia in aliqua accidentia spiritualia maiora & digniora v. g. species magis universales. Et sicut unus homo comparatur leoni, alter agno, sine ulla differentia specifica, ita idem in præsentia dici posset. Fortè etiam attenditur hîc ad excessum gloriæ, & inæqualitatem in gloria, qualis excessus etiam inter homines, sine ulla distinctione specifica contingit. Unde etiam, quando Rituale meminit Magistri dæmonum, hoc magisterium posset referri in dignitatem moralem, & distinctionem sine ulla inæqualitate physica; & quamvis dæmones fateantur in energumenis se esse inæquales, id non quidem in aliquam meliorem dispositionem organorum, ut in hominibus, referri debet, sed in nobiliores species, accidentiaque spiritualia, quorum aliqua ut primæ species poterant liberaliter à Deo infundi, & aliquæ de novo ab eisdem cum maiori aliquorum diligentia parari. Sicut enim Angeli, possunt non esse semper in actu adæquato suæ noscivitatis, ita possunt non esse, in actu adæquato, fabricandarum specierum, concessa illis vi, earundem, fabricativa.

PROBATUR 3. Quia in istis quæ pendent à mera libertate Dei semper est attendendum, quid ferat auctoritas, quæ non stat pro sola distinctione specifica: Expressè enim Damasc. L. de Decret. c. 1. dicit, *esse unam naturam omnium Angelorum, ut & omnium hominum.* Et Basil. l. 3. contra Eunom. agnoscit in Angelis *unitatem essentia.* Athanas. etiam quæst. ad Antiochum q. 4. dicit, Dionysium asseruisse *Angelos ordinibus differre, & tamen esse ejusdem speciei, sicut & homines.*

OBJICITUR 1. Diversitas specifica Angelorum spectat ad perfectionem universi, & cum crearet tot species materialium, congruebat ut crearet multas species Angelorum.

RESPONDETUR. Vidimus supra ex perfectione universi nihil concludi contra vel pro multitudine specierum. Deinde possibiles sunt animæ rationales specie distinctæ à nostrate, &

tamen negatur de facto reperiri hæc diversitas; & sicut in hac materia sufficit recurrere ad voluntatem Creatoris, ita & in præsentia. Deinde propter usum hominum tam varium, erant necessariae plures species materiales; quæ necessitas non facit pro Angelis. Et sicut in civitate Principis, est aliquod unum palatium pluribus cameris distinctum, ita est una species substantiæ spiritualis completæ, sine multitudine specifica.

OBJICITUR 2. Angeli sunt in gratis & ordine inæquales, & tamen censetur Deus per Dionysium L. 6. de Cæl. Hierar. Basil. L. de Spiritu S. c. 16. &c. in conferendis gratis accommodasse sese perfectioni naturali Angelicæ; Ergo apparet esse illos in natura distinctos.

RESPONDERI potest. Aliquos PP. fuisse in sententia opposita, alios etiam in alia, & ex suppositione sententiarum prædicta attulisse. Quid si accommodavit sese perfectioni maiori naturali, non in substantialibus, sed in accidentalibus?

OBJICITUR 3. Quotò aliquid est magis propinquum uni, dicens ordinem ad unum, tantò minus est multiplicatum; ut in numeris apparet: Natura angelica inter omnes naturas creatas est Deo perfectissime uni propinquior, atque ad eundem dicit ordinem transcendentalem. Ergo.

RESPONDETUR. Quotò aliquid uni numericè est propinquius debet esse minus multiplex, licet possit esse multiplex quantumvis magis sit propinquum uni quoad perfectionem gradum, ordinem essendi & similia.

DICENDUM est 2. *Non constare quòd Angeli sint solo numero diversi.*

PROBATUR. Quia quamvis Nissenus de officio hominis c. 17. dicat, illos esse unam naturam & multos números, & quamvis Anselmus L. 2. Cur Deus homo c. 26. dicat, Angelos esse ejusdem naturæ, licet non sint ejusdem generis ut homines, *Nec enim sunt, inquit, omnes Angeli de uno Angelo.* Hæc tamen omnia non convincunt, quia sunt etiam Patres qui in illis agnoscunt specificam differentiam. Hæc etiam ipsæ auctoritates explicari possent, quòd sint ejusdem essentia, accipiendo essentiam pro gradu intellectualem, sicut & homines in eodem conveniunt omnes: Et quòd non accipiat illic natura strictè pro differentia specifica.

OBJICITUR 1. Non est possibilis in tanta simplicitate, quanta est in angelica natura, tanta multitudo specierum.

RESPONDETUR. Id nullo modo implicare contradictionem, non tantum in Angelis, sed etiam in hominibus; & licet multiplicatio specierum animæ, non possit à nobis concipi, distinguendo inter species & species, illarumque nobis proprietatem particulatim proponendo; potest

potest tamen à nobis concipi in universum; quia licet id non implicat contradictionem. Immo non sequitur ex eo, quòd aliquid concipere non possimus, jam illud implicare: Certè enim non concipimus quomodo nostra anima sit tota in toto, & tota in qualibet parte, nihilominus id de facto est.

OBJICIUNTUR 2. Congruentiæ aliquæ.

1. CONGRUENTIA est. Ad ornatum aulae Principum spectat, ut in omni ordine, sit aliqua multitudo cum æqualitate.

RESPONDETUR. Etiam in aulis principum sunt dignitates specie morali distinctæ, majorque esset dignitas si ad latus Regis essent non multitudo pedisequorum, sed aliorum & aliorum officialium. Et sicut in arte factis magis estimatur imago, quæ aliam & aliam habet varietatem facierum; sic etiam in præsentia magis estimanda esset varietas specifica. Et sicut longè esset augustior hortus, in quo nulli essent duo flores solis individuis distincti; sic & in præsentia.

2. CONGRUENTIA est. Quia spectat ad maiorem conjunctionem, si sint aliqui solo numero diversi.

RESPONDETUR. Conjunctionem animi poterit conciliare recta ratio, amor beatus, sicut conciliabit inter nos & Angelos, quamvis ab illis specie distincti.

3. CONGRUENTIA. Quia aliàs in damnatis periissent totæ species Angelorum, & tamen PP. pro ratione adferunt, cur non sit assumpta angelica natura sed humana; quia tota natura hominum perierat, periisset autem in dæmonibus tanta multitudo specierum.

RESPONDETUR. Quia homines non sunt plures species, totum genus illorum periisset in Adamo, non periisset autem totum genus angelicum, quantumvis periissent aliquæ species.

OBJICITUR 3. Non datur animal rationale volatile ut avis, natativum ut piscis; Ergo neque debebant dari plures species Angelorum.

RESPONDETUR. Disparitatem esse quia voluit Deus hominem condere ut præesset reliquis infra se; non posset autem hanc præsentiam habere absolutam, si essent aliæ species animalis rationalis. Deinde dicitur communiter; Si nunc homines paulò nonnisi opibus vel ingenio valentiores, nihilominus convenire non possunt cum inferioribus, à quibus specie non distinguuntur; quid fieret in varietate specierum? Jam autem in Angelis propter immaterialitatem & libertatem à tot indigentis, non erat morale periculum tot tricarum.

DICENDUM est 3. Angelos propter auctoritatem S. Thome differre specie. Quia ita docet S. Doctor hic q. 50. art. 4.

## De Operationibus angelicis.

**P**rius agendum fuisset de Potentiis angelicis; de quibus quia pauca non nisi interserenda sunt, & reliqua petenda ex Animasticis, hinc titulum Tractatus non formamus de potentiis, sed de actionibus.

# DISPUTATIO II.

## De Actione Angelorum, quæ est Intellectio.

**Q**uid Intellectus angelicus? Quomodo distinctus à substantia Angelorum? petatur ex Animasticis. Quia tamen species impressæ habent aliquid specialis difficultatis, propriè huius loci. Sit.

### QUÆSTIO I.

De speciebus impressis Angelorum, tanquam principis intellectionis.

**Q**uid sint species impressæ petatur ex Animasticis, & ex dictis in prima parte: Suffice-

ficeret dixisse quod sint qualitates, concurrere natæ ad notitiam objecti, à parte ejusdem se tenentes. Hoc tamen inter alia commemorandum erit, quod hæ species, non sint similitudo formalis objecti, de quo aliàs.

## DIFFICULTAS I.

*An dentur species impressæ in intellectu angelico.*

**N**Egant aliqui, sed ex diversis principiis: Nam aliqui universaliter negant dari ullas species, talis est Durandus Gabr. Occam & alii. Alii autem concessis speciebus sensuum externorum, & non intellectûs, alii his etiam concessis homini, negant illas intellectui angelico, talis est Valq. d. 200. Quod homines habeant species probat; quia habent illas pro sensibus externis, & ex eo quia volumus ea quæ aliquando vidimus, non volumus ea quæ non vidimus, cujus ratio referri debet in id, quia cognita, relinquunt sui speciem. Sed eadem argumenta sunt pro speciebus angelicis, quia si tener consequentia à sensibus ad nostrum intellectum, cur non tenebit à nostro intellectu ad Angelicum. Deinde nonne rememoratur Angelus? Et interrogatus: An tenuerit gladium Abrahamo? Respondere posset, Tenui; cur ergo id non referetur in speciem impressam? Circa varietatem sententiarum in hac materia consule Suar. l. 2. c. 3.

**DICENDUM est 1.** *Dari species in intellectu angelico.*

**PROBATUR.** Quia dantur in sensibus externis, nostro intellectu; Ergo, & in angelico dabuntur, propter paritatem rationis. Sed de his inferiùs.

**DICENDUM est 2.** *Non est possibilis Angelus, qui sit sibi species impressa rerum omnium possibilem.*

**PROBATUR.** Vera est hæc Contradictoria. Non est species rerum aliquarum possibilem; Ergo falsa hæc alia, est species rerum omnium possibilem. Ant. Prob. vera est hæc propositio, non est species rerum supernaturalium; Ergo vera & illa, non est species aliquorum possibilem; quia etiam inter possible sunt res supernaturales. Ant. prob. Si aliqua substantia esset species impressa rerum supernaturalium, & esset species supernaturalium, & non esset; esset ut supponitur; non esset autem, quia supernaturalia quoad suam quidditativam & intuitivam (de qua hic) notitiam excedunt omnem naturam; Jam autem illam non excederent, sed esset illa notitia & illa species secundum naturalem exigentiam illius substantiæ.

**CONFIRMATUR.** Possibilis est species impressa Dei, si ergo illa creatura omnes species intra se clauderet, etiam clauderet illam speciem impressam Dei; sed illam claudere non posset, quia aliàs esset illi connaturalis visio Dei, quod est absurdum, sicut est connaturale ipsi met illi speciei impressæ productæ.

**DICENDUM 3.** *Possibilem Angelum (idem dicitur de aliqua alia perfecta substantia intellectuali) qui sit sibi species impressa aliquorum possibilem.*

**PROBATUR 1.** Quia id non implicat contradictionem.

**PROBATUR 2.** Quia ex una parte videmus intellectum etiam creatum posse aliqua noscere, & non per superadditas species, ut cum noscimus & experimur in nobis aliquas actuales notitias: In probabili sententia Angelus noscit seipsum non per superadditas species, &c. &c. Ex quo colligitur, non esse essentialem connexionem, & dependentiam intellectus creationis à speciebus. Ex alia parte non potest ostendi hæc connexio, & dependentia à speciebus circa aliqua alia objecta; Ergo bene inferitur, possibilem esse substantiam, quæ identificet sibi aliquorum speciem impressam.

**PROBATUR 3.** Anima, posito, quod distinguantur realiter ab illa, ejus potentia, nihilominus saltem possibiliter posset illas sibi identificare. Ergo etiam quamvis species impressæ distinguantur ab eadem, possibile erit, ut illas saltem aliquas sibi identificet: Et sicut non sequitur ulla infinitas in intellectu, licet ad tot & tot objecta extendere se possit, ita nec sequitur ulla infinitas, si sibi intellectus aliquas species identificet. Et si species universales possunt identificari alicui speciei particulari, cur non etiam intellectui: Quæ ratio bene notanda; multum enim valet ad retorsionem multorum argumentorum adferendorum. Hanc sententiam licet cum majori amplitudine docet Arriaga d. 5. n. 4. contra cit. Suar. cui consentit Franciscus Lugo d. 8. c. 1. n. 19.

**OBJICITUR 1.** Ut objectum actu cognoscatur oportet cognoscentem fieri actu ipsum cognoscibile, ex 3. de An. cap. 4. Hæc verò conversio intelligentis in intelligibile, non potest esse, nisi saltem per speciem intellectualem insit objectum noscenti; Ergo non potest intellectus intelligere actu objectum, sine speciebus impressis. Min. prob. Omnis cognitio actualis est veluti partus potentia noscitivæ, & objecti, secundum Augustinum; qui partus non potest esse, nisi uniantur secum potentia & objectum, saltem per speciem impressam.

**RESPONDETUR.** Negando unionem hanc objecti cum potentia, debere esse formaliter per speciem, sed sufficere ut sit per aliquid æquivalens speciei, qualis esset natura, identificans sibi

huius species: Et sicut notitia divina exprimens obiectum, est quidam partus intellectus divini & obiecti, nihilominus non ponitur forma species impressa in Deo, sed ad maximum æquivalens speciei; ita & in præsentia: In quo non volumus imperfectius æquare perfectiori, sed solum volumus ostendere, quod ut cognitio sit expressio obiecti, non debeat fieri per speciem impressam distinctam. Denique hæc locutio, notitia est partus intellectus & obiecti, non est in omnibus ut sonat accipienda, alias sicut nihil generat semine ab alio accepto, ita nec posset intelligere intellectus, per speciem ab alio productam: Solum ergo hoc significat electum illud; quod ad notitiam ut sic non continetur sit necesse habere potentiam, sed & obiectum quod noscitur.

OBJICIT 2. Suarez. De ratione intellectio- nis in communi est, ut sit ab obiecto & poten- tia: Ergo in Angelis non potest esse à sola po- tentia, ut principio proximo, nisi illorum intel- lectiva, virtute contineat intelligibile: Hoc autem non potest illis tribui; quia ut hoc illis tribuatur, deberent vel in essendo habere emi- nentiam illorum obiectorum, vel in repræsen- tando vim; primum de illis non dicitur; Quod autem hoc posterius non possit dici, sic probat, quia licet in intellectu divino, talis virtus re- præsentativa, intelligitur, conveniret illi nihi- lominus ratione divinæ substantiæ eminenter continentis omnia, quam eminentiam Angeli non important.

RESPONDETUR. Ut ipsa species impres- sa sit repræsentativa, non est necesse, ut sit in ra- tione entis æqualis obiecto, sed sufficit, ut sit æ- qualis, in ratione repræsentativi; ita & in præ- senti. Quod attinet ad divinum intellectum duplici titulo illi convenit supplere vicem spe- ciei, in primis quia eminenter continet omnes perfectiones; deinde quia illi identificatur vis specierum: Erit imperfecta quæ talia non con- tinentur eminenter in Deo; hoc enim ipso non continerentur eminenter, si continerentur, ut quid imperfectum, & tamen cognoscuntur quæ talia; cur ergo etiam in creatis simile, quid huic identificationi specierum in Deo non dabitur, sique saltem ratione aliquorum obiectorum. Ad id, si robor argumenti spectetur, inferri pos- se, quod saltem illa obiecta Angelus sine spe- cie nosceret, quæ eminenter continet, & hoc solum sufficit, ad verificandam Conclusio- nem.

INSTAT Idem. Posita possibilitate talis in- tellectus, esset ille sciens in actu primo omnia, & posset contemplari in actu secundo omnes res possibiles, etiam nunquam futuras, posset contemplari Deum, deberet simul omnia no- scere; quia non posset per voluntatem magis ad hæc, quàm ad illa consideranda appli-

cari: Omnes autem hæc sequelæ non debent concedi.

RESPONDETUR. Si ly omnes construatur cum ly in actu secundo, faciatque hunc sensum omnia simul in actu secundo posset noscere il- le intellectus, falsa est propositio, quia deberet infinitos in actu secundo actus habere, quod im- plicat; quæ infinitas non habebitur, si habeat potentiam omnia noscendi. Si autem ly omnes construatur cum res possibiles, faciatque hunc sensum, potest in actu secundo noscere objecta illa, ita ut nullum sit ex illis, quorum habet spe- cies, quæ noscere non possit, vera erit sequela. Et sicut potest Deus in actu secundo dividere omnes partes continui, non tamen in actu se- cundo omnes; sic & in præsentia, nec erit ne- cesse ut cognoscat res futuras; quia posset ad- huc Deus denegare concursum, sicut & dene- gat ad secreta, de quo infra. Non posset etiam Deum noscere intuitivè propter dicta supra: Nec deberet noscere simul & semel singula, quorum habet species, quia nec Angeli simul noscunt omnia, quorum habent species; & sic- ut datur in Angelis excitatio specierum; ita si- mile quid in præsentia, admitti posset.

OBJICIT 3. Idem. Substantia cujuscun- que intellectus creati finita est, & non conti- net formaliter aut eminenter res à se distinctas; Ergo non est per se sufficiens, ut per modum ha- bentis vires obiecti, constituatur in actu proxi- mo, ad intelligendum à se distincta. Prob. Conf. Quia obiectum intelligibile, comparat- ur ad intellectum per modum formæ; at ve- rò potentia, non actuatur per formam, nisi quo- ad ea, quæ in ipso continentur; Ergo cum sub- stantia Angeli res à se distinctas nullo modo contineat, non potest per illam in actu proxi- mo constitui, ad dictam cognitionem.

RESPONDETUR. Ex dictis sufficere conti- nentiam in ratione repræsentativi. Probatio Conseq. allata non satis declarat, quomodo ob- iectum comparatur ad intellectum ut formam, ita ut cum in aliis non proportionetur formæ, in hoc proportionetur: Imò hoc etiam conces- so, quod non possit obiectum quod est forma, actuare intellectum, qui est potentia non nisi quoad ea, quæ in ipso continentur; cur non suf- ficiet continentia ex modo quidem non nisi concipiendi, distinguendo contentum, quod est substantia secundum se, & continens, quod erit ipsamet illa substantia, non quidem emi- nenter continens objecta in se, continens ta- men quoad vim repræsentandi.

OBJICIT 4. Suarez. Duobus modis intelli- gi potest, quod res aliqua sit principium, & me- dium incognitum ad cognoscenda alia: Pri- mò per modum feminis seu instrumenti ad hoc specialiter instituti; secundo, potest res aliqua

d

esse

esse principium cognoscendi alia, ex perfectione sua, habendo vim ducendi in cognitionem aliorum objectorum; prior illa vis non indiget perfectione tantâ, quantam habet objectum, secunda indiget.

RESPONDETUR. Hoc semen objecti duplex esse: Formale, quales sunt species distinctæ: Et æquivalenter semen; ut scil. aliqua substantia præhabeat in se vim faciendi, id quod faciunt illæ species, assimilando se in hoc etiam speciebus, quia non contineret entitativam perfectionem objecti, sicut nec continent species.

INSTAT 1. Suarez. Non potest substantia Angeli esse instrumentum objectorum, non enim est per se & ab intrinseco ordinata ad inserviendum alteri.

RESPONDETUR. Non posse esse substantiam instrumentum formale objectorum, potest esse instrumentum æquivalenter, faciendo id scilicet, quod faciunt instrumenta, h. e. supplendo defectum specierum. Et sicut Deus supplens defectum causarum secundarum, non dicitur esse illarum instrumentum; ita nec illa substantia, rigorosè, dici poterit instrumentum objectorum.

Addi potest quòd substantiæ non sint instrumenta aliarum in ratione agendi physice purè, possint tamen esse instrumenta agendi intentionaliter.

INSTAT 2. Idem. Una substantia non potest supplere vicem alius ad generandum; Ergoneque ad noscendum.

RESPONDETUR. Disparitatem esse. Quia generatio est processio viventis à vivente in similitudinem naturæ, si est in similitudinem naturæ, tunc generans debet habere eadem prædicata naturæ; hoc ipso enim non esset in similitudinem naturæ, debetque esse ab intrinseco, ut salvetur vitalitas; non esset autem ab intrinseco, si ab alio, scilicet assumpto perficeretur. Tale autem absurdum non ostenditur, si substantia, suppleat vicem specierum distinctarum.

INSTAT 3. Idem. Si illa substantia haberet sibi identificatas species aliorum objectorum, deberet esse sibi ut medium cognitum ad illa noscenda; ad eum modum quo Deus per suam substantiam omnia cognoscit, primariò noscendo suam substantiam, secundariò alia; non potest autem Angelus per seipsum, ut per medium cognitum alia distincta à se cognoscere.

RESPONDETUR. Dupliciter tunc Angelus posset noscere illa objecta; primò, intelligendo suam substantiam, in quantum æquivaleret speciebus, & sic illa substantia erit medium cognitum, in quo noscuntur creaturæ. Secundò potest noscere illa objecta in illis ipsis, po-

nendo scilicet notitiam objecti. Simile quid contingit dum Angelus & in ipsis speciebus, & per species, cognoscit objecta. Et sicut dum cognoscit illa in speciebus tanquam medio cognitio, non est necesse ipsas species esse æquè dignas, atque objecta, sed sufficit quòd dicant habitudinem ad illa objecta, ita & in præsentia.

OBJICIUNTUR 5. Paritates.

1. PARITAS. Impossibilis est substantia, quæ identificet sibi albedinem; Ergo & quæ identificet species impressas; cum utrumque sit de prædicamento accidentis.

RESPONDETUR. Cum substantia non possit esse alba, nisi per albedinem distinctam; quare non sequitur, quòd dum homo noscit se noscere, debeat id facere per speciem superadditam? Ex qua Instantia videtur argumentum probare multum. Directè ad argumentum dici potest; Dupliciter scilicet posse spectari albedinem, sub formalitate accidentis & formæ; & sub formalitate faciendi aliquid in genere causæ completis vel efficientis; sub formalitate accidentis & formæ non potest identificari substantiæ; non potest enim id quod est substantia esse idem cum accidenti, & quod non est forma, non potest esse alia forma; sed bene potest identificari quoad vim agendi, vel complendi, ut scil. hoc agat substantia, quod agit accedens, vel complet.

2. PARITAS. Sensui non possunt identificari species materiales. Ergo nec intellectui suæ.

RESPONDETUR. Si constet arguenti implicitantia Antecedentis, facile illam videbit, non militare pro Consequenti. Interim hæc disparitas adferri potest, quia operationes sensuum sunt alligatæ, ut percipiant nonnisi existentia; possent autem etiam non existentia apprehendere sensus, si illis identificarentur species. Et sicut sensus v. g. visus, non servat species, servare tamen potest intellectus; nec in hoc erit necesse parificare illas potentias; ita nec in præsentia.

Quod si dicas, possunt sibi Angeli identificare species aliquorum possibilium naturalium; Ergo & omnium: Non tenebit Consequentia, est enim à faciliori ad difficilius viâ affirmationis; & sicut non tenet hæc illatio, potest Angelus noscere simul centum objecta; Ergo & omnia: Potest habere speciem universaliorem identificantem sibi species decem; Ergo & identificantem species omnium: Ita nec in præsentia tenebit. Et sicut in dictis Instantiis recurrendum est ad imperfectionem creaturæ; limitationem, nam à priori huius implicitantiam nescimus, &c. Cujus taxa nota sit Deo; ita & in præsentia. Quid si etiam sit aliqua creatura petens sui species nulli identificari?

3. PARITAS. Non possunt Angeli esse sibi spe-

species expressa aliquorum possibilitatem; Ergo  
impresilla.

RESPONDETUR. Retorquendo argumen-  
tum, cur Angelus respectu sui sit species impres-  
sibilis, & tamen per substantiam non potest esse  
sibi species expressa. Rursus arguens debet  
habere implicantiam pro antecedente, promat  
illam, & ostenditur non quadrare consequen-  
ti. Deinde esset actus purus in ratione intelli-  
gendi, nec ullis indigens speciebus; ad quid  
enim tunc requireretur species impressa? Est  
ergo argumentatio à faciliori ad difficilius. Et  
ergo putabit Arguens non valere Implican-  
tiam pro Antecedenti, ea nec valebit pro Con-  
sequenti. Sed & hic ignoratur ratio à priori.

## DIFFICULTAS II.

*Undenam desumantur hæ species?*

EX Auctoribus qui intellectui angelico con-  
cedunt distinctas realiter species, aliqui sen-  
tunt omnes omnino species esse concretas, ut  
videtur est apud Suar. ita sentientem l. 9. c. 4. ne-  
queque solum speciem ad cognoscendum se-  
ipsum. Docet etiam indigere Angelum spe-  
cie concreta ad cognoscendum alium Ange-  
lum, c. 5. n. 20. Admittit item concretas mate-  
rialium species c. 6. Similia habet Franc. Lugo  
d. 8. c. 3. Cæterum Arriaga d. 6. n. 19. Mart. d. 38.  
S. non nisi aliquorum objectorum species con-  
cretas admittunt.

### Punctum Difficulta- tis I.

*Formatur Angelus sibi aliquas  
species?*

DICENDUM EST, Angelos formare sibi aliquas  
species impressas.

PROBATUR I. Quia ex una parte habere in-  
tellectum agentem, nullam dicit imperfectionem:  
Ex alia parte, multa suadent eundem de-  
facto illis concedi debere; Ergo ne sit otiosus,  
debet sibi fabricare species. Antecedentis  
secunda pars probatur, quia Angelus potest me-  
minisse suæ cognitionis præhabita, sed id sua-  
det, dari in illo de facto intellectum agentem;  
quod ipsum probatur, quia id probat dari in il-  
lo speciem præhabitam intellectionis; sed non  
concretam; Ergo ab intellectu illius agente  
productam; à quonam enim alio? Min. imme-  
diata, nempe quod illa species non sit concre-  
ta probatur: Tum quia experimentalis Chri-  
stianitas, non erat illi composita; Ergo &  
species de noticia habita, non est in Angelo  
composita. Tum quia in nobis reminiscen-  
tia præhabitæ notitiæ, bene probat haberi in  
nobis intellectum agentem, hasque species esse

à nostro intellectu productas; Ergo idem simi-  
lis reminiscencia probabit in Angelis.

PROBATUR 2. Quia si nullas species forma-  
ret sibi Angelus, id ideo vel maxime esset, quia  
non esset explicabile, quomodo sibi posset for-  
mare species materialium; sed id bene explica-  
ri potest: Ponitur enim in primis, quod unus-  
quisque Angelus habeat sphaeram locabilita-  
tis suæ, quam virtuali suæ entitatis extensione  
occupare possit? Rursus quod illam sphaeram  
ex uno loco in alium se transferendo semper æ-  
quabiliter occupare possit. Denique quod ci-  
tius quam ferat imaginatio possit illam sphaeram  
transferre & cætera similia. Quo posito: Quic-  
quid in illa sphaera continebitur erit jam suffi-  
cienter præsens Angelo, & cum materialia nec  
incipiant, nec desinant instantaneè, & tunc pro-  
movendo suam sphaeram, potest illa materia-  
lia, sufficienter præsentia, habere, quæ aliàs ex-  
tra suam sphaeram inceperant agi. His positis,  
sic urgetur; potest species materialis in com-  
muni sententia determinare intellectum agen-  
tem, ad formandam speciem impressam spiri-  
tualis, ante cuius formationem non noscit qui-  
dem intellectus illud objectum, determinatur  
tamen ad producendum principium illius noti-  
tiæ, h. e. speciem; Ergo & ipsum objectum ma-  
teriale poterit determinare intellectum Ange-  
li ad sui speciem producendam; cum Angelo  
in illius sphaera, non minus sit præsens objectum  
materiale, quam animæ species materialis; nisi  
quod subjecto speciei materialis, sit præsens in-  
formativè anima, nempe sensui; jam autem ob-  
jecto materiali intra sphaeram locabilitatis an-  
gelicæ, est præsens Angelus per solam indistan-  
tiam; non videtur autem ullo modo necessa-  
rium, ut determinativum intellectus angelici,  
sit indistans, majori aliqua indistantia. Quid  
si dicatur: Quamvis res materiales non sint in-  
tra sphaeram locabilitatis angelicæ, posse illas  
determinare, ut intellectus agens angelicus,  
formet sibi illorum speciem.

Quod autem attinet ad species rerum spiri-  
tualium, cur etiam illis non tribuetur vis deter-  
minandi intellectum agentem Angeli, ut pro-  
ducat illius speciem? Forteque aliquis imagi-  
naretur inesse objectis spiritualibus vim produ-  
cendi sui speciem, consimilem ei, quæ inest ma-  
terialibus; & ne dicat illam speciem transmitti  
per aliquot materiale medium, diceret ad ma-  
ximum produci illas species ab objecto, sed non  
transmitti per medium, ut dicunt non pauci de  
motu angelico possibili, vel produci in intelle-  
ctu non nisi indistantis Angeli.

PROBATUR 3. Quia posito, quod non o-  
mnium objectorum Angelus habeat concre-  
tas species, multa solvuntur longè facilius:  
Nam si quæretur, cur non noscantur ab An-  
gelis omnia futura? Pro ratione reddi potest;  
d 2 quia

quia illorum species non habent. Si quaeratur cur non noscant praeterita ad quae non advertunt? respondebitur quia scilicet non habent fabricatas eorum species. Immo id etiam posset transferri ad secreta cordium, idque duplici via, inprimis in ipsis objectis spiritualibus ponendo vim emanandi ex se species; talem tamen ut sicut Angelus, vel creatura rationalis, habet jus in substantiam actus sui, ut intra cancellos secreti teneatur; ita quod etiam habet jus in species, ut illo invito, non possint producere notitiam; meminit hujus sententiae Arriaga D. 5. S. 3. & ante illum Suar. l. 2. c. 5. n. 18. Ita ut non respectu quorumcunque objectorum sed respectu non nisi notitiarum praehabitarum, detur intellectus formativus specierum, vel non nisi respectu materialium. Quod enim dicit cit. Suarez & cum eo alii, Angelos habere liberum dominium, in actiones illorum internas ne noscantur, id in praesenti salvaretur; Scilicet ob dominium in species, prohibens ne ponatur notitia secreti. Alia etiam methodo idem defendi potest, cur scilicet secreta non norint, posito quod possint sibi ipsi fabricare species; quia scilicet non determinatur intellectus Angeli agens ad fabricandam sibi speciem secreti, nisi voluerit ipsemet Angelus, qui ponit actionem internam.

Quod si QUÆRAS sub initium quorumnam objectorum concreatas habuerint species Angeli?

RESPONDERI posset, quod eorum materialium, quae tunc erant praesentia; & per hoc salvabitur quomodo verum sit fuisse illis concreatas species: congruebatque ut sub initium, non esset Angelus sollicitus de translatione sphaerae suae locabilitatis, ut ita translata illa, praesentia haberet objecta propter specierum fabricationem; congruebatque ut Deus etiam hoc munere dignificaret illas creaturas.

OBJICITUR I. Ex Suarez. de speciebus rerum materialium. Si non concrearentur omnes species Angelis, deberent illas accipere ab objectis; accipere eas ab objectis non possunt; quia illas, vel acciperent ab objectis productas; & hoc non, quia nihil materiale in spiritum agere potest ob improportionem. Si autem Angelus fabricat sibi speciem, hoc dici non poterit: Si enim illam speciem efficit solus Angelus; Ergo in nullo genere causae, res materiales, ad illam effectum concurrent, consequenter nec illae species accipiuntur ab objectis; quia hoc accipere, non est sine causalitate, quae hic omnino nulla; non enim est Causalitas efficiens ut probatum; non causalitas materialis, quia illae species non educuntur ex materiali objecto, non etiam est causalitas excitans, cum non praecognoscatur tunc objectum, consequenter nec exemplaris: Ergo ulterius nulla illis intervenit causalitas.

RESPONDETUR. Hoc posteriori modo accipi species ab objectis, quae concurrunt per modum determinativi, quod determinat intellectum angelicum ad producendam sibi speciem impressam, sive hoc determinativum referatur ad genus causae efficientis improprium, sive ad quodcunque aliud; nec erit hoc proprium & rigorosum accipere species ab objectis, sed latius; in quantum ly accipere ab objectis species, supponit pro habere easdem, & non per concreationem, vel infusionem de novo factam à Deo.

INSTARI potest I. Quod v. g. intellectus humanus fabricet sibi speciem, id bene referri potest in hoc; quia recipit speciem materiale sibi ab objecto transmissam ad sensorium; quae receptio, cum sit in aliquo, cui conjuncta est anima, & cum quo constituit unum totum, bene intelligi potest, quomodo determinetur intellectus ad productionem illius speciei; sed similis determinatio non habetur in Angelo; & certe positionem illius objecti vel noscit Angelus, vel non noscit? Si non noscit, quomodo determinatur ad illius speciem impressam producendam? Si noscit; Ergo noscit ante productionem speciei, ad quid ergo ulterius illa indigebit? Deinde, nunquid Angelus ad omnia materialia quae sunt, semper attendit? Si non attendit, quomodo fabricat sibi speciem? Si non fabricat speciem, quomodo poterit aliquando saltem noscere praeterita?

RESPONDETUR. Quod ab objectis recipiant species sensus, id non ex eo provenit, quasi non possit determinari. Anima etiam separata, ad productionem speciei, nisi per aliquid medium transmissum; sed hoc inde oritur, quia nisi mediis speciebus materialibus progredere anima ad fabricandas species spirituales, hoc ipso non dependeret à sensibus in modo operandi, & tamen in hoc modo debet pendere, cum etiam in ipso modo essendi, involvat esse unitum corpori. Haec autem ratio non militat pro Angelis utpote puris spiritibus. Poterit autem Angelus determinari ad productionem speciei eo modo, v. g. quo sola positio termini, determinat fundamentum ad relationem, non mittendo quidquam intermedium; & ad eum modum, quo sine ulla media transmissione, in multorum sententia, per solam directionem voluntatis, determinatur intellectus alius Angeli, ad noscendum secretum; & ad eum modum, quo ipse divinus intellectus & ejus noscivitas, determinatur à praesentialitate objecti ad aeternitatem, ut illud noscivitas Dei attingat. Nec fatigatur Angelus parandis illis speciebus; quia nemo fatigatur redigendo se in statum, sibi à natura ordinatum, nemo ceteris paribus sentit fatigari vegetativam in homine. Et

Et nos non experimur nos fatigari, parando nobis species spirituales dum prius aliquid sensu percipimus: Quod multo magis procedet de spiritualibus illis operibus, nulloque modo dependentibus à sensu. Quod si quæras quid sit futurum, si Angelus non attendat tunc ad positionem illius objecti materialis, vel negligat parare sibi illam speciem; quomodo ergo tunc præteritum noscet Angelus? Ad hoc responderi potest pertinere ad Dei providentiam excitare Angelum ad parandam sibi speciem eorum, quæ postea vult illum noscere Deus. Deinde si sit objectum materiale conveniens cum illis in ante cognitis, eadem illa species, poterit inservire ad fabricandam speciem præteritum.

INSTAT 2. Suarez. Si tota virtus activa talis speciei, est in Angelo, nulla potest reddi ratio ex parte rei representandæ, quare nam speciem efficiat intellectus, nunc potius quam antea: Quia illa species non est mera relatio, sed est qualitas absoluta, propinquitæque loci est ad hoc impertinens, nam hæc conditio solum requiritur inter ea, quæ se habent ut agens, & receptans, quæ habitudo in præsentem non intervenit, nec potest dici, quod existentia rei representandæ, sit necessaria conditio, ut species illius rei fiat; quia species est res permanens, & durat etiam desinente objecto, ergo nulla erit ratio ob quam Angelus nunc potius quam ante, producat illam speciem.

RESPONDETUR. Cur non citius producat species, referri potest in defectum existentie objecti, determinatur ad sui speciem. Nec obest, quod species sit res permanens: Nam multiplicitas permanentia possunt pendere in sui determinatione à re transeunti, & à transeunti revelatione, pendet habitus fidei, ut exeat in actum. An autem ad hanc determinationem indigeat Angelus certâ distantia; divisi sunt Auctores. Quod non indigeat certâ distantia Ratio est, quia hæc determinatio non est per transmissionem alicuius intermediæ actionis, quæ sola vendicat determinatam distantiam. Martinon tenet d. 36. n. 39. citans pro se Scotum & Alen- sem censet, quod objecta non videantur ab Angelis ad quamcunque distantiam. Unde etiam quod Job describitur dæmon circueis terram. Similia habentur Matth. 12. v. 43. Addit inferius quod sicut agentia materialia intra sphaeram suæ activitatis possunt uniri cum aliis intermediis, ut attingant passum per modum unius agentis totalis, ita possunt uniri objecta remota, etiam materialia, cum propinquo-ribus, ut simul per modum unius totalis objecti determinentur.

Posito quod nulla certa distantia requiratur ad illam determinationem, ne tamen dicatur Angelus tam multarum rerum species simul formare, referri id potest in capacitatem illius

naturalem; quodque tot simul possit formare species, quot & objecta noscere. Admitti etiam posset certa mensura, in qua vult nonnisi Deus concurrere pro sua libertate ad tot v. g. species formandas: Si autem ad determinationem indigebunt Angeli certâ distantia, recurri poterit ad sphaeram locabilitatis, modo supra explicato.

*Solvuntur reliquæ Objectiones.*

OBJICIT 2. Suar. ab Auct. quia Ezech. 28. dicuntur, Angeli esse creati pleni sapientia & decore, quod etiam significat Dion. c. 7. de div. Nom. & Aug. l. 2. de Genes. ad lit. c. 8. ubi dicit: Omnes creaturas corporales, prius factas esse in mentibus Angelorum, secundum creatam in illis sapientiam, subditque neque enim sicut nos, ad percipiendam sapientiam proficiebant Angeli. Similia habet c. 30.

RESPONDETUR. Bene sunt pleni sapientia Angeli; quamvis non noverint futura; Ergo etiam poterunt esse pleni sapientia, quamvis futurorum sub initium non habuerint species. Et sicut fideles dicuntur pleni sapientia & intellectu qui sancti sunt, etiam si futura non norint, ita dicendum esset de Angelis. Bene addit Arriaga locum illum posse intelligi de scientia supernaturali; quia etiam per PP. decor ille significabat decorem gratiæ supernaturalis. Ad locum Dion. quod attinet, ille non plus habet, quam quod materialia, non per sensus noscant Angeli, sed per spirituales potentiam, conformem divinæ. August. auctoritas simpliciter accipi non potest, & nihil de hoc agit; quid enim ibi est de speciebus. Quod simpliciter accipi non possit, ratio, quia impropria est locutio, ut aliquis ex eo, quia habet objecti alicujus species, quod non novit, nec hic & nunc noscere potest, nihilominus dicatur esse non proficiens scientia. Si enim Mathematicus haberet speciem infusam de demonstratione quadraturæ circuli; neque tamen illam demonstraret, nunquid posita etiam demonstratione, non diceretur proficere sapientia? Ita debebunt & Angeli dici proficere sapientia, quando sunt jam in usu actuali illarum specierum, quod tamen videtur negare August. Immo etiam posito quod Angeli etiam futurorum concreatas habuerint species, non sequitur illos non proficisse sapientia, cum non potuerint omnia illa simul sub initium noscere, de quo infra in simili.

Directè ad Auctoritatem Aug. Responderi potest. Quod solum voluerit docere, Angelos non proficere, ita sicut nos, mediis tantis laboribus. Arriaga dicit Aug. loqui de notitia creaturarum in Verbo, non autem de notitia naturali, per species.

OBJICIT 3. Idem. Nisi Angelus haberet species concreatas, haberet ignorantiam rerum

d 3

omnium

omnium materialium; Quia neque in actu neque in habitu illam scientiam haberet, sed tantum in potentia remota, quæ non excludit ignorantiam, dicere autem quod tantum habuerint species rerum universalium, est attribuere illis nonnisi scientiam confusam, estque illos spoliare prudentiâ, quæ circa particularia versatur.

RESPONDETUR. Non habuerunt omnium ignorantiam materialium; quia aliquorum sunt illis species concreatæ: Et sicut quamvis sub initium non omnibus illis speciebus sunt usi, neque tamen erant ignorantes; sic nec essent, quamvis illorum non omnes haberent species; præcipue quia non est dicendus scire, qui alicuius rei habet species, quas nunquam exercuit, cum talis nec habitu, nec actu noverit, possessioque specierum, tantum faciet potentem ne ignoret, sed non faciet non ignorantem. Advertit rectè Arriaga quod vox ignorantia, non sit imposita, ad significandum non habere alicujus species intentionales, non enim de hoc cogitarunt impositores primi, sed ignorantia sumitur pro non scire ea, quæ quis debet & potest scire, unde prius deberet probari omnium illorum notitiam semper debitam fuisse Angelis, postea procedendum ad inferendam ignorantiam in Angelis.

INSTABIS I. ex S. Thoma, Cæli sunt supremi corporum, habentque totam suam simul perfectionem; Ergo & Angeli, debent habere omnes concreatas species.

RESPONDETUR. In hoc esse pares cælos & Angelos; quia illi inter corpora, hi in gradu creato intellectivo eminent; Sed non est paritas in hoc, de quo est quæstio: Ratio, quia perfectiones cælorum emanativè habentur à formis illorum, vel integrant substantiam illorum, sique deberent de novo acquiri, deberent subiacere alterationibus, quæ formæ incorruptibiles saltem præsentibus, unitæque inamissibiliter, convenientes non sunt; ea autem quæ emanantur & integrant substantiam simul habentur; talis autem nulla ratio est pro Angelis, quos nihil vetat mutari acquisitione specierum, cum mutentur etiam actibus, illæque species, non sunt integrantes substantiam Angeli.

INSTABIS 2. Animæ nostræ accipiunt species successive, quia sunt formæ corporum, Angeli autem non sunt tales. Ergo debent habere simul concreatas species.

RESPONDETUR. Quod hoc Argumentum probat ab objectis materialibus non accipere Angelos species sensibiles, cum sint sine corpore; Anima autem unita est corpori; sed non probat Angelis deesse vim productivam specierum.

INSTABIS 3. ex Esparza q. 12. qui cum posuisset art. 1. indigere Angelum concursu aliquo objecti sibi cooperante, ut ita salvetur, quomo-

do cognitio sit imago objecti; imago autem debet procedere à prototypo: Cum item posuisset quod omnis cognitio habeat specialem perfectionem, respondentem speciali perfectioni objecti, quæ non apparet, quomodo possit contineri in solo intellectu, subdit postea art. 9. quod Angelus non possint solâ suâ activitate acquirere similitudines rerum omnium, propter infinitam propè varietatem perfectionum, in illis repertam. Item, quod non possint habere species ab objectis; quia hæc vel materialia sunt, vel si sunt spiritualia, producere tamen species independentem à propinquitate non possunt; Ergo debent infundi à Deo; Ergo concreari, quia non est ratio infusionis pro uno instanti, quam pro alio. Et cum Angelus habeat capacitatem, ut perficiatur per talia accidentia, & ex alia parte cum Deus suppeditet ea, quorum aliquis est intrinsecè capax, debuerunt etiam illis infundi species.

RESPONDETUR. Ut cognitio sit imago objecti, procedatque ab illo, sufficit ut procedat ab illo, in aliquo sui operante, hoc est vel in specie formali, vel æquivalenti ut dictum supra; objectum etiam repræsentatur cum aliqua sua speciali perfectione, quæ quoad suum repræsentari, poterit contineri in aliquo possibili intellectu, ut dictum supra. Quod attinet ad multitudinem tot specierum; possent nonnisi sub certo numero simul parari, successive procedendo, ad parandas alias, ut dictum supra. Possent etiam tam materialia quam spiritualia objecta, independentem à propinquitate, determinare intellectum agentem Angeli, ad formandas species; quæ quamvis sunt tales, ut ad illas capacitatem habeat Angelus, nihilominus non sequitur illas exemplò debere possideri: Sicut nec possidentur ab homine, quamvis illarum sit capax.

OBJICIT 4. Vasq. d. 201. c. 2. Si accipit Angelus species à rebus præsentibus, sicut potest formare ipsas species objectorum, ita posset formare & notitias de objectis, independentem à speciebus. Deinde intellectus est indifferens ad hanc vel illam speciem fabricandam; Ergo debet ab aliquo determinari, non potest autem determinari, ab objecto; nam quamvis efficiens aliquid determinetur à subiecto & materia, circa quam operatur, & quamvis facultas cognoscens ab objecto quod cognoscit determinari possit; tamen intellectus agens non potest determinari à rebus, neque ut à materia, quia non operatur aliquid circa illas, neque ut ab objecto, quia non sunt objectum illius.

RESPONDETUR. Sicut ex eo, quod homo fabricat sibi species, non sequitur posse illum noscere sine speciebus; sic nec idem sequitur in Angelo: Determinatur autem Angelicus intellectus, ut has potius fabricet species, ab objectis; quod

quod licet non sit objectum illius, tanquam terminativum quid notitiae: nam intellectus agens quia talis non nascitur: est tamen objectum illius determinativum.

OBJICIT 5. Joan. à S. Thom. D. 21. art. 3. in 17. Si natura Angeli posset acquirere species ab objectis, vel ex natura sua id peteret, vel hoc illi accideret ex aliquo defectu talis naturae: quia dependere ab objectis in acquisitione specierum, maioris imperfectionis est: quia est carere formis intelligibilibus, quae sunt species: & si solum ex defectu naturae id habet, non ergo ex natura sua id petit, sed potius oppositum: quia non pertinet id ad perfectionem naturae intellectualis, sed ad defectum ejus: natura autem non inclinatur ad id, quod defectuosum est sibi. Si autem ex natura sua id habet ut accipiat species ab objectis: Ergo ex natura sua Angelus non est perfectus in intellectualitate, sed imperfectus & ignorans: & sic ex natura sua intellectus Angelus non magis esset in actu, nec magis plenus sapientia, quam noster intellectus: quia uterque illas acciperet ab objectis.

RESPONDETUR. Ostendendo in primis Argumentum multum probare, Angelus indiget distincto à se actu objecta noscere, quare, vel ex natura sua id petit, vel ex aliquo defectu? Si ex defectu, ergo id natura illius non petit, sed potius oppositum: Si ex natura, ergo est perfectus in natura & ignorans.

Directè autem ad Argumentum posset dici, quod petat species ab objectis ex defectu naturae: nec inde sequetur, oppositum potius petere Angelum: quia tunc creatura petit oppositum, siquid illi contingat ex defectu accidentali: & ita petit habere duas auriculas: quia unam habere ex accidenti illi convenit: Si autem aliquid deficit illi ex defectu naturae, sed sit bonum indebitum, defectum illum petit, non autem oppositum. Et sic quia est ex defectu naturae humanae non habere fenestram ad cor, vel perspicaciam aquilae, non petit homo oppositum huic: quia autem non habere species futurorum, est ex defectu naturae: quia illi sunt indebitae sicut & ipsae notitiae, fit, ut cum habet defectum humani specierum, non petat oppositum.

Sed bene etiam dici potest: quod petere species ab objectis, sit ex natura Angelorum: quia ex natura sua petunt intellectum agentem. Rursus, esse sibi principium perfectionis est aliqua perfectio: & ita Deus perfectissimus est, quia à se est: Si autem ponantur Angeli fabricari sibi species, habebunt dependenter quidem à Deo, sed non sine suo motu perfectionem: Ergo illis ut supremis intellectivis, tribui debet vis hæc, parandi species. Erit tamen Angelus perfectus in intellectualitate, hoc est habens omnia necessaria ad debitam intellectionem, sed non erit perfectus, hoc est non perfectibilis ulterius, nec erit ignorans propter dicta supra, in simili,

præcipue verò quia in formandis speciebus spiritualibus, morâ & tempore, non indiget Angelus ad notitias illas, quas simul exercere potest. Addo, quod ex natura sua est debitum alicui per modum perfectionis emanandæ, vel per productionem necessario ponendæ, omnibus inest: Si autem aliquid sit debitum, sed respectivè per completionem, aliunde natum suppleri, non est necesse, ut in omnibus æqualiter habeatur. Jam autem species sunt naturæ aliunde h. e. vel ab objectis, vel à Deo suppleri: quas species rerum præsentium, quamvis potuerint sibi parare Angeli, nihilominus accepere illas à Deo, & quidem omnes æqualiter, quia Patres indistinctim de omnibus loquuntur, solumque fuit differentia in qualitate specierum magis & minus Universalium.

## Punctum Difficultatis 2.

*An concreata sint aliqua species Angelis?*

DICENDUM est. *Fuisse concreatas species aliquas Angelis.*

PROBATUR 1. Quia quamvis ille locus Ezech. in quo dicitur Lucifer plenus fuisse decore & sapientia, possit accipi, & non per ordinem ad invehendas concreatas species: quia tamen etiam accipiunt illum Doctores, de concreatione specierum: nihilque id vetat, præcipue si intelligantur, non nisi aliquorum illis concreata fuisse species, cur ergo id dici non debeat?

PROBATUR 2. Auctoritate S. Thomæ hic q. 52. a. 2. in corpore *ideo* inquit (subintellige Angeli) *suam perfectionem intelligibilem consequuntur per intelligibilem effluxum, quo à Deo species rerum cognitarum acceperunt simul cum intellectuali natura.*

PROBATUR 3. Quia quamvis sub initium creationis, & deinceps sint indebitae Angelis notitiae futurorum, adeoque & species: cui enim indebitus est effectus, connaturaliter indebitum est & principium: Nihilominus cum illis fuerint debitæ sub initium aliqua notitiae, pertinebat ad liberalitatem Dei, ut expeditos illos poneret ad formandas illas notitias, quam expeditionem non habuissent, si primum fuissent obligati ad fabricandas species, præcipue cum illas tot Doctorum consensus ponat.

OBJICIT 1. Arriaga d. 6. n. 4. Si haberet Angelus concreatas omnium species, haberet etiam futurorum, consequenter posset naturaliter illa cognoscere: neque enim ab hac noticia impediretur defectu existentiae actualis objecti. Quod ipsum prob. quia existentia objecti, solum tunc potest requiri, quando mediata vel immediate influit in cognitionem: ad terminandam autem notitiam, nullo prorsus modo requiritur: quia illa terminatio in objecto, nihil est, nisi pura

d 4 deno-

denominatio extrinseca, ab actu existente. Quod ipsum probatur. Inprimis ex sensibus externis: nam videtur facies in speculo, etiam si illa ibi non sit. Si autem non posset terminare nisi ubi esset, non ibi videnda esset, sed præcisè, ubi est: idemque apparet, dum idem immultiplicatum objectum, apparet multiplex, sine objecti multiplicantis proprietate. In iride fit propria visio colorum, cum tamen ibi nulli tales sint. Simile quid accidit, dum transacto ictu, sonus auditur. Divina item cognitio non pendet ab actuali existentia objecti. Notitia creata attingit præterita & possibilis, quæ tamen non existunt. Denique voluntas afficitur bono, etiam ei, quod non est modò per intellectum representetur.

RESPONDETUR. Ex dictis Negando Angelum habere omnes species, sed posito etiam quòd habeat futurorum species, necdum convincit Argumentum: Possent enim admitti species illæ determinatæ quidem in ratione entis, non tamen in ratione concurrentis suo modo: Ita ut quousque non existat objectum, non possint fungi officio. Quamvis autem existentia objecti ad præcisè terminandam notitiam requisita non sit, requiritur tamen ad determinandam speciem, quod probatur, illis ipsis Instantiis: quia ut determinentur species ad tot & tot multiplicationes, requiritur ipsius objecti existentia. Divinus intellectus ut hanc potiùs quàm illam contradictionis partem videat, indiget præsentia objecti, seu existentia in æternitate. Voluntas indiget representatione boni existentis, &c. Ita etiam species indigebunt existentia objecti, tanquam completivâ, ut in actum exire possint. Unde præcisè quidem formalitas terminandæ cognitionis non deponit existentiam objecti, ut probat Arriaga; sed illam deposcet incompletio speciei, quæ non apparet, per quid compleatur, ut exeat in actum noscendi, de iis, quæ antea erant futura, nisi per existentiam objecti. Tota quidem vis ad ponendam cognitionem futuri, habetur, quæ est requisita à parte potentia; sed non habetur tota, quæ sit requisita ex parte supplementis, vices objecti: nempe ex parte speciei indigentis illo complemento objecti scilicet existentia: quem ipsum defectum existentia posset Deus supplere, non quidem per solam suam voluntatem, sed per exhibitionem concursus ad agendum quem alias exhiberet præsentem objecto, & qui ante existentiam objecti, indebitus est.

OBJICIT 2. Deberent aliàs Angeli habere concreatas sibi species omnium entium in particulari, quæ in hoc universo sunt, aut erunt: hoc autem dici non potest. Quia et si Angelus petat noscere genera & species rerum, arbitrium tamen est dicere, quòd petat noscere omnia in particulari, cum id aliqui Philosophi Deo etiam negarint. Et si nulli Beato secun-

dum gratiam, debetur notitia omnium in particulari; Ergo nec secundum naturam debetur Angelo: Gratia enim dignior est in noscendo, quàm natura.

RESPONDETUR. Non fuisse concreatas illis species omnium, sed non nisi materialium quæ tunc erant. Cæterum etiam absolute non concludit Argumentum, quia posset adhuc concedi species Universalis muscæ v.g. quæ quavis singulas in particulari muscas non repræsentet, repræsentare tamen possit successive, & hic & nunc, quantum sufficit. Instantia de Beatitudine allata non convincit, Ratio quia ad statum beatum, ea tantum requiruntur, quæ ordinantur ad notitiam Dei, & complendum statum beatorum, appetitumque noscendi; quæ haberi possunt sine notitia ita particularis. Jam autem diceret aliquis ex excellentia noscitivi, quod est Angelus, oritur extensio illius ad quodcunque noscibile ordinis naturalis: quod quia non extendit sese ad singula possibilis, saltem neminis limitetur, extendi debuit ad præsentia.

INSTAT Arriaga. Non potest dici cum probabilitate, quòd petat Angelus connaturaliter infundi sibi species rerum existentium, quæcunque illæ sint: nam etiam naturaliter possunt esse mundi infiniti, sicut enim una creatura cum alia, ita nec unus mundus cum alio repugnat, nunquidne Angeli omnes, illos mundos connaturaliter noscere deberent: Saltem hoc negandum esset Angelis inferioribus.

RESPONDETUR inprimis non tenere sequelam: quia procedit à faciliore ad difficilius viâ affirmationis. Deinde nego possibles esse mundos actu infinitos, sed posito quòd essent, nihil concluditur: quia sicut non est repugnantia, ne idem intellectus immutatus extendere se possit ad omnia illa objecta, ita nec erit absurdum, ut exigat se illa notia Angeli ad illa objecta extendere, modò semel ponatur, debitam esse illis notitiam existentium. Certè enim est illis debita aliquorum objectorum notitia non præteritorum, non futurorum, ergo præsentium. Quando autem addit per Historias constare quòd Lucifer noscat aliqua per demones quæ hic apud nos sunt; forte id dicitur ad captum nostrum: & hoc non probat, quòd saltem aliquas species non habeat concreatas: Non parificabuntur autem Angeli inferiores superioribus in notitia, modò illis concedantur inæquales species, & pro dignioribus, magis universalis. Universalitas autem speciei duplex cogitari potest, primò repræsentans non nisi prædicata communia, & in confuso particularis: talis universalitas inutilis est ad noscenda omnia singularia distinctè, utilis ad aliqua. Alia est universalitas speciei, per extensionem ejusdem entitatis, ad particularia quæ talia, repræsentanda; & hæc, potest etiam singularia in particulari repræsentare saltem existentia.

OBJI-

Objicit 3. Scotus apud eundem. Per speciem concretam non potest Angelus cognoscere intuitivè rem singularem, quando actu existit. Ergo debet ab illa jam existente recipere species. Ant. probatur. Quia species concreta, abstrahit in sua representatione ab existentia, & solum representat res, secundum esse essentia: quia antequam res existat habet totam suam representativitatem, & tamen tunc, non representat rem ut existentem.

RESPONDETUR. Quod species concreta, sine circumstantia existentiae creata, abstrahat in sua representatione, ab existentia: eò quod non habeat determinativum tollens ejus indifferenciam secundum quam est indeterminata, ut representet existentiam, vel non. Cetero qui potens illam representare.

Docet autem Martinon d. 28. n. 63. Infusionem specierum esse quoad modum supernaturalem, non quoad substantiam: quia scilicet quamvis in entitate sint naturales, hic & nunc, tamen ut eo modo infundantur, non est exigentia in illis, sed sola passiva capacitas. Posito autem quod illas Deus non infudisset, nec dum mansissent Angeli ignorantes: novissent enim se & suam accidentiam sine specie: ex illis autem cognitis venire poruissent in notitiam possibilem, patium, majorum, minorum.

### DIFFICULTAS III.

*Ad quam obiecta dentur species?*

SUPPOSITO quod jam dentur species in intellectu Angelico, necessarè ad ponendam notitiam alicujus obiecti, facile concludi potest, quod dentur ad noscenda materialia: hæc enim vel maximè sunt improporcionata intellectui spirituali, circa se eliciendæ; conveniunt tamen omnes, quod non indigeat Angelus specie ad noscendum seipsum. Ratio, quia species quotiescunque adhibentur ex indigentia obiecti, adhibentur tunc, quando obiectum est materiale seu improporcionatum, seu distans: Angelus autem non est materialis respectu sui, est proporcionatum obiectum, indistatque à se. Quod enim dicitur, essentiam Angeli non inhaerere intellectui Angelico, id non convincit: nam si inhaerentia habet vim determinandi, multo magis ipsa identitas: Jam autem in nostris principis, intellectui Angeli, identificatur substantia Angeli: & licet determinatio quæ sit per formam physicam distinctam, non possit haberi, si ne unionem; secus determinatio in ratione intelligibilis. Quamvis autem potentia visiva sibi approximata, non possit se videre, non sequitur quod etiam Angelus, non possit seipsum noscere, nam cum visiva non sit coloratum quid, seipsum videre non potest. Nihil autem simile

probat intellectum Angeli v. g. non posse seipsum intelligere.

Addit Arriaga, si licitum sit argumentari à sensibus ad intellectionem, probari poterit intellectionem non indigere speciebus, cum illis aliqui sensus careant; ut plurimum enim non conceduntur species gustus & tactus. Sed hoc ipsum additum Arriaga indiget sua limitatione; aliàs ex eo, quod dentur species in intellectu, malè urgeremus, dari illas in intellectu Angelico. Tunc ergo non tenet consequentia, quando non est idem principium ponendi in utroque speciem. Ceterum etiam Scotus censet quod Angelus ad abstractivam sui cognitionem, indigeat speciebus. Per hoc tamen non negatur, quod de absoluta potentia, possit Angelus habere sui speciem à Deo infusam: ut videre est apud Arriaga d. 5. n. 16. interim sit

### Punctum Difficultatis

1.

*Potestne unus Angelus noscere alium indistantem sine specie?*

QUOD indigeat Angelus specie superaddita ad noscendum Angelum indistantem docet Suarez L. 2. c. 5. n. 12. citans pro se S. Thom. Cajet. & alios Thomistas. Cum quibus sentit Joan. à S. Thoma d. 21. art. 3. n. 22. Oppositum docet Vasq. sup. citat. Arriaga d. 5. n. 23. & post illos Martinon d. 38. n. 22.

DICENDUM est. Quod unus Angelus possit alterum noscere indistantem sine specie superaddita.

PROBATUR 1. Potest ad notitiam illius Angeli, suo modo concurrere ipsa species; Ergo poterit ad eandem suo modo concurrere & ipsum obiectum spirituale proportionatum, indistans. Et si dicit ordinem species ad posse illud concurrere, cur non dicet etiam ipsum obiectum?

PROBATUR 2. Quia quoties non potest obiectum seipso concurrere ad notitiam, id tunc fit, quando vel est obiectum distans, vel improporcionatum ut communiter assumitur. Neutrum hic habetur. Quod si dicas Angelum superiorem esse improporcionatum intellectui inferioris, sufficit ad verificandam Conclusionem ut scilicet noscatur ipse Angelus, qui sit ejusdem speciei. Deinde cum participant ex eodem generico modo essendi, non apparet quid in ordine ad intellectionem, sint obiectum improporcionatum.

PROBATUR 3. Quia si non posset Angelus intimè præsens concurrere ad sui notitiam, vel ideo non posset, quia non esset informativè præsens Angelo noscenti: Et hoc non obest; quia in visione beata Deus non est informativè præsens, & tamen noscitur à Beato. Nec est ratio, cur ad principiandam notitiam, sit necessaria unio aliqua principiorum. Vel non posset concurrere ad illam intellectionem ideo, quia ille actus

actus esset vitalis; sed hoc etiam non obest: quia concurrat ad illam Deus non vitaliter quidem, sed tamen tanquam ad actum vitalem. Ergo & idem facere poterit obiectum: idque ex eo: quia ad actionem vitalem, non est necesse omnia principia esse vitalia. Vel non posset concurrere ideo obiectum ad sui notitiam: quia nesciens Angelus, habet jam illius obiecti species. Sed hoc non obstat: quia non est ratio, quod potius non debeat definire concursus speciei, & quod debeat definire nonnisi concursus obiecti. Deinde cur non ponatur talis vis concurrendi in speciebus quæ deponat in actum exire, nonnisi tunc, cum non est præsens obiectum, vel quando est improporcionatum, manetque in improporcionem. Denique cur ad illam notitiam, tam species quam obiectum non concurreret? non est enim novum idem à pluribus principiis, in suo genere totalibus produci. Quod si hæ rationes non obstant, quo minus obiectum concurrat, nullæ aliæ obstatunt. Concurreret ergo obiectum, hoc est Angelus indistans, ad sui notitiam.

**OBJICIT I.** Joan. à S. Thoma. Unus Angelus non potest illabi, intra mentem alterius, per suam substantiam, neque immediatè operando intra illam, præsertim infundendo lumen & species: Ergo una substantia spiritalis, non potest imprimere speciem suam in intellectu alterius Angeli, neque ipse ab eo haurire. Conf. prob. quia species spirituales, non possunt produci ab uno Angelo in alium transmittendo per medium: quia medium est extrinsecum vel corporeum; Species autem illæ sunt accidentia spiritalia, & sic non possunt inherere medio corporeo multò minus vacuo. Debent ergo produci sine aliquo medio in ipso intellectu Angeli, à substantia spiritali alius Angeli. Substantia autem alterius Angeli, nequit intra intellectum alterius intrare: talis enim illapsus, convenit vel radici ipsi à qua emanat intellectus, vel principio à quo creatur; ista enim assistentia, non est præsentia localis: quia hæc ad nihil servit in intellectu per se loquendo, licet per accidens, ut in nobis, quia anima nostra unita est corpori sensibili, confert ei præsentia localis, ad sensationes. Etcum nulla substantia creata habeat causalitatem in Angelum, cum Angelus non fiat ab altero, sit enim à Deo totaliter, per creationem necessario; Ergo intellectus unius Angeli, non habet rationem causæ, in alium Angelum.

**RESPONDETUR.** Inprimis argumentum probare multum: quia probat etiam mediis speciebus ab Angelo A non intelligi Angelum B. quia illæ species deberent illabi, quod est proprium solius Dei: & sicut creatura per Thomistas non potest assumi ad aliquid creandum, quia hoc est proprium Dei, ita nec poterunt illabi species, quia hoc etiam est proprium Dei. Si autem non illabitur species habet nonnisi in-

distanciam localem; quæ ad nihil servit in intellectu, per se loquendo.

Quod autem attinet ad robur ipsiusmet rationis, multa non concludunt. Nam inprimis cum hic agatur: An per suam substantiam possit Angelus A. in intellectu Angeli B. concurrere ad sui intellectionem, ille de hoc argumentatur: Quomodo possit species sui, causare obiectum, in intellectu Angeli. Deinde ex dictis supra colligitur: Quomodo intellectus Angeli determinetur tam à materiali, quam à spiritali obiecto, ad fabricandam speciem. Denique rationes quibus probat ab obiectis non transmitti species non convincunt: Posset enim dici ut innuimus supra, quod transmittantur non per medium, saltemque non urget difficultas, si Angelus penetrans alium Angelum, emanet sui speciem; non enim jam daretur locus transmissionis per medium, vel si illam producat in intellectu Angeli indistans localiter.

Quod si quæras; Voluntariè emanabuntur illæ species spirituales ab obiectis? Ad hoc dici poterit quod cum aliqua obiecta spiritalia, sint non voluntaria qualia sunt accidentia spiritalia, non poterunt voluntariè emittre sui species, nec emanabunt illas voluntariè etiam ipsæ substantiæ volitivæ; quia de emanationibus de quibus non ita clarè constat, discurrendum est, proportionatè ad manifestè emanantia; manifestè autem emanantia, emanant suas species non voluntariè. Quamvis autem omne agens liberum habeat dominium in actiones elicatas, non tamen in eas quæ emanativè aliquid producant. Nihilominus emanens Angelus illas species uti illis non poterit, quia emanantur & providentur nonnisi in bonum alius ab emanante.

Quod autem objicit Vasq. D. 201. Angelum sua virtute non posse plus producere in alio, nisi motum localem; id verum est de Angelis comparatis ad corpora: Meminit huius sententiæ Suar. l. 2. c. 5. n. 22. Dicitque n. 27. se in contrarium solubile argumentum non habere.

Ceterum hunc modum proponimus quidem non defendimus quia innititur soli huic argumento, quod scilicet etiam materialia emanent sui species: Hoc autem argumentum ut dixi sup. in simili non est inevitabile. Inde uti jam dicebam accipiet species ab obiectis determinantibus intellectum Angeli, ut sibi illas formet, quæ determinatio in hoc breviter loquendo stat: Quia ex una parte potest Angelus præsentia noscere: ex altera parte, obiectum est etiam præsens, hinc utrumque concursum petit à Deo, qui serviat fabricandæ speciei.

Sed redeundo iteratò ad argumentum penultima est hæc propositio. Unus Angelus non potest alteri illabi.

Triplex illapsus cogitari potest, primò motus localis, qui salvatur per expulsionem corporis & occupat-

occupationem spatii quod expulsus corpus occupabat; & hic illapsus in presenti locum non habet. Secundo illapsus dicitur pro indistantia, cum aliqua operatione unius in alterum, qualem agnovit S. Greg. l. 17. Mor. c. 20. alias 18. Dicitur, si suggestioni eius primo non resistitur, repente totus, ad interiora cordis illabitur. Tertius illapsus est indistantia, cum jure conservando & invertendo quocunque voluerit mentem; & hic illapsus, est proprius Dei; secundus tamen etiam creaturis convenit; quamvis enim presentia localis precise secundum titulum indistantie, non conferat quidquam, confert tamen si sit simul cum vi concurrendi. Vide de hoc illapsu citat. Suar. c. 5. n. 14.

INSTAT. Joan. a S. Thoma. Si unus Angelus posset alteri illabi, operando aut immutando intellectum aut voluntatem alterius, posset utique intelligere cogitationem cordis illius: quia non est ratio cur habeat vim immutandi intellectum illius, & non habeat facultatem cognoscendi illud quod immutat, & in quod agit, videndo quid operetur.

RESPONDETUR. Si posset Angelus illabi alteri, cum universalitate operandi quod voluerit, & in ordine ad omnes notitias, necessario deberet noscere quid agat alter Angelus, adeoque respectu illius illabentis, nullum daretur secretum, ejus, in quem illabitur. Sed si illabatur non nisi per ordinem ad principiandam de sua substantia precise notitiam, non sequitur quod secreta cordis illius sit cogniturus. Deinde duplex est sententia Auctorum; Quidam objectis concedunt, speciebusque concursum in genere cause efficientis. Et in hac sententia Angelus illabens sciret quod concurreret ad sui notitiam. Alii concedunt concursum non nisi terminativum & completivum, & in hac sententia nesciret Angelus quod concurrat, nisi aliunde supponendo, quod terminet notitiam.

## Punctum Difficultatis 2.

### Solvuntur reliquæ Objectiones.

OBJICIUNT 2. Thomistæ & cum illis Suarez, saltem Angelus inferior, non poterit sui notitiam principiare, in intellectu superioris Angelus: quia ut objectum intelligibile concurrat cum intelligente, debet esse æque immaterialis ac superior. Ergo non potest illum ad intelligendum quasi perficere. Et sicut Divina essentia, licet maxime intelligibilis, non potest à creato intellectu nosci, nisi eleveetur per lumen ordinis Divini; ita & in presenti, non poterit inferior concurrere ad intellectionem, quam de illo superior Angelus format.

RESPONDETUR. Si concedatur concursus

non nisi terminativus argumentum nihil urget, sed concessio etiam concursu coëffectivo nihil probatur: Ratio, quia immaterialitas quæ eximit aliquod objectum à notitiâ materialioris, debet esse immaterialitas major ratione ordinis; non autem ratione excellentioris specificæ differentie, intra eundem ordinem contentæ: Quia verò omnes Angeli sunt in eodem gradu generico, nec se excedunt gradu generico, sicut exceduntur à Deo, sit ut inferior Angelus, possit adhuc superiorem noscere. Et quamvis notitiâ perfectioris, sit perfectior entitativè præ illa notitiâ, quam inferior producere possit, non oberit tamen quo minus inferior ad illam etiam nobiliorem concurrat; quia in ordine ad effectum majorem & nobiliorem, contentum tamen intra idem genus proximum, potest concurrere ignobilior causa, simul cum nobiliori: & ita ad trahendum idem pondus juvant sese ad invicem debilius & fortius tractivum. Atque ita etiam inferior Angelus, cum illo nobiliori, ad nobiliorem illam notitiam poterit concurrere.

OBJICIT 3. Suarez, ut una actio ab objecto & potentia indivisibiliter ac vitaliter prodeat, necesse est, ut illa principia inter se uniantur: Utque aliquam subordinationem inter se servant, ita ut ad motionem, vel influxum unius, alterum illi cooperetur: quia alias non potest actio inchoari ab utroque illo principio, nisi per accidens, & quasi contingenter: quod ipsum probatur. Quia neutrum ex illis principiis ex necessitate naturæ operatur; quia & Angelus cognoscens liberè exercet illum actum, & cognitus, suam coëfficientiam liberè præstat. Neque etiam unus illorum, per voluntatem suam, potest alterum ad concurrendum necessitare: quia neuter obedire debet alterius voluntati: nec etiam inter eos posset naturalis aliqua sympathia, cum fundamento fingi. Unde posset unus Angelus velle alium videre ut supponitur; & non posset, quia alter non vult concurrere: deberent ergo concurrere voluntariè prius consentiendo, & si vellent concurrere casu, esset hoc contra ordinem & perfectionem naturæ: Si autem concurrerent annuendo simul, & hoc involvit imperfectionem in noscitivo, quia dependentiam involvit & repugnantiam; quomodo enim cognoscet voluntatem alterius, si illum nondum cognoscit?

RESPONDETUR. Hoc Arg. plura adferre principia, singula examinanda.

1. PRINCIPIMUM est. An objectum & potentia, adeoque illabens Angelus, & cui illapsus est, debeant secum uniri? Ad quod dici potest, sufficere ut uniantur per identitatem actionis ab utroque principio indivisibiliter pendens; ut videre est in multis aliis agentibus, imò & in ipso concursu Dei: & quod specialior aliqua unio requiratur, non probat objectio.

2. PRIN-

2. PRINCIPIMUM. An illa scilicet principia necessariò concurrant? Respondet Martinon d. 38. n. 44. Quòd ille concursus sit determinativus, nec liberè præstetur sed necessariò, ideoque non supponit mutuum Angelorum annuere; & sicut non est casuale ac fortuitum, sensus externos determinari ab objectis propriis, sufficienter præsentibus, si cætera sunt paria; Ita etiam se habebit Angelus ille: Si inquam cætera sint paria: quia si esset in determinatâ, totâque impletâ, suorum actuum sphaerâ, velletque in illâ immutatâ persistere, tunc non nosceret illabentem Angelum; quod contingere potest in nostris etiam sensibus, qui ad aliquam non advertunt, si anima ferid aliò sit advocata.

3. PRINCIPIMUM est. Quomodo Angeli noscant adinvicem voluntatem noscendi? & quomodo noscere possint volitionem, si antea non cognoverint Angelum? Hoc principium non convincit, quia necessarium est, ut prius noscatur directe substantia si cætera sint paria, ut ponatur illa notitia; sed etiam poterit noscere volitionem non cognitâ substantiâ directe; quia hæc duo distinguuntur, poteritque supponi substantia aliunde cognita dixi directe quia non potest huius volitio attingi quin indirectè, attingatur hic.

Quando autem urgetur. Quòd supremum in genere intellectu h. e. Deus, liberè concurrat ad sui notitiam, & cum etiam infimum intellectuum quod est homo, libertatem habeat in suis actionibus ad extra, ideoque quòd & Angeli, qui sunt quid medium, liberè debeant concurrere ad notitiam; Id non convincit; Nam supremus intellectuum Deus admittit generationem, infimum intellectuum h. e. homo generat etiam, & tamen Angeli non generant; ita etiam in præsentia. Quòd si recurras ad hoc, posse ex particulari conditione aliquid non convenire intermediis entibus, idem & nos dicemus. Quanquam etiam Antecedens habet aliquid falsi, quia homo non est liber in ordine ad hoc ut cognoscatur, & Deus ipse naturaliter concurrere debet ad sui cognitionem, posito lumine gloriæ, sensus etiam necessariò noscit sua objecta in debitis circumstantiis, cur ergo idem de Angelis illabente, & eo cui illabitur, non dicetur?

OBJICITUR 4. Quando aliquod agens medio accidente causat aliquid, non potest idem causare seipso: Sic quia ignis medio calore urit, seipso non urit; quia vivens medio semine generat, seipso non generat, & sic de reliquis: Ergo si Angelus media specie producit sui notitiam, jam illam seipso, producere non poterit.

RESPONDETUR. Inductionem non esse universalem: Nam si possibilis sit species impressa Dei, nunquidne jam seipso Deus, non poterit ad notitiam sui intuitivam concurrere, mediis

infusis habitibus: Deus in justificatis principiat actus supernaturales per habitum, & tamen illos cum solo concursu suo extraordinario principiare potest. Unus homo potest ex uno loco in alium medio impulsu transferre, nunquidne non poterit, deferre non nisi? Et miles qui ferris gladio, ferire potest & pugno. Ad maximum ergo dictum Antecedens hoc sensu verificari potest, si procedat de agente, in quo non supponatur aliunde vis producendi, illius effectus non probatur autem talem vim non haberi in ipsa substantia Angeli, & de cætero si non sit convincens ratio communis utrique non tenet consequentia, à modo agendi unius potentia, ad modum agendi alius.

OBJICIUNTUR 5. Si Angelus A. intimè præfens Angelo B. potest in illius intellectu principiare per seipsum notitiam sui, etiam species Angeli A. poterunt principiare in Angelo B. notitiam objecti cuius sunt species, quia non magis militat ratio pro una parte, quàm pro alia; & sic ut Angelus A. est intimè præfens Angelo B. sic & species Angeli A. indistant tunc ab Angelo B.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam: Ratio, quia quamvis species Angeli A. si distinguantur solo numero, potuerint esse in Angelo B. si tamen non sinteductæ de potentia Angeli B. non poterunt in Angelo B. principiare notitiam: Ratio, quia universaliter accidentia, non deserviunt ad operandum, nisi illi subiecto, ex quo educuntur. Et ita si penetrarentur ignis A. & ignis B. calore ignis A. non uret ignis B. quia calor ignis A. non esteductus è potentia ignis B. Quia ergo species Angeli A. non sunteductæ è potentia Angeli B. cum potentia Angeli B. non concurrent ad notitiam. Et sicut in moralibus, quando fratribus exdivisa sunt bonâ, non habet jam jus unus ad utendum bonis aliis; ita facta ex divisione specierum Angelis, si per productionem factam ab Angelo, si per educationem factam à Deo, non habet alter jus, in bonum specierum, aliis. Sed inde non sequitur, quòd ipsum objectum ad illam notitiam concurrere non possit: quia non est ita exdivisum, quin aliorum de se notitias principiare possit, nec se habet per modum accidentiseducti.

## DIFFICULTAS IV.

### De Qualitate Specierum.

SOLet ab Auditoribus admitti quædam conditio specierum, secundum quam appellantur quædam species universaliore: nomine autem specierum universalium veniunt species, quæ cum sint in entitate indivisibiles; nihilominus hoc faciunt, quod facerent plures numero species: De hac materia tractat Suar. L. 2. à cap. 14. Vasq. d. 203. Arriaga d. 7. Mart. d. 38. S. 6. Joan. à S. Thom. d. 21. a. 4. n. 9.

## Punctum Difficultatis 1.

*Premittuntur quadam de specierum Universalitate.*

**PRÆMITTO 1.** *Possibile esse speciem aliquam universalem.* Ratio, Tum quia id non implicat Contradictionem. Tum, quia habetur quid simile in aliis entibus, & ita unicus sensus communis potest representare omnia, quæ representant sensus particulares. Eadem Petreius, & quævalent animalitati & intellectivo. Unicum numero species expressa, potest representare quod alias representant duæ. Et indivisibile predicium representare potest duas distinctas realiter, simplices apprehensiones, unus idemque actus voluntatis, potest fieri ex pluribus motibus, quæ alias plurificant actus. Tum, quia quæ est proportio in modo essendi, eadem est in modo operandi, sed perfectiora entia colligunt perfectionem inferiorum. Ergo & species perfectiores, colligent perfectionem inferiorum specierum, adeoque erunt universaliores.

**DICES 1.** Non possunt una definitione definiti distinctè duo singularia; Ergo nec representari unâ specie.

**RESPONDETUR.** In primis medium terminum esse pro nobis; quia de facto definitio specierum, est definitio individuorum, secundum quod participant speciem. Deinde disparitas hæc potest esse, quia si una definitione definitur in singulari duo individua distinctè, hoc ipso non essent duo individua; quia singularitas unus, esset singularitas alterius; siquidem definitio unius singularitatis, esset definitio alius: tale autem absurdum non sequeretur, si universalis species una entitate, sed virtute multiplex, concurrat ad diversas singularium representationes. Quamquam etiam unus indivisibilis actus, potest duas definitiones formare.

**DICES 2.** Non possunt duæ imagines unico exemplari representari, imò hoc impossibile est, sicut est impossibile ut rosa fiat panis: Ergo impossibile erit species universalis.

**RESPONDETUR.** Si Antecedens procedat de exemplari physico & colorato, quia unus color non est alter color, nec nigrum dealbat, sit ut nigrum non possit exemplificari album; sed inde non sequitur, quod unum idemque principium, habens se per modum potentiae, non possit concurrere ad productionem notarum, quæ alias a pluribus pendent principiis: Si autem res sit de exemplari intentionali, falsum est, quod non possit indivisibilis notitia, representare plura imaginata & objecta.

**DICES 3.** Vel tantum connexa objecta non implicat representari ab eadem specie, vel etiâ inconnexa: Si secundum, ergo una species potest representare etiam omnia possibilia; Si pri-

mum, contra erit, quia connexa, non ita sunt connexa, quin habeant disconnexiones: Si ergo hæc disconnexiones possunt non ab una specie representari, non obest, quo minus & aliâ simpliciter disconnexa, represententur.

**RESPONDETUR.** Neutram partem convinci. Non secundam, quia est à faciliori ad difficilius viâ affirmationis; difficilius autem est, representare posse omnia, quam non nisi aliqua. De illatione circa speciem omnium possibilem, infra dicetur. Primum etiam non convincitur, quia etiam procedit à faciliori ad difficilius viâ affirmationis, nempe à minori disconnexionem ad maiorem: Et sicut potest percipere oculus disconnexionem minorem, quæ est inter colores, non potest maiorem quæ est inter gustabilia, ita & in præsentia.

**PRÆMITTO 2.** *Admissa possibilitate universalium specierum manere inter alia in hoc difficultatem, quod cum illæ universales species non sint causa particularium, nec genus ad illas; quomodo tamen id facere & præstare poterunt, quod continent & præstant species particulares?*

**RESPONDERI** solet ad hoc per discursum desumptum ex Thoma hic q. 55. art. 2. ad 3. & 57. art. 2. in corpore. Reperiuntur quædam quæ cum aliorum neque causæ sunt, neque genera, neque species, sunt tamen in aliquo genere, sive illud analogum sive univocum sit, aliis excellentiora. Exemplum adfert S. Th. ab habitu universalis prudentiæ in homine, cuius actus est dirigere actus virtutum, ut magnanimitatis, cautelæ, & aliarum similium, qui tamen habitus, neque est causa, neque genus, neque species illius, quæ est quasi prudentia in Leone, ad actus magnanimitatis, & ejus quæ est in vulpe, ad actus cautelæ; sed tantum est quædam excellentia supra prudentiam Leonis & Vulpis. Similiter sensus communis, neque est causa, neque genus, neque species sensuum externorum, sed est potentia quædam excellentior & eminentior sensibus externis, isti enim inserviunt sensui interno, sive communi; & hic omnia distinctè agnoscit, quæ sensus particulares sigillatim attingunt, & aliud insuper quod illi non attingunt, v. g. differentiam albi & dulcis, quam nullus externus sensus percipit, cum in nullo externo, utrumque istud simul esse possit.

Eodem modo & de speciebus Angelorum dici poterit, quod scilicet ratione excellentiæ, in eo genere similitudinum, & specierum, possint esse tanquam ratio & propria similitudo plurium; quamvis respectu illarum, neque sint genera, neque causæ, neque singularum ratio adæquata. Porro hæc excellentia & eminentia specierum Angelicarum non aliunde oritur tanquam à priori, nisi quia species Angelicæ, sunt quædam naturalis participatio, & similitudo essentiae Divinæ prout essentia Divina, habet

habet rationem principii excellentioris & principalioris, ut indicat S. Thom. q. 57. a. 2.

Hic Discursus bonus est, sed relinquit aliquid inexplicatum, nempe quomodo plura in aliquo ente colligi possint: cum tamen v. g. rugibilitas & hinnibilitas in eodem ente colligi non possint. *Hoc ut explicetur*

Formatur hic Discursus desumptus ex S. Thoma hic q. 55. c. 3. Tota ratio excellentiæ est colligere perfectiones per plura sparsas: Hoc probat in primis Inductio, nam non est ita perfectum esse Ens quàm esse substantiam, quia hanc perfectionem, quam habet Ens, habet & substantia, & insuper addit propriam. Et certè quod Ens possit esse accidens, est quid ignobile, cum servitus sit ignobilitas; accidentia autem sunt nata servire substantiis, hac imperfectione ablata retentaque formalitate Entis, substantia adfert dignitatem quod est dominari accidenti, persequere stare. Et hinc fit quod substantia sit quid perfectius. Idem videre est in Deo qui appellatur à Patribus pelagus existentiae, & nos in prima Parte diximus illum esse essentiam perfectissimam in genere essentiae. Item quod sit perfectius colligere perfectiones per plura sparsas, per hoc probatur, quia pluralitas perfectionum, hoc ipso quia pluralitas est, numerum unius & alius unius, &c. perfectionum importat. Et cum una perfectio, non sit alia, collectio illarum in uno, & singulas superabit, ratione aliarum perfectionum, præter hanc unam contentarum, & æquabit hanc totam collectionem.

Porro sunt aliquæ tales excellentiæ quas in unum colligere, est neutram habere, sic v. g. colligere hinnibilitatem & rationalitatem est neutrum habere; alia autem excellentiæ sunt, quarum collectio patitur unitatem; & ita in sensu communi colliguntur sensus particulares, &c. Regula autem dignoscendi quænam perfectiones ita colligi possint, hæc potest haberi: ut includenda, habeant se per modum graduum superiorum, quia talia hoc ipso quia superiora sunt, indigent in inferioribus unificari. Si autem non habeant se per modum graduum superiorum, illæ solum & in tantum in una perfectione colligentur, quæ dicunt ordinem, & in quantum dicunt adspecificari extrinsecè per aliud, præcipuè tanquam per objectum. Et ita quia sensus extrinsecè specificantur ab objectis, fit ut perfectio illorum, in tantum, in quantum dicit specificationem extrinsecam, intra unum sensum communem, colligi possit. E contra quia rugibilitas importat specificationem suam intrinsecam, itemque rationalitas, fit ut hæc, non possint in unum colligi, nullæque hoc possunt habere entitates secundum specificationem intrinsecam.

Horum ulterior hæc est Ratio: Quia si aliqua ratione specificationis extrinsecæ inter se contingat colligi, non sequitur ulla essentiarum

confusio, quæ aliàs sequitur si colligatur perfectio duorum in unum secundum specificationem intrinsecam, non enim tunc ipsa objecta inter se identificabuntur; non etiam virtutes ipsæ; neque enim prædicata intrinseca oculi colliguntur in sensu communi, sed dabitur tantum virtus, quæ extendat se ad objecta plura, quàm alia; ad illa ipsa, extendendo se, alio modo: quod etiam contingit in ipsis brutis, & hominibus, quia ad eadem objecta se non raro extendunt, sine ulla intrinsecorum prædicatorum identificatione.

Quod si specificationes extrinsecæ possunt in eandem indivisibilem entitatem colligi, poterunt etiam species impressæ plures intra unam speciem universalem includi; cum etiam hæc dicant specificationem extrinsecam ab objectis, & secundum illam specificationem extrinsecam, dicuntur in una universali specie colligi.

*PRÆMITTO 3. Etiam posita & sic explicata universalitate specierum, non salvabitur illa sola rationem perfectioris intellectivi in Angelis perfectioribus.*

Ratio, quia quantumvis superior & inferior Angelus æquales haberent species nihilominus perfectior perfectiorem entitativè eliceret speciem: quia proportionatam principio perfectiori quod est ipse Angelus superior. Exiguntur ergo illæ species tanquam quid magis proportionatum, ipsi dignitati substantiæ. Quamvis autem causa quod perfectior est, eò minori concursu aliarum causarum, adeoque objecti indigeat; id verum est, si sit effectus æqualis perfectionis principiandus, ut loquitur Esparza q. 13. ad 1. vel certè causa perfectior minori concursu objecti indiget, qui sit elevativus potentie intellectivæ, sed non hoc sensu, quasi causa perfectior, non indigeat instrumentis à natura provis, ad agendum, perfectionibus in entitate. His præmissis sit

## Punctum Difficultatis

tis 2.

*An Angeli quod perfectiores, eò universaliore habeant species?*

**D**ICENDUM est; Angelos quod perfectiores sunt, eo universaliore habere species, est Conclusio Suar. l. 2. c. 15. Joan. à S. Thoma D. 21. art. 4. n. 9. Martinon d. 38. n. 64. Franc. Lugo d. 8. n. 15. inclinaturque Arriaga d. 7. n. 8. est autem contra Vasq. 1. p. d. 203.

**PROBATUR I.** Auctoritate Dionysii de Cæl. Hierar. c. 10. secundum translationem Perionii, ad quem provocat Vasquez: ubi cum docuisset Dion. æquales esse Angelos in objectis sciendis apud citatum Joan. à S. Thoma his verbis. *At participes quidem, inquit, esse*

*omino & sapientia & scientia commune est Divi-  
narum mentium omnium: En æqualitatem in sci-  
endis objectis; Tum subdit: Non tamen eodem,  
sed inferiori modo. Ubi, ut vides ad inferiori-  
tatem seu non universalitatem noscendi provo-  
cat; quæ cum non sit ratione objectorum, de-  
bet esse ratione specierum. Et si dicas inferiori-  
tatem illam referri debere in modum noscen-  
di, diversitatemque actuum, inferri inde poterit  
debere etiam illam referri in diversitatem spe-  
cierum, ut ita proportionentur inter se actus &  
species.*

Sanctus etiam Thomas hic q. 55. art. 3. in cor-  
porata completitur auctoritatem Dionysii ex  
cap. 12. *Superiores Angeli participant scientiam  
magis in universali, quam inferiores.*

Auctoritas etiam Aristotelis ex Lib. de Caus.  
adducitur à S. Thoma ubi docet Aristoteles,  
quod Angeli superiores habeant formas magis  
universales, quem librum pro Aristotelico a-  
gnoſcit S. Thomas, quidquid dicat Vasquez.

RESPONDET 1. Arriaga quod Dionysius non  
egit loco citato de cognitione naturali, sed de  
supernaturali: egit enim de cognitione quæ  
communicatur inferioribus, quæ communica-  
tio fit non nisi in ordine supernaturali.

CONTRA. Si in ordine supernaturali quod  
perfectiores sunt Angeli, eò habent species uni-  
versaliores, habebunt etiam in ordine naturali:  
quia etiam in hoc actu proportionari debent  
principia.

RESPONDET 2. Idem. Adhuc sub lite est,  
an ordines diversi, constituantur ob diversita-  
tem naturæ, an verò solius gratiæ; Ergo quan-  
do agit Dion. de Cherubinibus respectu aliorum,  
non agit de eo excessu in naturalibus fundato.  
Cumque Thomista inter singulos Angelos po-  
nant distinctionem specificam, deberent singuli  
diversificari, quoad modum illarum specierum;  
quod tamen Dionysius non fecit, sed posuit di-  
versitatem non nisi inter ipsos ordines.

CONTRA. Quamvis Dion. posuerit diver-  
sitatem inter ipsos ordines; quia tamen posuit  
etiam rationem, quæ militat etiam pro reliquis,  
scilicet dignitatem & excellentiam unius præ  
alio, sit ut hæc diversitas etiam pro aliis Angelis  
colligatur, probeturque dari iis species  
universaliores, qui digniores.

PROBATUR 2. Argum. negativo, quia sci-  
entiales species non repugnant, ex alia parte  
connaturalius est, ut perfectiores species, re-  
spondeant perfectiori intellectui; Ergo si nihil  
obſtaret censendum erit, quod perfectiores Ange-  
li, eò perfectiores habere species.

PROBATUR 3. Quia universalitas capacita-  
tis noscendi plura, etiam inter homines, arguit  
excellentiā, sequiturque ad bonitatem dispo-  
sitionum excellentiorem; Ergo etiam univer-  
salitas noscendi, adeoque & specierum, sequi  
debet excellentiam specificam Angelorum.

OBJICITUR 1. Ex Vasquez d. 203. n. 3. Non  
satis compertum est: An omnes Angeli specie  
differant, & hoc concessio non sequitur perfe-  
ctiores Angelos, per pauciores species intelli-  
gere; quia hæc species fortè sola Dei voluntate, sunt  
Angelis communicatæ; perfectioque intelle-  
ctionis, bene referri posset in perfectiorem non-  
nisi intellectum.

RESPONDETUR. Conclusionem procede-  
re ex suppositione non nisi, si sint inæqualis spe-  
cificæ distinctionis Angeli: quæ species, quam-  
vis quoad produci dependeat à Dei voluntate;  
præsupponitur tamen exigentia in Angelis, quæ  
petunt ut suæ dignitati proportionetur dignitas  
illorum instrumentorum. Quamvis autem ut  
dixi Præm. 2. posset aliunde etiam salvari excel-  
lencia intellectus in excellentioribus Ange-  
lis; nihilominus id non destruit, quo minus pe-  
tat, etiā hæc instrumenta, excellentiora, excel-  
lentior substantia Angelicæ præcipuè cum ita se  
habere rem, ponat auctoritas Dionysii & S. Th.

OBJICIT 2. Idem. Quam etiam objectio-  
nem tetigit Ægydius apud Suar. citatum c. 16.  
n. 6. Si alius Angelus supremo superior qui nunc  
datur, crearetur, deberet esse alterius speciei;  
Ergo & pauciores species deberet intelligere,  
quam ille qui nunc supremus est; atqui non pos-  
set per pauciores quam per unam intelligere.  
Ergo non est dicendum, Angelorum supremum  
qui nunc est, omnia per unam tantum speciem  
intelligere.

RESPONDETUR. Circa paucioritatem spe-  
cierum dupliciter discurrere possumus, in primis  
non concedendo de facto ulli Angelo speciem  
unam omnium quæ noscit, sed tamē conceden-  
do plures, plurium representativas; ita tamen ut  
pauciores sint in Angelo perfectiori, plures in  
Angelo imperfectiori; Et in hac suppositione ar-  
gumentum jam locum non haberet: quia de fa-  
cto supremus qui nunc est Angelus, habet ad-  
huc plures species, licet non tot, quot inferior.  
Sed quid si Angelus supremus unam non nisi ha-  
beat speciem? ad hoc responderi debet per se-  
cundum membrum, quomodo posset apprehen-  
di paucioritas specierum: quia scilicet quamvis  
haberet non nisi unam speciem, non haberet ta-  
men ita universalem, sicut haberet ille perfectior.  
Universalitas autem illius speciei, ex duplici ca-  
pite peteretur, in primis quia species illius de no-  
vo creati, extenderetur ad repræsentandum  
Angelum olim supremum; & tamen species An-  
geli olim supremi, non extendebatur ad illum  
met ipsum, repræsentandum, Angelus enim se-  
ipsum noscit sine specie. Rursus Angeli novi-  
ter creati species inde haberet universalitatem,  
quia posset plura ex possibilibus repræsentare:  
quod etiam innuit Suar. c. 16. n. 9.

INSTAT Vsq. Si Angelus qui nunc est su-  
premus, cognoscit omnia inferiora per unam  
speciem, & creato superiori Angelo, solum illi  
addere-

adderetur nova species, ut superiorem illum attingat, eadem ratione de reliquis qui nunc sunt, dicere deberemus, nempe unica specie intelligere omnia inferiora, & species in ipsis solum multiplicari, ut superiora cognoscant.

RESPONDETUR. Concedi id posse, neq; n. inde sequetur, quod nullæ sint dandæ species universales, ad quod maximè in præsentī attenditur; quia decimus v.g. noscet una specie, adeoque universali novem inferiores; licet omnes superiores se, sit cogniturus speciebus multiplicatis.

OBJICIT 3. Arriaga cit. n. 10. Inter hominem & infimum Angelum ex creatis de facto, itemque inter duos Angelos possunt poni alii infiniti in perfectione, iique inæquales; & tamen infimus præsens Angelus excedens infinitos alios, non habet speciem infinitè perfectiorem, nec dignitati illius entitativæ, accommodat sese, excellentia speciei.

RESPONDETUR. Inter hominem & infimum, qui de facto datur, Angelum posse produci infinitas species perfectiores homine, & non ita perfectas, ac est infimus Angelus, sed hæc infinitudo est nonnisi syncategorematica, consequenter & excessus speciei proportionatè Angelo infimo, est excessus infinitus syncategorematicè. Hoc idem argumentum debet solvere Arriaga, cum possibilitatem talium specierum agnoscat. Debet item solvere, cur non sit infinitè perfectæ substantia Angeli infimi.

INSTAT 1. idem. Non est bona hæc consequentia: Homo excedit cetera animantia; Ergo debet cognoscere per pauciores species; nec tener de bruto, comparato ad aliud brutum; Ergo nec in præsentī tenebit.

RESPONDETUR. Nec in præsentī tenere consequentiam, per necessitatem illationis, sed per congruentiam; ut superius dictum.

INSTAT 2. Cur non ob eandem maiorem perfectionem dicetur Angelos quò simpliciores, eò per pauciores potentias operari, ac proinde in iis induci unicam potentiam, quæ intellectiva, volitiva, memorativaq; sit.

RESPONDETUR. Cum in nostris principiis potentia identificentur animæ, multò magis identificabuntur substantiæ angelicæ, non ergo sequitur posse Angelum superiorem per pauciores potentias debere velle & intelligere; quia nihil est paucius, uno; quia verò non identificantur species intellectui, sed superadduntur, poterunt bene multiplicari magis vel minus. Rursus, cum species animantia ab objectis recipiant, non possunt illas adunare cum in se disadunatæ sint. Forteq; perfectiora bruta, materiales species perfectiores sibi fabricant, percipiendo v.g. diversitates varias pastus, & visibilis, ad quas diversitates, non attingunt bruta imperfectiora. Quia autem homo fabricat sibi species, comparativè ad bruta, per pau-

ciora cognoscit, comparativè autem ad alios homines, ii qui ingeniosiores sunt, universalius noscunt.

INSTARI potest 3. De facto bruta quò perfectiora sunt, eò pluribus utuntur sensibus: nam perfectæ animalia utuntur quinque sensibus; non autem imperfecta: nec ad salvandam perfectionem brutorum est necesse ponere paucitatem maiorem sensuum. Ergo nec erit necesse ponere species pauciores in Angelo perfectiori.

RESPONDETUR. Negando Conseq. Quòd pluribus sensibus utantur animalia perfectiora hoc inde est, quia quò perfectiora sunt, eò debent esse plurium noscitiva, magis enim per hoc ad gradum intellectivi accedunt, per hocque ipsum perfectionabuntur. Nec etiam debent habere sextum aliquem sensum, ut plura cognoscant: quia non est imaginabilis sensus, qui particulatim noscat aliquid, quod sit sensibile, & tamen nec sit formaliter tactile, nec formaliter visibile, & similia. Quia verò positus paucioribus speciebus, non sequitur minus nosci, si sint illæ species universales, sit ut perfectio noscendi in spiritibus, salvari possit, cum paucitate specierum,

Sed URGERI adhuc potest: Cur ad salvandam perfectionem animalium perfectiorum, non ponatur sensus aliquis, qui sit unus, & faciat hoc, quod visus & gustus, ad hoc.

RESPONDERI potest, quia quamvis perfectiora animalia magis sint perfectæ, & perfectior participatio Deitatis: Nihilominus non est necesse illos in hoc accessu, comparare, ad accessum entium spiritualium. Cum ergo experientia non ostendat dari tales potentias: & ad salvandam perfectionem, non sit hoc intime necessarium: hinc non erit necesse ponere sensum talem, in perfectioribus animalibus. Quia verò experientiā constat quòd intellectiva perfectiora, quamvis nonnisi ratione dispositionum & organorum, nihilominus universalius res attingant, & magis unitè, congruum erat illis notitiis attribuere species universaliores, & ex conducentia, præsuppositaque auctoritate, debuit hoc tribui etiam Angelis.

## DIFFICULTAS V.

*De aliis Species concernentibus.*

ASSERO 1. Angelo non repugnare species omnium possibilem.

RATIO, quia non implicat: Et ex alia parte posuimus in 1. Parte, quòd possit creatura aliqua noscere omnia possible. De facto tamen non datur talis species: quia nulla eius necessitas, nec ullum fundamentum.

ASSERO 2. Probabile esse quòd Angeli habent species aliquorum possibilem. Ratio, Tum quia commodius sic explicabitur universalitas specierum suprà defensa. Tum, quia facilius solvetur,

solvetur: quare non noscant futura Angeli, etiam si concedantur illis illorum species. Tum, quia rationes in oppositum non convincunt: Nec enim probatur, Deum illas solum species conceisse, quas produxissent objecta: Nam neque universaliore species possent habere; cum ipsa objecta talem universalitatem non habeant, adeoque neque vim producendi tales species.

ASSERO 3. *Qui vellet tueri, quod Angeli non habeant species, ad hoc deberet attendere.* In primis quod sit disparitas de hominibus & de Angelis: Nam si homines non haberent species, intellectus illorum nullo modo penderet à corpore: Nam quod pendeat, in id refertur: quia pendet à specie spirituali, fabricata ad imitationem speciei materialis. Rursus teneri posset quod objecta non habeant nisi concursum terminativum. Cur autem non omnium simul objectorum eliciantur notitiæ, referendum esset in determinationem potentiae, limitatam capacitatem habentis. Teneri denique posset, quod respectu notitiarum præhabitarum quas se exercuisse meminit Angelus, dandæ sint species; & quod illæ ipsæ non concurrant effective ad illam notitiam, sed quod se habeant non nisi per modum complementi.

## QUÆSTIO II.

*De ipsamet Intellectione Angeli.*

QUOD Angelus ab omni omnino notitia cessare non possit, ordinariè docetur cum Suarez. L. 2. c. 35. Tum, quia poneretur tunc Angelus, quasi in statu mortis cujusdam, nullam omnino operationem exercens vitalem: quia hæc in ente, qui est spiritus, non potest esse, nisi incipiens ab intellectione. Immo si non intelligit Angelus, nec loco quidem moveretur, quia hoc deberet facere liberè, liberè autem non posset facere, si non intelligeret. Tum, quia ut arguit Suarez ibidem. Vel necessariò abstineret Angelus ab omni omnino intellectione, vel liberè? Sinecessariò, contra erit: Quia hujus necessitatis nullum est principium; cum nec turbari, vel auferri species; nec fatigari intellectus possit. Si autem liberè, ergo ex prælucente intellectu; Ergo dum non supponitur cogitare, cogitat: quia dum supponitur vellet cogitare, debet cogitare; ut possit velle, nec cogitet.

Neque valet si dicas, sufficit quod ad initium præluxerit intellectus, ut possit voluntas impedire ne intellectus cogitet, non inquam valet si dicas: quia vel cognoscit intellectus illud imperium cum non cogitat, vel non cognoscit: Si non cognoscit, cur non redit ad suum agere, ad quod habet omnia complementa expedita, ut species, concursus præparatum, &c. Immo illud imperium habebit se quasi non esset, cum nec in se sit, nec in sui apprehensione. Si au-

tem noscit hoc imperium, cum non cogitat, ergo cogitat cum non cogitat: noscere enim illud, est cogitare. Tum, quia ut probat Martinon d. 40. n. 5. quod Angelus non sit necessitatus ad quamcunque distributivè cognitionem, proficiscitur id ex limitatione virtutis intelligendi, & ex libertate, ut possit ex una transire ad aliam cogitationem: Sed non potest se liberè avertere ab omnibus objectis collectivè; quia non potest esse exercitium libertatis sine cognitione actu præsentis. Ideoque & nos experimur nos non vacare in vigilia, imò nec in somno, & si cessaremus in somno, in impedimenta corporis hoc referri deberet; quibus carent Angeli. Imò cum nulla sit talis species quæ non habeat aliam sibi connexionem similem, excitare sese poterunt ad invicem.

In duobus tamen casibus putarem cessare animam à cogitando, in primis in infantibus propè exordium vitæ, & in patientibus spasmodum. His præjactis. *Sic*

## DIFFICULTAS I.

*De variis Notitiis Angelicis circa seipsos.*

QUONIAM Objectum quod est Angelus, est sibi præ aliis intimius; hinc consideratio, notitiarum hujus objecti, primum sibi locum vendicat.

### Punctum Difficultatis 1.

*An necessario semper noscat Angelus seipsum?*

DICENDUM est. *Non esse necessarium, ut Angelus noscat seipsum continuatà semper notitià;* Ita Arr. d. II. S. 2. Mart. d. 40. in quantum dicit Angelum quavis distributivè notitia posse carere, & ante illum Vasq. d. 219. c. 3. contra Suarez. hic l. 2. c. 35. n. 8.

PROBATUR I. Angelus secundum sua naturalia spectatus, non est necesse, ut cogitet semper de Deo tanquam Auctore naturæ, ergo nec cogitare debet semper de se. Ant. concedunt etiam oppositi, & probari per hoc potest: Quia cum Angelus extendere sese possit ad alia & alia noscenda, deferereque notitiam unius objecti, transferendo se ad notitiam alius; Ergo etiam transferre poterit notitiam à Deo tanquam Auctore naturæ, præcipuè cum nulla sit necessitas & fundamentum hujus adstrictionis. Conseq. principalis probatur; Quia est paritas, utrobique nulla necessitas adstringendi, & si Angelus habendo omnia requisita ad noscendum Deum tanquam Auctorem naturæ, potest divertere mentem, cur non divertere poterit à notitia sui?

PROBATUR 2. Quia si Angelus deberet in perpetuum de se cogitare, id ideo esset, quia non posset postea unquam determinari ad cogitandum de se, & ad cogitandum alia: sed hæc ratio non convincit; quia posset determinari à Deo seu à cogitationibus quas vocat Aristoteles injectas à bona fortuna. Posset determinari ex connexionione specierum. Posset etiam determinari ab occurrentia objecti: ut si unus Angelus dicat alteri, ego modo cogito de me, tunc alius audiens, ab hac occurrentia, posset invitari ad cogitandum etiam de se, &c.

PROBATUR 3. Quia moraliter loquendo videtur tædio afficiendus Angelus una hac cogitatione: nam quod Beati cogitent perpetuo de Deo, sine fastidio, id referri debet in id; quia est objectum infinitæ perfectionis, quale objectum, non est Angelus.

OBJICIT I. Suarez. Si Angelus à sui cognitione cessaret, non posset se liberè ad aliquid cogitandum applicare; quod probatur, quia vel Angelus cessando à sui cognitione, simul cessat ab omni alia, vel in aliqua permanet; Si primum, ergo cessat ab omni etiam voluntatis actu: Unde ergo incipiet postea aliquid per intellectum vel voluntatem operari: non quidem voluntate: quia necesse est ut intellectus præeat, si autem ab intellectu, ergo non liberè nec à se: quia intellectus tunc solum liberè exercet actum, quando à voluntate movetur. Si verò dicatur secundum, scil. non cessare illum ab alia cognitione, redibit argumentum, quomodo se scil. determinaturus sit liberè ad alia cogitanda, ab iis quæ cogitat.

RESPONDET Arriaga D. II. n. 18. Quod Angelus necessario semper actu cognoscat quidditative suas species omnes quas habet, & in iis noscit objecta omnia sed abstractivè; rationemque dat, quia Angelus ut possit uti suis speciebus liberè, est illi necessaria talis cogitatio specierum; hinc natura, quæ non deest in necessariis, petit ut Angelus semper talem actum habeat. Ut autem salvet quomodo Angelus non est in actu notitiæ omnium objectorum simul, dicit quod semper sit in actuali cognitione sibi adæquata, quæ est v. g. 100. objectorum, ad quæ dum se applicat, deest illi virtus in actu primo ad priora, unde per accidens impeditur à voluntate. *Hec Responsio*

NON SATISFACIT. Tum quia si Angelus est in actu cognitionis omnium suarum specierum. Ergo est & in actu cognitionis omnium illorum objectorum quorum illæ sunt species, impossibile enim est noscere speciem, quæ refertur ad objectum, non attingendo objectum. Quod si noscit omnia objecta, falsum erit, quod assumebat Arriaga nosci ab Angelo non nisi aliqua. Et cum pluralitas notitiarum abstractivarum in speciebus, non sit major præ pluralitate notitia-

rum quidditativarum quæ essent objectorum in illismet ipsis, bene has simul omnes notitias quidditativas poterit habere Angelus. Quod autem dicit Arriaga, à speciebus non contineri adæquate objectum; Si procedat ad negandam illis vim & continentiam pro representando, falsa erit assumptio; vera autem, si procedat de negatione continentia entitativa. Tum quia cur non habebunt Angeli quidditativas species rerum? quas si habebunt, cur non noscent omnia illa objecta quidditative, eadem indivisibili notitia attingendo speciem & objectum? sicut eadem notitia representando Patrem, representat suo modo filium. T. q. Si Angelus pro centum objectis noscendis haberet capacitatem illis non nisi solis adæquatam, & nihilominus nosceret omnes suas species, & haberet potentiam adæquatam illis solis centum objectis, ut supponitur; & non haberet; quia præter illa centum objecta, nosceret adhuc species.

RESPONDETUR 2. Determinari Angelum ad sui vel aliorum objectorum notitiam per cogitationes bonæ fortunæ; per excitationem specierum vi connexionis earundem; denique per occurrentiam objectorum, ut dictum supra.

INSTAT I. Suarez, sequitur exinde omnes cogitationes Angelicas esse ab extrinsece necessarias, nullamque posse esse liberam; quod incredibile est. Seq. probatur; Quia cum Angelus applicatur ad cogitationem alicujus rei, eò ipso simul cogitat de omni re, quæ cum objecto illius cogitationis habet necessariam connexionem. Hinc si prima applicatio ad cogitandum est naturalis, seu non libera, tota etiam cogitatio erit talis.

RESPONDET I. potest cum Arriaga citato, quod immixtas cogitationes possit abicere, itemque aliter advenientes. Hinc si non abiciat liberè, toto etiam processu cogitabit; ad eum modum quo etiam nos facimus.

INSTAT 2. Sequitur quod Angelo inconsideratio aliqua nunquam imputari posset, contra communem Theologorum sententiam: certe enim si ita considerare non est in illorum potestate, quomodo inconsiderantia illis imputabitur?

RESPONDETUR. Posse illis imputari inconsiderantiam: quia possunt cogitationes bonæ fortunæ, aliterque excitatas abicere, vel ut ita dicam, nolle examinare.

INSTAT 3. Non est in potestate Angeli avertere cogitationem quam à Deo accepit; quia vel illam averteret transeundo ab una cogitatione ad aliam; vel privativè suspendendo illam. Non primo, quia ad hoc ipsum indigeret nova determinatione à Deo: Non etiam secundo modo; quia si intellectus Angeli natura sua non subest voluntati quoad eliciendam cogitationem, non est cur subit quoad suspendendam illam, præcipue verò quia illa suspensio sine posi-

voluntate, fieri non potest; ipsa autem voluntas, non esset, sine nova cogitatione.

RESPONDETUR. Quod possit Angelus avertere mentem transeundo scilicet ad aliam cogitationem, ad quam ut transeat, potest quidem determinari à Deo: sed potest etiam determinari à dicto ab excitatione speciei cōnexa: & licet Angelus, dum dicit: Nolo de me cogitare, debeat tunc de se cogitare, non sequitur quod debeat de se vel de objecto, de quo immediate cogitavit, cogitare etiam sequenti tempore, applicando scilicet mentem, ad aliud objectum, ex ejus concurrentia, &c.

OBJICIT 2. Angelus ut semper duret in perpetua sui notitia, habet omnia requisita: Nam & est sibi præsens, proportionatus, non fingatur, & cetera similia.

RESPONDETUR. Quod si Angelus velit possit durare semper in sui notitia. Sed nego quod debeat durare, & quod congruat ut duret. Cum autem de se non cogitat, debet habere defectum in circumstantia applicantis voluntatis, & sicut quamvis oculus sit potentia necessaria, nihilominus potest à voluntate applicari ad hoc potius quam illud videndum, ita idem poterit facere Angelus, suo intellectui.

OBJICITUR 3. Ex iis, quæ sibi opponit Esquiza q. 16. n. 3. Quælibet substantia intellectualis exhaurit totam vim suam cogitativam, cogitatione comprehensiva sui: Quia etiam Deus, nullam habet cognitionem distinctam à comprehensione sui; & tamen est impossibile ut aliqua substantia, habeat majorem proportionalem sufficientiam, quam Deus; Ergo non opererunt creaturæ vires ad aliquam aliam cognitionem, simul eliciendam.

RESPONDETUR. Hoc Argumentum non tantum probare quod semper se noscat Angelus, sed quod etiam nihil aliud à se distinctum noscere possit. Cæterum non convincit, nam licet cognitione comprehensiva sui exhauriatur tota vis cognitionis angelicæ; quia scilicet naturaliter quoad modum perfectionis, non potest elicere perfectiorem cognitionem, quam eliciendo illam comprehensionem sui; nihilominus non exhauritur vis intellectus, quod minus possit non ita in modo perfectionis perfectas, elicere notitias. De Deo dispar est ratio; quia comprehensiva illius, quam habet de se notitia, identificat sibi omnes alias notitias, suoque complexu tenet: Mirum ergo non est, si sola comprehensio exhauriat vim totam noscitivam in Deo. Quia verò comprehensio creata non identificat sibi alias notitias, fit ut compatiatur secum alias.

S. Thomas, qui in oppositum citari solet ex L. contra Gent. c. 97. non plus vult, quam quod Angelus, non possit desistere ab omni omnino cogitandi actu. In aliis locis, ut hic q. 57. art. 1. ad 3. non plus vult, quam quod nullo in-

digeat intrinseco, & per modum speciei principio, ut compleatur, sui notitiam eliciturus.

## Punctum Difficultatis 2.

*Utrum Angelus possit noscere seipsum ut possibilem?*

Quæstio hæc procedit maximè de possibili: quia facile est inferre, quod Angelus exeat in talem actum saltem ex occasione, dum noscit à nobis, talia de se, inquiri.

DICENDUM est. *Posse Angelum noscere seipsum ut possibilem.* Utor potius hac phrasi, quam: An Angelus possit se noscere abstractivè, quia potest se noscere ut possibilem non tamen abstractivè. Est conclusio Scoti in 2. dist. 3. q. 10. Bassolis. Gabrielis, Arriaga d. 5. n. 16. Contra Suarez L. 2. c. 4. à num. 16. Valq. d. 204. n. 3. & non paucos Thomistas.

PROBATUR 1. Quia id non implicat ut Angelus attingat se præcisivè, considerando suam essentiam, & non considerando existentiam; Ergo potest se cognoscere ut possibilem; nam concipere essentiam sine existentia, est considerare rem ut possibilem.

PROBATUR 2. Quia id vel repugnaret ex parte objecti tantum, vel ex parte principii tantum, vel ex parte utriusque; ex quo enim alio capite? Ex neutro autem repugnat; quod probatur. Et quidem quod non repugnat ex parte objecti. Ratio; Tum quia status existentie patitur prædicatum possibilitatis, bonaque est illatio, (quam virtualem solum ponamus licet in Angelis) Existit, ergo est possibile. Immo si Angelus se non nosceret etiam ut possibilem, non nosceret necessariam, & indispensabilem sequelam, ductam ab existentia ad possibilitatem? Tum quia objectum quod Deus noscit scientiæ visionis, nonne etiam saltem materialiter spectatum attingit scientiæ intelligentiæ? Tum quia objectum quod est existens Angelus, habet plures formalitates, ex alia parte Angelus habet vim cognoscendi objectum quod est alio modo, quam sit; cur ergo non poterit cognoscere inadæquate & sine existentia. Non etiam id repugnat ex parte principii, quia multa objecta Angelus noscit ut possibilem, nec apparet quomodo in his prædicatis substantia completa intellectualis, includatur prædicatum, non noscendi possibilem. Nec repugnat quod ista notitia dicatur non esse omnino perfecta; hoc enim negari potest: Nam scientia intelligentiæ est perfecta, & tamen noscit possibilem. Sed concedendo quod non sit perfecta, non sequitur illam excludi debere ab Angelo: sicut nec in homine excluditur simplex apprehensio, quamvis possit habere discursum. Immo in noscente finito, bonum est, varietas modorum noscendi; cum unus modus noscendi non includat perfectionem

nem alius modi noscendi. Non etiam repugnat ex parte utriusque, quia non potest ostendi, hæc repugnantia.

**CONFIRMATUR.** Anima separata per Suarez agnoscit se etiam sub formalitate possibilis; Ergo & Angelus poterit idem.

**RESPONDET** Suar. Disparitatem esse, quia anima habet species acquisitas, & his utitur ut se noscat ut possibilem; & insuper respectu sui, ipsa substantia est illi species. Angelus autem habet species inditas, quibus unamquamque rem secundum proprium conceptum noscat; ipsa vero illius substantia, sicut nec substantia animæ separata, potest esse principium ut existens, noscatur sub formalitate possibilis.

**CONTRA.** Tum quia in anima non sunt illæ species otiosæ, statque notitia animæ possibilis, cum notitia ejusdem prout existentis; Ergo idem dici poterit de Angelo. Tum quia vel habet Angelus speciem noscendi possibilis quæ possibile est, vel non habet? Si non habet, cur non? Si habet, cur illa non poterit uti ad se noscendum ut possibilem. Tum quia etiam se ut possibilem, non quidem notitiâ visionis, posset tamen noscere notitiâ intuitivâ; ut dictum in prima Parte.

**PROBATUR** 3. Argumento Scoti; Angelus superior potest habere de inferiori, quem novit existentem, cognitionem quæ attingat illum ut possibilem, seu ut alii loquuntur, abstractivam, concedentibus id etiam adversariis; Ergo & Angelus inferior, de se poterit habere notitiam similem. Conf. prob. quia non est major ratio, cur scientia visionis inferioris Angeli, compatiatur in superiori notitiam possibilitatis, & non compatiatur in eodem de eodem?

Neque valet si dicas, disparitatem esse, eò quòd Angelus superior cognoscat inferiorem per speciem; seipsum autem sine specie. Non inquam valet, tum quia potest essentia non se adequatè representare. Tum quia non implicat ut seipsum noscat, etiam per species distinctas. Tum quia bene videt Angelus, saltem per manifestationem secreti, notitiam sui prout possibilis, quam vel penetrat, vel non penetrat; si penetrat, ergo format sibi speciem expressam de sua possibilitate; Si autem non penetrat, cur non?

**OBJECIT** 1. Vsq. Cognitio abstractiva, vel est notitia per alias species, vel est abstractiva rei non existentis, cognitæ tamen per propriam speciem, qualis est cognitio rosæ in hyeme: Neutro modo potest Angelus intelligere, se notitiâ abstractivâ; non priori modo, quia Angelus habet quidditativum & proprium sui conceptum, alias non posset quidquam aliud propriè intelligere. Non posteriori modo, nam cum seipsum intelligit, non tantum intelligit secundum essentiam, sed etiam secundum existentiam.

**RESPONDETUR.** Neutrum convinci: Non primum, quia licet adequatè se noscens habeat proprium sui conceptum, sed cur non poterit se, etiam inadæquate noscere? Nec inde sequitur quòd semper alia non nisi abstractivè sit nosciturus, cum etiam seipsum, noscat intuitivè. Et sicut ex eo, quia nos cognoscimus abstractivè, non sequitur quòd abstractivè noscamus nostram notitiam experimentalem; sic nec ex eo, quòd abstractivè etiam possit se noscere Angelus, sequetur, quòd nihil aliud possit noscere intuitivè. Secundum etiam membrum non convincit; potest enim concedi, quòd notitia illa possibilitatis, sit futura, per proprias species. Et quamvis concedamus Angelum se noscere, etiam secundum existentiam, hoc solum negamus, quòd semper se ita noscere debeat.

**OBJECIT** 2. Suarez. Si Angelus alium cognoscat singularem & actu existentem quidditativè, non erit jam in illius arbitrio, unum ab alio præscindere, noscendo possibilitatem, & non existentiam; quia eo ipso, quòd rem singularem in particulari contempletur, cognoscit illam prout in se est; præcipuè cum in re, actu existente, non distinguatur existentia, ab essentia singulari.

**RESPONDETUR.** Hoc quòd est contemplari rem singularem existentem, dupliciter potest contingere. 1. Contemplando eam existentem prout existentem, & ita ut modus cognitionis, sequatur modum existentie objecti; & sic non potest nosci existens, sine existentia, potestque hæc notitia appellari existentis quæ existentis formaliter. 2. Potest intellectus contemplari existens, non secundum modum existentie ipsius objecti, & tunc potest attingere, ipsam illius possibilitatem, quæ talem, quæ cognitio appellari potest, existentis, materialiter accepti; quia entitatis est notitia, quæ de facto existit. Quamvis autem existentia in re non distinguatur ab essentia actuali, non sequetur hæc præscindi non posse (ut suppono ex materia de præcisionibus) verè enim adhuc tunc existentia, erit accidens Metaphysicum.

**OBJECIT** 3. Idem. Angelus per eandem speciem intuitivè cognoscit rem singularem existentem quando existit, & non existere, quando non existit; Ergo etiam necesse est dicere, quòd Angelus omnino cognoscat intuitive existentiam, quando existentia supponitur.

**RESPONDETUR.** Transeat Ant. quòd potius est pro nobis: Si enim eadem species, rem existentem & non existentem representat: Cur cum existit, non poterit etiam representare, non prout existentem. Sed interim distinguitur Conseq. Ergo necessariò debet cognoscere existentem Angelum, dum supponitur existere, si noscatur adequatè, & quæ existens formaliter Cone. si noscatur inadæquatè & quæ existens

stans materialiter N. Conf. Et licet quidem, si sit species quæ nata sit non nisi quidditative representare, non possit concurrere ad notitiam, sub formalitate præcise possibilitatis, poterit tamen concurrere, si indifferenter se, tantumquam quædam universalis species habeat; præcipue cum in tali specie universali, nulla sit impleantia. Quamquam ut seipsum prout possibilem noscat Angelus, poterit non indigere specie, sicut nec indiget ad notitiam intuitivam. Sed saltem possibilis est talis species, adeoque & notitia conformis. Cæterum species universalis quam habet ad noscendum hunc terminum possibilitas, poterit juvare, ut etiam seipsum, quæ possibilem noscat.

OBJECIT 4. Suar. Illas notitias non posset habere Angelus simul, essent enim superflue: non etiam successivè; quia deberet ab intuitiva cessare.

RESPONDETUR. Potest illas habere simul; stare enim secum possint: sicut stat actus scientiæ & fidei de eodem objecto; nec erunt superflue, quia diversas formalitates objecti, diversoque modo attingent. Possent etiam sibi succedere, quia ut dictum, potest Angelus simpliciter cessare, à sui cognitione.

OBJECIT 5. quidam. Quoties cognoscit se aliquid per suam substantiam, toties noscit seipsum intuitivè; semper autem Angelus noscit se per suam substantiam.

RESPONDETUR. Quotiescunque se aliquid noscit per suam substantiam adæquatè, toties se noscit intuitivè; secus si noscat se, ut potest, per suam substantiam inadæquatè. Immo etiam non implicat, ut noscat se, non per suam substantiam, sed per speciem.

Neque inde sequetur quod per suam substantiam possit cognoscere substantiam alius Angelus, ut possibilem; quia quamvis v.g. substantia unius Angelus, non sit magis unius individui, quam alterius, supposito quod sit multiplicabilis, cum tamen hæc terminet notitiam, non illa alterius, sit ut substantiam alius Angelus, non cognoscat, per substantiam suam; nisi fortè attingendo suam naturam ut possibilem, formet postea conceptum universalem, possibilitatis ut sic.

ADDO, quod cognitio suiipsius adæquata, quæ suiipsius non præscindat ab existentia, secus inadæquata.

Supposito quoque quod individuatio & existentia differant definitionibus, præscindi inter se poterunt, poteritque noscere suam substantiam individuum Angelus, non tamen existentem.

### DIFFICULTAS III.

#### De Notitia Secretorum.

NON est difficultas in hoc, quod Angelus notitia conjecturali & obscura, possit no-

scere secreta; quia hoc possunt etiam boni Physiognomici; sed est difficultas, de notitia certa & intuitiva. Et quidem certum est, quod non noscat secreta cordis divini, quia hæc sunt ipsemet Deus ut est in se; ad quem ut est in se, nulla naturalis notitia pertingit: Nec item est tantum dubium, quod de facto Angelus non noscat secreta cordis, quidquid in oppositum dixit Herveus & Durandus apud Vasq. 219. Suar. l. 2. c. 22. n. 5. qui etiam cap. 21. n. 3. putat, hoc esse de fide. Nihilominus Martinon dicit d. 39. id non esse de fide; licet communem sententiam probet tanquam tutiorem.

Quod de facto Angeli non videant secreta cordis, probat auctoritas Scripturæ, 3. Reg. 8. v. 39. dicitur: *Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.* Similia habentur 2. Par. 6. *Tu solus nosti corda hominum.* Si autem dicas soli Deo competere, omnia noscere secreta, licet aliqua norint Angeli non accipies locutionem Script. secundum sensum PP. secundum moralem acceptiorem. Præcipue cum id serviat ad exaltationem divinam, & nullum sit in hoc absurdum; quale esset, si quis ex hac voce: *Tu Deus solus potes producere omnia, si inquam, ex hac voce deduceret aliquis, nullam esse causam productivam præter Deum, Jer. etiam 13. v. 1. Præsum, inquit, est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscit illud? Ego Dominus.* Ubi Deus sibi soli notitiam secreti cordis attribuit. Unde, dicit Hieron. *discimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Ubi non ad solam volubilitatem cordis, sed ad secreta attendit Hieron. Chrysost. etiam Hom. 13. in Joan. *Humanorum cordium cognitio solius Dei est, qui ea formavit.* Athanasius ad Antiochum q. 27. si ipse est hujus libri auctor, *Præscius, ait, rerum & cordium cognitor solus est Deus.* Similia habet Basil. L. 3. contra Eunom. & Cyrillus L. 2. in Joan. c. 19. Ex Latinis Aug. in Pl. 7. *Opera nostra possunt esse nota hominibus, sed quo animo fiant, solus ille novit, qui scrutatur corda Deus.* Citat quidem in oppositum auctoritates Martinon, ut venerabilis Bedæ, qui dicit: *Non enim quidquam affectuum suorum ad invicem latere spiritus potest.* Cui addit Gregor. Magnum. Zenon. Veronensem, Basil. & Aug. L. 2. de Gen. contra Manich. c. 21. *Neque enim, inquit, in illis corporibus celestibus, sic latere posse cogitationes credendum est, quæmodum in his corporibus latent.* Sed illis locis non plus voluerunt Patres, quam quod habeant vim manifestandi sibi sua secreta Angeli, tali manifestatione, ut illa in illismet ipsis videre possint, quomodo à nobis videri non possunt, obfistente mole corporis.

In præsentem in hoc est punctus difficultatis, quænam sit ratio, ob quam non attingunt Angeli, secreta cordium? Plures rationes adfert Vasq. tota disp. 209. Suarez L. 2. à cap. 22. Ariaga, d. 9. S. 6. Martinon. D. 39. S. 6. Joan. à S. Tho-

S. Thoma d. 22. art. 3. Principales sententias perstringemus.

## Punctum Difficultatis I.

*Cur per alios secreta non videantur?*

**S** Thomas hic Q. 57. A. 4. in corpore, Rationem reddit. *Quia voluntas rationalis creatura, soli Deo subiacet, & ipse solus in eam operari potest.*

Hoc principium refellit Durandus apud Suar. & Vasq. eo quod multum probet, probat enim, nec substantiam animæ rationalis, vel alterius Angelinosci ab Angelo: Quia solus Deus potest has substantias producere, & si ea quæ pendent ex arbitrio humano vel angelico sunt alteri Angelo ignota, multo magis erunt illa ignota, quæ pendent ex libero arbitrio Dei. S. Thomas in illis verbis non plus vult, quam quod eo titulo, quo noscit Deus secreta, nulla alia creatura noscere eadem possit, noscit enim illa titulo causæ primæ. Accedamus ad aliorum explicationes.

**EXPLICAT I.** Joan. à S. Thoma n. 15. Angelus non habet vim intelligendi quodcumque intelligibile creatum, nisi tantum illud, quod pertinet ad hoc universum, & redditur pars illius, & cum eo connexionem habet. Hinc negamus, Angelum noscere omnia possibilia: quia coarctatur ejus cognitio naturalis, ad ea sola, quæ ex causis naturalibus proveniunt, seu ad hoc universum spectant. Jam autem actus liber, prout exit à voluntate, non prout alicui effectui manifestus, & ad hoc universum spectanti conjungitur, non habet connexionem aliquam cum causâ aliqua totius universi, nec ab aliquo sufficienter & plenè potest determinari voluntas; Ergo nulla vis creata, potest ex vi sua, aut cognitione alicujus objecti creati, cognoscere determinatum exitum hujus actus à sua causâ, sicut neque in futuris determinatum eventum, propter indeterminationem & contingentiam causarum proximarum: Illæque nec in suo exire, possunt nosci; quia sic sumpti, habent indeterminationem à parte causæ proximæ, sed totam determinationem à Deo. Si autem non videt exitum, nec postea postquam exierit, videbit illum; quia ille actus & in fieri & in conservari, pender à voluntate.

Neque obstat quod determinatus exeat à voluntate; quia ista determinatio est cum omni moda dependentia ab ipsa voluntate potente retrahere actus.

Unde infert, ea quæ à libertate Dei vel Angelorum pendent, ut motus cælorum, animæ, Angeli, actus externi poterunt nosci ab Angelo, quia omnia hæc pertinent ad universum tantquam pars illius, vel concernunt alias causas & effectus externos, noscentque ad invicem species infusæ, habitus &c. quia hæc omnia pro-

ducuntur à Deo, tanquam accidentia adornantia Angelum, & pertinentia ad ejus integritatem, debitam dispositionem ad operandum, & cætera similia. *Hæc explicatio*

**NON SATISFACIT.** Tum quia urgeri possunt communia argumenta; cur isti actus cum sit liberi, etiam posito quod solus Deus illos determinet, cum sint in entitate naturales, cognosci non possint? Cur non pertineant ad hoc universum, si de facto in eo existunt? Tum quia si connaturaliter noscentur species infusæ; quia sunt accidentia concernentia ipsum Angelum, cur etiam ipsi actus, qui vel maximè ornant Angelum, non noscentur? Et si species spectantes ad debitam dispositionem ad operandum noscentur, cur actus qui sunt motus illius potentia, & ultima complementa earundem, non noscentur? Tum quia falsò supponit determinationem actuum voluntatis, à Deo solo oriri; sed posito etiam illam determinationem à solo Deo oriri, cur jam objectum reddatur ex eo innoscibile ab Angelo? Nam etiam existentia substantiæ Angelorum, est à solo Deo, & tamen noscitur ab Angelis. Tum quia falsò supponit, quod actus voluntatis, non habeat connexionem aliquam cum causâ aliqua totius universi; inter causas enim universi, sunt intellectus & voluntas, à qua saltem in ratione vitalis, dependet actus, cur ergo ratione hujus dependentiæ actus liberi non spectabunt ad hoc universum? Tum quia actus liberi saltem ex suppositione sunt tales, ut ab iis retrahere sese non possit voluntas; cur ergo secundum hanc determinationem, non poterunt nosci ab Angelo? Tum quia silegantur verba S. Thomæ citata, illa neque prædeterminationis neque determinationis actus, nec ordinis universi meminerunt; & tamen explicans assumit, se hæc dicere, ex mente S. Thomæ.

**EXPLICARI** potest 2. Habito fundamento in Arriaga. Ex ipsa volitionum libertate oritur, in volente, perfectum illarum dominium, & ex eo, jus, non noscendi secreta; quod si non haberetur, hoc ipso non haberetur in illos actus dominium, siquidem passim ab illo exercitio retardarentur metu, pudore, respectu: Multaque incommoda in vita politica sequerentur, nec posset inter convivas concordia servari; adverterent enim quid unus contra alium cogitaret: Multa etiam ex bonis affectibus essent omittenda, studio, vanæ gloriæ vitandæ. Et sic ut inter homines ipsamet natura, tantum contulit epistolæ sigillatæ, ut sit contra jus naturæ eam aperire, & legere, alio invito; ita idem dicendum de aliis secretis. Bonum item natura intellectualis, quod est mutua collocutio, locum non haberet, si omnia paterent.

Addit Esparza q. 14. a. 5. Quod scilicet si noscerent secreta Angeli, ipsi inter se & homines apud illos subito redderentur infames, ante sen-

rentiam Judicis publicatam : Neque teneren-  
tur lege de non discerpenda aliorum fama,  
&c. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia multum  
probat, probaret enim ne Deo quidem debere  
competere, ut noscat secreta creaturarum, ut  
ita sint liberi in agendo, & ne auferatur col-  
locutio creaturæ cum Deo. Et si pudor hic;  
quia Deus est conscius cogitationum, non offi-  
cit libertati, cur offenderet pudor, si scirent id  
Angeli? Tum, quia dominium in cogitationes  
sufficit, si in hoc sciet, quod creatura possit elice-  
re, vel non elicere actum, & postquam ille eli-  
citur est, non manet subiectus creaturæ ad faci-  
endum, ne sit, cum est, idque salvo dominio  
creaturæ; Ergo etiam salvo dominio, posset esse  
noscebilis; ex hoc solo, salvando dominium,  
quia erat in potestate ne produceretur, adeo-  
que ne nosceretur. Ut autem servetur concor-  
dia inter cives, si agatur de concordia homi-  
num, sufficeret quod compositæ corpori ani-  
mæ, non intelligant secreta interna. Si agatur  
de concordia civium, qui sunt spiritus, illi si sint  
boni, facile concordabunt, utpote omnia ratio-  
nabiliter agentes; si autem sunt mali, parum de  
illis refert. Hinc etiam inter bonos, non erit pe-  
riculum vanæ gloriæ, immo constantior esset  
illorum amicitia; quia sciret unusquisque, ita  
ut præcinderetur ansa etiam suspicandi, sciret  
inquam, alium Angelum, nihil de se mali, cogi-  
tare. Et sicut quia homo linguâ potest prodere  
suam aversionem, non sequitur, tollendum fuisse  
verbum colloqui, sic nec in præsentia ad amoli-  
endas inimicitias auferri debuit noticia secreto-  
rum. Quod attinet ad epistolam, hæc potest  
locum habere inter homines, qui utpote corpo-  
rei, & non attingentes ad secreta ut in se sunt,  
debent etiam invenisse secretum in aliquibus  
Symbolis materialibus, quod locum non habet  
in Angelis. Salvaretur etiam tunc bona col-  
locutionis, quia etiam nos loquimur de aliis  
notis.

Neque etiam illud additum ex Esparza con-  
vincit, quia sicut ex eo, quod extemplo redda-  
mur infames, actu externo, coram aliis facto,  
non sequitur actum externum, non debuisse esse  
manifestum, ita nec in præsentia idem sequi-  
tur. Et sicut Judex rem cæteroqui publicam  
judicare, & novo titulo damnare potest, infam-  
iamque afficere: Ita idem fieret, quamvis An-  
geli noscerent secreta; forteque adhuc magis,  
si ad noscenda indigerent propinquitate locali,  
ut indigent per Martinon. Tum quia, ita ex-  
plicant, dicunt se loqui secundum mentem S.  
Thomæ, qui tamen de hoc nihil agit.

EXPLICAT 3. Richardus apud citat. Sua-  
rez. Secreta hæc non esse noscibilia: quia la-  
tent in profundo cordis. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Quia de hoc ipso qua-  
ritur quid sit illud latere illa, in profundo cordis?

Appendix hujus explicationis, est illud etiam,  
cujus meminit Mart. quod & actus liberi, & ha-  
bitus, & species non innotescant alteri Angelo,  
quia illi non inhærent, sed ab eo non nisi noscun-  
tur cui inhærent. Ad eum planè modum, quo  
aliqui sensus non percipiunt objecta, nisi realiter  
conjuncta. *Hæc Appendix*

NON SATISFACIT. Tum, quia de hoc ipso  
quaerendum restat, cur ea noscere non possit  
Angelus, quæ illi non inhærent? Tum, quia An-  
gelus A. noscit substantiam Angeli B. quæ ta-  
men non inhæret Angelo A. Tum quia, quod  
sensus aliquis non nisi sibi conjuncta cognoscere  
possit, probat ratio, quæ est experientia; quæ si-  
milis non militat pro Angelis. Quod autem  
dicunt actus vitales, non esse sui notificativos  
nisi in noscente, id non convincit. Probat enim  
multum, scilicet, etiam volente altero Angelo, non  
posse ab illo secreta ejusdem nosci. Ratio et-  
iam ipsa in se inspecta robor non habet, quia a-  
ctus vitalis, est formaliter notificativus sui, non  
nisi principio vitali, cujus est actus; sed nego  
quod non sit notificativus sui, etiam alteri per  
modum objecti attingendi.

EXPLICAT 4. Vasq. cit. n. 42. Quod ratio-  
ne Philosophica id probari non possit: natura  
enim Angelorum non nisi ex Script. & PP. no-  
bis innotescit. Hinc quarum rerum habeant,  
vel non habeant species ex Script. etiam & PP.  
discimus; per quos, quia nobis constat secreta  
non cognosci, non est dicendum hæc secreta esse  
naturæ suæ nota, sed secundum Auctoritatem  
dici debet, illa, non esse intra latitudinem ob-  
jecti naturalis intelligibilis ab Angelo. *Hæc ex-  
plicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia ut urget  
Suar. cit. c. 23. Angelo altero volente, illud se-  
cretum, noscitur ab alio. Ergo apparet quod sit  
objectum proportionatum. Hoc ipsum sic pro-  
ponitur. Secretum cordis vel in entitate est  
improportionatum ne ab alio Angelo noscatur,  
vel ratione defectus voluntatis, volentis mani-  
festare: Si primum, ergo nec accessu voluntatis  
proportionatum reddetur, quia voluntas non  
immutat entitates objectorum: Si autem est ob-  
jectum proportionatum, ergo jam non statuitur in  
explicatione, reddendaque erit ratio cur ante  
consensum alius, nosci non possit? Tum, quia  
improportio inter objectum & potentiam ori-  
tur, vel ex excellentia objecti, vel ex defectu po-  
tentiae: Ille autem actus, non dicit hanc excel-  
lentiam, casu v. g. saltē, quo inferior aliquid  
secretum cogitet: nec etiam est defectus ex parte  
potentiae; quia aliis nec alio volente, nosci pos-  
set secretum; quia voluntas alius, non habet vim  
augendi vires potentiae. T. q. Hæc Explicatio  
provocat ad Auctoritatem PP. qui tamen nulli-  
bi docuerunt secreta cordis non contineri intra  
latitudinem objecti naturalis Angelici.

EXPLI-

EXPLICAT 5. Quidam restaurando rationem S. Thomæ. Ideo scil. Angelum non posse secreta noscere, quia voluntas creata soli Deo subjacet, non tantum vi transcendentalis ordinis, sed quatenus à nulla alia causa extrinseca determinari potest necessario, & compulsivè, nisi à solo Deo, qui solus est objectum, necessario voluntatis creatæ determinativum, si clarè videatur. Unde format talem rationem; cui voluntas aliena non subjacet secundum determinationem sui ad eliciendum actum, ex omnibus qui elicibiles sunt, illius non est naturale objectum actus liber alienæ voluntatis; nihil enim est aliud realiter ipsa determinatio voluntatis, quam ipse actus qui elicitur, cujus elicitione, determinat se ultimò voluntas. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia totus illius succus in hoc est; Deus est bonum necessario amabile, ergo solus actus liberos noscit: quæ Conseq. non convincit. Tum quia pone per impossibile bonum ut sic, esse noscitivum, hoc ne ipso poterit noscere jam secreta, ex eo, quia necessario amabile est? Tum quia assumpta Major sic potest distingui: Cui voluntas aliena secundum esse physicum ponendæ determinationis non subjacet, illi non subjacet quoad nosci. Nego Major. Si non subiaceat quoad determinationem in esse attingibilis intentionaliter, illi non subjacet quoad nosci. Conc. Maj.

## Punctum Difficultatis 2.

*Explicatur, cur non videantur secreta cordium.*

PRÆMITTO 1. *Secreta, quæ sunt actus in entitate naturales, esse intra latitudinem objecti pertinentis ad intellectum angelicum. Est contra plerosque inter alios contra Vasq. sed docet Præmissum Scotus, Occam, Gabriel, & alii apud Suar. cit. Petrus Hurt. d. 12. Metaph. S. 4. n. 31. Rainaud. dist. 4. n. 88. Mart. cit. n. 69.*

RATIO, quia si secretum naturale non esset intra latitudinem scibilitatis angelicæ, vel non esset ideo, quia objectum esset excellentius vi intellectivâ angelicâ, vel quia potentia est determinata ad noscendam hanc, non illam feriem: Neutrum dici potest. Non primum, quia sicut in aliis materiis, ita & in hac, illud solum objectum dicitur excellentiâ superare potentiam noscitivam, quod vel est genere essendi superius, vel ordine: Jam autem secretum, cum non sit Deus, genere non est superius Angelo; & cum non sit supernaturale, ordine non excedit. Non potest etiam dici secundum, quia esset arbitraria hæc restrictio potentia; immo per multos impossibilis, in quantum in simili, negant possibilem esse oculum, qui videat album, non nigrum. Et si Angelus non habet vim internam noscendi talia, etiam posita mani-

festatione, non posset noscere secreta nisi supernaturaliter: Excedens enim vim intrinsicam agendi, debet esse supernaturale; idque etiam Inductio probat.

DICES 1. cum Suar. Hoc præmissum non concordare Scripturæ, quæ soli Deo tribuit vim noscendi secreta, & dicit de facto, solum non nisi Deum, ea noscere. Unde etiam Theologi dicunt, rectè inferri Christum esse Deum, quia profitebatur se propria virtute cognoscere secreta cordium.

RESPONDETUR. Hoc argumentum non congruere principiis ipsius Suarez, quia ille agnoscit contra Vasq. esse proportionem in intellectu ad noscenda secreta, vide cap. 23. à n. 1. Rursus condistinguendæ sunt hæc duæ propositiones: Aliquid continetur intra latitudinem objecti naturalis potentia, & Potest naturaliter cognosci: Prius illud significat, quod res, in entitate, nec genere nec ordine, sit superior, consequenter quod potentia habeat vim noscendi illud; secundum autem ostendit, quod in ordine ad illud noscendum naturaliter habeantur omnia requisita, præparatus concursus &c. prius illud asserimus, secundum negamus; quod etiam solum voluit Script. Quamvis autem negetur non nisi de facto, notitia secretorum Angelis, bene inferetur Deitas Christi; sicut bene inferetur ejusdem Deitas ex eo, quod de facto sit ab æterno, licet possibilis sit creatura ab æterno existens: Si enim de facto nulla creatura est noscens secreta, sequitur ut Christus non sit creatura, cum illa de facto, noscat.

DICES 2. cum eodem. Eodem jure dici posset, Angelos posse cognoscere futura contingentia naturaliter, licet impediantur ne noscant. Seq. prob. Quia eodem tenore loquuntur PP. de futuris contingentibus ac de secretis.

RESPONDETUR. Concedendo sequelam: PP. autem non negant contineri illa futura, intra latitudinem objecti, sed negant ut dixi, naturaliter posse nosci.

Quod autem dicit Suar. non ideo illa non cognosci, quia Angeli ad illa non habent concursum; sed potius ideo non habent concursum, quia illa non possunt noscere, quod inquam dicit, non convincit. Cur enim illa causalis prior teneri non possit? quanquam alia sit data. Addit Mart. n. 75. solum Athanasium citari, qui æqualiter futurorum ac secretorum negat notitiam Angelis, sed negat in L. quæst. ad Antiochum, qui liber teste Bellarm. non est Athanasii.

DICES 3. cum Joan. à S. Thoma, quæ ratione utitur ante illum Vasq. cit. n. 9. vel ille concursus est debitus Angelo ad noscenda secreta, vel non debitus? Si non debitus, non bene redditur ratio, cur non cognoscantur, quia Deus denegat concursum; sed debet reddi ratio, quia

quare sic indebitus? Si verò debitus sit concursus, ergo non est solius Dei proprium cognoscere ista secreta; quod est contra Scripturam, licet de facto non cognoscantur ex impedimento denegati concursus.

RESPONDETUR. Illum concursum diverso respectu esse debitum, diverso indebitum; est debitus, hoc est non excedens vires potentiae intellectivae, comparatae ad talem entitatem objecti; est autem indebitus, quia aliae causae deservunt a Deo, ne illum præbeat, cum excessu petendi supra exigentiam, quæ posset poni in intellectu.

INSTAT Idem. Magnum esse inconveniens Deum alicui naturæ tribuere inclinationem, & exigentiam ad aliquam formam vel effectum, & perpetuò denegare concursum ad talem effectum non solum in pœnam, sed etiam nulla precedente culpa.

RESPONDETUR. Negando semper denegari hunc concursum, ut non denegatur intercedente manifestatione, quem concursum Deus præbet, & intuitu manifestationis vel intuitu ipsius potentiae habentis vim. Cur enim non attenderet Deus ad illam viam? Deinde nonne dedit Deus inclinationem gravibus omnibus, ut quiescant in centro, nunquid denegat concursus omnibus his, adfert aliquas inconvenientias? Quod si recurras denegari concursum omnibus gravibus, quia v. g. si concederetur lapidi, deberet penetrare terram, locum aliquibus ejus partibus auferre, & cætera similia. Iam præsentis similis est exigentia, ne præbeat concursus ad noscenda secreta, de quo infra.

PRÆMITTO 2. Quod jus secreti sit bonum creaturæ rationalis. Mensura omnis boni, eaque utilis, est reperibilitas prædicati in Deo, ad cuius perfectionem participando accedere, felicitas creaturæ est, & major in pluribus accessus, arguit majus ejusdem bonum. Quia verò de facto datur in Deo jus secreti, felicitasque Dei est inter alias, quod nemo scrutetur ea, quæ sunt Dei, nisi ipse Deus, sit ut hoc jus secreti, sit bonum. Quod cum non implicet creaturæ communicari; & cum à posteriori per doctrinam PP. constet de facto communicatum esse; bene inferimus jus illud secreti, esse bonum creaturæ rationalis.

Idem sic aliter proponitur. Bonum quod excellentius est, eò pauciores in illud jus & dominium habent. Sic v. g. in Moralibus unus Rex, habet jus in regnum; quia bonum Regalitatis, est bonum excellentissimum, adeoque paucioribus dominantibus subiectum. Magnates quod excellentiores sunt, eò paucioribus juribus regantur. Idemque videre est etiam in physicis. Nam viventia imperfectiora sunt subiecta juri plurium principiorum, ex quibus nascuntur; Ut patet in natis ex putri. Idem etiam suaderetur per principia Theologica & Metaphysica:

Nam in excellentissimum de facto Angelum, jus & dominium titulo excellentiæ, nemo habet, nisi ipse Deus. Quod ipsum in hoc fundatur; quia quod aliquid paucioribus juribus subest, eò magis accedit ad independenciam divinam, pendere enim est subdijuri. Quia verò jus secreti in cogitationes tribuitur non nisi Deo cognoscenti, sit ut jus illud seu potius secretum illud sit bonum quoddam independens, non multis subditum, adeoque bonum creaturæ rationalis.

PRÆMITTO 3. Cum jam non inveniatur causa, cur Angelus non noscat secreta rejicibilis in potentiam, vel in excellentiam objecti, rejici in duo poterit. Inprimis quod non habeat species secretorum cordis, sed quod illas sibi fabricet non nisi in circumstantia manifestationis eorundem. Suarez tenet etiam eandem sententiam, licet aliter illam explicet. Rejici etiam potest negatio notitiæ secretorum in defectum concursus divini, eò quod illum non exhibeat Deus ordinariè nisi manifestante alio. Quæ sententia

EXPLICATUR sic. Maxime attendendo ad hoc punctum, cur negatio talis concursus non sit violenta? Datur in naturalibus pugna & contrarietas exigentiarum & inclinationum; Sic v. g. in eadem pluma levitas appetit sursum, & gravitas deorsum, lapis appetit centrum, velletque ad illud pervadere; supposita autem ei terra appetit ne pervadat; quia deberet illam penetrare, movere loco &c. Et sicut datur in istis sensibilibus pugna ad invicem exigentiarum; sic potest dari similis pugna, inter exigentias substantialium spiritualium, qualis pro præsentis potest cogitari, inter scilicet exigentiam intellectus Angelici A. petentis noscere secreta ordinis naturalis in Angelo B. & inter exigentiam ipsius Angelici B. ut bonum creaturæ rationalis, quod est secretum, indemne illi servetur.

Porro sicut in exigentiis materialium illi exigentiæ Deus concursu suo adstat, quæ major est quoad pondus naturæ, vel quæ magis est, secundum bonum universi, quibus duobus & similibus regulat Deus, exhibitionem sui concursus, in circumstantia diversarum exigentiarum; sic etiam in præsentis, ad eandem regulam attendere debet Deus; quia verò majori pondere exigit Angelus B. ut illi servetur bonum creaturæ rationalis, quod est jus secreti, sit, ut vincat oppositam exigentiam, alterius Angelici A. Quod autem majori pondere id exigit, hoc inde est, quia nulla est per hoc diminutio potentiae intellectivæ angelicæ, si non semper illi exhibeatur concursus ad noscenda secreta, cum etiam ad multa etiam non secreta, denegatur illi concursus; & ex alia parte, si illi non offeratur concursus, lucratur etiam aliquid pro sua parte, ne scilicet respectu suorum secretorum, detur etiam alteri Angelo concursus. Unde

confluente bono utriusque vincit Angelus pro suo secreto; quia adfert exigentiam boni universi substantiarum spiritualium, & adfert lucrum aliquod etiam Angelo illi petenti; nempe stabilitatem juris, ut etiam denegetur concursus aliis Angelis, ad sua secreta noscenda.

Ut autem explicetur cur non fiat tunc violentia? Hoc ita praestari potest.

Dupliciter possumus cogitare, quod Angelus petat concursum ad noscenda secreta alterius; scilicet appetitu innato, & appetitu elicito. Appetitu innato petis, quia habet vim noscendi omnia, quae sunt ordinis naturalis; appetitu autem elicito, quia ponit actum voluntatis appetentis illam notitiam: Illi primo appetitui non fit violentia, quia hic & nunc, non est debitus illi iste concursus, estque ut ita dicam restrictus, conditionatus, &c. si scilicet alia sint paria. Et ita non est violentum lapidi ne uniatur centro, dum ponitur supra terram; quia hic & nunc non est illi debitus hic concursus, propter intervenientem maiorem exigentiam terrae, ne penetretur; quia ergo indebitus etiam est Angelo concursus ad noscenda secreta, eo quod intercedat maior exigentia boni universi, fit ut denegatio, illi, concursus non sit violenta. Appetitui etiam elicito non fit violentia; quia rationabiliter operans, non petit absolute tantum sibi debitum, sed supererogatorie concedendum, adeoque sine ulla violentia denegandum.

Hæc autem ipsa ratio & explicatio habet fundamentum in citato loco S. Thomae. Soli enim Deo subiacet nostra voluntas; quia contra Deum nullum jus, nullam exigentiam prætendere potest, adeoque cum omniscius Deus habeat vim noscendi omnia, & cum contra illum utpote cui subiacet, non possit excipere voluntas, fit, ut solus ille, noscat secreta.

### Punctum Difficultatis 3.

*Jus Secreti ad quidnam extendatur?*

**D**ICENDUM est 1. *Jus secreti, extendi etiam ad actus intellectus in se spectatos, ita ut etiam illi à creatura nosci non possint actu, nisi supposita manifestatione; est communior* cum Suarez l. 2. cap. n. 5. Arriaga d. 9. S. 7. Joan. à S. Thoma disp. 22. art. 3. n. 20. licet cum aliqua restrictione; est autem Conclusio contra Henriquez. Agyd. Argent. Henricum, & cum aliqua limitatione contra Alphonsum Desam, qui fuit Professor Vasquez, quem vide.

**PROBATUR 1.** Conclusio auctoritate. Tum, quia sacra Scriptura condistinguens sua phrasi cogitationes ab affectibus, utrorumque notitiam soli Deo tribuit 1. Paral. 28. & ad He-

braeos 4. de Deo dicitur: *Discretor cogitationum & intentionum cordis.* Hinc etiam Divinitas Christi, ex sola etiam notitia cogitationum probatur; Nam dicitur de illo Matth. 9. *Cum vidisset cogitationes eorum, dixit, ut quid cogitatis mala?* Ubi ut vides, cogitationum meminit; & cum non dicat, ut advertit Suar. ut quid cogitatis male, sed cogitatis mala, hoc ipso innuit, se non cognovisse intentiones tantum, sed ipsas operationes intellectus. Similia habentur cap. 12. *Sciens Iesus cogitationes eorum, dixit eis;* ex quibus locis Hieronym. apud Suarez cit. infert Christi Divinitatem, *Dominus, inquit, non addita, sed ad cogitare respondit, ut vel sic compelleretur credere.* Tum, quia ita docuit Augustinus in Psalmi 7. illa verba: *Scrutans corda & renes Deus,* & Damasc. L. 2. cap. 3. Alique apud impressos. Tum, quia ita docuit S. Thomas hic q. 57. a. 4.

**RESPONDET** Vasq. Quod Scriptura non neget absolute nosci cogitationes à creaturis, sed cogitationes cordis; quia phrasi exprimitur cogitationes cum affectu, intentione, &c. & ita dicitur scisse quod cogitarint mala in cordibus suis, quod significat vidisse illum pravas intentiones, ortas ex illorum cogitationibus; ex corde item dicuntur exire cogitationes pravae, h. e. pravae res cogitatae, ex pravo affectu.

**CONTRA** est. Tum, quia in aliquibus locis expresse condistinguuntur cogitationes affectibus, ut ad Hebraeos 4. & Matth. 9. dicitur, Christus vidisse cogitationes eorum, non addendo cordis. Tum, quia ut urget Suarez cum nomine cordis veniat etiam intellectus, redibit questio, cur illis locis non intelligantur simpliciter cogitationes? Certè autem 3. Reg. 3. *Dabo servo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit,* & tamen ly *Cor* supponit prout intellectus. Similia adducit Suarez ex Jerem. 6. Psalm. 21. Quod etiam docuit August. sup. cit. *Cogitationes, inquit, nomine cordis significare sunt, & deletiones nomine rerum intelliguntur.* Similia habet enarratione secunda in Pl. 25. Tum, quia nomine cordis in Script. venit profunditas, ut cum dicitur Tyrus posita in corde maris, in corde terrae, &c. Cur ergo non poterit etiam accipi pro profunditate interiori, quae est communis cogitationibus & affectibus?

**PROBATUR 2.** Rationibus. Tum, quia eadem est ratio cogitationum & affectuum. Tum, quia cogitationes cum actu libero, constituent unum quoddam.

**PROBATUR 3.** Si Angeli noscerent cogitationes nostras hoc ipso noscerent etiam affectus, quod dici non potest. Sequela probatur, ad cuius probationem suppono solum intellectum & potentias noscitivas esse notificativas objecti, ejusque ex communiori sententia perceptivas; quo supposito sic arguitur. Cum Angelus A amat Angelum B, vel noscit se amare illum, vel non

non nescit? Si nescit, vel nescit actum intellectus, vel ipso actu voluntatis: Si actum intellectus; Ergo cum ille non cadat sub secretum, nescitur illi amor ab Angelo B; quia nescitur notitia, quæ illi illud habere amorem: Si autem nescit actum voluntatis, ergo potentia caeca potest illuminare, ponere perceptionem notificativam objecti; quod est contra Animasticos. Si autem Angelus A. dum amat Angelum B. non nescit se illum amare; ergo interrogatus an amet? Respondet nescio; ergo non experitur se amare; cum ipsum experiri, sit de linea notitiæ.

RESPONDEBIS 1. Illos affectus non noscendos in illismet ipsis.

CONTRA. Concedo, sed nunquid non sufficit nosci illos tanquam in medio cognito in illismet notitiis? Et sicut non noscuntur creaturæ in illismet ipsis, quando noscuntur in omnipotentia, nihilominus verum est dicere creaturas nosci; ita & in præsentia verum erit dicere nosci actus liberos, licet non in illismet ipsis.

RESPONDEBIS 2. Quod eo casu noscantur eadem affectus, sed non noscantur certò; quia hæc cognitio, nosco me habere amorem, potest esse vera & falsa, & quia non internosceret verum esset, nondum concluderet esse amorem.

CONTRA. Posito quod non amet Angelus, & eliciat notitiam quæ dicat, ego amo, vel assentitur illi notitiæ, vel non assentitur? Si assentitur, ergo mentitur sibi, potentia quæ necessaria alteri ager, quam necessitetur ad agendum. Si non assentitur, ergo noscet Angelus alter illum non amare, & si dicas suspicaturum Angelum, quod aliò averterit mentem, & non ad assensum vel dissensum, id difficultatem habet in Angelis, qui non est ita dependens in noscendo ut nos, nec ita perturbabilis, saltem quæ videret se mentem aliam cognitionem, ex qua inferret, esse illum abstractum, ne assensum vel dissensum eliceret.

OBJECITUR. Noscit Angelus phantasia hominem, aut aliquid percipere notitiæ materialis. Ergo etiam noscet quidnam percipiat intellectivè. Utrumque enim est æque necessarium, nec apparet ratio major pro Consequenti quam pro Antecedenti. Antecedens autem probatur, quia nescit Angelus circa quid v.g. potentia visiva Petri versetur, & per necessitatem sequelam inferret etiam phantasia operari. Videtur quæ omnino durum, quod cum nescit Angelus, quomodo in nobis cogitationes generentur, & cum norit quod præter visum occurrerit, si idem perceptum à sensu communi, & simpliciter intellectivè, durum inquam videtur, quod hæc omnia non percipiat.

RESPONDETUR. Trans. Ant. Negando Conf. Disparitas, quia ex una parte in actibus videndi & phantasiandi non habet plus homo, quam habeant bruta, si ergo brutorum phanta-

sias noscunt Angeli, etiam noscunt humanas, consequenter sicut illæ phantasiæ non sunt bonum creaturæ rationalis quæ talis, nec etiam in illas cadet jus secreti, quod est bonum naturæ intellectualis quæ talis. Quia verò omnis intellectio est bonum naturæ intellectualis; hinc etiam in illam omnem cadet jus secreti, quod etiam est bonum naturæ intellectualis quæ talis; & licet sit connexio inter actus phantasiæ, & inter actus intellectus, sicut potenti phantasia orta, suspicatur de actu voluntatis, sed clarè illum non nescit; ita & suspicatur de notitia intellectuali; sed illam non nescit: certò enim novit positam phantasiatione v.g. delectabilis objecti, posse adhuc intellectum habere cogitationes dirigentes dissensum, sed tantum colligit propositum fuisse objectum per phantasia, sed nescit an illa propositione positâ, non sint excitata aliæ phantasmata spiritalia, & ex illis, an non sit procellum in alias cogitationes. Unde tantum conditionatè inferret, si non fuerunt aliæ excitatæ species, processum fuisse ad intellectiorem: Ceterum si quis tenere vellet, quod primæ apprehensiones circa præsentia sensibilia ab Angelis noscantur; convinci non posset, modò teneret secundas & tertias operationes non videri, immò nec primas, in quantum sunt repræsentativæ actuum liberorum.

INSTABIS cum Valq. Nulla videtur esse differentia inter cogitationes à voluntate imperatas, & inter operationes sensus, & inter motum localem; utrumque ergo videbitur.

RESPONDETUR. Cum motus localis quæ talis, non sit bonum naturæ intellectualis, non debet participare de jure secreti; quod est bonum naturæ intellectualis: Secus sentiendo de ipsis cogitationibus & volitionibus, quæ sunt tale bonum.

Decidendo autem ulterius, in quæ cadat Jus secreti.

DICENDUM est 2. Quod non possit universaliter dici omnes species videri ad invicem in Angelis.

PROBATUR. Quia dantur fortassis aliquæ species universales, etiam ex possibilibus, aliquæ repræsentantes; quæ tamenabilia, sint ignota inferioribus: Hinc si nosceret inferior species illas universales, & essent illaabilia ignota illi inferiori ut supponitur; & non essent ignota, quia est impossibile speciem quæ relativa est ad objectum, attingi sine objecto.

DICENDUM est 3. Angelum A si sit superior, si sit inferior, non posse noscere species repræsentantes actum liberum habitum, vel habendum?

PROBATUR. Quia hoc ipso etiam actus liber nosceretur.

De aliis speciebus non ita facilè potest determinari, cur non possint nosci? Si quis universaliter

liter vellet negare notitiam hanc specierum; hanc posset habere congruentiam, quod species & notitiæ, habeant se quodammodo per modum unius, si ergo notitiæ non attinguntur nec species attinguntur: Species enim ad nihil aliud aptæ sunt, quàm ad intellectionem; & non se habent ita sicut substantia angelica, cuius unicuique officium non est, ordinari nonnisi ad intellectionem. Quæ autem dicta de speciebus, proportionaliter dicantur de habitibus.

## DIFFICULTAS III.

*De aliis Notitiis Angelicis.*

**P**Otest quæri de notitia futurorum, præteritorum, sphaera noscendi, &c. hinc sit

### Punctum Difficultatis I.

*De Notitia futurorum.*

**N**ON est hic difficultas, quod futura necessaria noscantur: Cum enim sint causæ illorum determinatæ, bene in causis nosci possunt, ut in igne fumus: Nec est difficultas de futuris casualibus, quia hæc nonnisi conjecturaliter attingi possunt, cum non habeant sui principium necessarium. Nec est difficultas de hoc quod etiam futura libera de facto non noscantur: Nam hoc Script. soli Deo tribuit, dicitur enim Isai 45. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos.* Cap. etiam 46. *Ego sum, ait Deus, nec est ultra me Deus, nec est similis mei, annuntians ab exordio novissimorum, & ab initio, quæ nondum facta sunt dicens.* Unde etiam Patres ex notitia futurorum arguunt Deitatem, ut videre est apud Suar. L. 2. c. 9. & ita Hieronymum citat: *Considerate* (sic inducit Deum loquentem Hieronymus) *quod præter me nullus sit Deus, nec alius potuerit scire ventura, nisi ego, quæ per Prophetas nuntio, quæ facturus sum, ut cum prædicta complevero divinatione, probem Divinitatem.*

Devolvitur itaque tota difficultas ad hoc: Cur illa futura non noscantur? Hanc difficultatem

**EXPLICATI.** Vasq. d. 208. c. 4. Dicitur quod sicut in agentibus naturalibus non sufficit habere principium sufficiens ad operandum, sed necesse est habere etiam materiam & objectum debite dispositum: Ita in potentiis cognoscitivis, præter intellectum & speciem, necessarium est objectum proprium & naturale, circa quod operari possit. Cum igitur futura contingentia non sint intra latitudinem objecti naturalis, ut probatum ex Scriptura, efficitur, ut quamdiu res futura est, ab Angelo cognosci non possit: Illa enim species impressa, est nonnisi

habitualis futurorum expressio. Cumque futurum ut futurum non sit objectum naturale huius speciei, non illud noscet. Quando autem jam ponitur objectum, sine ulla variatione speciei, potest notitiam illam elicere species, ex eo solum, quod comparata cum hac re, habeat illam pro objecto sibi proprio; comparata ad futuritionem, non habeat; quia principium cognitionis operatur circa rem certam & determinatam, quam habet menti propositam. *Hæc explicatio*

**NON SATISFACIT.** Tum quia quæro, cur non sit intra latitudinem objecti naturalis attingere futura? Nosco enim per Scripturam, quod de facto non noscantur ab Angelis futura; sed quæro cur non? Tum, quia concedo illas species esse nonnisi spectantes ad actum primum representandi; sed quæro, cur in actum secundum exire non possint? Tum, quia futura habent determinationem in suppositione sui ad se, cur ergo notitiam angelicam terminare non poterunt?

**DICES** cum Arrubal; Præexistente jam habitu fidei, quando incipit objectum pertinere de novo ad eundem, non fit in se ulla variatio habitus; Ergo etiam sine ulla variatione, posito objecto quod erat futurum, incipit illud noscere intellectus.

**RESPONDETUR.** Transeat totum. Non enim de hoc quæritur, quomodo illud objectum de novo nosci possit, sed de hoc, cur nosci non possit actu, antequam fiat? Disparitasque adferri posset, quia qui habet habitum fidei, non habet species factæ revelationis, hinc sine illis non potest se extendere habitus ad credendum, nisi sub hac formalitate, *revelabitur, vel sub hac: si revelaretur*; non autem sub hac, *revelatum est.* Jam autem habentur per oppositos species futurorum, cur ex illis non potest procedi ad hunc actum *erit objectum?*

**EXPLICAT 2.** Joan. à S. Thom. D. 22. art. 1. n. 18. Quod scilicet species Angelorum non representet rem aliquam nisi prout pertinet ad hoc universum; futurum autem non pertinet ad hoc universum. Ubi etiam recurrit ad Idearum divinarum participationem. *Hæc explicatio*

**NON SATISFACIT.** Tum quia de hoc ipso quæritur; Cur futura non spectent ad hoc universum, cum hoc universum omnia ambiat præterita, præsentia, & futura? Immo ambit ipsum tempus, spectans ad se, quod tamen est mensura motus, secundum prius & posterius. Tum quia, cum in Ideis divinis, sit etiam id, quod futurum est, cur in Angelos secundum hanc formalitatem non sint derivatæ similitudines specierum? Tum quia, quando recurrit ad hoc, quod futura non assimilantur speciei, restat quærere quare non assimilantur, & quali assimilatione? Si enim non assimilantur assimila-

tionem per speciem expressam, de hac ipsa quaeritur, quare per illam non assimilantur?

S. Thomas, quem citat ex q. 16. de Malo art. 7. ad 9. non plus dicit, quam quod ex varietate & transmutatione individuorum, proveniat quod nunc noscantur esse, nunc non noscantur; sed hoc ad praesens impertinens est.

EXPLICAT 3. Suarez l. 2. c. 10. n. 8. Angelum non posse ideo futura cognoscere in seipso: quia ille modus notitiae futuri, est proprius divinitus intellectus, propter immutabilitatem & aeternitatem suam, ratione cuius, semper, ac simul habet omnia praesentia: Nam ad habendum modum notitiae adeo sublimem, requiritur vis intelligendi infinita, qualem non habent Angeli. *Hae explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia concedo futurorum notitiam deberi Deo, etiam titulo immutabilitatis, sed quaero: Cur creaturae alio titulo convenire non possit? Nam Deo convenit esse in actu secundo notitiae, etiam titulo immutabilitatis, & tamen etiam creaturae sine immutabilitate, sunt in actu secundo notitiae. Tum quia, si ad noscenda talia futura, esset necessaria virtus infinita, etiam elevatus Angelus ad noscenda futura, cum non sit infinitus, noscere illa non posset: Ad eum modum, quo quia ad comprehensionem est necessaria virtus substantialiter infinita, etiam elevatus Angelus, non potest Deum comprehendere. Tum quia, quando ad hoc recurrit Suarez, quod nunc non sit noscendum illud futurum per existentiam rei, id verum est, quod non sit noscendum per existentiam rei exercitam, sed cur non erit noscendum secundum praesentialitatem, & suppositionem illius ad se? Quamvis autem dicatur Deus vocare ea quae non sunt, atque ea quae sunt, illo loco hoc solum probabitur, quod productio rerum de nihilo, soli Deo tanquam causae primae competat.

EXPLICANT 4. alii. Quod scilicet species futurorum, representent quidditatem, non futuritatem. *Sed haec explicatio*

NON SATISFACIT. Quia vel novae illis species deberent ad representandam futuritionem tribui, vel restabit quaerere, cur illae species futuritionem non representent?

Granadus dicit non nosci futura: quia non noscit, non esse impedienda a suis causis.

CONTRA. Quia quaerere restat, cur non noscat ipsam futuritionem? Ex qua arguat, non esse impedienda a suis causis.

Cajetanus cum aliis Thomistis dicit, non nosci futura, quia notitia sit per representationem; representatio per assimilationem, assimilatio est revelatio; haec autem non datur, nisi ad objectum praesens.

CONTRA. Tum, quia retorqueri potest totum hoc argumentum, circa notitiam, quam habet Deus de futuro. Tum, quia relatio no-

titiae ad objectum, est transcendentalis, adeoque non requirens existentiam. Tum, quia similitudo illa est intentionalis: De hac autem quaeritur; cur non possit haberi in angelico intellectu, etiam non existente objecto? Et sicut dum noscit praeterita Angelus, vel possibilia (quod arguit Arriaga) potest assimilatio salvari, sic & in praesenti.

EXPLICAT 5. Arriaga. Disp. 9. n. 18. Recurriendo ad id, quod si actus liberi non noscuntur dum sunt, multo minus noscentur antequam sint. Sequerentur etiam absurda, si quis nosceret suos actus liberos: Hoc ipso enim nosceret saepe alienos: Si enim nosco, a me odio habendum Petrum cras propter hanc causam; hoc ipso nosco illum daturum mihi illam causam, adeoque noscerem actum illius liberum.

Haec explicatio retineri potest, addendo hoc, quod etiam futura casualia videre non possit homo, quia illorum determinatio, cum non habeatur a causis determinatis, una aliam trahentibus, fit, ut illorum determinatio pendeat a Deo, tanquam auctore naturae, faciente id, quod faciebat apud Aristotelem bona fortuna. Haec autem determinationes divinae, cum involvant actum Dei liberum, nullo signo exteriori manifestatum, fit, ut hoc ipso nosci non possint: Cum actus Dei liberi ante sui manifestationem nosci non possint. Unde etiam consequenter dici posset, quod illorum species non dentur.

Quia tamen haec explicatio ostendit quidem, cur futura non noscantur titulo liberi; tentandus est modus, quod non noscantur, idque ex titulo futuritionis, etiam supposito, quod dentur illorum species? Quod ut fiat,

PRÆMITTO 1. Quod species sint qualitates vicariae objectorum, adeoque si nihil obstat, accommodare sese debere ingenio principalis & ductui: Hoc enim in omni vicariatu contingit.

PRÆMITTO 2. Sicut ipsum objectum est ejus rationis, ut eadem entitas in quantum dicit connectionem suorum predicamentorum sit possibilis: In quantum dicit existentiam quae desit, sit praeteritum: In quantum dicit actus sui extra causas positionem, dicitur existens: Et in quantum dicit se extra causas educandam, dicitur futura. Ita eadem entitas speciei accommodando sese objecto est nata representare possibile, praesens, futurum: Non quod non possint ad ista omnia distincta species dari, sed quod Auctor naturae velit & paucitatem, & accommodationem ad conditionem principalis.

PRÆMITTO 3. Si eadem indivisibilis entitas speciei est potens eandem entitatem cum dictis differentiis representare, hoc ipso debet esse indifferens ad haec omnia representanda: Si est indifferens, debet habere aliquod determinativum: Et hoc ad noscenda possibilia, est ipsa connexio, ad noscenda praesentia, actualitas entis. Quod autem erit determinativum ad noscendam futuritionem?

Quod tamen determinativum est necesse ponere, propter illud principium: Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione. Porro de hoc determinativo ad noscendum futura, discurre debemus sumpta proportionem à manifestioribus.

Manifestissimum noscitivum futurorum est ipse Deus, qui dupliciter cogitari potest determinatus ad noscenda futura: In primis à parte principii noscitivi, quia scilicet immutabilis & omniscius est: Hoc determinativo caret Angelus, sed habet, non nisi vim talem, qualem vis habet ad noscenda etiam secreta. Aliud determinativum cogitari potest, ex parte ipsius objecti; quod scilicet determinet objectum speciem ad ponendam sui notitiam, & hoc determinativum nondum existente objecto, & quod non existit, nullum potest cogitari. Ratio, quia futurum in re ipsa, ita se habet, ac se haberent ea, & habent, quæ non sunt futura: utrumque enim à parte rei, nihil est: Sicut ergo id quod nunquam futurum est, non habet vim determinandi speciem, ad se ut futurum, cognoscendum; Ita cum futurum à parte rei, habeat se in re, ac quod non est futurum; sicuti illud non futurum, ut dixi, non determinat ad sui notitiam, ita nec determinabit futurum.

Neque valet si dicas, quod nec Deus futura noscat: quia Deus ex omniscitivitate sua determinatur, ut habeat vim speciei impressæ, quam haberet tunc, cum res futura esset actu, & æquæ completa, fit ut noscat futura: quia verò creatura non est omniscia, nec est necesse ut vel essentia illius, vel species suppleat illam præsentialitatem, quam etiam non suppleri de facto novimus, ex auctoritate, fit ut creatura, non noscat futuros eventus. *Ex his Præmissis*

**EXPLICATUR.** Cur Angeli non noscant futura etiam habitis speciebus. Quia scilicet proportionantur illorum species objectis, ut dixi Præmissis primo: Sicut ergo objecti entitas eadem est, & possibilis, & præterita, & præsens, & futura; ita & species una, repræsentare nata est, hæc omnia, ut dixi Præmissis secundo. Quod si nata est repræsentare hæc omnia, & quidem non simul: Neque enim id exigit conditio huius noscitivi, quod est Angelus, fit ut sit indifferens, ad hæc repræsentanda: Si indifferens, indiget determinativo. Hoc autem determinativum non potest esse aliud, nisi desitio jam futuritionis; & præsentia actualis, ut dixi Præmissis tertio.

Hæc Explicatio videtur esse conformis S. Thomæ hic q. 57. a. 3. in corpore. Hoc etiam in præsentia addi posset, quod futura non noscant Angeli, scimus ab auctoritate, sed ratio id non demonstrat; quæ enim implicantia in creatura naturaliter noscitiva futurorum naturalium? Sed posita doctrinâ ab auctoritate, & attendendo ad principia aliâs prædicta, posset dici non

haberi illorum species: Cur autem non habeantur, non potest reddi ratio per locum intrinsicum, sed non nisi per auctoritatem.

**ADDO INSUPER.** Cum Angelus unusquisque habeat species etiam possibilitatem repræsentantes, noscendo species, non noscit certò futuritionem; quia non scit annon illæ species sint datae ad solam possibilitatem futuritionis repræsentandam. Quod si Deus revelaret quod habeant species non nisi futurorum, quæ non tantum possibilem futuritionem, sed & exercendam repræsentent, bene in illis, nosceret futura. Hanc materiam concernens aliquid infra addetur.

## Punctum Difficultatis 2.

### De Notitia Præteritorum.

**I**ndubiè si perseveret effectus, in illo, præteritam actionem causæ, noscere poterit Angelus; & sic ex fumo, dicit, quod fuerit ignis; sicque in similibus. Nec est in hoc difficultas, quod meminisse possit aliquorum, quæ antea noverat, noscereque illa in ipsa memoria; sed est difficultas; An possit noscere ea, quæ præterierunt, & dum erant, non cogitavit de illis Angelus. Item est de hoc difficultas; An illa, quæ in ante non noverat, vel etiam noverat, possit noscere in illismet ipsis. Circa id divisi sunt auctores. Affirmat Vasq. d. 208. Arriaga d. 9. a. 14. Negat Suarez l. 2. c. 12.

**DICENDUM EST.** Quæcumque præterita, ut suppono ordinis naturalis, & quæ non involvunt actum liberum occultum, in illismet ipsis, posse ab Angelis certò & evidenter nosci. Procedit Conclusio de præteritis, quorum supponitur Angelus habere species.

**PROBAT 1.** Vasq. Argumento negativo. Quia Patres & Scholastici communiter solum negant Angelis cognitionem futurorum & secretorum; Ergo cætera illis, in noscendo, subiecta putant.

**PROBAT 2.** Arriaga, Retorquendo argumentum, quod pro sua sententia formaret Suarez. Sicque proponi potest. Si non posset Angelus noscere præterita, quæ præterierunt in illismet ipsis, ex eo non posset noscere, quia præterita illa jam sunt nihil omnino, æque ac futura, sunt nihil. Sed hæc ratio non convincit, quod ipsum probatur in principiis Suarez, quia cognitio præterita, habita de præterito objecto, potest nosci in illamet ipsa per Suarez, & tamen illa æque jam non est, ac non sunt futura; Ergo si hoc non obstante, potest illa notitia in illamet ipsa nosci, poterunt nosci etiam præterita, in illismet ipsis.

**CONFIRMATUR.** Per experientias habemus, quod possit aliquis ea, quæ ante cognoverat

verat, in illismet ipsis noscere sine ulla reflexione, quod id inane noverit: Ergo apparet, quod illud non noscatur ratione illius memorie, & in notitia præhabita, sed in illomet ipso; immo pro posteriori non nisi reflectimus nos, quod hoc inane cognoverimus. Accedit principium negativum, quia scilicet id non repugnat Angelo, videturque improbabile, quod si Angelus fuit distractus cum aliquid fiebat, jam illud non possit cognoscere, nisi ex fide vel revelatione.

PROBATUR 3. Nam ex una parte illa præterita supponuntur nec ordine, nec genere esse altiora intellectu Angelico, adeoque jam erunt contenta intra vim noscitivam Angelicam. Ex alia parte habet species illorum objectuum sufficienter completas: Ergo in nullo deficit, ne notetur illis speciebus: Quod autem illæ species sunt sufficienter completæ, seu ut ajunt determinatæ, per hoc probatur; quia ad hoc ut transeat species a non esse completæ, pro noscendis præteritis, ad esse completæ, sufficit existentia exercita objecti, quamvis pro nunc, nihil omnino sit. Quod ipsum probatur, quia ex una parte hæc determinatio & completio, non fit per influentiam physicam objecti in species, sed per esse ipsum positum: ex alia parte hoc esse positum, etiam cum non est, ratione illius exercitæ existentie, quam pro præteriti aliquo habebat, sufficienter determinat, & complet, ut in posterum nosci possit. Quod ipsum probatur, si hoc Angelus A. dicat, volo nullam meam cognitionem esse secretam Angelo B. quamvis non daretur physicè illa volitio; nihilominus quicumque actus Angeli A. nosceretur ab Angelo B. sufficeretque completio, quæ præcessit; Ergo & in præteriti idem dicendum. Et sicut illa volitio aufert velamen secreti, ita & præsens esse, aufert velamen, ut præteritio attingatur. Deinde licet ad hoc ut aliquid cadat sub fidem, non sufficiat futura revelatio; tamen ea quæ præteritis sufficiens est: Ergo etiam quamvis futuritio non possit determinare & complere ad sui notitiam, poterit tamen, esse quod præterit; sufficienter complere ad nosci.

OBJICITUR 1. Auctoritas. Quia scilicet Script. ap. PP. loquuntur de præteritis ac de futuris. Ita enim 41. dicitur. *Appropinquent & annuntient nobis quæ ventura sunt aut priora quæ erant dicte.* Et v. 46. *Non est similis mei annuntians ab ætate novissima.* Et Gregor. hom. 1. in Ezech. dicit: *Prophetiam esse etiam præteritorum.*

RESPONDETUR. Si Auctoritates, ut sonant, accipiantur, probabunt nec memoriam quidem præteritorum dari in nobis: sicut nulla datur notitia certa futurorum. Textus illi loquuntur de hominibus qui præteritorum non habent species, nisi in ante præcognitorum, vel si ad extenditur etiam ad Angelos, loquitur Script. de præteritis talibus, qualia sunt futura, hoc est de liberis, vel fortè res est de præteritis analogi-

cè, hoc est de iis quæ ante mundum conditum Deus cogitavit, voluit: unde etiam bene arguetur Divinitas ex notitia præteritorum, non qualem cunque sed omnium; quia omnium talium notitia, soli Deo competit.

INSTAT Suar. Quia intuitus æternus Dei extenditur ad totum tempus futurum ac si esset præsens, fit, ut hoc sit proprium Divinitatis: Ergo & cognoscere præterita in seipsis, est proprium Divinitatis; quia intuitus illius æternus, extenditur ad totum tempus præteritum.

RESPONDETUR. Proprium esse Divinitatis, à se extendi, ad omne tempus præteritum, & insuper per notitiam quæ mensuratur æternitate. Sed cur alio modo id non competet creaturæ?

OBJICIT 2. Idem. Res futura quæ talis, non habet existentiam actualem; res etiam præterita, non habet existentiam actualem; sed tam est nihil, sicut quæ nondum fuit: Ergo sicut circa rem futuram non potest dari cognitio creata per modum intuitionis: Ita nec circa præterita.

RESPONDETUR. Retorquendo argumentum in principiis Suar. Quomodo scilicet cognitio præterita, possit in se nosci per memoriā? quomodo item revelatio quæ præterit, volitio item transacta manifestandi secreti, cum sint nihil, non se habeant ac quid futurum? Disparitas hæc dari potest; quia futurum, hoc ipso quia futurum est, nihil habuit vel habet actu, quod se aliter habeat, vel habuerit, quàm id, quod futurum non est. Jam autem præteritum habuit aliquid, quod se aliter habeat, quàm id, quod est nihil; & illud habere, est sufficiens mutatio, ut transeat a non esse completi in noscendo, ad esse completi. Unde futurum cum non exierit in actum, non exiit etiam ab exemptione in noscibilitatis; sicut præteritum; & sicut ratione præteritionis exiit ad statum, ut de illo possit haberi notitia certa memorie; cum tamen de futuris, nulla sit certa notitia: Ita etiam exiit ab in noscibilitate, ex qua, non exiit futurum. In adferenda disparitate debet haberi ratio illius instantie de revelatione. Et certè determinatio, & completio speciei ex dictis supra nihil aliud est, quàm actualis existentia rei suo ordine non excedentis intellectum Angeli, petens à Deo concursum ad sui notitiam; quia ergo fuit hæc existentia, jam etiam facta est completio specierum, quæ semel completæ, semper sunt completæ: quia autem futura non habuerunt actualem existentiam, nec compleverant species; ideo nec poterunt nosci, & sicut semel facta revelatio pro semper complet habitum fidei, ita & semel habita existentia. Alia Disparitas est, quia si noscerentur futura, hoc ipso noscerentur actus liberi, quod absurdum non sequitur, si noscantur præterita.

**OBJICIT 3.** Idem. Si Angelus nunquam scivit rem esse, perinde se habet ad illam, ac si non fuisset. Ergo ex se non magis potest illam noscere, ac si non fuisset.

**RESPONDETUR.** In ordine ad habendam de illa re memoriam æque se habere ac si non fuisset, si illam non cognovit in ante: sed ad simplicem illius notitiam secus se habet; quia esse illo, quod præhabuit, exivit extra in noscibilitatem respectu Angeli. Quod totum in hoc fundatur; quia ex una parte potentia est proportionata illi objecto; quia supponitur esse ordinis naturalis: Ex alia parte, species illius est sufficienter completa ad illud objectum noscendum; quia habitum esse dum habebatur sufficienter indifferenciam illam abstulit.

Procedit autem hæc resolutio in principiis, quæ admittunt omnium species concreari Angelis, vel de novo infundi. Quia in sententia tenente quod Angelus fabricet sibi species, casu quo illas non fabricasset, non posset exire in notitiam præteritorum, ob defectum specierum, quas non fabricavit, sine saltem confusa notitia objecti, quod postea jam transactum, posset clariori notitia attingere ex præhabita specie.

### Punctum Difficultatis 3.

#### *De reliquis Notitiis Angelos concernentibus.*

**NOTO 1.** Communiùs censeo, quod Angelus semper sit in actu ad æquato sui intellectus. Ratio, quia ex una parte intellectus illius est potentia necessaria; ex alia parte habet omnia requisita ad cogitandum. Et sicut oculus omnia videt, quæ videre hic & nunc potest, ita & Angelus omnia intelligit, quæ hic & nunc intelligere poterit. Cæterum communem hanc Doctrinam, puto aliquo modo restringendam esse: Non enim videtur probabile, quod Angelus v. g. si habeat capacitatem ad noscenda simul centum, quod non possit noscere saltem vel unum præterea, modò in hoc incremento, vel decremento non procedatur per notabiles mensuras, eò quod per illas, notabiliter se aliter, deberet habere potentia. Præcipue autem, quia posset hic & nunc applicare illum voluntas ad aliquid hic & nunc intensius noscendum, cæteris non ita inhærendo.

**CONFIRM.** Si enim nos homines interdum simul plura cogitamus, etiam ejusdem rationis: Si oculus potest plures simul similes colores videre: Item si Anima cum organis plures diversæ rationis exercet operationes: Cur similis extensio non concedetur Angelis ad plura objecta?

**NOTO 2.** Circa objecta quæ immediate & evidenter noscit Angelus, licet non componat,

nec dividat formaliter, dividit tamen & componit æquivalenter. Ut intelligatur Notatum. Tum dicimus intelligere componendo & dividendo, quando scilicet ante iudicium præcedunt formaliter duæ apprehensiones de subiecto & prædicato, quæ postea ununtur in una qualitate indivisibili iudicii affirmativi, vel negativi. Quod autem nec componat, nec dividat formaliter Angelus circa objecta evidentiā, Ratio est. Tum, quia huius divisionis & compositionis, nulla necessitas: Nam in nobis oritur ex dependentia à phantasmatibus, obscuritate notitiæ, &c. Tum, quia in intuitivā notitiā non videtur esse locus formali compositioni & divisioni. Tum, quia si sensus percipiunt sine simili compositione & divisione, cur non percipiet intuitivā? Idque verum est de Angelicis cogitationibus, non solum quibus formalitates sibi identificatas realiter, attingunt v. g. Animalitatem & Rationalitatem in Petro, sed etiam de iis, quæ non sunt identificata realiter ut cum noscit Petrum esse factum album; neque enim opus habet seorsim Petrum, seorsim albedinem concipere. Quod autem in talibus interveniat æquivalens compositio, Ratio est. Tum quia in notitiā intuitivā Angelica, non est maior unitas & indivisibilitas, quam in ipso actu elicitio iudicii, quod est simplicissima qualitas, ut suppono ex Philosophia, & tamen hoc non obstante, intercedit illic multiplicitas æquivalenter. Tum, quia hæc multiplicitas æquivalens stat in hoc: quod in una indivisibili notitiā, una formalitas actus, responderet huic formalitati objecti, & alia formalitas actus, alteri formalitati objecti, licet hæc formalitates, sint inter se identificata. Debet autem hoc intervenire; quia formalitas representationis Animalitatis, non est formaliter formalitas representationis, notificantis rationalitatem. Tum, quia non est necesse maiorem identitatem ponere in ipsa notitiā intuitivā Angelica, ejus formalitatibus, quam inter ipsas formalitates objecti, quæ tamen habent multiplicitem æquivalentem. Stat tamen cum hoc, ut circa objecta inevidentiā, componant & dividant Angeli. Ratio ex Suar. L. 2. c. 32. Ideò homo componit & dividit; quia intellectus ejus non statim in apprehensione alicujus primi objecti potest inspicere, quidquid virtute in eo continetur, sed etiam in Angelis circa inevidentiā potest quid simile intervenire. v. g. Propositio Mysterii Trinitatis, proportionata illis motiva credibilitatis, &c. tumque primum assensus.

**NOTO 3.** Angelos circa objecta evidenter nota, non discurrere formaliter, discurrere tamen virtualiter. Quod non discurrant formaliter. Ratio, quia discurrere formaliter est per plures actus, ex notiori, venire in notitiā minis noti; Si autem est notitia evidens, non est jam locus progressus, à magis noto, ad minus notum. Quod

Quod autem illi interveniat discursus virtualis Ratio, quia ille stat cum unitate notitiæ, modò noscatur causa per effectum, effectus per causam: quod sæpè contingit Angelis.

Ex hac occasione inquiri solet: An abstractivè noscant Angeli? Si per abstractivè noscere intelligatur noscere per species alienas v. g. Angelum per speciem faciei alatræ, sic non noscit Angelus: est enim hæc manifesta falsitas, ludens imaginis. Si autem abstractivè noscere est noscere per rationes communes germanum illarum conceptum formando; sic noscent abstractivè: cum hic modus etiam noscendi importet quiddam dignum Angelo, ut noscat rem eo modo, quo noscibilis est, cum fundamento in re.

Sed hic solvendum restat & explicandum, quomodo tunc Angelus non nosceret confusè?

Triplex confusa notitia cogitari potest. I. Quando ratio communis præcisa à differentiis cognoscitur præcissione objectivâ; quæ notitia hoc sensu potest appellari confusa; quia per illam non attinguntur clarè res; quia cum illa ratio communis in re nihil aliud sit, quàm ipsa singularia, quæ tamen non attinguntur, fit ut illa notitia dicatur confusa. Hæc notitia in duobus casibus non posset tribui Angelis, ex dictis rationibus. In primis, si ipsa ratio communis, per species alienas nosceretur. Deinde si non conjungeretur actuali notitiæ, etiam individuum.

II. Est notitia confusa, in qua attingitur clarè una formalitas & confusè alia; vi cuius scilicet ita se habeat notitia, sicut se habet dum concipit decem, vel ita sicut se haberet oculus ad videndum Petrum, & parietem penetratum. Hæc confusio est rejecta in Philosophia, adeoque nullo modo etiam Angelo concessibilis. Et certè hæc sententia admittit contradictoria in creatis h. e. nosci clarè, & non nosci clarè sed confusè, propter quæ tamen evitanda negat præcisiones objectivas. Deinde quí potest dici me confusè attingere aliquid, quod æque mihi non repræsentatur, ac non repræsentatur, simpliciter non cognitum.

III. Notitia confusa est ita explicabilis, ut denominatum hoc ab intellectu, quod est animal ut sic, ita concipiatur, ut in illo non respondeat denominatum ab intellectu rationale ut sic: Licet animal illud comparatum ad statum realem, sit cognitum animal, quod est rationale. Hæc sententia voce sola differt à prima. Nam etiam nos dicimus, quod præcisiones objectivæ rationum communium, non dentur nisi pro statu intentionali, & quod hoc objectum, quod est animal pro statu non nisi intentionali non repræsentet rationale, licet pro statu reali & phylico, illud animal, sit rationale, de quo pluribus locis alibi significatum. Hæc notitia confusa potest tribui Angelis; est enim eadem cum prima.

## DISPUTATIO III.

### De reliquis Actionibus Angelicis.

De tribus præcipuè Actionibus hinc agitur, de Volitione, Locutione, Motu Angelico.

#### QUESTIO I.

##### De Volitione.

Quod detur in Angelis voluntas, fundatur in illo principio; quia omne cognoscitur saltem de facto, habet appetitum sibi proportionatum; hic autem, est voluntas. An volitiva illorum sit identificata substantiæ, pendet ex Animasticis. Quod Volitiones sint distincte realiter in illis; petitur ex impossibilitate substantiæ creatæ, cui sint sui motus identificati, vel saltem ex perfectione talis substantiæ, de qua in Angelo non constat. Habere illos voluntatem liberam certum est ex Fide; nam aliqui peccarunt, aliqui non, sed meriti sunt; hæc

autem arguunt libertatem. Et cum nullum bonum creatum sit, summè bonum, cumque non competat illis intuitiva summi boni notitia, fit, ut liberè & Deum & creaturam ament. Hinc quia naturalis cognitio quam habent de Deo, est adhuc abstractiva, fit, ut non necessitentur ad amandum illum amore naturali. Hic tamen Amor in Beatis, est juxta naturalem inclinationem; habent enim dictamen practicum, quod honestissimum bonum, sit maximè amandum. Unde amore appetitativo etiam naturali magis Deum amant quàm se: quod etiam docet S. Thomas hic q. 60. a. 5. fundarique potest ulterius in hoc; quia quod est alterius secundum naturam, si cætera sint paria naturæ instinctu, principalius fertur in id cuius est, quàm in seipsum, & ita manus opponit sese ictui, pro conservatione totius. Fortè tamen intenta conditione naturali, intensius seipsum amant. Ratio; quia

quia bonum proprium præcipue intuitivè cognitum vehementius & intensius movet, quàm bonum per abstractionem cognitum.

Duo hic de volitione Angelica specialius discutenda sunt. In primis: An potuerint peccare eodem instanti quo creati sunt? Secundò: An, & quid sit inflexibilitas voluntatis Angelicæ.

DICENDUM EST I. *Angelos potuisse habere actum volitionis peccaminosæ, in eodem instanti quo creati sunt*: est sententia communior contra Thomistas.

PROBATUR. Tum, quia id non implicat Contradictionem. Tum, quia pro illo instanti habuerunt voluntatem; Ergo poterant habere ejusdem & usum, si autem usum, cur non & ab usum? Tum, quia nulla est necessitas, præcedentiæ boni actus, præ malo; & ex altera parte, eodem instanti possunt elici actus intellectus, & simul volitio. Ergo:

OBJICITUR I. Conditio ipsius operationis exigit, ne Angelus possit peccare primo instanti, quod ipsum probatur. Tum, quia operatio libera, non potest simul cum naturali incipere, utpote indigens deliberatione, neque applicatio voluntatis, potest esse in eodem instanti. Tum, quia pro illo instanti occupabantur Angelii iudicio practico de his, quæ tenebantur facere. Ergo non poterant contra tale iudicium peccare. Tum quia, ut possit committi peccatum, requiritur iudicium de bonitate & malitia morali objecti, hoc autem iudicium, requirit notitiam bonorum physicorum & moralium, requiritur item ut malum sub ratione boni præsentetur, quæ omnia indigent plus, quàm uno instanti.

RESPONDETUR. Hæc omnia bene posse perfici uno eodemque instanti, præcipue supposito, quòd habeat sphaeram noscibilitatis, non alligatam uni objecto. Et si potest simul exerceri visio, quæ est necessaria, & amor visi, cur multò magis id non reperietur in Angelis? Quod autem adfertur de iudicio practico vel significatur, quòd illud iudicium non nisi unam partem proponat, hoc est bonum, cum tali iudicio concedo non posse peccari, sed nego pro primo instanti fuisse non nisi tale iudicium. Si autem per iudicium practicum, intelligatur, iudicium directivum operationis, concedo illud fuisse pro primo instanti; sed quero, cur pro eodè non potuerit subnecti etiam operatio mala?

OBJICIT 2. Malonius apud Suarez. Si Angelus eo instanti peccaret, Deus esset causa illius peccati; quod ipsum probatur: quia essentialiter ante actum secundum peccati, debet præcedere actus primus etiam malus: non enim malum, nisi à malo provenire potest. Ergo tribueretur Deo peccatum, ratione illius actus primi mali.

RESPONDETUR. Negando Antec. Actus

secundus malus, non debet proficisci ab actu primo formaliter malo, sed ab actu primo, qui sit potentia productiva indifferens ad bonum & malum. Addit Arriaga quòd hoc Argumentum probet nec in sequenti instanti posse peccare Angelum; Nam illum actum secundum debet præcedere actus primus, qui non potest haberi à Deo, qui tam in primo quàm in secundo instanti, non potest esse causa mali: à seipsa etiam voluntas non posset habere illum actum primum; quia deberet præsupponi mala ad illum habendum, & sic in infinitum.

INSTAT I. Illud peccatum tribueretur specialiter Deo: quia effectus qui ponuntur in primo instanti productionis, tribuuntur causæ, juxta illud, qui dat esse dat consequentia ad esse.

RESPONDETUR. Axioma illud verum esse non nisi de physica, vel metaphysica emanatione proprietatum, non autem de motibus liberis, & quamvis effectus primum in lucem editus, tribuatur efficienti: quia nihil seipsum producit: non est tamen necesse, ut motus liberi ipsius effectus, tribuantur efficienti.

INSTAT 2. Granadus apud Arriaga. In rebus humanis auctor alicujus rei artificiosæ, dicitur per se primam illius operationem: sic horologiopægus solet illud primum in suo loco constituisse & experiri cursum; priusque probatur attemperatus calamus, & Professor assistit dum primum examinatur discipulus.

RESPONDETUR. Negando Conseq. Disparitas, quia horologium & calamus habent statam & mortuo quodam modo suam perfectionem, hinc defectus perfectionis artificis tribui debet, quod in præsentem non contingit: quia ille defectus bene referri poterit in ipsam libertatem creaturæ. Assistentia Professoralis, est non nisi consuetudinaria, ad quam non ligatur Deus.

OBJICITUR 3. Si in primo instanti posset peccare Angelus, moraliter loquendo peccasset aliquis, & tamen non peccavit. Ergo nec peccare potuit.

RESPONDETUR. Ne peccarent gratia fecit: Jam autem à negatione actus, non tenet Conseq. ad negationem potentia.

OBJICITUR 4. Pro illo primo instanti habuerunt gratiam. Ergo pro illo primo instanti non potuerunt peccare.

RESPONDETUR. Saltem potuissent peccare, casu, quo non habuissent gratiam justificantem. Sed illa etiam posita, Nunquid de potentia absoluta non potuissent simul stare peccatum & gratia. Saltem ergo argum. probat ex accidenti non potuisse peccare: quia pro illo instanti habuerunt gratiam, sed non sequitur ex natura rei, & spectando ipsam conditionem voluntatis, quod ad malum se movere non potuerint.

OBJICIT 5. Joannes à S. Thom. d. 23. art. 2. n. 12. Angelus & quæcunque creatura intellectu.

actualis, in suo primo actu non potest se movere, nec à se accipere & formare dictamen, sed à principio exteriori. Ergo nisi tale principium movens & dans illi dictamen, sit defectuosum, non poterit defectuosum dictamine non potest voluntatem defectuosam dictamine non potest voluntas aliqua peccare, quia semper vult ex motu & directione intellectus: Non potest autem dici, quod æqualiter proponatur utrumque, & voluntas pro sua parte alterum eligat nullo defectu itante ex parte dictaminis: quia si unum ex illis objectis malum est, non potest acceptari à voluntate, nisi quia convenientia ejus sibi manifestetur, & non reputetur, ut multum inconveniens. Antecedens principale probat ex S. Thom. prima secundæ q. 9. a. 4. fundamento dictum pro ab Aristotele, qui censuit voluntatem in primo motu, debere operari ex instinctu exteriori: Ex quo sic arguitur. Omne movens est in actu, & omne mobile in potentia, & sic movens ut movens, reducit mobile de potentia in actu, nulla autem potentia reducit ad actu per potentiam, sed per actu: Ergo ut voluntas se moveat, debet supponi in actu, & non solum in potentia. Ergo cum procedit in primum actu, ad illud non potuit se movere: quia non fuit alius actu prior, per quem moveretur ad istum. Consequenter princip. probatur. Quia si dictamen defectuosum est, ab agente defectuoso provenire debet, & cum in illo primo actu moveatur à suo generante, quod est Deus, qui solus potest in seipsum illabi: Ergo solus ille potest illud dictamen operari: Deus autem est agens in seipsum inflexibile.

RESPONDETUR. Conforme esse rationi, ut prima cogitatio, veniat ab exteriori non quidem elicitive, sed determinative ut hoc potius præ illo noscatur. Hoc tamen potest haberi, etiam ab occurrentia objectorum, quæ occurrentia respectu nostri casualis est, non autem respectu ordinantis Dei, hoc autem dictamine posito, in eodem instanti, posset adhuc creatura dictamen aliquod pravum facere, & subungere pro eodem instanti actu malum. Deinde eorum non formato ullo alio dictamine pravo, potest voluntas alterutram partem sequi, quod dictamen non repræsentat malum ut malum, sed repræsentat indifferenter, ita ut relinquat locum bono & malo actui pro eodem instanti; quodque ad illud dictamen indifferenter proponens objectum non possit subnecti actus malus, non evincit objecto, dictamen autem indifferens possit à Deo poni.

INSTAT Idem. Non sufficit recurrere ad objectum indifferenter propositum: quia circa tale objectum adhuc potentia est indifferens ut velit, vel nolit: Ergo solum objectum, non est sufficiens actualitas, ut potentia ita se moveat, cum potius objectum indifferens, habeat se ut materia circa quam; hinc desiderabitur semper actualitas alia.

RESPONDETUR. Hanc Instantiam invenire prædeterminationem, aliàs refutatam; imò invenit eandem etiam in intellectum, quia intellectus ut intelligat vel non intelligat, id obiectum indifferens est. Directè autem ad Argumentum

RESPONDETUR. Ut scilicet tollatur indifferentia ad volendum vel non volendum, sicut & ad intelligendum vel non intelligendum, sufficiat determinatio oriunda ex vi ipsius actus qui elicitur, determinatione inclusa in ipso exercitio, non verò orta ex aliquo antecedente. Unde illa propositio, nulla potentia reducit ad actu per potentiam, hoc sensu est vera, nulla potentia existendi physica, reducit ad actu existendi, per potentiam, nulla item potentia manens in esse potentie, reducit ad actu; potest tamen potentia non manens in esse potentie, sed in exercitio potentie, reducere se ad actu, potest item potentia posita in actu existentie, & cum prærequisitis suis, reducere se ad actu; hæc autem prærequisita sunt decretum concurrenti ad utrumlibet, propositio objecti, oblatu concursus &c.

DICENDUM 2. Non habere Angelos inflexibilem voluntatem, est contra Thomistas communior, & contra Granadum tr. 14. d. 2. Volunt autem Thomistæ hoc, quod si Angelus semel aliquid amarit, non possit jam retractare voluntatem, odisseque illud, quod non ita se habere.

PROBATUR 1. Auctoritate PP. Aug. L. 12. de Civit. c. 9. L. de Correct. & gratia c. 11. & Damasc. L. 2. de Fide orth. c. 3. aliorumque quos vide apud Martinon disp. 41. S. 1.

PROBATUR 2. Quia Angeli sunt liberi, ergo indifferentes ad volendum vel nolendum, ergo mutabilis & flexibilis voluntatis. Et certè si sunt inflexibilis voluntatis, vel idè id est: quia actibus variis moveri non possunt, & hoc est falsum: Nam non sunt actus puri volendi. Vel idè id est fit, quia non habent potentiam flexibilitatis, & hoc dici non potest; quia habendo libertatem habent indifferentiam adeoque flexibilitatem.

PROBATUR 3. Angeli primo instanti operati sunt per Theologos liberè aliquid boni, saltemque habuerunt actu naturalem amoris Divini, & tamen postea cum peccarunt, illum non habuerunt. Ergo apparet illos flexibilem voluntatem habere.

OBJICITUR 1. In oppositum esse Auctoritates PP.

RESPONDETUR. Illorum aliquos negare non nisi penitentiam Angelis, idque vel ex eo capite, quod corpus non habeant, accipiendo penitentiam, pro afflictione corporis, usitata penitentibus: Sicque est intelligendus Damasc. Alii non plus volunt quàm quod peccatum illorum fuerit, sicut mors corporis, quod inflexibile est post mortem; tribuendo illis inflexibilitatem

P.  
MLOD  
OWSKI  
d. e. Z.  
VI

litem ob negationem auxilii poenitendi: Sicque intelligendus est Bern. Serm. 22. in Cantica. S. Thomas hic q. 64. art. 2. Angelorum inflexibilitatem in hoc refert quia supposito quod Deum videant, inflexibiles sunt ad malum, & supposita damnatione malorum, jam illis naturalis est inflexibilitas. Vel certè hoc solum vult S. Thomas, quod Angeli dum aliquid ita noscunt, ut ab illa noticia non moveantur, nec ad aliud, illam transferant, non possunt nisi in oppositum, cum sua voluntate: quæ utpote cæca, non potest ferri incognitum. Talis autem inflexibilitas convenit quidem etiam hominibus, sed ordinariè illis non contingit, propter mobilitatem phantasie & specierum.

Objicit 2. Granado Congruentias.

1. CONGRUENTIA. Quod aliquis sapientior est, melius facienda considerat, difficiliusque propositum mutat. Angeli autem sunt sapientissimi.

RESPONDETUR. Possè contingere ut iudicium prudens dicere possit utramlibet partem æque eligibilem esse, hinc ne contra illud sapiens dictamen nitatur Angelus, flexibiliter utramque partem prosequi poterit. Rursus, nunquid sapientis non est mutare consilium, mutatis circumstantiis.

2. CONGRUENTIA. Quod maximo conatu apprehendimus, ab illo difficillimè movemur.

RESPONDETUR. Negando Angelum ad omnia summo conatu se applicare. Sed hoc etiam posito cur non cum tempore elanguesceret conatus? cumque id adhuc faciat liberè, hoc ipso faciet flexibiliter.

3. CONGRUENTIA. Superbi nimium adherent suæ sententiæ, ne agnoscant se malè egisse. Ergo idem conveniet superbiæ dæmonum.

RESPONDETUR. Saltem humiles Angeli, flexibiles erunt. Deinde quid si instinctus superbiæ vacet, neutraque parte inclinet? Denique contingere potest superbo, ut si non muret consilium, magis sit confundendus. Quamquam si res sit de sola difficultate morali mutandi consilii, ea bene concedi potest Angelis.

Objicitur 3. Angelum non posse cessare ab intentione ultimi finis; Ergo adheret immobiliter mediis. Ergo habet inflexibilem voluntatem sive circa finem, sive circa media.

RESPONDETUR. Negando in primis malos Angelos, esse in perfecta intentione, etiam naturaliter spectati ultimi finis, propter disordinationem illorum. Boni supernaturaliter illi inhaerent, sed de illorum inflexibilitate supernaturali hic non agitur, si autem agatur de intentione naturali, quam habent Angeli circa ultimum finem; hæc illis negari potest, si involvat actualem semper cogitationem de Deo ex principiis naturalibus. Sed etiam hac intentione concessa non sequitur intentum. Ratio, quia

dixi in Ethicis, omni actione honesta versarios suo modo circa ultimum finem, neque tamen in nobis datur inflexibilitas voluntatis: non enim sunt necessitatis media. De his fusius vide Mart. d. 41. Arriaga d. 14.

INSTABIS. Exiis quæ adfert Joan. à S. Th. q. 64. d. 4. a. 2. Angelus utens ad aliquam determinationem principiis evidenter notis, ad omnia quæ per talia principia attingit, fertur unica & indivisibili tendentia, & tanta firmitate, atque attingit, ipsa principia: ita ut non possit ex talibus principiis, novas rationes elicere: quia comprehensive procedit, ex vi talium principiorum. Quod etiam fecit in peccando. Hoc argumentum pluribus inibi diducit.

RESPONDERI potest. Quamvis procedat Angelus comprehensive cognitis principiis, sitque immutabilis in cognitionis suæ assensibus circa talia objecta, inde tamen non sequitur quod sub tali noticia pro sua libertate, non possit subsumere alium actum voluntatis: præcipue cum etiam illa comprehensiva noticia, proponat adhuc indifferenter objectum, quia comprehendit motiva secundum illorum legitimam exigentiam, legitima autem illorum exigentia, non est determinativa voluntatis ad unam nisi partem.

## QUÆSTIO II.

De Actione Angelica quæ est Locutio.

Quod locutio Angelica detur, probatur ex Scriptura, quæ frequenter locutionis illorum meminit, ut locuti secum Angelus Persarum cum Angelo Judæorum. Paulus etiam meminit linguæ Angelicæ. Quæ loca nihil vetat accipi prout sonant. Fundatur etiam in hoc dicta resolutio. Quia communicatio notitiæ & sensuum, est bonum cujuscunque notitivi, tribuendum ergo erit potiori jure, ipsis Angelis. Tota difficultas in hoc est, quomodo inter se colloquantur Angeli. Aliquos speciales modos examinabimus. Hos & alios plures videbis ap. Suar. l. 2. à c. 26. Vafq. d. 211. Arriaga d. 12. Mart. d. 39. à n. 6. Franc. Lugo. D. 40. Raynaud dist. 4. q. 1. a. 2.

## DIFFICULTAS I.

An Locutio Angelica fiat per signa?

Non moror hic Explicationem eorum, qui censent Angelos secum loqui per signa quædam materialia, cujus sententiæ meminerunt Durandus & Hervæus, sed istud fictitium est: nec locutionem quæ est bonum naturæ intellectualis, proportionat ipsi naturæ intellectuali, cujus est bonum: sicut enim improporionatum est homini per signa spiritualia loqui vel corporalia, sed improporionato modo v. g. glorian-

citando, ad advocandum filium; sic & Angelis, non est naturale, loqui per signa sensibilia. Commodius itaque fieri deberet per signa spiritualia, quam sententiam docet Aegid. Argent. Grego. Marilius, & ex nostris Vasq. cit. propondet c. 10. Argumentaque in contra solvit Arriaga n. 4.

DICENDUM est. *Recte posse explicari locutionem angelicam per efformationem signorum aliquorum spiritualium.*

EXPLICATUR Conclusio. Sicut locutio nostra fit efformatione quorundam signorum sensibilibus, quibus moventibus sensum, pervenitur in notitiam objecti à loquente communicati, sic etiam illa signa spiritualia, formata, notificant conceptus Angelis ad invicem. Quod ipsum sic ulterius proponitur. Ratio signi non est ita alligata sensibilibus, quin possit etiam ad spiritualia transferri; Ita enim character est signum indelebile, Laureolæ item in plurium sententia. Et sicut ipsæ species non sunt alligatæ ad sola sensibilia: dantur enim etiam spirituales species; Ita & signa, possunt esse non alligata, tantum ad sensibilia. Ex alia parte de spiritualibus sic est dicendum, nisi ratio veter, ut nos manuducant visibilia ad invisibilia; alias nec notitia nostra dependeret à phantasmatibus, nec discursus nostri procederent à magis notis, ad minus nota. Porro ex sensibilibus, una est non nisi locutio humana: In humanis autem locutio, signis perficitur. Et sicut in humanis non qualibet qualitas est instrumentum loquendi sed sonus, & quidem non qualibet, sed articulatus, qui ore profertur, & quidem non quomodocunque ut pſittaci garrunt, sed qui procedit ex intentione aliquid significandi, tali qualitate, ex primi Polit. c. 2. Idem cum proportionem in locutione spirituali contingit, in qua non omnis qualitas spiritualis, est illud signum, nec à quacunque potentia, & quocunque modo productum, sed ex intentione significandi.

PROBATUR Conclusio Argum. negativo. Quia si nihil obsit debemus explicare invisibilia per visibilia, cumque visibilis locutio fiat signis, nec obsit fieri spirituales per signa spiritualia, interiri debet sic illam fieri. Vis probationis fiat, solutione Argumentorum.

OBJICIT Suarez. Non est explicabile quid sint in entitate hæc signa: non enim sunt actus vitales; deberent enim esse in intelligente: jam autem nec in loquente esse possunt: Nam per illa signa cognosceret, non nisi ipse loquens, si vero sunt in audiente, non possent ab ipso fieri loquente: non etiam sunt solæ species intelligibiles, vel habitus, vel qualitas nobis nota: quid ergo?

RESPONDETUR. Signa spiritualia nec sunt actus vitales, nec species, nec habitus &c. & tamen sunt verè signa, idem in præsentia dicendum. Sunt ergo illa signa qualitates spiritua-

les, quas format è re nata Angelus loquens, in eoque genere qualitatis reponibilia, in quo reponitur character, cujus qualitatis effectus formalis, sit, notificare mentem dicentis. Quod autem dicit Suar. nos principis fidei duci ad credendam illam qualitatem; est enim de fide dari characterè, id non convincit, quia supposito articulo fidei, bene Christianus Theologus infert, quòd non repugnet signum spirituale, ulteriusque etiam manifestativum mentis, alius Angeli. Quamvis autem non meminerit Aristoteles talis qualitatis, parum refert; quia ille divisit res, quantum illi erat necesse ad finem intentum à se tradendorum, sufficitque quòd ad qualitatem ut sic, signum illud possit revocari.

OBJICIT 2. Idem. Non est explicabile quomodo significant illa signa, sintque medium cognoscendi mentem dicentis: vel enim sunt medium cognoscendi cognitum, vel incognitum? neutrum dici potest; non sunt quidem medium incognitum, quia non sunt species intelligibiles: Si autem sunt medium cognitum, vel repræsentant naturaliter, ut fumus ignem; & hoc non potest dici, nam omnis naturalis significatio fundatur vel in formali similitudine, vel in aliqua necessaria connexionem inter signum & signatum: qualitas autem illa, non est formalis similitudo: nec etiam dicit necessariam connexionem inter signum & signatum; quia hæc connexio, non potest esse, nisi in aliquo genere causæ, vel effectus: nec pura connexio relativa ad hoc sufficit; quia nunquam potest esse una relatio, signum, per quod in cognitionem termini, vel alius relationis perveniatur. Non etiam potest dici, talia signa esse ad placitum: Si enim unusquisque Angelus sua signa ad significandum imponit, aut illa impositio ab aliis ignoratur, sensusque illius nescitur, & sic est inutilis; Vel cognoscitur mediante cognitione ipsius instituentis tale signum, & sic opus est, ut prius habeantur signa, per quæ loquatur de illis ipsis. Cumque illa impositio sit futura libera, non poterit cognosci, sine locutione. In nobis aliud est, in quibus datur locus nutibus designando rem, ut cum homines in infantia per nutus linguam discunt; in Angelis autem nulli sunt spirituales nutus.

RESPONDERI potest. Quòd illæ qualitates sint signa ad placitum; quòd ipsum placitum manifestatum signis inante à Deo positis, quæ signa erant quasi lingua communis, quo etiam modo probabile est Deum egisse, dum sub initium mundi infudit linguam Evæ & Adamo communem.

Sed est & alius ad hoc dicendi modus, quòd talia signa sint significativa ex natura sua, & quòd sint signa cognita, quæ tamen non sunt fundata in formali similitudine, sed in necessaria connexionem, non quidem entitativa, qualis est inter causam & effectum, sed in connexionem signi & signati, qualem habitudinem dicit

P.  
MLOD  
OWSKI  
die Z:  
VI

character, laureola. Potestque dici illa liberè produci tunc cum vult loqui Angelus; & sicut per Salaz Tomo 1. in 2. Tr. 2. d. 8. 53. n. 61. & Lug. de sacram. d. 6. n. 38. character est signum naturale, ita & in presenti.

OBJICIT 3. Effectio talium signorum vel est necessaria vel libera, si necessaria, & semper existentia sunt. Ergo à quolibet in mente dicentis noscerentur, & tamen locutio est bonum creaturæ rationalis, non nisi casu, quo velit, se manifestare loquens: non etiam potest dici effectio talium signorum libera; quia vel fierent per actus voluntatis, aut per illos ipsos actus quos fortè Angelus, per talia signa vult manifestare. Non primum: quia Angelus per suum velle, non potest efficere qualitates, & si sua voluntate non possunt efficere qualitates corporales, multò magis spirituales non efficiunt: quia hæ sunt perfectiores: non etiam illa signa facere potest per actus illos, quos fortè manifestare vult; quia actus immanentes, non sunt activi qualitatibus quæ non sunt principia similium actuum ut sunt habitus &c. Et cum illis qualitatibus esse signa sit accidentarium, & ex impositione, non est unde possint illi actus habere vim efficiendi tales qualitates. Immo si actus illi ex natura sua essent effectivi talium qualitatibus, æque illas producerent, etiam si ad significandum impositæ non essent, quod videtur difficile; cum illæ qualitates non ordinentur ex natura sua ad perficiendas potentias intellectus vel voluntatis, in suo munere. Immo quidquid tales actus producere possunt, in ipso operante, non liberè, sed naturaliter producant, ita ut ille actus liberè fiat, tamen jam ipse actus eo ipso quod est, naturaliter facit, quidquid facere potest.

RESPONDETUR. Illa signa liberè fieri, sed non fiunt ab actibus qui noscendi erunt: Nam ut dixi in Animasticis nulli actus sunt productivi etiam habituum, sed producuntur ab ipsis potentiis, licet prædispositis per elicientiam actuum. Proportionatè itaque ad locutionem humanam dici potest illa signa mediatè produci à voluntate, immediatè autem à potentia locutiva, consimili ei, quæ est in nobis. Negoque quod illa signa producere, superet illam locutivam, cum ad illa producenda ordinetur.

OBJICIT 4. Non potest ostendi in quonam subiecto principali seu supposito hæc signa fiunt: Si enim fient in Angelo audiente contra erit, quia unus in alio, non habet vim efficiendi ullam qualitatem: non etiam fiunt in ipso loquente: non enim posset excitare alium ad auditionem. Deinde quomodo posset secreto loqui, ut si velit loquens, unus audiat, non ceteri. Si autem sunt signa quædam communia omnibus & præter hoc particularia pro singulis, ineredibilis multitudo signorum poneretur.

RESPONDETUR. Hæc signa produci in ipso audiente, modo contineatur intra sphaeram lo-

cabilitatis Angeli loquentis: Nam ultra hanc sphaeram, nihil potest producere. Negandum item est, tales qualitates non produci in audiente, cum illarum productionem exigit bonum communitatis rationalis, quod est locutio, quæ non probatur, quod his signis perfici non possit. Aliud est de qualitatibus corporalibus: Harum enim productio non adfert bonum ullum communitati spiritali quæ tali, sicut adfert locutio. Concedi etiam posset, quod præter signa generalia dentur particularia: hoc autem non dedecet Angelos, sicut decorat homines pluralitas linguarum. Concedit Arriaga, quod si sint æque præsentibus non possint ita secum loqui, quin audiant alii præsentibus, id autem non obest, sicut non obest locutioni humanæ. Sed commodè dici posset quod pro omnibus Angelis sint signa non nisi communia, secretè tamen poterunt loqui, quia illi soli significabunt, in quo producuntur. Quod autem dicit Suarez, si concedantur signa generalia & particularia improbable hoc esse & imperfectum, utrumque probandum fuit: Et sicut non est imperfectum si per miraculum unus loquens à pluribus intelligatur, sic nec in presenti. Immo si sine ulla confusione duas linguas aliquis loqueretur non esset ingratum quid, sicut nec sunt ingrati plures soni ejusdem organi: Sic nec ingratum foret si in pluribus simul Angelus unus, efformet signa, singulisque loquatur. Sed quot Angelis simul loqui poterit? Tot quot non superant numerum illorum objectorum, quæ simul noscere potest Angelus, vel velle, ita ut proportionentur manifestativa, cum manifestabili. Imò Angelo occupante totam sphaeram suæ locabilitatis, non erit necesse transmittere per medium vim ad producenda illa signa; ob immediatam enim utriusque præsentiam, datur locus immediatè & non per medium transmittendæ vis alicujus ad producenda signa. Ipse Suarez ad salvandum quomodo secreto loqui possint Angeli, hunc tradit modum, ut scilicet loquens prius efficiat signum in se, & per illud imprimat speciem ejusdem signi in audiente: Sicut nos in ore formamus vocem & speciem in auditum alterius immittimus.

OBJICIT 5. Idem, quia non est explicabile quodnam sit subiectum proximum talium signorum; maxime enim esset intellectus: quia locutio est operatio facultatis rationalis, similiter & auditio; jam autem intellectus, non videtur proportionatum subiectum talis qualitatis: quia illa non est operativa: quia non est species intelligibilis, nec habitus, nec aliud principium actualis operationis; Intellectus autem, solum est subiectum capax operationis suæ, vel qualitatum, quæ sunt illius principia.

RESPONDETUR. Cum potentia Angeli sint indistinctæ ab ipsa potentia Angeli, recipiuntur hæc signa in substantiâ Angeli, licet producantur in

habentis denominationem intelligentis propter mox dicenda. Licet enim absolute loquendo impositio humana non determinet sibi subiectum naturale, cui inhaerere debeat, consequenter & illa signa, si sunt signa ad placitum, nihilominus aliunde id deposcunt, ut scilicet instrumentum loquendi manifestans conceptum alius, sit penes principium cui manifestat, quæ qualitas seu signum licet non sit fortè immediate operativa intellectus, sufficit quòd opere tur mediatè, in quantum determinat intellectum ad formandam speciem expressam illius objecti, quod manifestat. Ad solvendas alias objectiones

NOTO 1. Signa illa esse transeuntia, ad eum modum, quo & nostra, dependereque sicut in actuali productione, ita & in suo conservari, ab efformatione. Cumque finis illorum sit, ut manifestent conceptum loquentis, quando hunc finem ponunt, non petunt jam ulterius durare.

NOTO 2. Dupliciter illa signa posse formari. In primis ut faciat signum, quo dicat se hoc cogitare, & eo casu non videbitur conceptus loquentis in seipso: poteritque salvari quomodo possit unus alium fallere mentiendo producendo signum de asino, cum cogitat de bove. Sed quomodo æquivocabunt? producent signa ad placitum duplicem significationem habentia. Immo posset dici etiam, posse dari signa naturalia duplicem significationem importantia, cur non enim hisque æquivocabitur? sicut potest idem esse, à diversis causis produci, cumque illis rectè. Secundò potest formare signa, quibus dicat intueri meum conceptum, quem de hac re habeo in illo me ipso, & tunc videbitur conceptus loquentis, in seipso. Non debemus autem etiam priorem modum loquendi negare Angelis: quia nihil absurdi involvit, commodus est, ut mali inter se mentiri possint, & boni æquivocare. Si enim in illismet ipsis semper videntur conceptus, nec mendacio, nec æquivocationi dabitur locus. Cumque illa signa immediate fiant in intellectu audientis, & sint talia, ut non possint principiare sui notitiam, nisi in eo, in quo fiunt, salvabitur ut alter Angelus, non tantum nesciat quid loquatur unus alteri, sed nec sciat, quod loquatur. Quare autem signa non nisi ei manifestent in quo producuntur. Ratio est: quia hoc ipso quòd producuntur de potentia huius Angeli, sunt non nisi bonum huius Angeli, ad eum modum, quo calor productus ex materia A. non est bonum nisi materiæ A. Sed quid fieri Michael prodat Gabrieli, quomodo cum illo loquatur Raphael, hoc fieri quidem potest, sed cum loquens Raphael, producit signa in Michael e cum illa non producantur in Gabriele, nesciet quod loquatur Raphael, nec loquetur Gabrieli, sed Michael manifestabit Gabrieli, quid audiverit à Raphaële, utendo illismet ipsis signis.

NOTO 3. Qui diceret concreatas esse sine exceptione omnium rerum noscendarum species Angelis, admitteret concreatas species etiam illorum signorum; qui autem tribueret intellectui vim producendi species vel de novo acquirendi, diceret positum primum illis signis, tum primum fuisse species fabricatas. In quarum fabricatione, non est necesse imaginari fatigationem aliquam in Angelis secuturam, sicut nec sequitur in objectis, dum illas emanant, contingereque potuit ut si sint signa ad placitum, plures etiam convenerint in iisdem condendis signis, ita ut in aliquibus etiam quoad sensum, in aliquibus non nisi quoad materiale signi convenerint: hoc enim reperitur etiam in linguis nostris. Quamvis autem homines sint ita sagaces, ut investigare possint occultissimos quosque characteres, non poterit tamen unus Angelus investigare locutionem alius: quia nec signa ipsa videbit, quæ non nisi in intellectu audientis principiant auditionem, & investigatis etiam signis cum in illo à loquente hinc & nunc non producantur, nec dicetur audire. Fortè etiam nisi accedente manifestatione, & depulsione juris secreti, non habet unus jus ad noscenda signa, quæ efformantur & educuntur, de potentia illius.

## DIFFICULTAS II.

*An per Productionem speciei, Directionem, que voluntatis perficiatur Locutio Angelica?*

SUAREZ c. 27. à n. 32. ita explicat Locutionem. Quòd scilicet unus Angelus, non tantum permittat ut sui actus videantur, sed etiam illum excitat, ut audiat. Quæ excitatio per illum, fit, per productionem speciei impressæ. Hic modus cæteroqui communis, patitur hanc difficultatem. Quia non videtur salvare formalem rationem Locutionis: Si enim Deus creans species objectorum, ea intentione, ut illa sint manifesta Angelis, non dicitur illis tunc loqui; immò nec tunc loqueretur si infunderet sui speciem impressam spirituales, cur ergo dicetur Angelus loqui ratione illius productæ speciei? *Hinc*

EXPLICATUR 2. Locutio Angelica à Capreolo, Cajet. Arriaga cit. n. 25. Martinon cit. n. 37. Franc. Lug. d. 11. c. 4. Raynaudo dist. 4. q. 1. a. 7. à n. 137. & post illos ab Esparza q. 21. Qui docent Locutionem perfici non alio, nisi quia Angelus vult manifestare actum suum, ita ut accedente ordinatione voluntatis, quæ removel sigillum secreti ab illo actu, hoc ipso hic quidem loquens, ille verò audiens reddatur: & sicut ob defectum huius voluntatis, actiones internæ clauduntur sigillo secreti, estque de illis ut ita dicam silentiis; ita posita ordinatione voluntatis removelur illud sigillum, quo remoto, manifestatur

cogitatio; manifestatioque illius activa, vocatur locutio, manifestatio autem passiva, vocatur auditio: quæ ipsa ordinatio ut simpliciter ordinatio est, non est locutio, sicut & in nobis ordinatio, quæ ordinamus nos locuturos amico, non est locutio, sed erit; tamen in quantum est sequens hanc ordinationem manifestatio actualis conceptus, illa est formaliter locutio. Unde possemus hic condistinguere duplicem volitionem; quandam antecedentem stantem in hoc imperio; volo manifestur; & aliam; nolo hoc tibi esse occultum, vel: volo hoc tibi esse manifestum; in hacque posteriori, stabit locutio.

DICENDUM EST. *Predicto etiam modo, posse perfici locutionem Angelicam.*

PROBATUR Argumento negativo. Quia scilicet nihil obest, quo minus etiam ita loquantur. Sed in oppositum

OBJICIT I. Vasquez, difficile est quomodo sola voluntate loquentis Angeli, secretum voluntatis seu intellectus, quod antea omnino ignotum erat, alteri Angelo, nulla facta in ipso mutatione, nec aliqua re in ipso loquente, aut audiente producta, fiat manifestum. Nam res aliqua in se omnino non mutata, eodem modo comparatur cum intellectu nunc & antea. Mirabile namque esset, si propter respectum aliquem extrinsecum, quem a voluntate acciperet, fieret intelligibilis. Respicit hoc argumentum illud principium; Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione.

RESPONDET Arriaga. Mutationem tunc esse ratione speciei, de actu, productæ, non quidem ab ipso actu, ut voluit Suarez, sed ab ipso Deo. Sed hoc est salvare locutionem per speciem potius, quam per directionem voluntatis. Mart. & Rayn. admittunt tunc fieri motum vel impulsus spirituales, ut ita excitetur ad audiendum: sed hic ipse motus & impulsus spiritualis indiget magna explicatione, & fortè difficiliori quàm sit ipsa locutio Angelica. *Hinc aliter*

RESPONDETUR. Quod posita ordinatione voluntatis, quæ dirigitur ille, actus ad notitiam alterius, remoueturque sigillum secreti, hoc ipso species præexistens (si fortè simul tunc illa non producitur) determinatur extrinsecè, vel potius completur ut representet actum illum, qui noscendus ordinatur, ut præsentem. Et licet illa directio sit extrinseca intellectui & speciei audientis, nihilominus potest determinare illam speciem, ad eum modum, quo licet futuritio rei sit extrinseca Deo, nihilominus determinat Divinum intellectum, ut objectum illud noscat, approximatio passiva ejusque debita dispositio, est extrinseca causæ, & tamen determinat causam necessariam ad agendum. Terminus item est extrinsecus fundamento, quod determinat ad referri. Et licet in illis actibus ita manifestatis nulla fiat mutatio in entitate, sit

tamen in primis mutatio moralis; nam antea claudebantur sub moralis dominii signaculo secretoque; nunc autem remouetur illud sigillum, redditurque proximè noscibile, cum antea fuerit non nisi remotè noscibile. Deinde fit mutatio in circumstantia: quia ante directionem voluntatis ille actus dicebat, non positionem volitionis de manifestando actu; quæ circumstantia aufertur, positione actus voluntatis, de manifestando. Quando autem S. Th. requirit novam virtutem quandam intelligibilem, per quam excitetur audiens, intelligendus, non de nova aliqua entitate vel specie: sed de nova determinatione, completionem, facta ratione variatæ circumstantiæ; ita ut Angelus à non esse loquentis, ad esse loquentis, transeat per suum actum voluntatis, auferentem non positionem volitionis, de manifestatione.

INSTAT I. Vasquez. Si illa voluntas dirigens secretum cordis nihil variat, quomodo id quod antea non pertinebat, jam deinceps pertinet ad alium Angelum.

RESPONDETUR. Negando tunc non variari circumstantiam objecti jam explicatam.

INSTAT Idem. Si sufficit directio voluntatis, ergo sequitur actum amoris quo Angelus A. versatur circa Angelum B. esse illi etiam notum. Nam non minus est de numero eorum qui pertinent ad illum, ac post directionem voluntatis, pertinet ipsum secretum cordis.

RESPONDETUR. Pertinentiam amoris ad Angelum, esse pertinentiam tanquam ad objectum & terminum, sed non esse tanquam manifestabilis, ad eum cui manifestatur. Estque ille amor adhuc secretus, quia circumstantiatur non positione voluntatis ad manifestandum.

INSTAT 3. Locutio per Patres, est actus intellectus.

RESPONDETUR. Locutionem esse duplicem. Primò quæ est expressio objecti, & hæc semper est actus intellectus, & alia est locutio, quæ est manifestatio activa seu directio, ut alius habeat speciem expressam objecti, & sic non est proximè actus intellectus, dependet tamen ab eo remotè: sicut dependet etiam, nostra locutio externa.

OBJICIT 2. Suar. c. 27. n. 20. Immerito supponitur actus cordis occultari Angelo, per solum velamen voluntatis: quia hoc est ex natura rei: quod ipsum probat; Quia deberet illud objectum, esse actu intelligibile de se, habetur illius species, cum lumine sufficienti, ad cognoscendum illum actum, si non impediatur. Ergo non potest intelligi, quod per solam voluntatem alterius impediatur notitia illius objecti: talis enim voluntas nec objectum immutat, nec potentiam alterius ligat, nec aliquid extra se operatur, quomodo ergo potest occultare tale objectum?

RESPON.

RESPONDETUR. Conformiter ad dicta supra, quod de facto defendi possit, non dari species concretas talium actuum, sed illas tum primum poni. Sed etiam posito, quod concretetur species secretorum, posset adhuc defendi quomodo sola voluntas illos actus constituat in ratione secretorum: quia de facto & Deus tanquam Auctor naturæ ordinat, & bonum creaturæ intellectus id deponit, ut actus illius in terris, in ordine ad nosci ab alio, sint dependentes: Ita ut mutetur illud obiectum ratione circumstantiæ, non positæ volitionis de manifestando: & quamvis illa volitio non reddat obiectum quoad entitatem, magis intelligibile, reddat tamen proximiis intelligibile, auferendo circumstantiam dictam, tanquam invehentem secretum. Dupliciter autem potest se habere voluntas ad inducendum secretum. Primò præcise per actum positivum voluntatis quo dicat: Nolo hoc ab aliis sciri. Secundò potest induci negativè h. e. per non positionem actus voluntatis de manifestando. Uterque hic actus est sufficiens ad inductionem sigilli: Sed ille prior non est necessarius: non sunt enim multiplicanda entia sine necessitate: nulla autem necessitas illius positivæ voluntatis, ad inductionem secreti: poneremusque tædiosam repetitionem in Angelo, nolo hoc nosci, nolo hoc nosci. Essetque id in fraudem Angeli: quia si aliis attentio excideret illi facere illum actum, hoc ipso maneret ab aliis cognitus.

INSTAT Suarez. Si secretum stat in occultatione per solam voluntatem, posset unus Angelus alteri occultare suam substantiam & se facere illi invisibilem.

RESPONDETUR. Completivè occultatio fit per voluntatem, sed non præsuppositivè: supponit enim aliunde materiam talem, quæ possit occultari: Non potest autem occultari ipsa substantia; quia non potest esse bonum naturæ rationalis non nosci suam existentiam, & cum ipsa sui existentia exeat ut ita dicam, in theatrum naturæ, est extra jam dispositionem, ut possit nosci vel non nosci. Nec deponit hoc universum rationale, ne suæ substantiæ noscantur, deponit autem, ne noscantur actus.

Quando autem redit Suar. ad illud principium: quia sine excitatione non est intelligibile quomodo alius Angelus ad audiendum inducatur: ad hoc jam responsum est. Sufficere solam extrinsecam excitationem, avulsionemque sigilli ab actu, & sicut cum obiectum habet existentiam, determinat, vel potius complet speciem ut possit in notitiam exire sine ulla excitatione extrinseca, ita & in presenti.

OBJICITUR 3. Si locutio mentalis posset esse actus voluntatis, non bene colligeremus secundam personam accipere ex vi processionis intellectus Patris, idque ex eo quod procedat ut verbum per dictionem.

RESPONDETUR. Tunc non nisi locutionem perfici volitione, quando ipsum obiectum manifestandum, subditur dominio ipsius loquentis, liberæque ejus dispositioni. Et quando ad maximum est in potestate unius, dirigere illam notitiam ad alium. Jam autem ne Pater loquatur Filio, ne illi communicet naturam, quæ intellectio est, non subest id potestati Patris: nam ex necessitate, inclinatione, determinationeque naturæ, sequitur illa fecunditas in Divinis, quæ primum exercetur locutione.

Quomodo in hac sententia unus possit mentiri alteri, explicatum ubi de locutione per signa. Poterit autem simul pluribus vel uni loqui: quia poterit ad plures vel ad unum velle dirigere suum conceptum. Jam autem tam loquens in loquendo, quam audiens servabunt suam libertatem: Prior, quia poterit velle vel nolle dirigere suum conceptum. Posterior autem; quia poterit nolle uti & nolle applicare mentem ad penitus noscendum, alioque transferre cogitationem.

Sed potestne audiens omnino ignorare, id, de quo sibi fit locutio?

Multi censent non posse: quia habet omnia requisita ad agendum. Commodius dicitur quod sicut objecta sensibilia, ita & spiritualia habent vim occurrendi intellectui, pro occursum posito, non potest non generari aliqua saltem confusa notitia obiecti: quia ad hanc confusam notitiam habet omnia requisita. Sed potest nolle scrutari penitus, aliò transferendo mentem. Unde occursum illo obiecti posito Deus tanquam Auctor naturæ obligatur ad dandum concursum, ut saltem confuse attendat ad id quod alius illi loquitur, cujus oblatio concursus fundatur in exigentia, quæ exigitur notitia à potentia necessaria, posita cum suis prærequisitis, & quæ exigitur bonum locutionis, à natura rationali.

### DIFFICULTAS III.

*Proponitur alius modus Locutionis Angelicæ.*

PRÆMITTO I. Nomine locutionis communiter venire, manifestationem mentis alteri. Dixi potius mentis quam conceptus. Quia cum locutio possit fieri non solum circa manifestandos actus intellectus, sed etiam circa actus voluntatis, commodius in rigore loquendo usurpatur hoc nomen mentis quam conceptus. Quia ly conceptus magis est nomen restrictum & appropriatum actibus intellectus: quia intellectus propriè concipit gignitque intentionaliter, ly autem Mens in communi etiam phrasi supponere potest pro voluntatis actu. Ut cum dico accidit hoc ad mentem meam, hoc est secundum appetitum. Item Mens mea est hoc vel illud dare. Ubily mens supponit pro volo.

PRÆMITTO 2. *Manifestationem hanc mentis alteri Angelicam, utpote nobis ignotam, debere explicari per notioem nobis locutionem nostram.* Et quidem notior est nobis locutio externa nostra, quia sub sensum cadens; sed nota nobis est locutio nostra interna, quam etiam in nobis experimur.

Quod ipsum, sic explicatur, potentia humanæ, in particulari intellectus non solum hoc habet, quod possit elicere actus specie distinctos qualis est prima, secunda, tertia operatio, itemque actus specie distinctorum objectorum notitiosos; sed etiam habent modum versandi alium & alium; & quidem non solum eum, qui stet in hoc, quod est clarius vel obscurius idem penetrare, sed etiam in modo, suos actus formandi; & sic alio modo experimur nos habere cum consentimus, aliter cum dissentimus. &c. Sic etiam potest haberi modus formandi aliter & aliter verbum mentis & locutionem internam. Porro aliter verbum mentis nobis & per ordinem ad nos formamus, & aliter per ordinem ad alios: cum enim aliquis sibi loquitur, sibi format manifestationem & representationem objecti, illa in hoc stabit solo præcise, ut prædicata quæ objectum in re continet, transferat in se intentionaliter. Si autem mente loquatur alteri, non format semper sibi hunc conceptum vellem hanc meam mentem v. g. Petrum noscere, sed format directe ipsam locutionem internam, talia formando verba mentis, quæ imbibunt expressionem ad alium, suoque ordine, ad alium vergunt. Ita ut talis modus sit internus ipsius illius cogitationis & actionis intentionalis, qui faciat hoc intentionaliter, experimatque æquivalenter, quod exprimunt formaliter illa verba extrinseca; Hoc tibi dico. Clarius huius explicatio petitur magis ex ipsa experientia internæ locutionis, quæ nos præcipue irati, vel parantes loqui, colloquimur cum aliis interne; ita ut videatur illa locutio præter expressionem objecti, dicere ordinem manifestationis objecti non sibi sed alteri, respondensque ut dixi his verbis; hoc tibi dico: hoc tibi manifesto &c. Erit ergo constitutivum illius locutionis, ipsa conditio verbi mentis, talem ordinem dicens.

PRÆMITTO 3. *Locutionem internam cum aliis, duplicem ordinem dicere ad illos alios.* Primus ordo necens ipsum verbum mentis cum alio, tanquam cum objecto: & hic ordo non est constitutivus locutionis: nam reperitur in omni nostro actu intellectus, cum tamen non omnis actus intellectus, sit locutio. Secundus ordo est, qui necit manifestationem cum alio per titulum ordinis, ut percipiatur objectum, perque conditionem verbi mentis, talem ordinem dicentis. *His præmissis*

DICENDUM est. *Loqui Angelos prædicto modo, ita ut illa locutio sit non aliud, quam intellectio*

*Angelica, quæ ponit intellectualem manifestationem conceptus alteri, eo verbo, quod de se dicat ordinem ad alius notitiam, responderetque huic vel simili verbo externo: hoc tibi dico.* Videtur hæc sententia in hoc saltem doceri à Vasquez d. 211. c. 11. Quia ille locutionem ponit etiam esse intellectioem, licet hoc longè aliter explicet.

PROBATUR 1. Auctoritate Patrum quos adfert cit. Vasq.

Theophilactus explicans illud Pauli si linguis Angelorum loquar, inquit, *siquidem potentia quadam intelligendi, quæ invicem dicunt, communi- cant sensu, Angelorum est lingua.*

Theodoretus in eundem locum, *Angelorum autem linguis, dicit, non quæ sensu, sed quæ intelligentiâ percipiuntur per quas & universorum Deum laudant & inter se differunt.*

Beda l. 2. in Job c. 7. explicans illa verba, si subito apparuerit aurora. Quod volunt, inquit, subito enuntiant, enuntiatio autem, intellectio quædam est.

Sed asserri insuper possunt Auctoritates S. Thom. qui Locutionem de linea intellectioem esse dicit, & non requirit aliud excitativum intrinsecum audienti.

In primis q. 107. a. 2. in corpore; Quamvis meminerit ordinationis conceptus, quæ fiat per voluntatem, loquitur tamen de voluntate, quasi antecedenter movente intellectum, ut talem conceptum formet. Ad tertium enim, inquit, *sicut ergo per signum sensibile excitatur sensus; ita per aliquam virtutem intelligibilem potest excitari mens Angeli ad attendendum, quæ virtus intelligibilis est formalis locutio.* Ex quo

Inferes. Cum locutio sit virtus intelligibilis, hoc ipso erit partus intellectus.

Et in secundum Dist. 11. in secunda p. textus q. 1. art. 3. ad 4. dicit, quod quando unus Angelus vult alteri loqui, sit signum, inquit, *expressum interioris conceptus & talis expressio vocatur locutio; non quidem vocalis, sed intellectualibus signis expressa.*

Quod autem non sit necessarium ullum excitativum intrinsecum audienti colligitur ex q. 9. de verit. art. 5. ad 2. Angelus loquens, inquit, nihil facit in Angelo cui loquitur, sed fit aliquid in Angelo ipso loquente, & hoc ab alio cognoscitur. L. 2. ad Anibaldum dist. 10. q. unica a. 4. ad 3. Quando aliquis Angelus ad alium convertitur, ut cum alloquatur, ipsa conversio ab alio Angelo cognoscitur, tanquam ad se pertinet, nec est ibi aliqua excitatio necessaria.

PROBATUR 2. Posito verbo illo ita formato, sufficienter est illud verbum quantum de se manifestativum mentis, ergo sufficienter per illud perficitur locutio; cum locutio sit manifestatio mentis alteri. Ant. probatur; Tum quia directio voluntatis est sufficiens manifestatio propter ordinem ad audientem, nexumque cum illo, ergo cum etiam hic ordo, nexumque

reperia-

reperitur in tali verbo; tale verbum erit sufficienter manifestativum. Tum quia, si illud verbum, non esset de se sufficienter manifestativum mentis, & diceret ordinem essentialem, nexumque ad manifestandum alteri & non diceret: diceret quidem ut supponitur ex explicitatione sententiae: non diceret autem, quia non esset sufficienter manifestativum: Quomodo enim essentialiter aliquid est ad manifestandum, si non est sufficiens manifestare? Tum quia verbum in sua specifica conditione non directum ad alium, est ipsi noscenti sufficienter representativum; Ergo & verbum in sua specifica conditione dicens nexum ad manifestandum alteri, erit eidem sufficienter manifestativum.

PROBATUR 3. Quia in primis hæc Explicatio est conformis ad locutiones nobis per experientiam notas. Et ex alia parte salvat omnia, quæ in hac materia difficultatem habent: Salvat enim in primis quomodo possit uni loqui, quin loquatur alteri: Quia scilicet dicit nexum illius verbum non nisi cum hoc, idque ex conditione talis suæ formationis. Et sicut hæc ordinatio voluntatis ad hunc, facit ut non nisi hic noscat: Ita & nexus verbi illius cum hoc, faciet ut non nisi hic noscat, supposito pro utraque parte iure secreti, aliàs explicato.

Deinde salvat, quomodo non omnes nostræ intellectiones sint locutio: Nam non omnes dicunt istum ordinem. Ostendit item, quid de novo tunc ponatur: nempe ipsa intellectio, habens talem ordinem, suæ conditioni innexam.

Ostendit insuper, quomodo unus Angelus alteri mentiri, eique æquivocare possit: Quia potest habere cogitationes tales directas ad alium, quales nos habemus, dum dirigimur ut æquivocemus.

Denique per hanc sententiam conciliantur alia. Nam cum sententia Vasquez coincidit ponendo locutionem esse intellectionem. Concordabit cum sententia Arriaga requirendo applicationem intellectus ad formandum tale verbum, sitque ex imperio voluntatis. Nihilominus non in sola volitione statuimus locutionem; quia experimur, nos, saltem interdum interius, aliis loqui, sine ulla ordinatione voluntatis quæ tali. Nec hanc locutionem statuimus in cognitione reflexa; quia experimur nos interne loqui alteri, non reflectendo nos, quod cogitemus, taliter illi loquendum esse, sed procedendo ad directam formationem, jam descripti verbi mentis.

OBJICITUR 1. De hoc ipso quæritur, quomodo illa ipsa manifestatio perficiatur?

RESPONDETUR. Elicitivè perfici illam ab intellectu, formaliter autem stabit prædicatis, quæ explicuimus.

OBJICITUR 2. Ex dictis deberent esse multis actus nostri manifesti; imò & angelici; quorum tamen occultatio, esset bonum naturæ intellectualis. Ut si ex primo motu indignabundè unus loquatur alteri.

RESPONDETUR. Retorquendo argumentum, & inquirendo quid sit futurum, si aliquis subitaneo motu, velit alteri manifestare suum conceptum? Si dicas hoc ipso exire illos ex iure secreti, subdique iuribus communibus noscendi, idem & nos dicemus. Quod si dicas, quod locutio debeat esse communicatio libera & voluntaria propriæ mentis, utpote bonum appropriatissimum, libere operanti, naturæ rationali, cumque hæc libertas non sit in subitaneis motibus; hinc sequi, quod nec illis perficiatur locutio: Idem in præsentem nos dicemus, quod bonum locutionis sit bonum advertentis naturæ rationalis appropriatum, quæ advertentia non salvatur in subitanea illa verbi formatione.

OBJICITUR 3. Hæc sententia supponit locutionem unius Angeli ad alium consistere in actu aliquo immanente loquenti, quæ in audientem non transeat, quod non potest dici: Quomodo enim ad audiendum determinetur?

RESPONDETUR. Sicut ipsum objectum præsens, complet speciem Angeli, ut in illius objecti notitiam prodeat, nihil agendo vel in speciem, vel in intellectum Angeli: Ita idem fieri poterit in præsentem; sufficietque sola immutatio intellectus Angeli audientis, stans in actuali perceptione ejus objecti, quod illi manifestatur.

### QUÆSTIO III.

*De Actione Angeli, quæ est illuminatio.*

SPECIES locutionis est Illuminatio: Omnis enim illuminatio est locutio, quamvis non omnis locutio, sit illuminatio: Nam inferiores Angeli loquuntur etiam superioribus, non tamen illos illuminant. Tota difficultas in præsentem est quid sit illuminatio: Nam ex hac explicatione pendet, quinam Angeli, & in qua materia illuminent? In quibus duobus tota hæc materia vertitur. Neque enim jam disputatur, An de facto detur Illuminatio: Supponitur enim ab omnibus contra Durandum eam dari, propter auctoritatem Dionysii de Cæl. Hier. L. cit. c. 14. *Hæc lex à Deo sancita est, inquit, ut in unaquaque Hierarchia & primi sint, & medi, & postremi ordines; inferiorumque superiores Doctores sint, eisque quasi digito, viam monstrant.* Similia habet Damasc. Lib. 2. de Fide orthod. c. 3. Bern. L. 5. de Consid. c. 4. Et alii apud Joan. à S. Thoma disp. 25. a. 2. & ante illum apud Suarez L. 6. c. 11.

EXPLICANT 1. aliqui. Quod Illuminatio sit locutio angelica habens has condiciones.

Prima quod sit de contingentibus: Nam in necessariis censentur omnes esse illuminati. Secunda quod sit de re certa, siquidem illuminatio perficit intellectum, intellectus autem non perficitur nisi certa cognitione. Tertia ut sit supernaturalis. Quarta ut sit accommodando sese inferiori, per divisionem objecti. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia etiam circa entia necessaria, non de omnibus sunt omnes æqualiter illuminati: Nam v.g. altior potest noscere plura ex possibilibus, cur ergo data saltem rariori occasione, non poterit de illis illuminare inferiorem? Tum quia cur veritatem, quæ circa Deum versatur quasi in attestazione, non posset percipere inferior Angelus, credens attestanti superiori Angelo, quod hoc noscat, & tamen hæc illuminatio, foret circa necessaria; quid enim Deo magis necessarium? Tum quia Angelus superior subtilius & penitus penetrat prædicata inferioris, sicut & ipse Deus idem objectum penitus noscit, cur ergo non poterit inferiori communicare illam notitiam?

Neque valet si dicas, circa hæc non dari illuminationem; quia jam inferiores Angeli constituerentur pares notitiæ superioribus; non inquam valet, quia probat in nulla re inferiores illuminari; quia illuminatione redderentur pares in notitiâ. Quod si adhuc recurras ad id, quod in modo noscendi non essent adhuc pares, & quod non de omnibus illuminentur, & quod nonnisi in auctoritate attestantis attingant, id etiam in præsentia dici poterit. Et hæc sunt, quæ probant notitiâ illam illuminativam posse versari circa necessaria.

Quod attinet ad secundam conditionem in contra est ratio. Cur enim aliquis Angelus superior, circa rem aliquam obscuram, probabiliter discurrens, non poterit illum suum discursum inferiori Angelo communicare? Quæ communicatio verè erit illuminatio; quia etiam nos à Magistris illuminamur, cum in re difficili valde, probabiles illorum discursus audimus. Falsum item est perfici intellectum nonnisi certissima cognitione; aliàs nonnisi visione beata perficeretur, hæc enim sola est certissima cum evidenti notitiâ. Quod si potest perfici intellectus etiam notitiâ certa, poterit etiam bene perfici, etiam probabili. Cujus ulterior hæc est ratio. Quia cum nonnisi solus error sit defectus intellectus, omne quod error non est, defectus non est: Nulla autem probabilitas est error, immò interdum probabilis notitiâ magis afficit, quàm certus discursus: Sicut probabilis explicatio hujus ipsius illuminationis magis afficit, quàm certus discursus rustici, maculandas esse rotas, in luto.

Quoad tertiam conditionem Ratio in contra. Quia illuminatio potest perfici etiam circa objectum naturale: Cur non enim? Idq; docuit

S. Thomas q. 106. a. 1. ad 2. ubi dicitur. Quod superior illuminando, non tradat quidem inferiori lumen naturale, convertat tamen illud manifestando ei veritatem, de his, quæ pertinent ad statum naturæ. Noster intellectus perfectetur demonstratione de natura quantitatis & compositione, & tamen hæc demonstratio est naturalis. Cur non ergo idem dicemus de Angelis?

Quod ad ultimam conditionem attinet, illa universaliter si ut sonat accipiat falsa est; quia cur circa objectum etiam intentionaliter indivisibile, non posset unus illuminare alium? Deinde si superior Angelus noverit in Deo veritatem contingentem, de peccato Petri cras implendam, nunquidne prius dividendo debet illi manifestare notitiâ peccati, subinde Petri peccati, ac demum nonnisi peccati cras futuri.

EXPLICAT 2. Aliquis fundamento desumpto ex S. Thoma hic q. 56. a. 1. in Corp. supponit quod illuminatio sit locutio angelica ordinata ad dirigendum illuminationem, in ordine ad suum ministerium, rectè & juxta veritatis primæ lucem exercendum, vel ad habendum se debite circa Deum, per amorem.

Quod ipsum sic explicabat. Lumen secundum quod ad intellectum spectat, nihil aliud est, quàm quædam manifestatio veritatis, & per hoc unus Angelus alterum illuminat; quia illi veritatem manifestat, hocq; ipsum facit, quia & fortificat virtutem illius intellectivam, & veritatem, quâ ille universaliter percipit, ita distinguit ut ab inferiori capi possit, quamvis hoc non ad omnem illuminationem requiratur. Et certe cum ad intelligendum duo concurrant, intellectus & species impressa, secundum hæc duo Angelus superior inferiori veritatem sibi notam manifestare potest, nimirum & potentiam illius intellectivam confortando, & veritatem proponendam dividendo. Hæc ipsa autem confortatio nihil aliud est, quàm conversio unius Angeli ad alium, quod enim in corporalibus facit ordo localis propinquitatis, hoc facit in spiritualibus, ordo conversionis. Quemadmodum igitur virtus imperfectioris corporis, confortatur ex situâ propinquitate perfectioris corporis, ut minus calidum, crescit in calore, ex præsentia magis calidi, ita & virtus intellectiva. Rursus, quoniam conversio corporalis unius ad alterum, est veluti quidam accessus unius ad alterum, ut conversio faciei ad amicum, est accessus ad amicum; ita & conversio Angeli, est quidam accessus. Quoniam vero spiritus non habent necesse ad se accedere, vel recedere sicutualiter, sed solum moraliter, & affectibus: unde & Ecclesia conversionem peccatoris, quæ est quidam accessus ad Deum, explicat per affectum peccatoris: Hinc fit utile accessus Angeli ad Angelum & libera ordinatio rei manifeste.

manifestanda in Angelo directa ad notitiam alterius Angeli. *Hec explicatio*

**NON SATISFACIT.** Tum quia non apparet ratio, cur illuminatio haberi non possit, etiam in ordine ad alias veritates, & non tantum ut fungatur rectè suo ministerio, vel ut se habeat debite in ordine ad amandum Deum. Tum quia multi sunt Angeli, qui non funguntur ullo ministerio, quomodo ergo illi illuminarentur? Imò probabilius est in ordine ad ministerium illuminationem immediatè proficisci à Deo: quid enim spectat ad alterum, cui non est illa delegata cura, attendere illi ministerio? Tum quia, non apparet qui affectus unius Angeli erga alium, sit confortatio ejusdem.

Instituto nihilominus doctrinæ S. Thomæ, cui etiam insistit prædicta explicatio, ut difficultas explanetur.

**PRÆMITTO I.** *Lumen secundum quod ad intellectum pertinet, nihil est aliud quam quedam manifestatio veritatis, secundum illud ad Eph. 5.* Omne quod manifestatur, lumen est: Quia verò manifestatio veritatis potest sumi & pro formali manifestatione seu manifestatione ut quo, & manifestatione quæ est per modum principii seu manifestatione ut quod; ideo & lumen aliud est, quod est ipsemet intellectus, qui appellatur lumen à Deo signatum, & ipsamet intellectio.

**PRÆMITTO 2.** *Quia tota veritas desumitur proximè à participatione veritatis per essentiam quæ est Deus, ita ex illa etiam desumitur tota vis illuminandi.* Jam verò veritas illa per essentiam quamvis ab omnibus Beatis prout est principium veritatum excedentium, & non excedentium videatur, nihilominus ut loquitur S. Thomas, rationes divinorum operum, quæ in Deo cognoscuntur sicut in causa, omnes quidem Deus in seipso cognoscit, quia seipsum comprehendit, alii tamen videntes, tantò unusquisque in Deo plures rationes cognoscit, quantò cum perfectius videt. Quia verò superior Angelus ut supponitur, & docet S. Thom. citatus, plura in Deo de rationibus divinorum operum cognoscit, quam inferior; fit ut habeat radicem, titulum illuminandi, & quasi ex possessione sui intellectus illuminati, decidendi particulas luminis, in intellectum inferioris, sive secundum quod attingit Deum prout est principium excedentium & supernaturalium veritatum, sive non excedentium. Nam de utrisque rationibus plus est illuminatus, à lumine, quod est Deus, perfectioque major naturæ, requirit maiorem participationem Dei veritatis per essentiam, etiam in ordine naturali. Per quod non distinguimus quidem Angelos ratione objectorum, quasi non essent sibi pares in objectis naturalibus noscendis, sed distinguimus in modo perfectiore noscendi. Et sicut eandem veritatem noscendo doctus & minus doctus, doctus

percipiet idem penitus: Ita idem contingere potest in Angelis, ut ita modo essendi perfectioni specifico, proportionetur modus etiam cognoscendi specificus.

**PRÆMITTO 3.** *Quis modus sit supposita illa notitia perficienda illuminationis?* Cum illuminatio sit species locutionis, & locutio ut dictum supra, species intellectiois; sicut perficitur intellectio, ita perficitur & illuminatio; quia verò ad intellectioem concurret ipsa potentia intellectiva, & similitudo objecti quæ est species impressa, fit ut Angelus illuminans duobus commodare & subvenire debeat illuminato.

**PRÆMITTO 4.** *Quod attinet ad intellectum illuminati, illi non potest subveniri tradendo illi lumen intellectus, seu ut loquitur S. Thomas ad secundum, tradendo ei lumen naturale, cum ille intellectus, sit identificatus ipsi substantiæ Angeli, quam unus alteri non confert; quia cum non creat: Si autem intellectus est distinctus realiter, emanatur nonnisi à substantia Angeli, non ergo potest subvenire illuminato, tradendo ei lumen naturale, sed tamen ei commodatur & subvenitur, confortando lumen naturale ipsius. Jam autem ipsa confortatio ex S. Thoma ibid. fit per conversionem unius Angeli ad alium; ipsa autem conversio conformiter addita, est ordo manifestandi, sive fiat per signa sive per directionem voluntatis &c.* Qua manifestatione posita confortatur lumen naturale illuminati; quia scilicet communicatur ei veritas, saltem eo modo percepta, ad quem modum attingendi, se solo non pertigisset illuminatus: Sicut enim in materialibus, illud dicitur confortari, quod evadit tale, ut possit aliquid ex illo addito, quod ante non potuisset; ita fit & in presenti.

**PRÆMITTO 5.** *Quod attinet ad similitudinem objecti, quæ est species impressa, hæc etiam illuminans, subvenit illuminato duplici ex capite: In primis quia principiat illam ipsam conversionem, seu intellectualem manifestationem, sine qua tanquam ratione illuminandi ut quo, non fuisset ipse illuminatus. Subvenit secundò ex hoc, quia veritatem quam universaliter concipit illuminans, quodammodo distinguit, inquit S. Thom. ut ab inferiore capi possit. Quod ipsum sic explicatur.*

Species Angeli quò superiores eò universaliiores habent, quibus dupliciter utuntur, adæquando scilicet unam cognitionem toti latitudini illorum objectorum, ad quæ se extendit illa species, & eomodo non subvenit illuminato, quia tot objecta simul non se extendit. Secundò potest concurrere ita illa species, ut concurrat secundum vim representandi in adæquatam, sicque commodant illuminato distinguendo per pauciora: Sicut etiam apud nos, inquit S. Thom. Doctores quod in summa capiunt, taul-

P.  
MLOD  
OWSKI  
de Z.  
VI

multipliciter distinguunt providentes capacitati aliorum. *His præmissis*

EXPLICATUR. Illuminatio, quod sit locutio seu manifestatio ab Angelo superiori profecta, ut dixi Præmissis primo: de re noscibili seu objecto naturali, aut supernaturali, ad cuius notitiam inferior se solo non pertigisset, ut dixi Præmissis secundo. Perficitur autem hæc illuminatio activa, per eadem principia, per quæ & intellectio, ut dixi Præmissis tertio, scilicet quando intellectus superioris confortat intellectum inferioris, confortatione stante in communicatione notitiæ, quæ notitia non conveniret illi, ut dixi Præmissis quarto. Insuper etiam conferente ad hoc specie, in quantum format notitiam, quæ sit apta illuminandi capacitati, ut dixi Præmissis quinto. Ad quam illuminationem activam sequitur illuminatio passiva: & conceptio illius conceptus ab illuminante directi: Neque tamen erit illuminatio hæc aliquid supernaturale; quia non proficiscetur à principio, quod sit supra exigentiam naturæ.

## QUÆSTIO IV.

*De Actione angelica, quæ est Motus.*

Multa hinc supponenda sunt ex Philosophia, ut quid loco motiva angelica? quid motus? quid ubi? Hæc enim omnia sunt juris Philosophici. Ea quæ magis Theologica sunt, scholasticæque versantur, perstringemus.

PRÆMITTO 1. *Quod Angelo competat esse in loco.* Ratio, quia Scriptura tribuit illis locum assistentiæ in cælo, progressus ex uno loco in alium, &c. quæ omnia nihil vetat simpliciter & ut sonant accipi; fundaturque hoc in eo, quia cum non sint immensi, hoc ipso non sunt determinati ad implendum spatium, atque ab illo capiuntur. Quod innuit Ambrosius L. 1. de Spiritu S. c. 10. *Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia.* Esse autem Angelos nonnisi definitivè in loco. Ratio est, quia cum sit spiritualis, partes non habet partibus loci commensurabiles, & tamen est in loco: hoc autem est esse in loco, nonnisi definitivè. Unde ulterius sequitur formalitatem essendi circumscriptivè in loco, non desumi, exinde, quod divisibile spatium occupet: De facto enim in Eucharistia divisibile spatium occupat Christus correspondens scilicet hostiæ, & tamen illic, est nonnisi definitivè.

PRÆMITTO 2. *Quod Angelus non tantum indivisibilem locabilitatem habeat, sed etiam divisibilem.* Hæc divisibilis locabilitas in hoc stat, quod detur in Angelis virtualis extensio ad locum, & æquivalentia ad quantitatem, in quantum illa dicit extensionem localem. Quod ipsum sic explicari potest.

Materialia & corporalia quamvis sint poste-

riora ordine & dignitate præ spiritualibus; nihilominus habent suas perfectiones quæ suo modo reperiantur etiam in spiritualibus, seclusa ratione corporis; & ita materialia composita, percipiunt sua objecta; quæ perceptio objecti, non est etiam indigna, immo necessaria substantiis spiritualibus: sed quia illa perceptio sensibilitatem importat, & sensibilitas corporeitatem, objecta illa Spiritus nec corporaliter, nec sensibilibiter percipiunt, quia ipsi Spiritus nec sensitivi sunt nec corporei, sed faciunt id modo spirituali, quod faciunt modo corporali materiales Substantiæ. Porro inter perfectiones quas habent corpora, est etiam extensio localis ut docet sensus, quæ perfectio non est etiam indigna spiritualibus, modò secernantur prædicata corporeitatem imbibentia. Et ita perfectissimum spirituale Deus, omnem locum divisibilem occupat, quæ occupatio loci divisibilis, etiam in Deo, arguit extensionem virtuales: Nam si Deus ita esset inextensibilis ut punctum, sicut punctum non potest extensum spatium occupare, sic nec Deus posset. Sed quia extensio habet aliqua prædicata imbibentia corpus, quæ Deo, nullique enti spirituali convenire possunt, fit ut illi conveniat extensio, seclusis prædicatis corporeitatem imbibentibus; quale prædicatum, talem imperfectionem imbibens, est partibus suis, vel actu vel potentiâ, (ut Christus in Eucharistia) posse respondere partibus loci. Hoc secluso, obtinet Deus non nisi solam occupationem spatii divisibilis, idemque habent aliz substantiæ spirituales. Et licet impossibile sit, ut si poneretur etiam quantitas materialis in puncto materiali, reddat illud extensum materialiter: quia ad extensionem materiale, est necesse habere partes materiales, quibus caret punctum. Sed si ad hanc materiale extensionem non indigeret partibus, appositione quantitatis illius extenderetur. Cum ergo extensio spiritualis non indigeat partibus, identificetque sibi æquivalentiam ad extensionem localem principiandam, fit ut ratione illius virtutis, divisibile spatium occupare possit.

Hæcque dicta sunt ad explicandum, quomodo Angelus sphaeram suæ locabilitatis impleat: Nam dum se colligit ad punctum, non utitur illa extensione sua virtuali. Imaginari hic est necesse & Dei præsentis, loco, & animæ rationalis, informantis corpus, præsentiam.

PRÆMITTO 3. *Quid sit sentiendum; An Angelus possit esse in pluribus locis, & plures in eodem?*

ASSERO 1. *Non potest esse Angelus in pluribus locis sibi adequatis, secundum totam sphaeram suæ locabilitatis.* Ratio, quia & essent illa loca adæquata, secundum totam sphaeram locabilitatis; & non essent. Essent quidem ut supponitur: non essent autem, quia præter unam sphaeram locabilitatis adæquatam, occuparet adhuc aliam sphaeram locabilitatis adæquatam.

ASSE-

ASSERO 2. De facto cum Angelus indivisibilis non existit, tunc est in pluribus locis, sibi diverso respectu adequatis, diverso inadequatis. Ratio, quia dum occupat spatium divisibile, posset se redigere in indivisibile, quod esset adæquatum entitati & substantiæ illius, esset tamen tunc diverso respectu in loco inadæquato; quia potest maiorem locum occupare, secundum sphaeram locabilitatis.

ASSERO 3. Non potest esse Angelus in pluribus locis inadequatis, etiam intra sphaeram locabilitatis contentis, si illa loca non sint continua. Ratio, quia alius ille Angelus reproductus esse deberet, sicut Christus in Eucharistia & in cælo existens, essetque ad seipso. Et sicut anima potest informare caput & pedes & medium pectus, neque tamen potest informare caput & pedes non informando pectus: sic etiam in præfenti.

Neque valet si dicas, Major est perfectio implere actu totam locabilitatis sphaeram, quam non implere totam. Ergo si illud primum conceditur Angelo, concedi debet & posterius: Non implet autem tunc totam; quia non coexistet aliquibus interjacentibus, & tamen intra illam sphaeram contentis; quia quamvis magis sit implere totam sphaeram, quam partem illius, id verum est cæteris paribus; hic autem cætera non sunt paria, propter rationem aliam.

PRÆMITTO 4. Ponamus quòd sphaera locabilitatis alicujus Angeli sint 4. leuæ, nihilominus Angelus dividendo hoc spatium & commensurando ut per lineam rectam extendatur à concava parte calorem usque ad convexam, nihilominus non poterit totam illam lineam occupare. Ratio, quia pro nulla mensura sphaeram locabilitatis suæ excedere posset, immeritoque in illis poneretur determinata locabilitatis sphaera, saltem in sententia communi: possent enim per partes proportionales minores & minores totum etiam universum, & ultra hoc universum, aliud universum, occupare: Si enim granum papaveris in sententia communi, potest per partes proportionales implere hoc & aliud universum: sic posset etiam implere sphaerâ suâ locabilitatis minores & minores partes loci penetrante, posset inquam implere universum, & aliud universum, Angelus.

PRÆMITTO 5. Non teneri Angelum, ut semper totam suam sphaeram impleat; quia de facto eandem animam, non semper ita se extendit, quantum se extendere nata est, ut videre est in infantibus. Aliud est de corpore; quia nisi occuparet tantum spatium, quantum potest sine superaddito principio rarefactionis: hoc ipso aliquæ partes deberent se penetrare, quod naturaliter fieri non potest.

DICES. Angelus tenetur noscere quantum potest. Ergo & implere locum quantum potest. Ordinariè disparitas datur, quia in ordine

ad noscendum non subditur imperio voluntatis, subditur autem ad occupandum spatium. Sed redit argumentum, non subditur ad intelligendum; Ergo nec ad occupandum spatium.

Disparitas alia assignari potest, quia est bonum naturæ intellectualis quâ talis, intellectio adeoque & adæquatio ad capacitatem noscendi: Jam vero locabilitatis tanta vel tanta sphaera, non est bonum naturæ intellectualis quâ talis. Unde si nihil cogitaret Angelus, hoc ipso desineret vivere intellectualiter, quod non sequeretur, si se redigat in punctum. Sed redit interrogatio, cur in illis quæ sunt bonum naturæ intellectualis quâ talis, non sit subditus imperio voluntatis, sit autem subditus in aliis. Deinde quamvis extensio virtualis, ad quam sequitur locabilitatis sphaera, non sit bonum naturæ intellectualis sub formalitate intellectualis, eò quòd non sit assimilatio illic ulla intentionalis, nihilominus est bonum naturæ intellectualis: quia nulli hoc enti potest competere, nisi intellectuali, ut sine partibus occupet partes spatii. Ergo adhuc si bonum illud intellectionis non cadit sub potestate voluntatis, nec cadet bonum locabilitatis: Et sicut desineret vivere Angelus, si nihil cogitaret, ita si in hoc universo, non posito ullo vacuo, non esset Angelus, nec extra, bene inferetur illum non existere. Et quamvis major in aliquo sit necessitas intellectionis, non sequetur, quòd minor necessitas locabilitatis posset jam subdi imperio voluntatis.

Posset & alia disparitas dari, quia in humanis potentia loco motiva est subdita arbitrio voluntatis, & non est subditus intellectus, ita & sphaera locabilitatis erit subdita Angelo, non autem sphaera intellectivitatis. Sed non satisfacit, quia locabilitatis sphaera non est potentia loco motiva angelica, sed se habet sicut terminus illius & locabilitas passiva. Unde sicut in humanis locabilitas inclusa in ipso locando, nec ipsum ubi, supposito motu, est in humanis subditum dispositioni voluntatis; ita nec erit subdita sphaera locabilitatis. Hinc aliter

RESPONDERI potest ex duobus principiis, in primis ab Auctoritate, cui in iis quæ arcana sunt, & ad quæ demonstratione, vel convictiva ratione perveniri non potest, standum est. Fert autem Doctorum sensus sphaeram locabilitatis posse ab Angelo coartari. Ex alio etiam principio responderi potest: quia connaturale esse videtur ut indivisibile in entitate, indivisibile spatium occupet, ut patet in puncto, quem locum connaturalem non posset unquam Angelus fortiri, si sphaera illius locabilitatis non posset subdi arbitrio illius. Ratio autem est, cur in præfenti clara disparitas assignari non possit: quia nullam habemus demonstrationem, nec rationem convictivam, cur sicut non potest se spoliare Angelus extensione virtuali sibi identifi-  
ficata,

P.  
MLOD  
OWSKI  
de Z.  
VI

ficata, ita non possit se spoliare extensionis exercitio, quod potest esse identificatum ipsi extensioni virtuali. *His premissis, sit*

## DIFFICULTAS I.

*An Angelus sit formaliter in loco per Actionem externam.*

**D**ICENDUM est: Angelum non constitui formaliter in loco, per aliquam externam actionem transeuntem in locum. Est sententia communior contra Thomistas.

**PROBATUR 1.** Argumento negativo. Quia nulla est necessitas supra indistantiam substantiæ Angeli & loci ad salvandum Ubi, ponere illam actionem externam.

**PROBATUR 2.** Ponamus Angelum A. esse indistantem loco B. nec reperiri alibi præter locum B. ponamus rursus (quod non implicat) subtrahere Deum suum omnem concursus ad agendum, non tamen annihilare illum: Quæro, vel est Angelus A. à loco B. non distans, vel distans. Si distans, contra erit, quia debuisset per modum acquirere distantiam, supponitur autem negatus concursus ad quemcunque motum, quia ad omnem actionem. Si autem indistans; Ergo est in illo loco, quamvis nihil illic operetur; quia indistantia à loco, est esse ipsum in loco: Neque enim plus volumus; Nec tantum tunc Angelus erit materialiter in loco, sed omnino formaliter; quia nihil deerit ad esse formaliter in loco.

**PROBATUR 3.** Defacto Angeli sunt in cælo empyreo & sede Beatorum. Nec tamen illud movent utpote immobilem Beatitudinis sedem, nec illud custodiunt, ad quid enim esset illa custodia? Ergo apparet non constitui Angelum formaliter in loco, per aliquam operationem. Immo ex his principiis sequetur, quod si sit Angelus ita intentus toti sphaeræ intellectus & volitionis, ut distineatur ad agendum alia (quod fieri cur non posset?) hoc ipso deberet desinere esse in loco, nullibique esse, & tamen est impossibile esse ens creatum in mundo, non in aliquo vacuo, nec in spatiis imaginariis, & tamen esse sine loco.

Neque valet si dicas, sufficere ad jus loci, cogitare de illo loco: Nam non apparet undenam tunc oriri possit ubitas; quæ est quid physicum non intentionale. Nunquidne non poterit Angelus transferre aliò omnes cogitationes nihil cogitando de loco? Deinde dum cogitat Angelus in cælo existens de terra non hoc ipso habet locum in terra: quod probat cogitationem non esse locativam Angeli. Neque valet si dicas cum Joan. à S. Thom. si occultæ sunt virtutes lapidum & herbarum multò esse occultiores virtutes agendi circa corpora reperibiles in Angelis. Non inquam valet. Licet enim sint oc-

cultiores quia spirituales, non sunt tamen sine fundamento fingendæ; nullum autem hic habetur fundamentum, præcipuè secundum communiorem sententiam, quæ dicit, quod præter motum localem, nihil Angeli possint in corpora.

**CONFIRMATUR.** Prius intelligitur indistare à loco Angelus quàm agere: Sicut prior est applicatio ad passum, quàm actio; Ergo per prius est in loco, quàm agat; quia esse in loco nihil est aliud, quàm indistare à loco, sive illa indistantia sit modalis ubitas, sive mera formalitas.

**OBJICIT 1.** Joan. à S. Thoma D. 20. A. 1. autoritatem S. Th. hic q. 54. a. 2. q. 76. a. 6. ad 3.

**RESPONDETUR.** S. Thomam explicare motum angelicum per applicationem virtutis activæ, tanquam per notius, & imaginationi nostræ subiectum; quia extensio virtualis à nobis admissa, multò est ignotior: Sed non explicuit locum angelicum, per illam applicationem virtutis, tanquam per aliquid formale, & ex principiis intrinsicis locativum. Agnoscitur enim S. Thomas entium spiritualium finitorum localitatem, per illorum essentiam indistantem. Hinc in 3. P. discurrens de descensu ad limbum, dicit animam Christi per suam essentiam, fuisse in limbo.

**OBJICIT 2.** Idem. Contactus Angeli & præsentia ejus ad corpus, est aliquid accidentale in Angelo, & variabile; quia potest esse modo in uno loco, modo in alio, nunc in majori, nunc in minori, multò melius quàm anima rationalis, nunc parvum postea majus corpus informans. Ergo potest talis præsentia, & contactus fieri, immediatè per ipsam substantiam Angeli; quia unio seu contactus accidentalis, non potest fundari immediatè in Angelo, in quantum substantia est; quia substantia non potest uniri alteri rei, nisi tanquam substantia incompleta, scilicet forma, aut materia, vel tanquam completa ut subiectum, vel efficiens; quia omnis ista conjunctio, debet esse in aliquo genere causæ; & non est causalitas substantiæ, præter istas. Primo modo non potest Angelus uniri corpori, cum se non habeat tanquam forma ad materiam, nec è converso; Ergo unitur & tangit illud, ut agens & efficiens.

**RESPONDETUR.** Quod talis præsentia non possit fieri simpliciter per substantiam Angeli potest tamen fieri in circumstantia majoris vel minoris loci penetrati ab Angelo, sitque hoc per unionem. Et licet, quod unitur alteri vel per unionem substantialem, vel per unionem inhaerentiam, non possit esse nisi vel tanquam materia & forma, vel tanquam subiectum illius accidentis: quod tamen unitur improprie, per negationem, vel intercepti corporis, vel interceptibilis cum aliquo spatio, non est necesse ut comparetur ad hoc, vel tanquam materia & forma vel tanquam subiectum; nisi forte dicas sub-

stantiam Angeli comparari tunc ad locum ut  
subjectum ad accidens metaphysicum, hoc est  
ubitas, quæ est formalitas tunc pullulans, ex  
modo concipiendi. Et cum ista conjunctio,  
non sit quid physicum, h. e. physicè à substantia  
Angeli & loco distinctum, non est necesse il-  
lam conjunctionem ostendere, ad quod genus  
physicæ causæ spectet, sed sufficit ostendere ad  
quod genus causæ metaphysicæ spectet; spe-  
ctatque formaliter ad genus causæ formalis, est  
enim quasi forma metaphysica ubitas. Tota  
autem variatio majoritatis vel minoritatis loci,  
debet referri in illam extensionem virtuales,  
in circumstantia talis, vel talis loci, partiumque  
ad Angelum penetratarum.

Objicitur 3. Idem. Si substantia Angeli per  
se immediate est ratio existendi in loco majore  
vel minori, juxta suam voluntatem, necesse est  
quod ipsa ratio formalis existendi in loco, sit per  
se ipsam capax hujus inæqualitatis; non autem  
ut reducatur solum ad voluntatem Angeli,  
ut ad rationem formalem; quia ista voluntas,  
est solum applicativa; Ergo supponit rationem  
formalem, per quam fiat, illa ubitas. Si ergo il-  
lud ubi nunc potest esse æquale, nunc inæquale,  
necesse est quod ipsa substantia Angeli, non sit  
immediata ratio ponendi in loco; quia substan-  
tia in se una, non potest habere majus & minus,  
ex ipso ratione substantiæ.

RESPONDETUR. Occupationem majo-  
ris vel minoris loci reduci in voluntatem tan-  
quam in causam applicantem. Formale autem  
reducitur in indistantiam substantiæ Angeli à  
majori vel minori corpore. Quæ ipsa vis occu-  
pandi illud dependens, est originativè ab exten-  
sione virtuali, & æquivalenti, ipsius substantiæ  
Angeli. Et licet substantia in se una, spectata  
sine virtuali extensione, non possit nunc majorem,  
nunc minorem locum occupare; potest  
tamen cum illa virtuali extensione, idque sine  
illareplicatione; sicut anima rationalis non re-  
plicata, occupat spatium divisibile. Et licet ani-  
ma non sit pro suo libitu occupativa majoris  
vel minoris spatii; in hoc tamen est similitudo  
cum locabilitate Angeli, quia unde provenit a-  
nimæ, ut secundum materiæ & dispositionum  
requisitarum conditionem, extendat se ad il-  
lam informationem; quod fundatur in virtuali  
extensione debita animæ: & si illam non habe-  
ret, tunc etiam secundum dispositionum & ma-  
teriæ exigentiam, non posset se extendere; ita  
etiam virtualis extensio in Angelis, principia-  
lit majoris vel minoris spatii occupationem.  
Quamvis autem ponamus in anima extensio-  
nem hanc virtuales; nihilominus, non poni-  
mus in illa vim, cum est separata à corpore, ut  
possit majus, vel minus spatium occupare, sed  
extra corpus in punctum se colligit. Ratio,  
quia cum anima sit essentialiter actus corporis,  
etiam virtuales extensionem debuit habere,

essentialiter ordinatam ad corpus informan-  
dum, quo tamen caret in statu separationis:  
Hinc nec habet titulum coextendendi se cor-  
poribus. Jam autem angelica virtualis exten-  
sio, non est ordinata ad corpus, sicut nec ipse;  
hinc debuit aliud principium habere cui subde-  
retur in sui exercitio: hoc autem non aliud est,  
quàm voluntas Angeli.

Sed inquit Arriaga hic d. 15. n. 15. Si Ange-  
lus esset in loco majori vel minori per volunta-  
tem suam, quod esset objectum hujus volitionis,  
volo esse potius in schola, quàm in illo loco?  
indubiè habet hunc sensum, volo me: & cum  
non obstante illa volitione Angeli efficaci, pos-  
sit Deus efficere, ne illa fortiaur effectum, ap-  
paret quod in volitionem, ratio ubitatis, non  
possit referri, præcipue cum non possit intelligi  
quomodo volitio, quæ dicit volo me, magis con-  
stituat Angelum hic, quàm Romæ; Ergo ea  
volitio, non est forma dans esse in loco.

Sed dictum supra voluntatem esse non nisi  
causam applicantem, forma autem est ipsa indi-  
stantia, fundata in virtuali extensione; Obje-  
ctum autem illius voluntatis, erit usus illius ex-  
tensionis virtualis. Usus autem stabit in pene-  
tratione actuali, & impletionem hujus potius  
quàm illius loci. Unde illa volitio non dicit vo-  
lo me; sed volo penetrationem & impletionem  
harum partium loci beneficio virtualis exten-  
sionis mihi identificata. Ad eum modum quo  
volitio Dei, quæ dicit volo esse in mundo quem  
pono, non habet seipsam pro objecto. Cum er-  
go illa volitio non sit ratio formalis locationis,  
sed sola applicatio, impedire illam poterit Deus,  
ne sequatur effectus indistantiæ, sed indistantiæ  
posita, non poterit jam Deus facere, ne sit in  
loco.

## DIFFICULTAS II.

Potestne unus Angelus movere alium? &  
Quid circa corporalia prestare pos-  
sint?

Quoad Primum.

Revolum putat Vasquez esse, ut unus Ange-  
lus moveat alium, ut videre est D. 194. Sed  
affirmat Suarez L. 4. c. 28. quem sequitur Ar-  
riaga d. 18. n. 28.

Pensandæ sunt Affirmantium Rationes.

PRIMATIO est, quæ utitur Suar. ex Majo-  
re. Angelus potest movere corpus; Ergo po-  
test movere Angelum inferioris vel ejusdem spe-  
ciei, magis autem proportionatum quid videtur  
unus spiritus respectu alterius, quàm corpus re-  
spectu Angeli.

RESPONDETUR. Majorem esse proportio-  
nem in ratione mobilis. Nec sequitur, ut id,  
quod potest Angelus in corpus, hoc ipsum pos-  
sit in spiritum; Ita per accidens potest Angelus

h

cale-

calefacere corpus, non potest Angelum; quia est incapax hujus qualitatis, & tu nondum ostendis capacitatem in Angelo, ad motum, ab altero, principiandum, quod tamen prius debuisset probari.

Disparitas etiam est, quia ex una parte constat ratione, quod motus in corporibus ab Angelis principiari possit: competit enim illis movere cœlos. Ex alia parte impenetrabilitas corporum, quæ recipiunt impulsus v. g. materiale productum ab Angelis, bene probat qui moveantur illa corpora; idemque intelligi potest si motu lationis ferantur; sed si impulsus transmearet corpora, non apparet quomodo corpora per impulsus moverentur. Cum ergo Angeli Angelis sint penetrabiles, non apparet qui unus possit movere alium. Quod si dicas; Hac responsione probari, quod etiam corpora spoliata quantitate non possint ab Angelis moveri; id fortè aliquis concedere in hac sententia posset, nisi recurreret ad hoc, quod tamen haberet illa materia partes entitativas, quibus caret Angelus. Ceterum & hæ partes spoliata quantitate, non apparet, quomodo recipere possent impulsus, qui supponit ut non possit permanere illa qualitas, per corpus impulsus.

RATIO 2. est, Angelus potest moveri passivè ab extrinseco motore v. g. Deo; Ergo & ab alio Angelo.

RESPONDETUR. Verum esse Antecedens quoad potentiam obedientialem, non quoad naturalem; cum à quacunque qualitate sit penetrabilis Angelus. Non ergo ex eo non produciatur ille motus; quia deberet esse vitalis, sed quia omne principium motivum permeabit Angelum. Et licet corpora moveantur à corporibus, non sequitur, spiritus moveri à spiritibus, quia de spiritualibus conformiter ad corporalia philosophandum est, si cætera sint paria.

In præsentia autem cætera non sunt paria; quia non habetur idem utrobique principium: nam corpora movent se ad invicem; quia non se penetrant; secus spiritus. Quando autem dicunt Patres animas rapi à dæmonibus, non propter motum localem id fit, qui imprimatur animabus, sed propter capionem exequendæ justitiæ vindicativæ, qualis convenit tortoribus. Dicunturque ducere animas; quia illæ non sunt determinatæ ad illuc dirigendum motum, sed illis ut ita dicam, ostenditur intellectualiter, via: siquæ tribuatur in statu puræ naturæ vis aliqua coactiva unius supra alium, illius executio, effectus ratione subditiōis voluntariæ, non autem ex ratione causationis motus, ab alio Angelo.

RATIO 3. est. Quia Angeli superiores habent potestatem aliquam naturalem in inferiores; neque enim hæc prælatio sine hac potestate intelligitur; quæ potestas non videtur esse moralis: nam hæc non videtur fore alia, quàm jurisdi-

ctionis; Jurisdictio autem illis non competit in inferiores; quia non sunt causæ effectivæ illorum; nec habent aliquod fundamentum naturalis dominii: neque enim sola inæqualitas perfectionis, ad hoc sufficit; aliàs infimus Angelus, tot haberet in se jurisdictionem habentes, quot se superiores. Quod si potestas illa est physica; non potest esse alia, nisi quoad motum localem, vel detentionem violentam, in loco.

RESPONDETUR. Si sit necesse superioritatem Angelorum salvare per prælationem, hæc poterit stare in ratione intellectivi: quia habet jus magistrale, ut vocat S. Thomas superior, ad illuminandum inferiorem: quod jus non solum est situm in aliquo placito, sed in præcellentiæ physica. Fortèque vis coercitiva stare in primis in correptione intellectuali, & secundario in productione aliqua qualitatum spiritualium, dolerem spirituale principiantium.

*His non obstantibus*

DICENDUM est cum Suarez. *Possè ab uno Angelo moveri alium.*

PROBATUR 1. Quia non implicat Contradictionem spiritualis impulsus.

Neque valet si dicas, eum ita implicare ac implicat quantitas spiritualis; quia cum quantitas sit primò essentialiter extensiva partium in ordine ad se, quod partes spirituales non habet, ut non habet substantia spiritualis ex communi persuasionem; respectu illius nec dabitur quantitas spiritualis, illi substantiæ debita: nihil autem simile adferri potest contra spirituale impulsus.

PROBATUR 3. Quia si repugnaret impulsus spiritualis visque movendi alterius Angeli, ex eo, ut vidimus supra, maxime repugnaret, quia Angelus est quid penetrabile. Sed hæc ratio non convincit, quia anima est penetrata cum corpore; nec tamen obest, quo minus moveat corpus. Ergo nec penetratio quæ se penetraret cum illo impulsu, officeret, ne moveatur ille Angelus.

PROBATUR 3. per id, quod in superioribus inexplicatum mansit. Potest Angelus motu lationis movere aliquod corpus & tamen penetraret illud; Ergo poterit movere & alium Angelum. Ceterum putarem, quod inferior superiorem invitum movere non possit: quia videtur esse contra excellentiam superioris, talis illius coactio.

*Quoad Secundum.*

ASSERO 1. *Non possunt Angeli producere immediate formas materiales.* Adducuntur in probationem loca aliqua Patrum; sed ea ad propositum non facere ostendit Arriaga. Pro asserto difficile est positivam rationem reddere. Quia non implicat in potentia entis spiritualis, contineri educationem formarum substantialium materialium. Recurri ergo debet ad consensum Doctorum. Quod autem dicit Suarez

tales effectus contineri sufficienter in aliis cau-  
sis, id certum est de praesentibus, sed cur non e-  
rit possibilis forma materialis, & tamen non nisi  
a potentia spirituali educibilis.

ASSERO 2. *Applicando activa passivis possunt  
vincere formas materiales.* Cur enim non pote-  
rit comburere papyrum, admotam candelam.

ASSERO 3. *Præter motum localem convenit  
Angelis, etiam assumptio corporum.* Ratio, quia id  
illis tribuit Scriptura. Ad assumptionem hæc  
requiritur solent: Primum, ut per se ipsum sit præ-  
sens corpori. Secundò, ut habeat rationem mo-  
toris; neque enim ille informat corpus, hoc e-  
nim est non nisi animæ, quæ est forma corporis.  
Tertiò, ut corpus quod assumit, repræsentare  
possit Angelum saltem tanquam in ænigmatē:  
Neque enim Angelus dicitur assumpsisse lin-  
guam asinæ, quæ locuta est ad Balaam. Hinc  
Scriptura non dicit esse locutum Angelum, sed  
animam; cum tamen in aliis occasionibus, dica-  
tur loqui Angelus.

Quando autem corpora assumunt, interdum  
assumunt corpora mortuorum recens, vel fa-  
bricant sibi corpus ex mixtura terræ, aeris, ex-  
halationum &c. ad eum planè modum, quo fi-  
gularii solent. An autem in apparitionibus ve-  
teris Scripturæ, semper non nisi Angeli appa-  
ruerint, consulantur Interpretes, & in compen-  
dio Arriaga d. 19. n. 28.

### DIFFICULTAS III.

*An Angelus possit transire ab extremo ad ex-  
tremum non pertranseundo medium.*

A Firmat Valq. d. 196. n. 6. & ante eum S.  
Thom. hic q. 53. a. 2. in Corp. similia habet  
in Primum dist. 37. q. 4. n. 2. Eandem senten-  
tiam docet Cajet. Capreol. & post illos Joan. à  
S. Thoma d. 20. n. 15. Oppositum tanquam pro-  
babilius docet Suarez l. 4. c. 19. Arriaga d. 17.  
n. 12. Martinon d. 42. n. 70. Franc. Lugo d. 6.  
Docet tamen talem motum esse possibilem, &  
quod verosimiliter possit attribui Angelis.

Ut autem advertatur, ad statum Quæstio-  
nis, non est quæstio: An possit transire ab ex-  
tremo ad extremum, non pertranseundo me-  
dium, & tamen faciendo motum continuum;  
quia & esset ille motus continuus, & non esset:  
esset quidem ut supponitur; non esset autem,  
quia in motu continuo per Aristotelem, prius  
pertranseitur medium, quàm perveniatur ad ter-  
minum: imò hoc ipso, quia ille motus non esset  
per medium, esset in sua continuatione, in me-  
dio interceptus, adeoque non continuus. Est  
ergo difficultas: An possit pertranseire ab extre-  
mo ad extremum non pertranseundo medium  
aliquo motu discreto.

DICENDUM est. *Possibile esse, ut Angelus  
transiret ab extremo ad extremum non transeundo  
medium.*

PROBATIO unica hujus Conclusionis est:  
Quia id non implicat. Aliquæ Congruentiæ  
infra adferentur: nunc solvendæ sunt obje-  
ctiones.

OBJICIT 1. Ægydius. Angelus cum sit pars  
universi, nunquam potest esse sine ordine in il-  
lo. Ergo neque potest moveri de loco ad lo-  
cum, nisi servato ordine situum.

RESPONDETUR. Ly ordo positum in An-  
tecedenti non plus vult, quàm quòd primum  
locum obtineat in ratione entis creati. Item,  
quòd nullum malum naturæ moliri possit, &  
quòd extra hoc universum localiter esse non  
possit. In Consequenti autem ly ordo pro lo-  
cali successione, qui tamen ordo nullo modo in-  
fertur ex priori. Quod si referas id in ordina-  
tionē divinam, quā abrogaverit talem motum;  
jam non ostendis implicantiam de tali motu: de  
qua hic quæritur, præcipuè cum etiam talem  
motum, nulla sacra auctoritas neget Angelis.

OBJICIT 2. Gabriel. Si Angelus subito  
transit ad aliud extremum; necesse est, ut si-  
mul & sine successione, relinquat terminum à  
quo; quia si successivè illum relinqueret pro  
aliquo tempore, partim esset in termino à quo,  
partim in termino ad quem, non existendo in  
medio, quod naturaliter fieri nequit. Immo se-  
quitur, quod tempus componatur ex instanti-  
bus, in quorum uno sit in termino à quo, & in  
quorum altero sit in termino, ad quem.

RESPONDET Suarez, non esse necesse, ut  
sequantur se duo instantia, adeoque ut compo-  
natur tempus ex instantibus; sed potest esse u-  
num idemque instans acquisitionis & amissionis  
utriusque loci, nempe ut sit in termino ad quem  
per primum esse, & in termino à quo per pri-  
mum non esse, quomodo in simili responderetur  
de inceptione, & desitione rerum permanenti-  
um, quia licet primum non esse dicatur extrin-  
secum respectu existentiae in priori loco, tamen  
respectu carentiae ejus, est intrinsecum. Addit  
quòd illo instanti possit Angelus ultimò esse in  
priori loco & in posteriori ultimò non esse. *Hæc  
Responsio*

NON SATISFACIT. Tum quia impossibile  
est, ut Angelus sit in duobus locis dissitis simul;  
Ergo in eodem instanti non potest esse in duo-  
bus illis extremis: nam si esset in duobus illis  
extremis dissitis, esset in duobus locis, quod si-  
ne replicatione esse non potest. Quod si non sit  
simul in eodem instanti in duobus locis; Ergo  
alio instanti fuit in extremo à quo, alio in extre-  
mo ad quod; Ergo ulterius totus ille etiam  
discretus motus Angeli, debuit complecti duo  
instantia, unum in quo est in termino ad  
quem, & aliud in quo est in termino à quo:  
Si enim non esset in termino à quo, quomo-  
do ab illo inciperet moveri? Tum quia quod  
adfertur de inceptione & desitione entium

h a per-

permanentium, ad præsens non facit; quia facile est concipere, quomodo una forma primò non sit, & alia primò sit; quia illa prædicata procedunt de diversis formis: quod in præsentis locum non habet; quia de eodem diceretur quòd esset in termino à quo, utpote à quo deberet incipere motus, & simul in termino ad quem; quæ duo sine replicatione contingere non possunt. Tum quia ut hæc omnia clariùs explicentur, nego quòd de Angelo possit verificari, quòd eo instanti, quo primò est in termino ad quem, primò non sit in termino à quo. Ratio, quia nihil potest incipere moveri à termino à quo, & non habere esse in termino à quo; cum moveri supponat esse: Si autem est in termino à quo; Ergo nondum est in termino ad quem: cum non intercedat replicatio; Ergo in alio instanti erit in termino ad quem. Quamvis autem in instantaneis idem sit moveri & motum esse: id verum est hoc sensu, quòd non per partes moveatur; sed non hoc sensu, quasi ea prædicata quæ conveniunt moto esse, illudque formalisant, convenient formalisentque ipsum motum esse; datur enim distinctio inter præsens instantaneum, & præteritum instantaneum.

RESPONDETUR aliter huic argumento. In primis quòd non eodem instanti intrinseco sit Angelus in termino à quo & in termino ad quem: Ratio, quia non potest esse in termino à quo & in termino ad quem nisi replicetur; hic autem nulla intervenit replicatio. Quòd autem deberet tunc replicari, probatur; quia in termino à quo non esset per primum non esse, ut probatum suprà, ergo esset in illo per ultimum esse, non enim datur alius modus; & tamen simul esset in termino ad quem, adeoque in duobus locis: quod est formalissimè replicari. Quid ergo tunc contingit? Sequitur instans intrinsecum, quod instans, est ultimò esse, in termino à quo; & post hoc instans intrinsecum, sequitur aliud instans intrinsecum, quod est, primò esse in termino ad quem. Neque tamen componetur tunc tempus ex instantibus, nec sequetur instans extrinsecum temporis, post instans extrinsecum temporis; quia illis instantibus intrinsecis, nihil proportionatum responderet in ipso tempore; ad eum modum, quo, si unico instanti sit per talem motum Angelus in utroque termino, non sequitur dari ullum instans in ipso tempore; & ad eum modum, quo si se ponat Angelus punctualiter in corpore quanto, nihil proportionatum respondebit in quanto, illi indivisibili præsentia: Quòdque ab hac potius parte loci distet, non habet id ratione proportionatè respondentis loci, sed ratione ubiatis intrinsecæ talis, qualem haberet in spatiis imaginariis, vel absolute vacuo: Universaliter enim & punctis continuativis, & punctis terminativis realibus, caret tam successivum,

quàm permanens continuum. Videtur hanc responsum nostram aliquo modo tenere, Joan. à S. Th. cit. n. 23.

OBJICITUR 3. Necessitas transeundi per medium non oritur ex quantitate, sed ex præfatione entis realis. Hinc substantia materialis spoliata omni quantitate; Corpus item Christi in Eucharistia non possunt se sic movere. Quòd ulterius in hoc fundatur, quia sicut alligata est creata substantia, ut habeat præsentiam in aliquo spatio; ita est alligata ut transeat per medium spatii.

RESPONDETUR. Concedendo in primis, quòd substantia materialis, non possit tali motu moveri, etiam spoliata quantitate; sed non sequitur negari id debere substantiæ spirituali, quæ quia perfectior est, potest principiare perfectiorem motum. Sed ægrè convinceretur qui affirmaret etiam substantiam materialem spoliatam omni quantitate, redactamque in punctum posse sic moveri. Sed id non est concedendum corpori Christi in Eucharistia, quia est sub speciebus quantis. Quòd attinet ad illam alligationem ad locum, dici potest, cum Ubi in recto, sit ipsemet Angelus, qui sine seipso esse non potest; & cum dicat in obliquo loci instantiam, qui locus etiam supponitur esse; hoc ipso implicabit esse creaturam in mundo, & non habere ubi: esset enim & non esset; tale autem nihil sequitur, si non pertranseat medium.

OBJICIT 4. Suarez. Licet non inveniatur aperta repugnantia in tali motu; difficile à nobis percipitur, & ideo videtur superare modum agendi naturalem cujuscunque creaturæ. Multa autem negamus Angelis, quamvis fateamur non implicare contradictionem.

RESPONDETUR. Multa esse quæ nos non concipimus, & tamen tribuimus Angelis: Nam v. g. ipsam spiritualitatem non concipimus, sphaeram item locabilitatis &c. Imò & rebus materialibus multa tribuimus, quæ difficile imaginamur ut influentias, virtutes magneticas &c. Per hoc tamen non nego, quòd quàmvis hic motus non implicet contradictionem, non jam ex hoc ipso, sit concedendus Angelis.

*Solvuntur reliquæ Objectiones.*

OBJICIUNTUR 5. Paritates. 1. PARITAS est. Corpus quantum non potest transire ab extremo ad extremum, nisi transeat prius medium; Ergo neque substantia spiritualis id poterit.

RESPONDETUR. Transito Antecedenti nego Conf. Paritasque nulla adfertur. Deinde non tenet Consequentia à negata perfectione inferiori, ad eandem negandam superiori. Antecedentis non est tanta implicancia: posset interim hæc adferri, quòd cum ipsa substantia quanta, habeat esse divisibile & medium, etiam motus illius debeat proportionari ipsi esse, ad.

se, adeoque esse per medium. Adhibendus & hic erit respondendi modus, inferius, & alias interpretandus; quod scilicet quæcunque adferretur à proponente implicanti Antecedentis, illa vel non sit futura legitima, vel non applicabilis consequenti.

2. PARITAS. Impossibile est transire à futuro ad præteritum, nisi per præsens, quod est quædam medium temporaneum; Ergo etiam impossibile est transire ab uno extremo ad aliud sine medio.

RESPONDETUR. Disparitatem esse; quia hoc extremum quod est v.g. præteritum, definitur importat præsentiam pro aliqua differentia temporis exercitiam, quæ si non habeatur, non habebitur definitivum præteriti, adeoque nec præteritum. Jam autem definitivum terminum ad quem, non est transitio medii, cum sit secundum suam primam positionem, potest illi poni, & non pertranseundo medium.

3. PARITAS est. Non potest anima informare caput & pedes, non informando pedes; Ergo neque transire Angelus ab extremo ad extremum sine medio.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia hoc ipso anima deberet esse in pluribus locis non continuis, quod sine replicatione fieri non potest; cum tamen hæc, non sit naturalis. Nihil autem horum sequitur, si Angelus transeat ab extremo ad extremum, sine medio.

4. PARITAS. Non potest Angelus agere in distans, non agendo per medium; Ergo neque pertransire sine medio.

RESPONDETUR. Sicut Angelus potest transire ab extremo ad extremum sine medio, transferreque suam virtutem activam sibi identitatem, vel unitam sine medio; ita & operari poterit. Sed casu quo retineat priorem locum, & non diffundat actionem per medium, non poterit in alio extremo agere. Cujus ratio est hæc ipsa, quam tu legitimam assignaveris, cur non possit dari actio in distans: quæ tamen ratio, non militabit contra consequens.

Deinde si aliquid operaretur in distans, concluderetur illud principium, nihil potest operari ubi non est: Nihil autem simile sequitur concesso motu non per medium. Sed poteritne Angelus producere virtutem in loco A. cumque transfundere non per medium, illicque in illa virtute operari? Ad hoc dici potest, si sit qualitas corporalis, non posse id fieri, ex ratione superius de corporalibus allata; Si autem procedat difficultas de qualitate spirituali, id non est promptum decidere; non enim clara apparet in hoc implicanti. Sed illa etiam posita staret Consequens; quia non sequitur omnem eam perfectionem tribuendam esse effectui, quæ tribuitur causæ. Hinc licet talis mobilitas tribuatur ipsi Angelo, non sequitur tribui debere illi qualitati quæ est effectus.

5. PARITAS. Non potest se Angelus movere in locum distantissimum sine medio; alias in infinitum posset se movere; ergo neque in locum viciniorem.

RESPONDETUR. In primis argumentum procedere à faciliiori ad difficilius viâ affirmationis. Deinde concedi posset quod in infinitum syncategorematicè, possit se sine medio transferre substantia spiritualis.

6. PARITAS est, cujus etiam meminit Joan. à S. Thom. motu continuo non potest aliquis pervenire sine medio; Ergo neque motu discreto. Consequenter prob. quia in omni motu debet esse successio; quod ipsum prob. quia quando Angelus est in termino ad quem, tunc non est in moveri, sed in motu esse; quando autem est in termino à quo, nondum incipit motus; quia adhuc non recedit ab illo termino; Ergo ut detur motus, necesse est quod detur aliquis transitus per medium.

Responsum supra implicare contradictionem motum continuum, non tamen per medium. Ex S. etiam Thoma cit. supponi posset hæc alia disparitas; quia in loco transeundo, sunt infinitæ partes potentiæ, quas omnes Angelus non potest tangere motu discreto, alias motu illo numerarentur omnes partes loci, consequenter numeraretur infinitum, quod numerari non potest: ne ergo hoc fiat in motu discreto debet pertransire Angelus ab extremo ad extremum, non pertranseundo aliquod medium. Jam autem hoc absurdum non sequitur, si pertranseat medium motus successivus: quia sicut loca media sunt infinita in potentia; ita & in motu continuo est accipere infinita quædam in potentia.

Quod attinet ad ipsam Rationem propositam, dici posset, quod ad hoc ut dicatur motus, non sit necesse pertransire medium, sed sufficit habere terminum ad quem, seu motum esse, cum antea fuerit in termino à quo; ita ut motum esse in quantum dicit possessionem loci, sit quies; & in quantum dicit primam occupationem spatii, dicatur instantaneus motus discretus.

OBJICIT 6. Arriaga. Quod pro hoc motu neque stet ratio, nec auctoritas, improporionateque discurretur, ad ea, quæ sunt manifestè moventia se, quæ non moventur sine medio.

RESPONDETUR. Ratio unica in istis, quæ sunt possibilia est: Non implicat. Auctoritas etiam S. Thomæ citata est idem docentis in 1. d. 37. q. 1. a. 2. & quodlib. 1. q. 3. a. 2.

Quando autem adducit responsa dæmonum in enigmatis, fatentium se non posse talia, negari potest verum illos dixisse: Qui etiam adjurati non tenentur in omnibus materiis præcipue impertinentibus respondere. Fortassis etiam hæc vis debita est non nisi excellentissimis

spiritibus, qui fortassis localiter semper sunt inferno alligati.

**OBJICITUR 7.** Auctoritas S. Thom. hic q. 53. a. 2. ad 2. negante, quod possit se Angelus ita transferre ab extremo ad extremum sine medio, ut se potest cogitatio nostra transferre.

**RESPONDETUR.** S. Thomam in corpore clarè esse pro nobis; loco autem quo in oppositum citatur, tantum negat, quod motu continuo, possit id Angelus facere; sicut continua cogitatione potest se transferre anima à Gallia in Syriam non cogitando de mari. Fortè etiam S. Tom. attendebat potius ad consequentiam quàm ad consequens, non licet enim argumentari à modo cogitationis, ad modum motus.

Joannes à S. Thoma positivis instantiis illustrat Conclusionem. Quando Angelus sphaeram locabilitatis suæ occupat, æquè primò se coextendit omnibus partibus loci: Idem facit anima in corpore: Corpus Christi in Eucharistia; Ergo etiam poterit spiritus transferre se ab extremo ad extremum, quin pertranseat medium. Rursus, format aliam instantiam, sed ex propriis principiis, quod Angelus sit in loco per operationem. Commodior illa est instantia, quia Angelus potest suæ locabilitatis sphaeram contrahere unico & indivisibili modo, quod ostendit, non esse illum obligatum, ut transeat per partes intermedias. *Ex his*

**COLLIGES,** non esse hunc motum impossibilem. An autem de facto conveniat Angelis; est divinatio, nulla revelatione fulta.

*Circa alia, Motum Angelorum concernentia.*

**NOTO 1.** Non posse Angelum moveri motu continuo ab uno extremo ad aliud, & tamen in instanti.

Ratio, quia & esset ille motus continuus, ut supponitur: & non esset; quia non haberet prius & posterius, utpote instantaneus.

**NOTO 2.** Posse Angelum moveri motu discreto, & tamen in instanti: Nomine autem motus discreti, venit motus, qui feceritur ab

alio, eò quod cum antecedenti vel consequenti, non habeat unitatem continuationis. Ratio notati, quia talis motus ab una parte non implicat; ex alia parte videmus, quid simile accidere debere in anima: Si enim in instanti non moveretur, ergo actu abscessa manu, deberet aliquantulum sistere in protensione sui extra corpus. Item deberet ita exire ex corpore in articulo mortis, ut sit in corpore, & simul extra corpus.

**DICES** cum Arriaga d. 17. n. 37. Ex hac sententia sequi intra unum instans fuisse acquisitiones infinitas ubicationes: Nam quælibet fuit totalis ubicatio, & omnes eodem instanti acquisitiones: Nam si amplius durasset in acquisitione, jam fuisset quies, fuissetque motus non discretus, sed continuus; fuerunt enim infinitæ partes pertransitæ.

**RESPONDETUR.** In sententia negante, ubi modale, non urget difficultas; quia nullo modo multiplicatur, ibi ubicatio entitativa. In sententia modalium non etiam vincit; quia ipsi non singulis partibus singulas ubicationes, sed successivis partibus, successivas ubicationes addunt; poteritque esse motus ille discretus sequens post discretum, sine hoc quod tempus componatur ex instantibus, secundum dicta supra.

**NOTO 3.** Licet de ratione motus sit, ut id quod movetur, aliter se habeat nunc, quàm prius; explicari tamen potest, quomodo in instanti possit moveri Angelus motu discreto. Nam licet non sit possibile, ut in eodem instanti esset prius & posterius; hoc ipso enim illud instans esset divisibile; nec in hoc sensu habet se Angelus nunc aliter quàm prius; potest tamen in eodem instanti habere se nunc aliter quàm prius, ratione termini, illo instanti acquisiti & ante illud instans non habiti. Quando autem ex S. Thom. adfertur, quod omnes mutationes instantaneæ, sint termini motus successivi; sicut generatio est terminus alterationis; id verum est, de solis corporibus & materialibus.



## De Esse morali Angelorum.

**D**E hoc Argumento multa præclara habet Suarez, à Lib. 5. consulatur aliqua ex eodem delibanda, & secundùm materiam enodanda.

## DISPUTATIO IV.

De Gratia Angelorum, Peccato, & Poena  
Dæmonum.

Omnia hæc simul colliguntur: quia longiorem tractationem tempus & materia inhi-  
bet.

## QUÆSTIO I.

## De Gratia Angelorum &amp; Merito.

**PRÆMITTO 1.** Angelos bonos indignisse grati-  
am, illamque de facto habuisse. Ratio, quia  
cum de facto meriti sint gloriam, debuit in illis  
dari principium meriti; quod non est aliud  
quam gratia. Ad quod respexit Basilus L. de  
Spiritu S. cap. 16. *Sanctificatio non est absque Spi-  
ritu: non enim cælorum virtutes, suapte naturâ, san-  
ctificata sunt.* Citat pro eadem sententia Suar. cit.  
c. 1. Dion. Cyrillum Hieros. Damasc. Ambros.  
Aug. Fulgent. Ild. Ansel. Bern.

Exinde tamen non sequitur, habuisse illos  
gratiam visionis, quamvis videatur id innuere  
Aug. c. 4. in Gen. ad lit. c. 24. tribuit enim illis  
cognitionem creaturarum matutinam in ver-  
bo, quam aliâs docuit haberi per visionem. Or-  
dinari etiam arguunt Auctores: quia si in gra-  
tia visionis fuissent creati; nunquam fuissent in  
statu viæ: quem illis tribuit Gelas. Nazian. Nis-  
sen. Prosper l. 1. de vita Contempl. c. 3. ubi ait;  
*Voluntatis sanctorum Angelorum fuit, quod malis  
spiritibus cadentibus, ipsi in sua dignitate manserint.*  
Attaga non est contentus hac ratione, eò quod  
potuerint pro priori naturâ mereri & pro poste-  
riori præmiari. August. tribuit illis cognitio-  
nem matutinam: sed non nisi post vespertinam,  
ut videre est in ipso Aug. Lib. 11. de Civ. c. 7. & 9.

**PRÆMITTO 2.** Quod attinet ad Angelos ma-  
los, quod aliquando fuerint in gratia justificante sus-  
ficienter nec ex Script. nec ex ratione colligitur. Ni-  
hilominus sentiendum est quod illam habuerint. Est  
conclusio Suar. cit. c. 3. Locus enim ille Isaïæ  
14. *Quomodo cecidisti Lucifer? de Rege Babylo-  
nia literaliter intelligitur. Ezech. 28. Tu signa-  
culum similitudinis? de Rege Tyri accipitur ad  
literam.* Locus ille Joan. 8. de diabolo quod  
in veritate non steterit, non vincit: locus e-  
nim ille accipitur de veridicitate. Unde etiam  
statim inibi Christus loquitur de mendacio: no-

mine autem veridicitatis, non venit gratia su-  
pernaturalis: ly etiam non stetit sumi potest pro  
non fuit, ut habetur ps. 1. *In via peccatorum non  
stetit: hoc est, non fuit.* Quando autem in Ju-  
dæ Epist. dicuntur non servasse suum principa-  
tum; nomine principatus non venit gratia; sed  
sensus verborum erit, quod maiorem dignita-  
tem appetierint; quam suæ dignitati, naturaliter  
deberetur, nec conscendisse in cælum.

Per rationem etiam id non constat; quia erat  
possibile ut pro primo instanti peccarent: ver-  
bumque illud simplicius accipietur; nempe dia-  
bolus ab initio peccat.

Cæterum dicta loca attendendo ad consen-  
sum Doctorum bene probant; quia saltem per  
accommodationem ab omnibus usurpatam,  
possunt illa loca sumi ad significandam gratiam:  
& si eam Adam habuit ex Trident. Sess. 5. idque  
ante peccatum, cur non idem dicendum de An-  
gelis? Procedit autem Præmissum de gratia San-  
ctificante: nam necesse erat illos habere gra-  
tiam excitantem, prævenientem &c. propter  
necessitatem, ad posse operari bene; de quo ali-  
bi. Pro communi hac Doctrina sunt Auctori-  
tates Gregorii Ild. Prosperi, Anselmi. Basil. Da-  
masc. Nazian. Nisseni, adde Aug. L. 12. de Ci-  
vit. c. 9. & istam (supple bonam voluntatem)  
*quis fecerat, nisi, qui eos in bona voluntate, id est,  
in amore casto, quo illi adherent, creavit, simul in eis  
condens naturam, & largiens gratiam.* Quando  
autem August. in oppositum citatur, quod do-  
cuerit Angelos prius fuisse informes, postea for-  
matos; intelligendus est de formatione per gra-  
tiam visionis: poteritque salvari, quod diabolus  
ab initio peccat, hoc est primo peccavit.

**PRÆMITTO 3.** Angelum habuisse fidem. Ra-  
tio; Tum quia id suadent Auctoritates, quæ di-  
cunt sine fide impossibile esse placere Deo: cum  
ergo dæmones potuerint placere, & de facto  
placuerint Angeli, uterque debuerunt habere  
fidem. Tum, quia de Angelis bonis hoc ad-  
huc magis urget: quia meruerunt actu superna-  
turali beatitudinem; actus autem supernatura-  
lis, supponit fidem, saltem ampliori vocabulo, ut  
voluit Ripalda: de quo alias.

PRÆMITTO 4. *Cognovisse Angelos Dei Trinitatem & Unitatem.* Rationem dat Arriaga, quia est hoc præcipuum caput Fidei. Idque docuit Thalassius L. 5. Bibliothecæ tam Angelorum, quam hominum sanctificatio & deificatio, est sancta consubstantialis Trinitatis cognitio. Multo autem id certius est de Dei existentia propter Auctoritatem Pauli accedentem ad Deum oportet credere, quod sit.

PRÆMITTO 5. *In sententia quæ ponit peccatum Luciferi in appetentia unionis hypostatica: Item in sententia quæ ponit decretum Incarnationis ex motivo capitis, per ordinem etiam ad Angelos; necesse est ponere quod cognoverint demones etiam Incarnationem:* quia prædictæ sententiæ hoc ipsum respiciunt. Idem docet Rup. L. 8. in Joan. Bern. in Cantica serm. 17. c. 22. innuitque Paulus ad Hebr. 2. & cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli ejus, quæ verba quamvis possint intelligi de Nativitate ejus; accommodari tamen poterunt, etiam ad illud tempus. Neque obstat quod hoc mysterium appelletur absconditum à seculis in Deo, quia si verba ut sonant accipiantur, negabunt etiam Beatis notitiam hujus mysterii, contra quam ordinariè censetur. Potest ergo hic locus accipi, de negatione cognitionis evidenter in via, & comprehensivæ in patria. Quamvis autem dicat Paulus, quod per Ecclesiam etiam principatibus innotescat hoc mysterium, accipiendus quod loquatur de aliquibus ejus fructibus specialibus; non autem de ipsa substantia: Quando scilicet videbant ab Ecclesia fructus illos positos in conversione Gentium, quæ conversione posita, experimentalem notitiam hauserunt illorum fructuum: quo etiam modo explicari debet Nissenus hom. 8. in Cant. & Cyrill. L. 2. in Joan. c. 3. & alii PP. Quando autem dicit Chrysost. nobiscum didicisse Angelos quod nesciebant, non id eo sensu accipiendum est, quasi nihil scierint: alias post Incarnationem peractam, ante Evangelium scriptum à S. Joan. debuissent non noscere illam peractam: quod falsum est. Intelligi itaque hic locus debet de notitia experimentalis, vel quoad aliquos effectus. Oppositum sentit Arriaga tuereturque se per hoc, quia nullum est affirmandi fundamentum in PP. & Script. Ex alia parte sunt Locutiones Patrum in oppositum quas citat ipse Suar. cap. 6. n. 7. innuitque Bern. hom. 1. in Missus est. Nulli beatorum Spirituum Deum antequam Virgini, suum revelasse consilium, excepto duntaxat Archangelo Gabriele. Idem sentit Ambros. L. 1. in Lucæ c. 1. quia non erat, inquit, facile scire mysterium absconditum à seculis in Deo, quod nec superiores potestates scire potuerunt. Hæ tamen Auctoritates ex dictis explicari possunt: præcipue reflectendo ad hoc, quod peccatum illorum versatum fuerit circa Verbum incarnatum.

## DIFFICULTAS I.

*An Angeli disposuerint se Motu supernaturali, ad gratiam?*

Quod Angeli potuerint se disponere ad gratiam proprio motu, resolvitur in hæc principia: quia poterat illis ad hoc offerri concursus supernaturalis ad merendum, poterantque illi uti eodem concursu, in illo ipso instanti: hæc enim omnia compatiuntur se, intra idem instans, consequenter poterant & mereri: quia usus bonus oblatus concursus meritorii, est meritum. Unde non implicabat contradictionem, ut simul & natura, & gratia, suas operationes poneret: nec implicabat duos illos ordines, simul secum stare. Et sicut sol si esset rationalis, posset eodem instanti physico, & emanare lucem, simul cogitare se esse solem: ita Angeli eodem instanti physico, potuissent emanare suas passiones, & simul mereri; sufficiente ad hoc sola prioritate non physica, sed rationis: prioritate inquam conveniente naturalibus ad antecedendum supernaturalia. Unde consequenter dicitur, Angelos malos, primo instanti peccare potuisse, sed non peccasse, referendo negationem peccati, in gratiæ beneficium efficacia. Quando autem in oppositum citatur S. Thomas præcipue ex q. 16. de malo a. 4. ad 3. Suarez dicit, cum in I. Parte retractasse sententiam, ut videre est hic q. 62. a. 2. ad 3. & art. 3. in sed contra, & q. 63. a. 5. ad 4. & a. 5. in corpore, ubi innuit, se olim non nisi docuisse hanc sententiam.

*His de possibili notatis*

DICENDUM est. *Probabilis esse quod de facto disposuerint se Angeli proprio motu supernaturali ad gratiam Sanctificantem.* Est Suarii l. 5. c. 8. n. 4. citantis pro se D. Thomam Cajet. Ferrar. Malonium.

PROBATUR Conclusio. Quia de Justificatione Angelica ita discurrendum est nisi aliquid obsit, sicut discurremus de nostra, cum, ratione utentes, justificamur: alias daretur ansa, infinita comminiscendi pro arbitrio. Jam autem adulti per Trident. disponere se debent ad Justificationem proprio motu.

OBJICITUR 1. Patres insinuant Angelos in gratia fuisse creatos.

RESPONDETUR. Hoc quod est Deum Angelos in gratia creasse, nihil aliud significat, quam quod in primo instanti suæ creationis ea non caruerint: quæ proposito verificabitur, etiamsi ponatur, quod se disposuerint ad eandem.

OBJICITUR 2. Melius est mereri gratiam de condigno, quam de congruo; mereri gratiam de condigno supponit gratiam: Ergo illam habuerunt Angeli, & non ex dispositione proprio meritorum.

RESPONDETUR. Transito Antecedente nego

nego Conf. Ratio, quia nullum est fundamentum, quod omnis dignissimus modus merendi, concedendus sit Angelis.

**Dixi** Transito Ant. Quia mereri gratiam de condigno, supposito quod fuerit etiam acquiritur ex propria supernaturali dispositione, melius est, quam caruisse illa dispositione: nam & fit conjunctio duarum perfectionum, supponiturque quod etiam sit bonum, non omnem perfectionem ab extrinseco accipere, sed etiam esse sibi suae perfectionis causam.

**O**bjicitur 3. Christo Domino gratia non est data propter merita, cum tamen hoc fuisset, honorificentius illi, commode potuisset Deus eam dare, post praevisa bona opera: Neque obstat quod haec gratia debita fuerit ratione unionis: Nam etiam ratione unionis debebatur gloria corporis, & tamen Deus dedit illam propter opera.

**R**espondet Suar. quod adhuc etiam in hac instantia, salvetur hoc principium, quod sit honorificentius per propriam dispositionem, vel ex gratia adjuto, habere gratiam: quia illa etiam gratia Christo collata, erat quasi passio emanata à gratia unionis: & ita habuit illam à se, nobiliori modo. Deinde responderi potest, quod Antecedens procedere possit vel de gratia unionis, vel de gratia gratum faciente. Primam gratiam non potuit mereri Christus, quia non cadit sub meritum: & quia deberet ante illam supponi cum persona: quae persona vel foret creata, vel increata: Si increata, ergo supponeretur habere sibi unitam illam personam, antequam supponeretur habere: cum non nisi post merita supponatur esse terminatus illa persona; non etiam posset supponi persona creata, quia hanc fides illi negat; & tamen deberet praesupponi cum aliqua; quia actiones sunt suppositivum. Quod longè magis urget in sententia indistinguente entitativè substantiam; Nam in hac sententia non posset supponi cum sola natura, principiante illas actiones. Quod si res sit de gratia gratum faciente, si illam jam terminatam natura personam Verbi non haberet, non haberet aliquid ex primariis suis bonis, vel aliunde illam haberet, quam ex exigentia sua intrinsecà; quod est insigne quoddam malum, gratia unionis: ad eum planè modum, quo malum esset materiae, non ex se emanare quantitatem, sed aliunde illam habere; nihil autem simile sequitur, si dicantur Angeli, se disponere, propriis supernaturalibus meritis ad gratiam; hinc si ex gratia unionis permanet gratia sanctificans, adhuc verum erit dicere, quod quodammodo Christus sit sibi principium & Auctor gratiae, quae est, gratia unionis, tanquam passio debita. Nullo autem modo Angelus esset sibi quodammodo auctor hujus perfectionis, quae est gratia, si propriis supernaturalibus meritis, ad illam se non disponeret.

Quando autem addit Arriaga, quod magis in hoc appareat liberalitas Dei, & magis ostendatur artificis potentia, quando ipse per se & immediate ornat & perficit opus suum, quam si ipsum opus, ut sic dicam, sibi procuret ornatum, quod inquam addit, non convincit. Quia major esset liberalitas si sine ullo merito, dedisset illis Deus gloriam, & tamen dicuntur mereri eandem. Negari etiam potest, majorem esse exinde artificis gloriam, quia non est major horologiopag gloria, quia reparare potest horologium, quam esset, si daret vim ipsi horologio instruendi se, rotandi, & in statum perfectum deducendi: Nam habebit gloriam non solum ex eo, quod ipse possit facere; sed etiam quod fecerit alium, idem potentem facere.

## DIFFICULTAS II.

*De Mensura collatae primae gratiae Angelis?*

**S**upponunt Theologi, quod non omnibus Angelis, aequalis gratia sit data, etiam pro primo sui esse instanti, hujus persuasionis tale ponit fundamentum Suar. L. 5. c. 10. quia sancti Angeli non sunt aequales in gloria: id enim videtur innuere Script. ut dum Raphaël appellat se unum ex septem qui stant ante Dominum: dum dicitur; Michaël unus ex primis Principibus. Et sicut sancti homines, differunt in gloria sicut stella à stella, ita & Angeli: debuerunt ergo etiam esse in aequales in sanctitate, & meritis: gradus enim gloriae respondet merito; Ergo & in primo instanti viae fuerunt in aequales in gratia: sicut enim inaequalitas quam Angeli habent in gloria, fuit ex primaria intentione & praedestinatione Dei: ita verisimile est inchoasse Deum illam sanctificationem, cum varietate proportionata illi termino.

Hoc fundamentum in quantum respicit sensum communem DD. bonum est; ceterum uno convincit. Nam in primis prima propositio non evidenter deducitur ex Script. Primitas enim illa & Principatus bene possunt explicari de excellentia naturali, officio & similia. Inaequalitas etiam hominum in gloria, non probat inaequalitatem Angelorum: quia nec è converso inaequalitas Angelorum in prima gratia, probat inaequalitatem hominum, in gratia, vi Baptismi collata. Secunda propositio vera est, sed verificatur ratione inaequalium meritorum. Tertia non convincit; Nam etiam in nobis inaequalitas in gloria oritur ex praedestinatione Dei: neque tamen verisimile est quod Deus sanctificationem nostram, cum eadem varietate inchoarit. Et licet quidem Congruentiae non debeant de facili rejici, id intelligendum est ceteris paribus: Nam si assumant principium quod retorisione in eadem materia solvetur, talis Congruentia titulum Congruentiae non meretur.

Porro

Porro circa titulum Quæstionis, in hoc est Difficultas: An secundum proportionem naturæ ad naturam, fuerit servata proportio in collatione majoris vel minoris gratiæ.

DICENDUM est. *Secundum proportionem naturæ ad naturam, fuisse collatam gratiam Angelis.* Non est hic Conclusionis sensus, quasi meritum fuerit, vel condignitas, in natura, ad aliquid supernaturale, sed est iste sensus: quod liberè Deus assumpsit sibi prædictam mensuram. Est Conclusio S. Thomæ, Magistri, & aliorum, quos sequitur cit. Suarez, licet censeat non esse ita certam, quin oppositum negari debeat ullo modo contigisse. Arriaga autem d. 20. n. 45. docet, pro utraque parte suspendendum esse assensum. Procedit autem Resolutio hujus puncti ex suppositione distinctionis specificæ Angelorum.

PROBATUR Conclusio unica Ratione. Quia scilicet id ex una parte non implicat: ex alia parte ita factum esse, suadet Auctoritas Doctorum.

I. Auctoritas est Basil. L. de Spiritu S. c. 16. *Cælorum virtutes non suapte natura sanctæ sunt, sed juxta proportionem, quâ se invicem superant, à Spiritu, habent sanctificationis mensuram.* Quæ unius Auctoritas fulta aliorum favente phrasi, fundat judicium probabile, circa quæstionem de facto.

II. Auctoritas est Damasc. L. 2. c. 5. *Per Sancti Spiritus sanctificationem (supple Angeli) omnes perfectionis numeros acceperunt; ita tamen ut pro sua quisque dignitate & classe, luminis, gratiæque participes sint.* Dicit autem hæc Damasc. ex suppositione distinctionis specificæ Angelorum: quia aliàs de illa dubitat.

III. Auctoritas est Dionysii L. de Cæl. Hier. c. 7. ubi ait; *Merito prima illa cælestis functio ab altissimis spiritibus agitur, cum sit ordo omnibus celsior atque sacrator.*

Neque valet si dicas cum Arriaga. Locum hunc explicari posse de differentia ordinum, ad quem evecti sunt: hoc enim arbitrariè assumitur. Deinde ipsa evectio non potest referri in altius officium, & ordinem; hoc enim esset idem per idem explicare. Ergo debet referri in ipsam conditionem naturæ, cum tamen evectioni, respondeat sanctitas adeoque & naturæ. Denique quia expressè meminit Dion. sacrationis seu sanctitatis. Et certè si verum est, quia quod aliquis dignior officio, eò major est illius sanctitas: & si verum est, quod dignior officio est, eò dignior naturâ, prudenter inferetur quod proportio collatæ gratiæ, secuta sit proportionem dignitatis naturæ.

OBJICIT I. Arriaga. Ut appareat, Deum id non ex necessitate aut ex debito facere, sed liberaliter congruebat, ne hanc proportionem servaret: ad eum modum quo vocatis in vineam dedit tantum uni quantum & aliis: Ita ut etiam hic possit dicere; An oculus tuus nequâ est &c.

RESPONDETUR. Concedendo etiam pro opposita parte dari Congruentias: quia etiam opposita pars, non est improbabilis; sed negat illas esse convictivas: hæc enim quæ adfertur, multum probat; probaret enim debuisset alicui Angelo vel aliquibus, non dari gratiam ne videretur generi illorum debita; probat etiam multum; quia probat debuisset dari gratiam æqualem omnibus Angelis: sicut in vinea, æqualis denarius, singulis est datus.

Quando autem urget non dari majorem gratiam hominibus, quò meliorem habent indolem, id non convincit; quia ab uno facto libero, non tenet Consequentia ad aliud, si aliunde ad hoc, non urgeat necessitas. Et si pro una parte sint locutiones Patrum, non sint pro alia. Per quod etiam responderi debet, cur hominibus altius beandis, non detur omnibus major gratia.

OBJICIT sibi 2. Suarez; Inferius non potest esse mensura superioris, natura autem est inferior, quàm gratia.

RESPONDETUR. Inferius non posse esse mensuram necessariam & obligativam ad collationem superioris; potest tamen esse mensura ad placitum, & ex voluntate conferentis. Sicut enim ex voluntate confert gratiam; Ita ex voluntate potest assumere hanc potius, quàm illam mensuram.

OBJICIT sibi 3. idem. Sequeretur in primo instanti creationis, Luciferum cæteris Angelis fuisse sanctiorem, quod videtur absurdum, cur enim Deus illum in sanctitate cæteris præferret, quem sciebat non fuisse in gloria, cum illis collocandum.

RESPONDETUR. Sicut non est absurdum, quod aliqui homines sanctissimi fuerunt ante instans mortis, commissio tamen peccato damnati sunt: Sic nec in præfenti ullum est absurdum, non desunt enim Deo admirabiles suorum judiciorum rationes.

OBJICIT 4. Idem. Non est major data gratia, secundum proportionem naturalium dilectionum quas elicerunt Angeli: Ergo neque est data, secundum proportionem dignitatis naturalium. Supponit hoc argumentum, quod quò dignior fuit natura Angelica, eò etiam major fuit dignitas dilectionis naturalis.

RESPONDETUR. Potuisse hanc proportionem pro mensura adhiberi, non quod tunc illæ actiones habituræ essent formalitatem meriti, sed non nisi præcisam rationem mensuræ, liberè acceptæ: De facto tamen non esse assumptam hanc mensuram: quia illius non meminerunt Patres.

Quærit loco citato Arriaga, posito quod perfectioribus Angelis data sit gratia major, an eò melius, sint illi cooperati gratiæ? Sed affirmativè sentiendum est, quia quamvis nulla sit pro hoc clara auctoritas, deduci tamen ex eo potest, quod Deus majorem gratiam perfectioribus

Angeli

Angelis dedit, ideo ut impleat in prædestinatis suam voluntatē, de illis promovendis, ad maiorem gloriam, quæ intentio vacillasset, si magis cooperatio non fuisset auxiliis gratiæ, perfectiores Angeli: quia jam perfectiores habuissent minus meritum, consequenter & gloriam. Hinc cum Deus non omnes adultos æquali muneraturus sit gloria, nec providet de auxiliis æqualibus, saltem in ratione doni. Quanquam ex communibus nostrorum principiis, quamvis fuisset Angelis collata eadem in entitate gratia, potuisset adhuc esse in ipsis actionibus illorum major vel minor inæqualitas.

OBJICITUR 5. Per Conclusionem antecessentem probabile est disposuisse se Angelos ad primam infusionem gratiæ merito supernaturalem, ergo illud erat mensura dandæ gratiæ, ergo non dignitas naturæ.

RESPONDETUR. Possesse præsentem resolutionem procedere, in primis ex suppositione sententiæ, quod se non disposuerint ad gratiam, quæ etiam est probabilis. Rursus potest procedere non de gratia sanctificante, sed de ipsis auxiliis quod maiora & uberiora, perfectioribus Angelis sunt data, secundum perfectionem naturæ, minora inferioribus, quamvis ut dixi, id non sit necessarium omnino.

NOTO autem, quod in secundo instanti viæ in conferendis auxiliis ostenderit Deus inæqualitatem: Luciferum enim unum è primis, si non omnium primum reliquit peccare; cum tamen infimo fortassis Angelo, donaverit auxilium congruum. Sed conclusio procedit de Angelis bonis, quos congruebat esse in gratia inæqualis: cum gloria etiam futuri essent inæquales: ut ita Deus procederet secundum suum propositum glorificandi Angelos.

### DIFFICULTAS III.

De præcedentia Meriti ante Beatitudinem.

PRÆMITTO 1. Id quod solet ordinari doceri: *distingui scilicet instans Angelicum ab instanti temporis.* Instans Angelicum vocatur duratio certæ operationis Angelicæ. Instans autem temporis, est indivisibile ejusdem. Arriaga d. 20. n. 57. non determinat instantia Angelica per operationem ipsorum, eo quod dicat esse hanc regulam valde incertam; & expressè Scotus & Gabriel apud Suarez l. 5. c. 12. n. 5. docent, quod potuerint Angeli varios actus non tantum simul, sed etiam unum post alium exercere, & tamen hoc totum vocari secundum instans, vel secunda morula. Quia tamen hæc quæstio est de voce, cum pluribus loquendum erit; poteritque istud instans Angelicum, mensurari operatione una, & quidem non una arithmetice, sed per aliquam attributionem, ita ut plures operationes, propter attributionem, in unum instans

Angelicum colligantur v. g. Locutio Luciferi ad malos; Michaëlis ad bonos, illorum instigatio, horum consultatio, illorum consensus ad malum, horum ad bonum &c.

PRÆMITTO 2. *Quid, & quot sint hæc instantia?* Illa sic numerat cit. Suar. n. 13. Primum instans viæ Angelicæ complectebatur notitiam supernaturalem Dei unius & remuneratoris. Secundum complectebatur propositionem illius objecti, circa quod debuerunt mereri vel demereri, in eodem instanti fuit instigatio à capitibus, mutua collatio, tandemque consensus bono vel malo. Tertium instans complectebatur decretum Dei illos damnans hos præmians, huiusque tertii instantis meminit non nisi L. 6. c. 3. n. 5. Sed Cajetanus & Ferrariensis in eodem instanti ponunt viam & terminum Angelorum, consequenter pro bonis non nisi duas morulas, tres pro malis. Sed non apparet ratio, cur parificari quoad morulas non debeant. Totum autem hoc tempus, dicit Arriaga, se non veteri dicere, ut extendatur ad unum quadrantem horæ.

PRÆMITTO 3. *Omnino esse necessarium & malos in viâ & bonos fuisse.* Quia aliàs boni debuissent mereri in statu beatitudinis, & mali in statu damnationis, quod negatur à PP.

Ex occasione huius præmissi disputari potest: An sit possibile ut in statu Beatitudinis creati Angeli, simul pro priori naturæ mereantur beatitudinem.

DICENDUM est. *Possibile esse, ut Angeli (idem iudicium de aliis rationalibus creaturis) eodem instanti & meruerint beatitudinem & receperint.* Supponit Suarez Conclusionem apud Arriaga, expressè id docentem d. 20. n. 52. cum Martino d. 43. n. 7. contra Molina, Tannerum, & alios.

PROBATUR 1. Quia id non implicat Contradictionem.

PROBATUR 2. Possibile est eodem instanti recipere gratiam & eandem mereri: Ergo idem dicendum de Beatitudine.

PROBATUR 3. Quia si id implicaret, vel implicaret ex eo, quod in eodem instanti, ista duo perficerentur: vel ex eo quod Beatitudo non stet cum merito: vel ex aliquo alio principio: sed nihil horum est: Non primum, quia in eodem instanti possunt adhuc condistingui duo instantia naturæ, cur ergo pro priori naturæ instanti, non potuerint mereri, pro posteriori habere beatitudinem. Non officit etiam secundum, quia de facto Christus habuit visionem beatam, & tamen aliis merebatur, & sibi etiam aliqua, licet non augmentum gloriæ expresse, quæ docet Arriaga d. 21. a. n. 7. quod quidem congruat ex iustissima Dei dispositione, ne beati mereantur augmentum gloriæ, absolute tamen id non repugnat: Nam beatitudo ad multa opera potest relinquere libertatem. Non etiam officit aliquid aliud: quid enim illud?

Objr-

OBJICITUR 1. Illis bonis operibus prælu-  
cere debuisset fides, hæc autem repugnat cum  
visione.

RESPONDET Martinon, quod tali merito  
non prælucret fides: hæc enim non stat cum  
visione: sed quod prælucret alia cognitio evi-  
dens, qualem Christus habuit, quando mereba-  
tur. Additque Arriaga, non constare quòd An-  
gelum non habuerint de facto cognitionem super-  
naturalem, præter fidem. Deinde licet eo ca-  
su non potuerint mereri beatitudinem actu fi-  
dei ejusdem speciei circa essentiam Dei, & per-  
sonas, potuerunt tamen mereri fide, circa alias  
veritates: Suppono enim, quod alius speciei fi-  
des, possit dari in Beatis.

OBJICITUR 2. Ad meritum requiritur li-  
bertas: libertas dicit potentiam ad peccandum:  
hanc autem potentiam excludit visio: Ergo ex-  
cludit etiam libertatem: Ergo etiam potentiam  
ad merendum.

RESPONDET Martinon tale meritum non  
potuisse proficisci à voluntate, cum potestate:  
libera ad operandum: voluntas enim non est li-  
bera ad peccandum, eo instanti, quo exstingui-  
tur libertas ad peccandum: quod enim exstingui-  
tur, non est eo instanti, quo exstinguitur: jam  
autem visione exstinguitur libertas ad peccan-  
dum. Sed Arriaga aliter respondet, docetque  
non nisi pro sequenti instanti à visione tolli li-  
bertatem ad peccandum. Nec probat Minor-  
em Martinon, immeritoque supponit quòd ita  
se habeat visio ad non peccandum, sicut habere  
videndi facultatem cum esse cæco: quia esse  
cæcum est mera privatio: Jam autem in visione  
non esse liberum ad peccandum, non est mera  
negatio. *Hinc aliter*

RESPONDETUR Argumento, supponen-  
do ex alibi dictis, peccatum & visionem de po-  
tentiâ absolutâ stare secum posse, licet non esset  
tunc in illa visione formalitas status omni mis-  
eria carentis; magna enim miseria est, posse in  
peccatum prolabi. Consequenter ex hoc prin-  
cipio dicitur, posse de absolutâ potentiâ stare  
meritum cum visione; quia etiam stare potest  
peccatum. Deinde, quamvis libertas ad pec-  
candum non staret cum visione, posset tamen  
dari de facto libertas sufficiens ad meritum: quia  
Christo non est data libertas ad peccandum &  
non peccandum, & tamen data est libertas ad  
merendum. Immo de facto habent libertatem  
ad hoc potius, quàm illud honestum volendum:  
Cur ergo hac libertate uti non potuissent, Deo  
illam acceptante, in meritum.

Inquit Martinon: An posset Deus cum ali-  
quo pacisci, ut eodem instanti, quo actum chari-  
tatis eliceret, gratiam ipsi infunderet: ipsum in  
eadem perpetuò confirmando, ita ut eâ suppo-  
sitione factâ, non possit ille nec pro eo instanti,  
nec imposterum peccare. Nunquid hæc impo-

tentia non esset effectus voluntatis liberè non  
peccantis, sed amantis, cum posset non amare.

RESPONDETQUE Mart. id non posse fieri.  
Rationemque dat, quia & haberet tunc liberta-  
tem peccandi & non peccandi, & non haberet:  
haberet quidem quia liberè amaret: non habe-  
ret autem, quia haberet confirmationem in  
gratia, quæ hanc libertatem aufert. De con-  
firmatis in gratia consulantur dicta in prima par-  
te Dis. 5. n. 212.

## QUÆSTIO II.

*De Custodibus Angelis.*

Angelum habere denominationem Custo-  
dis, est moralitas quædam; non est enim  
quid phylice superadditum, licet rationem Cu-  
stodis exerceat per multas actiones physicas.  
Ad eum planè modum quo Regalitas moralis  
est, licet multis actionibus physicis exerceatur.

Nihil hinc Scholasticè discutiendum erit.  
Aliqua ad eruditionem Theologicam perstin-  
genda, addendaque iis quæ supra erant annota-  
ta d. 1. q. 4. Fusior hujus rei tractatio petatur ab  
aliis ut à Suar. L. 6. à c. 17. Vasq. d. 244. Arri-  
aga d. 22. f. 8. Tannero d. 5. q. 6. d. 8. Martinon  
d. 43. f. 10.

Deus visibilem hunc mundum per Angelos  
administrat, ita S. Thom. 3. contra gentes c. 28.  
Quamvis enim omnium habeat providentiam  
inquit Suar. nihilominus executionem hujus  
providentiæ, quam gubernationem vocamus,  
non vult solus immediatè efficere; volens crea-  
turis non tantum esse, sed aliquibus etiam vim  
gubernandi communicare: hoc significavit  
Aug. Lib. 83. quæst. q. 79. *Vnaqueque inquit, res  
visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam  
sibi præpositam.*

Quòd homines viatores habeant Angelos  
custodes de fide est, inquit Suar. n. 6. Fundatur  
in illo psalmi: *Quoniam Angelis suis mandavit de-  
re.* Et licet hunc Ps. specialiter de Christo ex-  
ponat Aug. Beda. Ambros. Universaliter ta-  
men de Justis illum intelligunt Basil. Theod.  
Bern. Hier. Chrys. Ansel. S. Thomas, quod e-  
tiam ipsum initium psalmi ostendit universaliter  
enuntians; *Qui habitat in adjutorio &c.* Eun-  
dem articulum probat illud Matth. 18. *Videntem  
contemnat unum ex pusillis istis.*

Sed habentné singuli suos, ita ut hoc sit de Fi-  
de? Affirmat Suar. Mol. Tann. non esse de Fi-  
de: Sed tamen docent negari non posse sine in-  
genti temeritate, ac ferè errore. Probantque  
Auctoritate Basil. Bedæ. Isid. Bern. Anselmi.  
Nissenii. Chrys. Theod. Justini, Athan. Eusebii.  
Clementis Alex. Orig. in particulari citatur  
Locus Hier. in prædicta verba Matth. 18. ex  
quo loco colligit, magnam esse dignitatem ani-  
marum, ut unaquæque ab ortu nativitatis ha-  
beat in custodia sui Angelum delegatum.

Custo-

Custodire unus Angelus plures homines? De hoc dixi aliàs. Annoto locum Anastasii, Niseni q. 61. in Script. *Prins inquit pro numero Continuerant Angeli, nunc etiam non pro numero Continuum sed pro fidelium.* Ubi videtur duo inuicem. Olim Angelum plures homines custodisse. Deinde non nisi fidelibus sigillatim eos dari. Quod successivè unus plures custodiat docuit Magister, ante illum Justinus in ultimo qq. lib. 40. Dubiumq; putat Arriaga n. 46. Sed oppositum dicit probabilius Suar. cum communi. Facile tamen conveniunt, quod unus simul plures non custodiat: quia aliàs deberet esse in pluribus locis, si unus ex clientibus sit Polonus, alter Chinenis. Si supponatur non habere tam magnam locabilitatis spheram, sed si hæc illi concedatur, convinci intentum non poterit. Aliqui inclinante Origene solis prædestinatis tribuerunt Angelos. Alii non nisi iustis illos tribuunt, sive salvandi, sive damnandi sint. Talis fuit Dydimus, Evagrius, significatq; Basil. Hilarius, Chrys. Cyrillus, Origenes. Sed omnibus etiam non Baptisatis dari eosdem, imò dandum à Antichristo docet S. Thom. q. 113. a. 4. ad 3. Licet Altifiodorensis neget Custodem Antichristo. Ratio communis persuasionis: Nam etiam infideles non distinguuntur auxiliis Dei sufficientibus, neque providentiâ ad sufficientiâ pertinente: sub quâ custodiâ Angelorum comprehenditur inquit Suarez. Patres autem qui reperitur asserentes ab Angelis deferi peccatores: hoc tantum significant, quod exercitium specialis custodiæ interdum remittant. Licet S. Thomas ut dictum sup. non tribuat Angelos infanti, nisi extra uterum exeunti, Oppositum nihilominus sentit Anselmus in Elucid. Inaqueque, inquit, *anima dum in corpus immittitur, Angelo committitur.* Anselmo consentiendum esse probabiliter iudicat Suar. Arriaga n. 51. Ratio, quia etiam in utero incipit jam esse viator.

Habueruntne Adam & Eva ante peccatum Angelorum custodiam? Negat. Gregor. Nisenus L. de vita Moyfi. *Verus sermo ad nos usque ascendit quo creditur posteaquam in peccatum natura nostra prolapsa est non omnino à clementia Divinæ neglectam, sed aliquem Angelum adminiculum cuiusque constitutum esse.* Oppositum sentit S. Th. quia sicubi illic indigebant Angelo, indigebant etiam in illo statu peculiari protectione.

Quod Christus non habuerit proprium Angelum custodem, docet S. Th. Bonav. Altifiodor. Alenf. habuisse tamen multos, quibus ut ministris utebatur: quod significat etiam ascensus & descensus Angelorum supra Christum: Item, quod dicantur venisse ad ministrandum eiisdemque sentiunt Cyrillus & Chrys. De beatissima Virgine consentiunt omnes, quod habuerit Custodem, de quo non esse dubitandum dicit Suar. c. 17. n. 21. citans Bern. Ep. 77. Rationemque disparitatis hanc dat, quia de Chri-

sto Domino est alia ratio propter absolutam peccandi impotentiam, & propter summam suæ voluntatis potestatem cum perfectissima omnium rerum & occasionum seu futurorum eventuum præscientia.

Ut verum tamen fatear, sunt in oppositum congruentiæ, quæ plures illi Angelos attribuant sine ulla specialitate custodiæ, sed obsequii & conversationis.

Prima Congruentia est ab Auctoritate. Testatus enim in Matth. 18. q. 60. docet, Virginem beatissimam duplicem Angelum habuisse, unum tanquam privatam personam, & alium tanquam Matrem Dei. Sed additum ejusdem Doctrinæ non placet, quod scilicet illum secundum habuerit non nisi eo usque quo exercuit officium Matris: Sed moralitas Matris semper in illa mansit; consequenter & adfuit titulo illo alter Angelus. Arriaga cit. n. 53. favet. De beatissima Virgine, inquit, est meo iudicio certum habuisse multos, cum quibus familiariter ageret. Adscribo alias Auctoritates, quas ad hoc institutum ponit Christoph. de Vega noster in Theol. Mariana nostram sententiam defendens n. 15. Ex quibus est Franc. Maro. cit. à Pelbarto tom. 2. aurei Rosar. verbo Angelus, Negans B. V. Angelum Custodem habuisse, indicatque Odon Cameracensis in Exposit. Canticorum, ubi ait: Custode Spiritu S. sine omni culpa vixit Deipara: indicantque locutiones Patrum plures illi Angelos in obsequium tribuentes. Sicut Georgius Nicomediensis? Orat. de Oblatione Deiparæ: *Oportebat non unum solum in servare Angelum, sed decies millia eam stipare.* Dion. Carthus. in Cant. art. 12. *Hanc igitur cultissimam omnium creaturarum statim ut in utero Matris sue concepta est Deus Trinitas Angelis sanctis custodiendam commisit.* Bern. in Sermon. qui inscribitur Laus Mariæ. *Sed & innumerabilem, inquit, beatorum spirituum militiam ad ministerium tantæ Principis delegatam nullatenus ambigimus.* Fulbertus Carnotensis Sermon. de Virg. Nat. *quanta putamus provisio Angelorum &c. nulli profecto dubium est quod circa eam etiam tunc omnis frequentia celestium agminum invigilabat: utpote quam supra se exaltandam minime ambigebant.*

Damasc. Orat. I. de Nat. Mariæ. *Nunc autem celestium virtutum copiosissimum agmen habet Ecclesia Dei genitricem nobiscum laudantium, miraculorum abyssum, illam quæ non ministrum Angelum accepit, sed illum magni consilii Angelum.* Bernardus, alique qui in oppositum citantur, eo sensu possunt accipi, quod scilicet habuerit aliquem Angelum cum quo specialiter communicaret: eum appellat prædictus Vega munus famuli à secretis obeuntem.

2. Congruentia est, quia cogitabilis est aliquis specialissimus status gratiæ in quo non egeret purus homo specialis Angeli custodiæ, qui status dignus quidem esset, & excellens, sed non

superans statum Matris Dei: Ergo de Matre Dei idem dicendum.

3. Congruentia, quia Custodia est actus majoritatis & præsidentiae cujusdam supra clientem: jam autem majoritas hæc excepta dignitate entitativa, quæ etiam naturam humanam Christi superant Angeli, nulli Angelo respectu Beatissimæ tribui debet; præcipue supposita sententiæ quæ docet in instanti Conceptionis plus graduum gratiæ illam habuisse, quam quivis SS. Angelorum.

4. Congruentia, quia pia est sententiæ, quæ tribuit Beatissimæ titulo Maternitatis dominium in omnes res creatas: hinc congruebat, ne ex cliente redderetur domina, & ex subdita Princeps.

5. Congruentia, quia in oppositum Ratio non concludit. Concedo quidem non fuisse tantam incapacitatem peccandi in Matre Dei, quantam in Christo; nihilominus erat tanta, quæ non apparet, cur indigeret speciali custodia. Concedo quod non habuerit suæ voluntatis potestatem supremam; habuit tamen magnam, & cur non talem quæ non indigeret speciali custode? Concedo non habuisse illam præscientiam omnium eventuum & occasionum; habuit tamen magnam naturalem & supernaturalem prudentiam, providentiamque Dei circa se, obsequiumque Angelorum. Hæc sine præjudicio aliorum.

Quod Regna habeant suos Custodes dixi supra. Sed Suar. tribuit etiam specialem Angelum exercitibus præsertim fidelium, & qui causam Dei agunt. Unde & Script. meminit Josue 5. Principis exercitus Domini. Daricosdem singulis. Episcopatibus docet Origenes, Hier. Aug. allegaturque locus Apoc. 3. de Angelo v. g. Smyrnæ &c. Nazian. Hilar. Isid. Beda speciales Angelos tribuunt civitatibus & Ecclesiis, & Tann. etiam Communitatibus n. 27. putatque de hoc non esse dubitandum Suarez. Pontificibus, Regibus, Prælatibus, Principibus tribuit Suar. specialem Angelum; ita ut sit inferior secundum quod ille est privata persona, superior in quantum est publica. Colligiturque id, ex illo Actor. de Ang. Petri. Sed Arriaga dicit pium esse id credere, sed non necessarium.

Quod ex quacunque Hierarchia Angelorum saltem extraordinariè ad homines externa missione mittantur, censet Alensis, Scot. Durand. Argent. Gabr. Molina. Valent. Fundaturque in illo ad Hebr. *omnes sunt administratores Spiritus*. Alii hoc tribuunt non nisi Angelis cum S. Thom. Cajet. Albert. Bonav. Richardo, Egidio, Capreolo innitentibus Auctoritati Dion. & Gregorii docentium superiora agmina ab infimis nunquam recedere.

Finitur Custodia morte: oppositum sentit Just. apud Suarez & Tan. probabileque vide-

tur iisdem quod in purgatorio non deferant, & ad Cælum deducant; quod ex Patribus probat Suarez l. 9. c. 19.

### QUÆSTIO III.

#### De Peccatis Angelorum.

**P**RÆMITTO I. An potuerint Angeli creari im-peccabiles essentialiter. pendet ex hoc principio: An implicet talis creatura; de qua quaestione ex accidenti quidem, sufficienter tamen informant ea, quæ dicta sunt de supernaturalitate Visionis.

Sed quæri in super posset ex occasione ab Arriaga data hic d. 27. n. 5. An sit possibilis creatura naturæ suæ determinata ad malum moraliter: consequenter: An possit fieri talis Angelus? Sed Negativa tenenda est. Ratio est, quia & esset essentialiter determinata illa creatura ad amandum non nisi malum moraliter, & non esset determinata: esset quidem ut supponitur, non esset autem, quia vel esset determinata ad amandum malum moraliter, vel sub formalitate mali moraliter, vel sub formalitate boni moraliter inclusi in malo moraliter: neutrum dici potest in hac sententiæ. Non primum, quia implicat, ut voluntas, amet malum quæ tale. Et sicut impossibile est alias potentias ferri extra suum objectum, ad quod tendere nata sunt: sic nec erit possibile, ut cum nata sit tendere in bonum voluntas, tendat, & non in bonum. Quod si tendat in illud malum moraliter sub formalitate boni: Ergo & erit essentialiter determinata ad sequendum malum moraliter, & non erit, ut supponitur: non erit autem, quia bonum sub ratione boni, non est malum moraliter: in multis enim reperitur ratio boni, ubi non reperitur ratio mali moraliter. Et sicut quamvis gustabile sit tactile: quia tamen gustus non fertur in tactile quæ tale, sed in gustabile, sit ut gustus non dicatur determinatus essentialiter ad tactile, sed ad gustabile. Ergo etiam dicendum erit, quod illa potentia non sit determinata essentialiter ad malum moraliter, sed potius ad bonum, respectu ejus, materialiter se habet rationi mali moralis. Tum, quia si tendit in malum moraliter sub ratione boni, si hanc rationem reperiat in aliquo honesto moraliter, adhuc illam rationem appetet; quia etiam in illo objecto, inveniet suum formale. Tum, quia nullum est malum morale ejusmodi, quod determinet sibi tale delectabile, vel tale utile, ut illud delectabile vel utile, non possit reperiri in aliquo honesto, ut reflexio doccebit: Ergo poterit etiam honeste sequi illud voluntas.

**R**ESPONDET Arriaga, quod illud malum moraliter non sit quidem futurum tanquam specificativum motivum, sit tamen futurum, tanquam conditio sine qua non.

CON.

CONTRA. Conditiō illa sine quā non, vel est conditiō sine quā non, sub formalitate mali, vel sub formalitate boni; redibitque Argumentum supra factum. Deinde illud malum moraliter & esset conditiō sine quā non, & non esset; esset quidem ut supponitur: non esset autem, quia illud non potest esse conditiō sine quā non operandi alicujus potentia, quod contradicit ratione ejus formali specificativā, quā ab illa intenditur: Nam & intenderetur ab illa, requirereturque, & non requireretur: requireretur quidem ut supponitur: non requireretur autem, quia ejus oppositum, bonum intentum, excludit exigentiam mali. Et sicut intellectus non potest tanquam conditionem sine quā non exigere falsum, nec oculus tenebras, quia intellectus respicit verum, & oculus deposcit lucem. Ergo & voluntas attendens ad bonum, non potest pro conditione sine quā non, respicere malum moraliter quā tale.

PRÆMITTO 2. *Verum esse illud proloquium, omnis peccans ignorans.* Veritas ejus hic esset examinanda, sed id factum est in prima parte, ubi actum de medio noscendi futura libera, quod est excessus.

PRÆMITTO 3. *Decidisse nos supra, quod pro primo instanti physicè loquendo, poruerint peccare Angelis, addendum restat, An id fuerit illis possibile moraliter?* sed certè non apparet quid illis reddat peccatum pro primo instanti impossibile moraliter, quicquid dicat Suar. Tann. Esparza q. 26. a. 2. Immo rationes quæ probant proprio instanti impossibilitatem moralem peccandi, probant & pro secundo, reliquisque. Quod tamen etiam oppositi non concedunt. Sed in oppositum.

1. RATIO Esparza est. Quia cognitio perfectissima inter omnes absolute possibiles, respectu uniuscujusque substantia intellectualis est in via, continet in se impotentiam moralem ad peccandum; quia rationes avertentes à peccato, sunt infiniti propemodum ponderis: motiva autem peccandi, sunt nullius ferme momenti. Universaliter autem si recurrant pro una parte incomparabiliter præ eminentia motiva, redditur moraliter impossibilis electio extremi inferioris.

RESPONDETUR. Hoc argumentum probat, ne secundo quidem instanti, imò nec reliquis potuisse illos peccare moraliter loquendo. Probat deinde quod in electione, moraliter necessitetur voluntas ad majus bonum, cuius oppositum alibi vidimus. Directè ad argumentum dici potest, quòd ex objecto digniora sunt motiva ad non peccandum, sed ratione subjecti male affecti & dispositi, possunt contemni. Cur ergo etiam pro primo instanti non potuissent contemni?

2. RATIO ejusdem est. Perfectissima novissimorum consideratio adfert moralem impo-

tentiam peccandi; *Memorare novissimata &c.* Ergo multò magis id habebit cognitio perfectissima Dei.

RESPONDETUR. Etiam hoc argumentum probare reliquis instantibus non potuisse illos peccare: quia etiam in illis habuerunt perfectam notitiam Dei. Antecedentis phrasos & illud ly non peccabis, latiori modo sumidebet; ut non significet impotentiam moralem, sed quòd non de facili sit peccaturus. Constatque de peccatoribus, qui actu directo eligunt infernum, ut satisfaciant passioni.

3. RATIO est. Inest Deo potentia essentialiter inimpedibilis, convertendi ad se creaturam, quòd tamen verificari non posset, nisi detur auxilium inductivum impossibilitatis moralis peccandi, respectu cuiusvis volitionis creaturæ. Jam autem non suppeteret Deo auxilium ejusmodi, si talis non esset cognitio omnium perfectissima, respectu cuiuscunque.

RESPONDETUR. Sine ulla inductione impossibilitatis moralis inimpedibiliter Deus potest unumquemque convertere, ratione gratiæ efficacis, salvando efficaciam secundum principia uniuscujusque. Deinde etiam posito illam gratiam debere inducere impossibilitatem moralem, non sequitur adstringi debere Deum, ut non nisi illa cognitione utatur. *Sic interim*

## DIFFICULTAS I.

*Qualenam sit peccatum Luciferi?*

PLures sunt hac in parte Doctorum sententia. Nos principales attingemus.

### Punctum Difficultatis 1.

*Aliorum Explicationes.*

EXPLICATI 1. Scotus in 2. dist. 6. q. 2. vulgè què peccatum Luciferi, fuisse luxuriam spirituales, quæ stabat in amore amicitia erga se, usque ad contemptum Dei; & in amore concupiscentia quo immoderatè concupivit simpliciter veram beatitudinem, dicitque non posse vocari hunc actum inordinatam superbiam simpliciter, sed latiori modo. Proprie autem debere dici luxuriam spirituales. Quod ipsum ita declarat ex Licheto Suarez. Propria superbia dicit immoderatum affectum excellentia relatæ ad alios, quibus præesse vel antecedere cupit. Latiori autem modo superbia, dicit nimiam complacentiam sui, quam aliquis habet in magna aestimatione suæ perfectionis, quam in se videt, & in se amat. Unde amor ille & delectatio in propria pulchritudine potest appellari luxuria spiritualis: amor enim ille immoderatus amicitia, & insuper in concupiscendo immoderatè sibi beatitudinem, simpliciter plus convenit ratione delectationis &c. cum luxuria, quàm cum alio capitali peccato. *Hac Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia Patres sine addito appellant peccatum Luciferi superbiam, quorum phrasis non obest, quin ut sonat, accipiat. Tum, quia & peccasset primò Lucifer peccato amoris amicitiae in se, & non peccasset: peccasset quidem ut supponitur, non peccasset autem; quia amor ille amicitiae, potuisset præcedere actum aliquem meritorium, & esse motivum operandi bene, cur non enim? Ergo apparet quòd ille amor, non sit de se peccaminosus. Unde restat quærere, undenam ejus vitiositas sumatur? vel enim desumeretur ex magna intensione illius amoris, & hoc non, quia objecti honesti amor intensus, non potest esse vitiosus, nisi vel lædat sanitatem, vel distrabat ab actu alio obligativo: non etiam malitia illius amoris ostendi potest ex eo, quòd ille amor sit depretiatus Dei; non enim sequitur ex eo, quòd ego amem meipsum intensè, jam me depretiare Deum; immo Beati, Angeli hominesque, notitiae naturali quam habent de bonitate sua naturali, proportionant suum amorem, neque tamen per hoc depretiant Deum; immo actus ille depretiatus Dei, non posset esse actus amoris erga seipsum, sed holitio aliqua vel volitio, relata ad Deum. Tum, quia indiget hoc multa probatione, quòd materia circa quam versabatur peccatum Luciferi, fuerit Amor sui ipsius: quamvis enim dixerit Augustinus Civitatem diaboli ædificatam ab amore proprio usque ad contemptum Dei, non sequitur quòd hic amor fuerit circa Beatitudinem supernaturalem, de quò infra: Beneque sic intelligi potest Aug. quòd statuerit peccatum in amore proprio non formaliter, sed in quantum est alligatus contemptui Dei. Contemptus autem Dei, non est amor sui ipsius formaliter, sed est formalissimè superbia, quia prælatio sui, tantæ excellentiæ. Multoque minùs convincit quando dicit: Amorem illum inordinatum fuisse luxuriam spirituales: nemo enim philautiam dixit luxuriam, imò in multis est bona, & mensura, dilectionis aliorum. Et sicut non datur concubitus spiritualis, ita nec luxuria spiritualis: eò quòd nomen luxuriæ, sit immersum, significando objecto carnali.

EXPLICANT 2. Thomistæ, recurruntque ad hoc, quòd peccaverit Lucifer nimio affectu erga beatitudinem, ut videre est apud Cajet. Capr. Ferrariensem.

PRIMA CLASSIS eorum est qui dicunt, cum peccasse nimio affectu erga beatitudinem naturalem: quia nimis citò eam voluit habere.

Sed quomodo appetiit cum illam habuit? Beatitudo enim illa stat in perfectà notitiâ naturali de Deo, ejusque naturali amore, utrumque autem hoc habuit, sub initium creationis. Quando autem recurritur ad hoc, quòd ita amarit beatitudinem naturalem, ut contempserit supernaturalem habere, id non convincit:

Istum enim contemptum annotat Suar. l. 7. c. 10. duplicem posse reperiri, positivum & formalem; qui flet in positiva aversione à beatitudine supernaturali: sed hoc contemptu non peccarunt: quia demonstrabant sibi quòd excedens beatitudo, sit major naturali, adeoque in comparatione illius, non contemptibilis. Alius autem contemptus posset esse præcisivus, stans in hoc, non appetere illam: sed actio mere præcisiva non inducit grave peccatum commissionis, quale tamen fuit Luciferi. Deinde ut urget Arriaga talis actus non tam videtur esse superbia, quam pusillanimitatis, & acedia. Quòd ipsum sic probat ex Suarez; Quia ille actus non est appetitus excellentiæ, sed potius fuga ejusdem. Unde etiam rusticus qui est contentus vili domo, cum posset assequi adjutus amicis, domum civilem, non appellatur superbus, sed pusillanimis. Quamvis autem S. Thomas censcat 2. 2. q. 133. a. 1. ad 3. quòd pusillanimitas oriatur ex superbia, inibi tamen explicat hoc S. Thom. quia scilicet pusillanimitas dum non fudit iudicio aliorum dicentium quòd hoc assequi possit, hoc ipso iudicium suum præferendo aliis, fit superbus. Sed id in præsentî, locum non habet. Deinde ut advertit Suarez, quamvis obligatus fuerit Angelus ad habendum actum dilectionis supernaturalem, cum fiducia supernaturali obtinendi beatitudinem supernaturalem: quòd tamen hic actus fuerit illi materia contra quam directè peccatum sit, indiget probatione ex Patribus: & probatione quòd hoc peccatum, sit peccatum superbiæ, cum tamen sic appellatur à PP. peccatum Luciferi.

INQUIRIT hic posset cum Arriaga; Cur ex possessa & amata beatitudine naturali, non posset oriri hic actus superbiæ: Satis habeo in hac beatitudine, non volo me amplius Deo humiliare, & ab eo per obsequia, emendicare beatitudinem. Ad eum modum, quo aliquis sciens se posse ab alio aliqua accipere, si se humiliaverit, non vult se humiliare. Cui sententiæ favet etiam Joan. à S. Thoma. Sed non videtur tali peccato peccasse Lucifer: Tum, quia de illo non innuunt Patres, verbaque illorum si quæ sunt, bene alio sensu accipi possunt. Tum, quia non videtur illud peccatum fore peccatum superbiæ, sed acediæ, quæ stat in fuga laborandi, & adhibendi media. Ad eum planè modum, quo Aulicus dum non vult ulterius sua obsequia deferre, vel miles militare, non dicitur esse superbus, quòd illas humiliactiones nolit adhibere, ita & in præsentî. Tum, quia universaliter superbia importat appetitum excellendi supra quam debeat, qui appetitus ex dicto actu, non sequitur formaliter & directè. Unde etiam in humanis, si quis dicat: Nolo me illi humiliare, quia ego sum æque dignus, vel dignior, est actus superbiæ: Si autem dicat, nolo me illi humiliare, quia volo vivere contentus mea conditione, nec

nec volo ab illo evchi ulterius, non dicitur esse superbus, sed incurius suarum rerum; & si reperitur hic aliqua superbia, reperitur non nisi interpretativè & indirectè. Cum tamen Patres absolute enuntiant peccatum Luciferi, fuisse superbiam.

SECUNDA CLASSIS est eorum, qui docent peccasse Luciferum per inordinatum appetitum beatitudinis supernaturalis. Et quidem quod non peccarit habendo appetitum beatitudinis supernaturalis, inde constat: quia erat in illo obligatio habendæ spei, & quia alias nos etiam peccaremus, illam appetendo. Totum ergo stat in hoc, quod inordinatè illam appetierit. Hanc sententiam docuit Her. Ægyd. Bassolus imò etiam Albert. Argent. Durandus & alii apud Suar. cit. c. 11.

Difficultas in hoc sita est, in quo fuerit deordinatio peccaminosa in appetitione illius?

Ponunt aliqui disordinationem in hoc, quia incidit in errorem Pelagianorum putans se viribus naturæ, posse beatitudinem supernaturalem acquirere. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. At ut verum fatear est hæc sententia S. Th. & hic & 3. contra Gentes c. 110. Clariusque adhuc q. 16. de malo a. 2. ad 4. Sed pro nobis stat Major S. Thomæ in quantum pluribus locis docet, non fuisse in Angelis errorem positivum. Quod autem tale peccatum non potuerit esse sine errore positivo, probatur. Vel apprehenderat Angelus illam beatitudinem esse supernaturalem, & excedentem, vel non apprehenderat: Si non apprehenderat, quomodo objectum peccati, erat contempta beatitudo supernaturalis? Si autem apprehenderat illam beatitudinem esse supernaturalem, ergo non potuit putasse, vel voluisse illius affectionem viribus naturæ: Nam judicasset simul duo contradictoria esse vera, nempe & esse illam beatitudinem supernaturalem ut supponitur; & non esse, quia quod debetur saltem tantum præmium merito naturali, non est supernaturale præmium; ex titulo enim supernaturalitatis, in ratione præmii, debet excedere merita in ratione meriti naturalia. Quando autem dicit Vasquez, ex sola simplici apprehensione, sine ullo errore, potuisse illum progredi ad volendam beatitudinem supernaturalem, tanquam viribus naturæ debitam, id quidem verum est, quia ad multos actus voluntatis, sufficit sola prima operatio, id tamen accipiendum cæteris paribus: non sunt autem cætera paria quando intellectus per demonstrationem dicit illud non esse possibile, adeoque nec appetibile. Quod si recurras ad hoc, etiam impossibilia sub conditione appeti posse: id quidem concedo, sed est necesse alio titulo suadere talis actus vitiositatem, cum talis actus possit esse honestus.

Eò referri debet illorum sententia qui docent, quod Lucifer arrogaverit sibi majora me-

rita quàm ulli alteri Angelo, & quod simul voluerit, ne homines ad visionem evererentur. Hoc enim non convincit: Quia demonstrabat sibi quod merita naturalia ad beatitudinem supernaturalem non valuerint; supernaturalia autem nec sua, nec aliena noscebat. Cumque alios esset tracturus ad peccatum, non poterat appetuisse tale bonum, quod nullo modo derivaretur, in sortem reliquorum. Beatitudinem etiam hominibus poterat invidisse: sed hoc non constat certò, nec id exaggerat peccatum illius, in formalitate superbiæ.

EXPLICANT 3. Alii, dicuntque superbiam Luciferi versatam esse circa ipsummet Deum appetendo æqualitatem cum Deo quâ tali. Hocque docet Scotus Gabr. Lich. imò & nosster Vasq. d. 234. c. 2. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Quia vel appetiit Angelus æqualitatem perfectam, & quidem absolute. Vel appetiit æqualitatem perfectam, sed non nisi conditionatè: Vel appetiit æqualitatem imperfectam. Neutrum dici potest. Non primum, quia judicabat esse impossibile ut prædicatum ab alio, fiat prædicatum A se: vel ut prædicatum ab alio, manens tale, æque sit dignum ac prædicatum A se: quod si hoc judicabat impossibile, judicabat etiam non appetibile: Ergo talem æqualitatem non appetiit. Si autem appetiit æqualitatem illam sub conditione; hujus affectus aliundè pravitas ostendi debet: Annon enim Patres spirituales dicunt, hunc bonum esse actum: Vellem Deum amare, ita, si possem, ac se ille amat. Quod si dicatur illum conditionatè id appetuisse ad suum fastum, eo casu non ostenditur directè peccasse illum appetitu conditionatè æqualitatis, sed aliunde. Quod si dicatur tertium, ostendenda erit vitiositas istius actus.

Auctoritates quæ in oppositum citantur multæ possunt accipi de appetitu æqualitatis per unionem Hypostaticam, de quo infra. Phrases Scripturæ quæ adferuntur de superbia Regum aliorum, literaliter accipiuntur: Hinc non debent in omni rigore de Angelis verificari.

## Punctum Difficultatis 2.

tis 2.

### Statuitur de peccato Luciferi.

SUPPONO 1. cum Suarez, quod appetere unionem Hypostaticam de se, non sit quid malum: potest enim oriri ex appetitu honorandæ & amandæ Majestatis Divinæ Theandricis actionibus. Posse tamen eundem appetitum vitiari.

SUPPONO 2. Fundamenta varia, ex quibus censet Suar. L. 7. c. 13. eundem appetitum posse vitiari.

i 3

i. FUN-

1. FUNDAMENTUM, quòd appetierit unionem hypostaticam: Ut divinis honoribus frueretur, sed hic appetitus, licet ægrè à superbia depurari possit, tamen absolute loquendo depurabilis est, referendo hunc ipsum honorem non in proprium bonum, sed in bonum ipsiusmet Dei. Indubiè enim noscebat posita illa unionem divinos sibi honores deberi, sequi debere dominari reliquis: demonstrat enim sibi Angelus, supposita unionem divinæ personæ cum natura creata intellectuali, hoc ipso illam omnium evadere dominam. Et sicut appetitus in Christo, ut ab omnibus etiam ethnicis laudetur & honoretur Deus: appetitus item ut dominetur omnibus creaturis, est rationalis, ita nec ex suppositione conditionatæ illius unionis, ille appetitus esset de se, & præcisè, vitiosus.

2. FUNDAMENTUM est, quia poterant Angeli clausis ad reliqua oculis cordis, tota intentione considerare dignitatem illam sibi esse convenientissimam, & ratione naturalis suæ existentiae, quasi debitam. Sed etiam hoc fundamentum patitur suas difficultates. Nam si ad reliqua oculos cordis clauserunt, non tamen claudere poterant ad ea, quæ sibi demonstrabant, & quæ in deliberatione illa gravi, vel ex ipsa connexionem specierum venire debebant illis in mentem: inter quæ fuit, quia demonstrabant sibi unionem illam, utpote supernaturalem, esse sibi debitam. Quod autem consideraverint illam dignitatem esse sibi convenientissimam, hoc de se non videtur tantum malum: nam indubiè humanitas Christi elicit talem actum, quòd potius naturam angelicam physice digniorem convenerit terminare Verbo, quam semen Abraham. Et sicut quando cogitat creatura rationalis, supposito quòd gratia deberet dari, illam dandam esse creaturæ rationali, eò quòd nonnisi creatura rationalis, possit grata fieri, esseque amica Deo: Sic in præsentipotuit etiam suæ dignitati attendendo, vovere unionem hypostaticam Angelus.

SUPPONO 3. Possè hoc tertium fundamentum vitiandi illius appetitus ad unionem hypostaticam defendi: quia scilicet oppositum ordinem sibi absolute vel fortè conditionatè propositum, nempe quòd non suæ, sed naturæ humanæ esset unienda persona Verbi: quòd inquam oppositum hoc decretum, traxerit in sui vilipendium factum esse: quia odium vilipendii, præsupponit suæ excellentiæ nimium amorem: præcipuè cum illi hæc unio, debita non fuerit. Hinc appetiit indebitam excellentiam. Rursus odium vilipendii in materia indebita, est implicita superbia, & interpretativa; sicut odium odii sui, est amor sui interpretativè. Deniq; quia tale odium præsternit viam ad sistendū in nimio amore indebitæ sibi excellentiæ, ita ut totus ille processus, ab illo complemento, bene & rigorosè, possit dici superbia. Et sicut actus non à primis

complacentiis, nec à desiderii inefficacibus, sed à suo complemento denominatur talis: ita & actus ille procedens primum ab invidia, nimioque amore saltè interpretativo, excellentiæ indebitæ, & insuper formalisatus odio vilipendii sui in materia indebita, demumq; ascendens ad sistendum in amore suæ excellentiæ indebitæ, benedici potest superbia. Est quidem verum, quòd si ego dicam in mei vilipendium subtrahum esse mihi hunc favorem, quem scio aliàs mihi non deberi, potius committam indignationem formalem, quam superbiā. Unde etiam dum damnati ringuntur, quòd aliis majoribus v. g. peccatoribus, data sit perseverantia finalis, non illis, non est actus superbiæ, sed invidiæ & indignationis. Ita & in præsentipotuit similis actus Luciferi incipit quidem ab invidia & indignatione, sed consummatur, ut dixi, in amore indebitæ excellentiæ, qui amor superbia est.

Ne autem peccatum hoc Luciferi, de quo certò constat, salvetur nonnisi in principis nostris, quæ ponunt venturum Christum, quamvis Adam non peccasset, ut dicitur in materia de incarnatione. In alia etiam sententia defendi id sic posset. Quamvis de facto sit decretus Christus nonnisi post prævisum peccatum, potuit tamen absolute loquendo decerni etiam ante illius prævisionem absolutam; si potuit decerni, ergo ante hoc decretum erat de se formabilis hæc propositio: Quid faceres Lucifer, si natura humana terminetur personæ divinæ? Poterat autem illi hæc propositio revelari, poterat tanquam cogitatio, quæ est in nobis sine nobis à Deo immitti, adeoque habere fundamentum cogitandi, quòd hoc foret in sui vilipendium. Unum videtur obesse quomodo de re nonnisi conditionatæ, & adhuc pendente tam foret sollicitus. Sed id etiam non multum obest; Nam poterat Deus indere illi talem cogitationem quæ attentum illum redderet sollicitumque de objecto. Deinde nunquid non experimur etiam ipsis conditionatis sollicitari nos desiderii. Immo superbi indignantur etiam conditionatæ suæ postpositioni. *His suppositis*

EXPLICATUR, in quo steterit peccatum Luciferi. Nempe in superbia: Cujus objectum erat Unio hypostatica divina cum natura humana, interpretans hoc futuram fore in vilipendium sui, adeoque ultimò sistens ex dictis Supp. 3. in nimio desiderio suæ excellentiæ.

Quod peccatum illud fuerit superbiæ. Ratio est Auctoritas Scripturæ, cujus loca literatè de regibus aliquibus intellecta, accommodantur à Patribus, Luciferi. Unde habetur Isai 14. *Detrahta est usque ad inferos superbia tua.* Ulterioraque verba de ascensu in celum, formalissimè superbiā indicant. Ezech. etiam 28. dicitur; *Elevatum est cor tuum in decore tuo.* Post

Suarez vide Mart. d. 44. n. 5. plura loca adferentem: Unde etiam Chrys. hom. 10. explicans illum locum, i. ad Timoth. 3. *Ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli*, ita explicat, *ne elatus, hoc est, ne eandem incurrat damnationem, quam ille, per arrogantiam pertulit*. Similia habet Theodor. Theoph. Basil. Hieron. Ep. 83. sic ait: *Iudicium & ruina diaboli, nulli dubium, quin arrogantia sit*.

Quod autem de facto materia superbiæ illius fuerit Unio hypostatica. Ratio est, nam in primis sunt loca Scripturæ, quæ ostendunt affectum illum Deitatem, qualis est Isai 14. *Ascendam & similis ero Altissimo*, qui locus cum non possit accipi de æqualitate naturæ, ut sup. dictum, debet accipi de æqualitate in persona. Ezech. 28. *Dixisti, Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi &c.* Dicit etiam Christus de diabolo Joan. 8. *quod ab initio hominida fuerit*; quem locum Rupert. l. 8. in Joan. in fine interpretatur de homicidio in Filium Dei, quem odio habuit ob superbiam, profecto volens auferre illi Unionem hypostaticam quasi vitam divinam. Favent etiam verba Gregorii L. 33. Moral. in 40. Job. c. 20. ad finem: *Quia enim carnis morte non premitur & ademptorem carne mortalem vidit, altiori fastu relationis intumuit, sed ubi contra auctorem suum, gemma se superbiæ exultat, ibi laqueum suæ mortis invenit; nam ea ejus carnis morte prostratus est, quam expectat clarus, & inde pertulit laqueum, unde quasi se sam suæ malitiæ, mortem iusti concubavit*.

Discurrit etiam Suarez c. 13. n. 30. An habuerint Angeli præceptum adorandi Christum? Dicitq; quod ad hoc non sit necesse recurrere, quia ad hoc sine positivo præcepto, ex natura rei, videbantur obligari ad adorandum propositum sibi Verbo caro facto. Quo adduci potest illud testimonium; *Ei cum iterum introducti viderentur in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli ejus*. Cum hoc tamen sit, quod intra eandem superbiam involvantur alia peccata, invidia præcipue, & inobedientiæ. Suarez etiam offendit omnes gradus superbiæ repertos in hoc peccato superbiæ.

DICES 1. Si Angelus appetiit Unionem hypostaticam, ergo appetiit contra naturale desiderium suæ conservationis; quia desiderasset destructionem suæ personæ.

RESPONDETUR. Destructionem propriæ personæ, si excellentiori infinitè personâ impleatur, non esse quid malum, sed potius infinitè bonum.

DICES 2. Vel appetiit unionem independentem à decreto divino; & hoc non, quia demonstrabat sibi illam perfici non posse independentem à decreto; Si autem id voluit dependentem à decreto, non peccavit.

RESPONDETUR. Peccasse illum superbiâ, eo quod interpretatus sit, in sui vilipendium, decretum favens naturæ humanæ.

DICES 3. Hæc sententia supponit latum præceptum de adorando Christo, & tamen negant ullum præceptum latum Angelis Chrysostomus & Origenes.

RESPONDETUR. Non negare illos præceptum naturale, quale est submittendi sese Verbo incarnato standi Dei decreto & similia. Sed negasse præceptum simile ei, quod hominibus latum, in quo materia aliàs licita, prohibitione, extracta est ad illicitam. Sed

QUÆRES. An Lucifer fuerit supremus in angelica natura? Damasc. L. 2. c. 4. Aug. L. 3. de Gen. ad lit. c. 10. Epiphanius, Theod. Ruffinus Andr. Casariensis negant fuisse supremum. Probabileque putat S. Thom. quod l. 5. a. 7. ad 1. Quia non decuit, ut nobilissimam creaturam perderet Deus. Oppositum sentit Gregorius L. 4. Mor. c. 13. aliàs 12. & l. 9. c. 2. l. 22. c. 18. aliàs 24. Hier. Tertull. Nazianz. Chrys. Cyrill. Bern. Hugo. Ratio, quia cum peccatum illud fuerit ratione appetitæ indebitæ excellentiæ, debebat, quantum pertingere possumus, cadere in supremum, excellentiâ. Hæc tamen ratio non convincit, quia sufficiebat ut esset inter supremos, non supremus: vel ad maximum ut esset supremus omnium peccantium Angelorum. Locus autem ille Job. 40. *Ipsè est principium viarum Dei*, in negativo sensu accipi potest: quia scilicet ejus creationem, non præcessit creatio alius entis.

## DIFFICULTAS II.

*De Peccato aliorum Angelorum.*

VASQUEZ 238. n. 3. censet non esse certum, quod à supremo ex peccantibus Angelo, inducti sint reliqui ad peccandum, tenetq; hoc Alber. Guilhelmus Parisiens. Alph. de Castro, Alex. Antisiodorensis apud eundem n. 1. Sed oppositum communius docetur eum S. Thom. fulto auctoritate PP. ut Damasc. Ambr. Gregor. Hieron. apud eundem Vasquez. præter quos Suar. L. 7. c. 17. adfert Nazianzenum Casar. Orig. Chrys. Cyrillum, Hieron. Euseb. & ex Latinis Lactan. Prosp. Aug. Bern. ad quod alludit Isai. c. 14. Ezech. c. 28. & 31. Job. 41. & Apoc. 12. Ubi caudâ dicitur traxisse tertiam partem cæli, quod accommodatur ad casum Angelorum.

Quæ fuerit materia peccati illorum ex dictis decidi debet. Quia scil. persuasit illis sine præiudicio suæ dignitatis, non debuisse conferri Unionem hypostaticam, excellentiæq; naturæ angelicæ, tribuendam fuisse.

Jam autem quo modo induxerit illos, hic perstringendum est: non induxit enim illos præcise solâ sua actione; quia hæc cum sit actus liber, non poterat esse notus aliis, necessariò ergo illic immisceri debuit locutio, quæ non poterat stare in hoc solo: Ego hoc facio. Tum

quia hac methodo, non fuisset consecutus intentum: Hoc enim non erat persuadere aliis peccatum, ly autem; Ego hoc facio, non est adductio aliorum, sed manifestatio præcisa actus interni. Tum quia objectum hoc deposcebat, supposita intentione prævertendi, adductionem ponderosarum rationum. Tum quia Ezech. 28. dicitur, *in multitudine negotiationis, repletum illum iniquitate*; Negotatio autem infert tractatum, curam, inescationem, & similia. Tum quia docet illum persuasione egisse auctoritas S. Th. & aliorum: Nazianz. enim appellat illum *ducem sceleris & Magistrum*. Cæsariensis eum nominat Ducem suggestionis. Orig. dicit illum seditionem movisse. Ambros. traxisse reliquos, quæ si ut sonant accipiantur, inductionem persuasionemque ostendunt. Neque valet si dicas cum Arriaga, quod Lucifer superbia elatus indicaverit sufficienter se posse cæteros alligere, solo exemplo, id immerito assumitur; quia superbus dum vult difficile intentum consequi, studiosè negotiatur.

Non nego tamen, quod aliqui Auctorum & Patrum docuerint solo exemplo adductos esse reliquos Angelos.

Ad solvendas rationes, quæ probant non potuisse illos induci nisi exemplo, adferunturq; ab Arriaga & aliis.

NOTO 1. ex Suar. l. 7. c. 18. Duplex est instans, unum angelicum, & aliud nostri temporis: quo posito, dici posset in eodem instanti angelico, omnes peccasse, licet prius tempore peccaverit Lucifer, in quo instanti temporis non est damnatus, sed potuit inferioribus prædicare. Unde n. 23. dicit, posse admitti, quod sicut unius peccatum poterat esse gravius & intensius, ita etiam quod potuerit esse diuturnius. Addit Suarez illo tempore nullam deformitatem alios Angelos potuisse videre in Lucifero, quia illi tunc non est inflata pœnalis turpitudine, sed subsecuta est nonnisi instans angelicum; privationem autem gratiæ quæ tunc jam facta est, non poterunt videre. Suarez tamen ipse censet eodem momento temporis facta esse hæc omnia; inprimis propositus Christus ad adorandum, quo posito, prius naturâ Lucifer rebelavit, posterius autem direxit ad omnes suam cogitationem talibus & talibus rationibus firmatam: Angeli enim licet non possint omnia simul cogitare, possunt multa.

NOTO 2. In eo instanti absolute loquendo indifferentes fuisse Angelos ad operandum dependenter ab alio: ex suppositione tamen quod dependenter sint operati, ut probatum, non fuerunt indifferentes. Ad eum planè modum, quo indifferens est aliquis, ut invitatus sedeat, ex suppositione tamen quod invitatus sederit non est indifferens.

NOTO 3. Quando Patres dicunt ideò homines reparatos non Angelos: quia homines se-

ducti peccaverunt, non Angeli; id inprimis hoc sensu accipi potest: quia Eva fuit verè seducta putans se non morituram; Angeli autem non sunt ita seducti: Si autem homines sunt seducti, merebantur vi hujus auctoritatis Patrum, misericordiam, quia error voluntarium ad minimum minuit. Suarez dicit de tota collectione hominum, præcipuè attendendo ad caput quod est à recto abductum: Jam autem Angelus Lucifer, erat caput à nullo deceptum: ratione autem capitis hæc auctoritas Patrum processit. Et quamvis quod tentator fuerit diversæ aut ejusdem speciei, vel generis, non videatur ad hoc quicquam conferre; confert tamen ad hoc, si ipsum caput sit aliunde deceptum: & si illud caput Angelorum fuisset ab homine seductum, non excusaret culpam, sed aggravaret, quia rei magni momenti cedere defectu osiori intellectu, non excusat, sed auget culpam. In homine autem minuitur culpa, quia à longè perfectiori intellectu seducebatur: quo etiam ex titulo minuta est aliquomodo culpa etiam infimi Angeli: tota tamen collectio Angelorum, eò quod caput non fuerit deceptum, non ita merebatur redemptionem.

Fortè etiam Patres locuti sunt accommodando sese communi notitiæ hominum, quibus vulgatiùs est tentatos fuisse primos parentes moleste, cum tamen de tentatione Luciferi, non ita sit vulgatum: ut ex hujus vulgaris notitiæ suppositione, videantur loqui: non enim illa ratio procedit per principia intrinseca, vel per congruentiam, difficile solubilem. Nec sequitur, non esse inductos, quia omnes ceciderunt, sicut non sequitur non esse inductos exemplo, ex eo quia omnes ceciderunt.

Quod Angeli inducti fuerint ex variis ordinibus docet S. Th. hic q. 63. a. 9. ad 3. Habeturque fundamentum in Apostolo, qui illos appellat Principes & Potestates tenebrarum; immo illis attribuitur etiam nomen Cherubim, quia id non infert sanctitatem, sed solam excellentiam scientiæ, & potentiæ. Non appellantur autem Seraphim, quia ut ait Martinon disp. 44. n. 20. ex S. Thoma, hoc nomen sumitur ab ardore charitatis, excludente mortale.

Quod autem ex singulis ordinibus ceciderint, incertum est. Phrasæ tamen S. Scripturæ millia millium, tribuit Angelis, nunquam demonibus, minoremq; numerum ostendit allegoria, de tertia parte stellarum tracta. Sed restringere etiam illorum numerum, quod scilicet tot ceciderint, quot sunt prædestinati, fundamentum non habet, & contrariatur sententiæ, quæ prædestinationem ponit, ante prævisum absolute peccatum.

Ille autem locus Ps. 109. *Judicabit in nationibus, implebit ruinas*, ad literam intelligitur, ut inquit Martinon de ruinis Judæorum. Vel in-

elligitur de implendis ruinis, non arithmetice, sed quod unde illi exciderunt, illuc prædestinatus, ut speramus, pertingemus.

## QUÆSTIO IV.

*De Obstinatione Dæmonum.*

De hac Suarez hic L. 8. à. c. 7. Vasq. d. 239. Arriaga. d. 25. n. 24. Martinon d. 44. n. 63. Franc. Lugo disp. 27. Joan. à S. Th. q. 44. a. 2.

## DIFFICULTAS I.

*Notantur summatim aliqua.*

**NOTO 1.** An post peccatum expectaverit Deus ad penitentiam dæmones? Expectasse docet Scotus Gabr. Salmeron. Lorinus. Quia videtur hoc congruere exaggerandæ Dei misericordiæ, citaturque locus Cyrilli Hierosol. Catech. 2. *Nesciri quanta Deus condonarit Angelis, & illis indulget.* Pro eadem sententia citat Salmeron apud Suarez cit. cap. 1. n. 4. etiam Gregor. Niss. Basil. & Bernardum. Communior tamen oppositum tenens opinio, certa. Sed pro rationem invenire non ita est expeditum.

**RATIO 1.** Adferri solet ex secunda Petri secundo, *Deus Angelis peccantibus non pepercit*: quæ verba indefinita huic universali æquivalent, nullis Angelis peccantibus pepercit Deus.

**RESPONDETUR.** Hunc locum ostendere quod nulli pepercit, sed non ostendere, quod nulli exhibitione gratiæ sufficientis, parcere voluerit. Quod autem dicit Suar. ex 1. Reg. 15, quod talis locutio ostendat Deum non habuisse voluntatem parcendi: est enim ille locus similis ei: *Vade & percutite Amalec, & non parces ei.* Quo in loco nullam habuit Deus ex parte sua voluntatem remissionis: Ergo nec hic habuit, siquidem dicitur, nullis Angelis pepercit.

Sed id non convincit, quia ex una parte aliter se Deus solet habere circa pœnas corporales intelligendas; aliter circa pœnas animæ. Et sicut ex illo loco Regum non colligitur, quod non dederit tunc Amalecitis gratiam sufficientem ad penitendum; sic nec ex priori colligitur, quod eam non dederit dæmonibus. Deinde ex alia parte sunt loca quæ ostendunt, quod ly non parci non sumitur ad ostendendam subtractionem etiam gratiæ sufficientis, ut cum Job 9. dicitur: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti*: & cum Deus Sodomæ dicit se nolle parcere.

**RATIO 2.** Solet adferri ex auctoritate Patrum.

**1. AUCTORITAS** est Damasc. L. 2. de Fide c. 3. Sed inibi solum negat Damasc. dæmonibus penitentiam stantem in afflictione corporali: negat enim penitentiam, quia non sunt corporei; intenditque ad maximum ostendere, quod de facto non penituerint.

**2. AUCTORITAS** est Fulgentii de Fide ad Petrum c. 3. Sed illo loco tantum dicit, quod divino munere nunquam se repararunt: hoc est, quod nullus resipuerit.

**3. AUCTORITAS** est Augustini pluribus locis. Sed illis negat penitentiam, supple ætually, nihil agens de gratia sufficienti. Quo etiam modo explicandus est Gregorius 2. Moral. c. 3. Quando autem lib. 4. c. 9. & 10. dicit: *Angelum ita cecidisse, ut reparari non possit*, explicari debet, quod non possit reparari ex suppositione consequenti, supposito scilicet, quod noluit. Unde adferens rationem, cur revocari non possit, hanc dat: *Quia nec sperat, nec emendatur*; non agit autem quidquam de negata gratia sufficiente: ita ut illud non possit ex contextu, non significet negationem gratiæ, sed negationem actionis, sine quâ, nemo liberè salvari potest. Quo etiam modo explicari debet Prosper & Bernard.

**RATIO 3.** Præter alias refutatas hæc solet adferri, quia non est probabile ex tanto numero neminem conversum esse, si habuerunt omnes gratiam sufficientem, & tamen præsumitur, quod nemo sit salvatus.

Hæc ratio non convincit, quia multum probat: probat enim reproborum aliquem ex tanto numero finaliter convertendum: quia eis datur gratia sufficiens. Quod autem dicit Suar. quamvis Angeli non sint inflexibilis voluntatis, nihilominus magnam moralem difficultatem habere mutandæ voluntatis: Concedo, sed inde non sequitur, non datam tali voluntati gratiam, cum quâ posset se convertere.

Optima ergo probatio est communior persuasio Doctorum, cui in hoc genere standum est. Quanquam Suarez duobus in locis monet clarè datum esse illis auxilium sufficiens. Lib. enim 8. c. 1. n. 25. inquit; *Quamvis absolute non caruerint auxilio sufficienti*, & n. 26. dicit. *Nec Deum intra eandem moram illis denegasse omnino sufficiens auxilium gratiæ.*

**AUCTORITATES**, quæ in oppositum citantur à Salmerone, non convincunt. Quia quod ad Origenem attinet, ille præsternit viam suo errori, quo vult damnatos aliquando salvandos. Cyrilli auctoritas est difficilior. Suarez n. 13. dicit, quod fortasse aliqua levia peccata dimiserit Deus, sanctis Angelis. Tamen dicit hanc responsionem non sibi placere: quia Patres nunquam hoc significant. Unde potius exponendum censet de anticipata indulgentia, hoc est præservando illos: unde & Christus, dicitur esse Redemptor præservativus.

**NOTO 2.** Quod dæmones non sint inferno liberandi: definitum est contra Origenem & alios in 5. & 6. Synodo, & in Concil. Lateran. ab Innoc. III. fundatur autem in illo loco Scripturæ: *Ite maledicti in ignem æternum. Vermis illorum non morietur. Lignum sive ceciderit ad Austrum, &c.* Consequenter penitentia illis effi-

cacis,

cacis, nullus locus. Addit tamen Arriaga n. 25. Licet omnino censeat demones non habere potentiam ad veram poenitentiam, non putat tamen id adeo certum esse. Tota in hoc difficultas est, quæ sit ratio illius impoentitiæ, obstinationis, &c. &c. Quod autem dicetur de Angelis, proportionatè dicendum de hominibus.

## DIFFICULTAS II.

*Quæ ratio per alios Obsinationis  
Dæmonum.*

**R**ATIO adferri solet. Ob quam sint impoentes ad faciendam veram poenitentiam, quia scilicet negatur illis gratia etiam sufficiens in poenam peccatorum, & tamen sine tali gratia impossibile est poenitere. In sententia autem quæ dicit naturalem dolorem esse sufficientem, illa licet falsa sit, ad præsens accommodari non potest: quia dolor naturalis est per illos sufficiens, non nisi ad delenda venialia; quomodo autem delerentur in illis mortalia? Ulterius hæc ipsa ratio in hoc resolvi solet, quod in illis non sit possibilis actus naturalis, simpliciter tamen bonus. In oppositum hoc est, quia damnati non amiserunt suam liberam potentiam, cur ergo ex libertate, non possent procedere ad talem actum, qui & ex objecto, & ex circumstantiis, sit omni ex parte bonus moraliter? Est quæ pro hac sententia Scotus. Basilius, Durand. Anglez. Pelbartus in Glossario, omnes apud Suar. l. 8. c. 8. Oppositum tamen sentiunt Patres apud eundem Suar. Fulgent. de Fide ad Petrum c. 3. *Omnes illi prævaricatores Angeli, nec mala possunt unquam voluntate carere, nec panis.* Similia habet Innoc. III. Prosper. Bern. Ignatius Martyr. Gregorius M. Fudatur quæ in illo loco Script. ad Gal. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Joan. 9. *Venit nox, in qua nemo potest operari.* Eccles. 9. *Neque opus, neque ratio, neque sapientia, neque scientia, erunt apud inferos.* Hæc ratio, quia defectum conversionis, in defectum gratiæ rejicit, ordinariè ab Auctoribus respicitur.

2. **RATIO** ex Vasq. est d. 241. c. 4. Cur damnati non possint habere actum simpliciter bonum moraliter, referentis hoc in id principium: quia non habent cogitationem congruam. Sed hoc principium non convincit: quia nomine principii congrui accipit Vasq. gratiam efficacem, quæ absolute loquendo non est quæ efficax, simpliciter necessaria ad agendum bene.

3. **RATIO** ex Molina est. Quia Deus denegat illis concursum generalem, ad quemcunque actum bonum moraliter.

**IMPUGNANT** I. Aliqui hanc sententiam ex eo, quia fieret perpetuum miraculum, aut violentia voluntati illorum.

**RESPONDERI** posset. Nec violentiam nec miraculum futurum: quia denegatio illius con-

curfus, est secundum exigentiam moralem, peccatorum præcedentium; quæ exigentiæ posita, nihil sit violente à Deo.

**IMPUGNANT** 2. Aliqui cum Suar. Quia est indignum bonitati divinæ, negare auxilium, eo animo, ut non fiat ullum opus bonum.

**RESPONDERI** posset. Negare tale auxilium independenter ab exigentibus hanc poenam peccatis, esset indignum Deo, secus illis exigentibus.

**IMPUGNARI** potest 3. Ratione, quam ex Suar. sic conficit Arriaga. Sequeretur multa opera mala facere Deum non solum permittendo, sed positivè concurrando. Nam permissio tunc tantum habet locum, quando datur auxilium sufficiens, & negatur efficax. In hac autem sententia, etiam sufficiens negatur: quia positivè & efficaci decreto, antecedenter vult, ne fiat opus bonum. Et licet ille actus non esset jam peccaminosus, quia nec liber: hoc ipsum tamen videtur esse indecens, ut Deus determinet ad actum in se malum.

**RESPONDERI** posset, phrasin hujus argumenti, nempe quod Deus concurrat positivè ad opera mala, nullum absurdum continere: quia ille concursus, est actio physica, quæ non est imaginabile, quod non sit positiva. Sed si argumentum procedat de voluntate positiva peccati, id quidem absurdum est; sed negatur esse positiva voluntas peccati, sed tantum permissiva, quia directè vult Deus præcisè non nisi poenam, & in poenam negationem talis concursus: hoc autem quod sequitur, non est secundum intentionem divinam: ad eum planè modum, quo sciens & hostes & cives inclusos in turri, jubet tamen quater Dux militiæ eandem, intendens occisionem hostium, cui conjungitur occisio civium: sic etiam in præsentem intendit Deus poenam, quidquid sit, quid postea sequatur.

Nihilominus videtur esse quædam indecentia defectum illum tam enormem ex objecto, qualis est non posse facere actum honestum moraliter, rejicere in ipsummet Deum statuentem denegare concursum.

4. **RATIO** est Aureoli apud Suar. c. 10. Obsinationem referentis in infusum illis habitum vitiosum in poenam peccati, determinantemque eos ad tales actiones.

5. **RATIO** est Gabrielis & Occhami, qui censent, infusum esse illis actuale odium Dei. *Proque hæc ratio*

**NON SATIS FACIT.** Quia videtur de deere Deum ut talia infundat, immo si nomine odii Dei veniat vitalis actus, impossibile erit illum infundi.

## DIFFICULTAS III.

*Undenam desumatur Obstinatio?*

Sequendo methodum Martinon.

ASSERO 1. *Non amisisse Angelos libertatem physicam ad non peccandum, vel agendum bene moraliter*; Ratio, quia illud principium est ipsamet voluntas, quæ eadem entitative manet.

ASSERO 2. *De facto demones abstinere ab aliis actibus in quibus exercendis peccarent ex objecto*. Ratio, quia de facto Exorcismis Ecclesiasticis coguntur ad abstinendum ab aliquibus inferentis malis.

ASSERO 3. *In sententia, quæ assereret, posse diabolum indifferentes in individuo, posset concedi talis actus ab illis exerceri*: Cur enim non possent habere displicentiam de tormentis suis, ex eo quod male, quia mala sunt? Non est autem contra rationem fugere sibi nociva, inquit Martinon.

ASSERO 4. *Non exerceri à demonibus actus bonos moraliter, qui sint undequaque boni*. Ratio, Auctoritas 1. Joan. 3. v. 8. *Ab initio diabolus peccat*. Deinde, quia semper est in apprehensione suæ miserie, ob quam Deo semper irascitur. Denique, quia ita omnes communiter docent.

Exinde tamen non sequitur, quod singulis suis actibus peccent: non enim peccant illis suis actibus, de quibus Asserto precedenti; aliàs dum etiam Ecclesia exorcismis & interminatione imperat illis aliquid, hoc ipso imperaret illis peccatum, si omnes illorum actiones, sunt peccatum. Deinde multa exerceant necessarii non liberè, quæ ex eo ipso, quod exerceantur non liberè, non sunt peccaminosa, qualis est v.g. dolor ille damnationis.

ASSERO 5. *Causam obstinationis eorumdem, est se malam illorum voluntatem, quæ presenti semper dolore irritatur, & perpetua cogitatione de æterno suo maledicto statu*. Et sicut homo dum est in actuali ira gravi contra proximum, perpetuus est in illa meditatione, quæ illum urget ad faciendum huc & nunc, quod putat esse saltem extrinsecum malum proximi, ut maledictiones, executiones, taxæ, &c. Ita simile quid evenit damnatis. Ex parte etiam Dei dicit Arriaga ob stare, quia non dantur illis ullæ extraordinariæ, & fortiores vocationes, ad bene operandum.

Sed daturne saltem illis gratia sufficiens? Putarem non dari illis gratiam sufficientem, ut peniteat illos facti: videtur enim hoc status ille exigere, consequenter nec datur illis gratia sufficiens, ne doleant, dolore illo, essentiali damnationi. An autem ad alia mala non facienda detur illis gratia sufficiens, pro parte affirmativa hæc ratio stat: Quia si non daretur, hoc ipso actu non peccarent, supponuntur autem de novo peccare damnati in multis, ut supponit Martinon n. 67. & Arriaga n. 51. Videturque suadeat ille locus ab initio diabolus peccat. In hac re ta-

men videntur esse oppositæ sententiæ Auctorum. Nam cum supposuisset Mart. dari illis gratiam sufficientem, nihilominus n. 70. docet auxiliis gratiæ demones & damnatos omnino carere, idemq; repetit n. 72. Cit. sup. Suar. docet illos gratia sufficienti non destitui, & tamen c. 11. n. 2. dicit illos relinqui sine omni gratuita vel morali Dei iuvatione. In quo principio, materialiter non nisi peccarent demones, malis suis actibus, quo etiam supponit Arriaga cit. n. 41. sub finem.

Ea, quæ adferuntur de bonis actibus damnatorum, tantum ostendunt, habere illos sanas interdum cogitationes, sed necessarias; adeoque non bonas moraliter, ut cum dicunt, se esse infensatos.

Actus voluntatis sequentes illas sanas cogitationes non sunt honesti simpliciter: quia ita dolent ob pœnas, ut ex malitia sua non dolerent, si non esset infernus, quem actum esse inhonestum dixi in materia de Pœnitentia, ubi de Attritione.

Quod attinet ad appetitum Epulonis volentis convertere fratres, cum hoc sit fortè parabola, non debet in omnibus accommodari; Si autem est historia, potest malitia illius actus ex hoc deduci: quia non doleret, nisi esset locus ille tormentorum. Suarez dicit id factum ab illo ex odio Dei, ne de suis etiam fratribus vindictam sumeret: quod respuit Arriaga, rationemque dat; quia non potest esse odium Dei, ut peccator convertatur. Sed nunquid non est locus alteri formalitati, velle scil. alios converti ex odio Dei, ne de suis vindictam sumat: ad eum modum, quo ex odio Judicis potest dissuaderi scelus, ne vindicans sanguine suæ domus, ut vocant, tingat suas manus. S. Chrysostomus per Ironiam appellat eum humanum. Monet tamen Suarez ex communi Theologorum L. 8. c. 11. n. 26. quod nec pœna damni, nec pœna sensus augeatur illis, propter illa mala, quæ committunt.

## QUÆSTIO V.

*De Pœna Demonum.*

PRÆMITTO 1. cum Martinon d. 44. n. 39. *Quod pœna sit, sit malum, ob culpam illatum*. Hoc ipsum malum, aliud est privativum, stans in ablatione alicujus boni, & hoc appellatur pœna damni: & aliud positivum, stans in perfectione alicujus mali, & hoc vocatur pœna sensus: prior illa absolute loquendo potest esse sine dolore ut est in infantibus, si illi sint in limbo; de facto tamen in inferno, est cum dolore: hicque dolor pertinet ad pœnam damni, tanquam accessorium ad principale, & tanquam complementum infortunii, stantis, in non habere tantum bonum hæc Mart. ex communi sententia.

Sed

Sed oppositum sentit Vasquez, qui definit pœnam sensûs, pœna quæ sentitur seu cognoscitur, & cognita tristitiam adfert, & hoc malum quoties infligitur dicitur pœna sensûs. Respondere tamen potest communis sententia, quod ille dolor qui sentitur & provenit ab aliquo sensibili, aut ab extrinseco sit pœna sensûs, non tamen dolor proveniens ab aliquo insensibili v. g. à præcisâ non visione Dei. Vel certe ut loquitur Suarez dolor sensûs est positus in perpessione alicujus mali positivi: vide Suarez L. 8. c. 13. n. 19. Unde pœna sensûs primariò revocatur ad perpessionem ab igne.

PRÆMITTO 2. *Esse ignem corporeum & materiale in inferno, tam corpora quàm spiritus urentem*; est Catholicorum sententia, ut loquitur Suar. c. 12. n. 9. Licet omnino (verba sunt Martinon n. 39.) id de fide non sit, quod etiam docuit ante ipsum Vasq. d. 243. n. 2. additq; quod cum in Florent. dixissent Græci, ignem Purgatorii non esse corporalem, nihil de hoc definivit Florent. sed subticuit. Ex recentioribus Catholicis Cathar. L. de præmio Bonorum & supplicio Malorum, dicit, apud Suarez cit. n. 3. quod ignis inferni, non sit verus ignis sensibilis, atque corporeus, sed est spiritualis pœna, quæ per Metaphoram & Analogiam, appellatur ignis. Quæ etiam sententia fundari potest, non tantum in dubitante Aug. L. de Civit. 20. c. 16. ubi ait: *Cujusmodi ille ignis sit, scire arbitror neminem, nisi cui Deus revelavit*: Sed etiam positiva illius inclinatione ad hanc sententiam, quæ habetur ibidem L. 21. c. 10. ubi explicans illa verba: *Quia crucior in hac flamma*, addit, *dicerem utique, flammam illam esse corpoream, nisi convenienter responderi posset, talem esse illam flammam, quales oculi, qualis lingua, qualis digitus, ubi erant sine corporibus anima*. Subditque, *sic ergo incorporealis illa flamma*. Similia habet L. 12. de Gen. ad Litt. c. 32. Greg. etiam L. 15. Moral. c. 17. alias 14. *Ergo neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis*.

Nihilominus oppositum sentiendum est.

RATIO I. Præmissi. Quia Scripturæ verba sunt accipienda ut sonant, frequenter autem in Scriptura fit mentio ignis inferni: Jam autem ignis ut sonat, supponit pro nostro igne. Clarum est testimonium Christi, Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum*. Vide plura loca in Concordantiis.

Neque valet si dicas, quod in multis locis meminerit Script. frigoris, nivium, vermium, &c. & tamen ista non sunt materialiter accipienda. Non inquam valet, quia de facto gravissimi Auctores alternationem hanc tuerentur. Et ita Hieronymus sup. Matth. 10. explicans nomen Gehennæ, inquit: *Duplicem autem esse Gehennam frigoris, & ignis, in Job plenissime legimus*. Job autem 24. v. 19. dicitur: *Ad nimium calorem*

*transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius*. Eandem alternationem tuetur Damian. Hugo Eterianus, Beda, Hugo Card. Haymo. Hugo Victorinus. D. Thom. in 4. d. 50. q. 2. a. 2. Incertum hoc tamen esse, docet Suarez Sect. 12. n. 24. Auctoritas Jobi non plus valet, quàm quod peccatores transeant ab uno vitio contrario ad aliud. Unde & subdit usque ad inferos peccatum, quasi ostendens, quod in prioribus de Inferno non egerit. Sicque interpretatur Tostatus, Soto, Jansenius, Maldon. Pineda post Gregor. M. lib. 16. Moral. c. 27. 28. &c. Est etiam conjectura Soti, quia si illic esset frigus, ad quid petiisset guttulam aquæ frigidæ Epulo.

Quod autem idem non debeat dici de igne, rationem dat Arriaga ex Suar. quia semper & quasi primo loco, & constanter ponitur ignis, ideo clarè denotatur, quod Scriptura non allegoricè loquatur de igne.

RATIO 2. Præmissi Auctoritas Patrum. Gregor. L. 4. dial. c. 29. ad interrogationem: *An ignis inferni corporeus sit?* Respondet, *corporeum esse non ambigo*. August. L. 12. de Civ. c. 10. docet: *Nihilominus veris quamvis miris modis, etiam spiritus incorporeos, posse pœna corporalis ignis affligi*. Et infra: *Adharebunt spiritus incorporei, corpori ignibus excrucianti*. Similia habet Sermon de Temp. 181. Plura habet Suarez ibidem à n. 11.

RATIO 3. Proccedens ex suppositione Revelationis; quia ignis qui corpora urit, debet esse corporeus; idem autem urit & animas, propter auctoritatem Christi, æqualiter de igne æterno, loquentis; quod etiam exprefit Hugo Eterianus L. de Egressu Anim. c. 12. *Unus gehennæ ignis est in inferno*.

Ad auctoritates in oppositum quod attinet. Vel ostendunt aliquos in hoc errore fuisse qualis fuit Tertull. negans quod sine corporibus, possit ignis in spiritus agere. Vel loquebantur, quod hic ignis non esset corporeus, hoc est non ejusdem rationis cum nostrate, indigens scilicet alimento. Quomodo etiam potest explicari Gregor. in oppositum cit. quanquam Sixtus Senensis apud Suar. n. 40. dicit, non debere legi incorporeum, sed corporeum, sicque haberi in vetustioribus exemplaribus. Ad August. auctoritatem quod attinet, explicari posset, quod condistinguat flammam ab igne, dicitque, ignem esse corporeum, ut constat ex locis à nobis cit. Sed vult non esse flammam corpoream; nomine autem flammæ intelligit effectum, qui producit ab illo igne, quod scilicet ille, non esset corporeus. Eodemque modo intelligendus Ambrosius. An autem sit ejusdem atomæ speciei ille ignis cum nostro, non constat ex Scriptura; debet tamen non esse conveniens & quivocè, quia sine addito appellatur ignis.

PRÆMITTO 3. *In quo sit hac in parte Difficultas?* Ex una parte convincunt ea quæ allata sunt.

sunt, quod sit ibi ignis corporeus: Ex alia parte non apparet qui res spiritualis, possit pati à re corporea, & quidè dolorem. Plures in hac parte sententias videbis apud Vasq. d. 243. & apud Suarez citatum c. 13. Sunt qui doceant, quod sola apprehensione consimili ei, quæ est in formis, urantur: sed hæc sententia non accipit verba Scripturæ, ut sonant, quæ non dicit illos decipi, vel cogitare de igne, sed esse in igne cruciatumque igne. Alii admittunt actionem intentionalem, positam in productione speciei impressæ, illi autem dolent à tam ignobili ente, se desumere speciem, sed id non significatur per Scripturam. Deinde quæ ista foret pœna? cum etiam graves Auctores doceant, posse ab Angelis desumi species ex objectis etiam materialibus.

Alii dicunt torqueri illos calore. Sed quæ ratio restat, quomodo calor materialis illos urat? Dices per potentiam obedientialem. De hoc ipso queritur, quomodo calor habeat obedientialem potentiam, vel potius quomodo eâ utatur ad principium dolorem in spiritibus? Perstringentur hic sententiæ nonnisi notabiliores.

## DIFFICULTAS I.

*Proponuntur aliorum Explicationes.*

**EXPLICAT I.** Vasquez cit. c. 5. Dæmones ab igne torqueri per alligationem quantum, quam contra suam voluntatem patiuntur; ita ut ab igne se ipsos liberare non possint. Citaturque pro hac sententia S. Thom. Bonav. Ferrar. Scotus, Gabriel & alios. *Hæc Explicatio*

**NON SATISFACIT I.** Quia hæc explicatio non accipit verba S. Scripturæ, ut sonant, quæ perhibet illos pati pœnam ignis; Quod ipsum probatur. Quia præter illam alligationem, quæ non plus dicit, quàm indistantiam ignis ab Angelis, vel patiuntur aliquid aliud illi Angelis, vel non patiuntur? si patiuntur, quid aliud? in hocque potius stabit pœna ignis: si autem non patiuntur aliud, ergo non patiuntur pœnam ignis; Quod ipsum probatur. Quando erant alligati seu indistantes tres pueri in camino ignis, quia ille ignis præter suam indistantiam, nihil plus agebat in corpora illorum, nihil patiebantur; Ergo idem dicendum de spiritibus. Et certe Luc. 16. dicitur ab Epulone: *Crucior in hac flamma*; quis diceret sensum esse loci, indistat à me ignis, qui præterea nihil in me agit. Matth. 3. dicitur, quod paleæ sint comburendæ igni inextinguibili. Per Cyprianum dicitur illa flamma crucians & cremans: per Cyrill. urens: per Ambros. incendium perpetuum; ut videre est apud Suar. cit. c. 13. n. 18. & c. 14. n. 11. Hæ autem omnes locutiones, non significant meram alligationem.

**NON SATISFACIT 2.** ex Suarez. Quia tunc non tam verum esset dicere, torqueri Angelos ab igne, sed potius à Deo in igne; Quod ipsum probatur, quia ille ignis, ut supponit hæc sententia, nihil in spiritibus efficeret; imò per aliquos, nec efficere potest; aliunde verò tota illa afflictio ex duobus nascitur, ex privatione loci superioris maximè cœlestis, & ex detentione in tali loco v.g. centro terræ. Supposita autem illa privatione & detentione, quæ fit à solo Deo, quod in illo loco sit ignis potius quàm terra, vel aliud corpus, nihil auget pœnam spiritus, si ab igne nihil patiuntur: quia respectu spiritus, non habet speciale incommodum ignis, præcisa etiam impotentia mutandi ubi locale, non est pœna ignis.

**NON SATISFACIT 3.** Ratione principiorum, quæ assumit Vasquez. Primum, quod per hanc explicationem ostendatur, quomodo non sit æqualis in omnibus pœna ignis, idque ideò, quia virtute Dei fieri potest, ut unus vehementius quàm alius torqueatur. Hæc propositio est vera, sed non ostendit, quomodo id fiat per meram alligationem?

Secundum principium; dæmones qui in hoc aëre sunt, non minùs cruciantur ab igne, quàm si in ipso igne essent: idque ex eo, quia apprehendunt se destinatos esse, ut igni sint perpetuo alligati. Sed contra est, quia pœna illa stare in alligatione, hæc alligatio de facto non habetur in dæmonibus in aëre constitutis; ergo neque habetur pœna; apprehensio etiam inferni non est infernus; sicut nec apprehensio decollationis, est decollatio.

Tertium, quod assumit, est; Quod detur præterea alius modus cruciatus nobis ignotus; sed hic ipse inquirendus fuit.

**SENTENTIA** Joannis à S. Thoma disp. 24. a. 3. eodem revocatur: salvat hanc pœnam per alligationem non localem tantum, sed etiam per productionem qualitatis cujusdam, quæ impedit potentias illorum, in sua executione. *Hæc Explicatio*

**NON SATISFACIT.** Concedimus quidem dari alligationem spirituum ad ignem, neque enim indistans agit. Concedimus etiam illum ignem, per modum carceris à Scriptura significari. Sed ulterius negamus in hoc solo pœnam stare, quæ debet importare pœnalitatem igneæ ustionis & concremationis: hanc enim sua phrasi significat Scriptura. Deinde non satis est intelligibile, quomodo illa qualitas impediat ne intelligant Angeli, & velint; quæ tamen sunt in illis operationes principales, licet impedian- tur ab exercitio liberandi se ab indistantia ignis.

Quod autem dicit, omnem dolorem, quem in corpore sentimus, ad hoc reduci, quia non permittuntur membra suo connaturali modo operari propter distemperamentum qualitatis

contrariæ, id quidem verum est. Sed nego dis-  
temperamentum hoc salvari, ut non sit perfec-  
tio ab igne seu sine unctione. Redit autem quæ-  
stio quomodo uratur spiritus?

S. Thomas, qui in oppositum adducitur, hoc  
tantum significat, quod alligetur igni, nec pos-  
sint illum à se excutere, nec operari sine illo,  
censetque hoc superaddi igni corporeo, in quan-  
tum est instrumentum Justitiæ divinæ. Sed in-  
de non sequitur, quod hoc solummodo tor-  
queatur; nihil enim de hoc inibi S. Tho-  
mas.

EXPLICAT 2. Suarez, & post illum Arriaga  
d. 6. n. 45. Quod scilicet producat quædam qua-  
litas, fædans substantiam spirituales, habens  
formalem repugnantiam cum gratia, eandem  
substantiam immediatè perficiente. Sicut enim  
datur qualitas, quæ reddit Angelum vel ani-  
mam pulcherrimam, ultra suam naturam: ita  
etiam posset dari qualitas, illi ex natura sua re-  
pugnans, quæ fædet & deformem reddat talem  
substantiam. Et sicut carere qualitate gratiæ,  
est de se sufficiens objectum tristitiæ, pertinen-  
tis ad poenam damni: ita affici qualitate repu-  
gnante pulchritudini gratiæ, & conferente for-  
malem quandam turpitudinem, illi qualitate re-  
pugnantem, est sufficiens objectum doloris.  
Quod ipsum sic aliter ex eodem Suar. proponi-  
tur. Ignis est agens quoddam materiale, & spi-  
ritus subiectum patiens, spirituale; Et quia om-  
ne quod recipitur ad modum recipientis reci-  
pitur; ideo dolor receptus in spirituali, spiri-  
tualis est, consequenter etiam objectum illius:  
nullum enim extrinsecum agens, causat imme-  
diatè dolorem, sed immittendo objectum do-  
loris; dolor enim est actus vitæ: actus autem  
vitæ supponit objectum, præcipue verò dolor,  
qui est definitivè de objecto, quod est malum  
præfens. Quod si objectum illud est spirituale,  
estque principiatum ab agente materiali, debuit  
illud agens facere illud, tanquam instrumen-  
tum Dei.

Hoc ipsum sic ulterius declarat Arriaga. Sic-  
ut se habent qualitates materiales ad subiectum  
materiale, ita se possunt habere qualitates spiri-  
tuales ad subiectum spirituale, quod videtur ef-  
fe per se clarum. Porro inter qualitates mate-  
riales aliquæ sunt conformes & gratæ subiecto,  
v. g. palato dulcedo; aliæ verò sunt contrariæ  
& dissonæ, v. g. amaritudo fellis. Ergo eodem  
modo discurre debemus respectu subiecti spi-  
ritualis, ut aliquæ sint bene efficientes subie-  
ctum spirituale, aliæ malè & ingratè, inter has  
autem qualitates dissonas, potest poni prædicta  
qualitas. *Hec Explicatio*

NON SATISFACIT. Quia illa qualitas &  
salvaret poenam ignis, & non salvaret: salvaret  
ut supponitur, cum hoc deposcant locutiones  
Scripturæ & Patrum: non salvaret autem, quia

concedo per potentiam obedientialem posse  
produci talem qualitatem spirituales, conce-  
do quod fædet animam, opponatur gratiæ, dis-  
sonet substantiæ spirituali. Sed nego inde sequi,  
jam illam esse talem, quæ habeat dissonantiam,  
pressuram, tormentum poenalis ignis: in  
quo enim stabit illa poenalis?

Quod ipsum sic aliter urgetur, quia vel illa  
qualitas habet rationem poenalis ignis, ex  
eo, quod producat ab igne obedientialiter a-  
gente, vel ex eo, quod sit dissona spiritui: Neu-  
trum salvat poenalitatem igneam: non primum,  
quia qualitates per potentiam obedientialem  
ignis producibiles, possunt etiam esse gratæ spi-  
ritui, cumque nullam specialem connexionem  
habeat cum igne, nullamque ut dicunt, in his  
materiis inchoatam similitudinem, non salvat  
poenalitatem igneam. Deinde possunt divini-  
tatis produci ab alio igne variæ & specie distin-  
ctæ qualitates dissonæ, neque tamen habere for-  
malitatem poenalis ignis. Ergo ex hoc  
præcisè, quod producat illa qualitas tanquam  
dissona spiritui ab igne, non potest salvari ratio  
poenalis ignis. Quæ etiam ratio probat, ex  
eo, quod illa qualitas sit dissona, non salvari po-  
enalitatem igneam. Imò, cum definitivè sit illa  
qualitas nonnisi deformativa & opposita gra-  
tiæ, nihil importat in se de formalitate poenali-  
tatis ignis.

## DIFFICULTAS II.

*Proponitur Modus, quo puniuntur spi-  
ritus ignis.*

EXPLICATUR 3. sic prædicta difficul-  
tas.

Impossibile est esse dolorem sine perceptio-  
ne. Ratio in primis petitur ab experientia. Vi-  
demus enim ea quæ nihil percipiunt, nihil do-  
lere, ut lapides, arbores & similia. Et fundatur  
ulterius in hoc principio, quia dolor vel est in  
appetitiva, vel in noscitiva, vel in sola receptiva  
qualitatis dolorificæ. Si sit in hoc ultimo, se-  
quitur quod deberet etiam lapis dolere, posita  
in illo qualitate dolorifica. Sequiturque ulte-  
rius, nihil esse in mundo, quod non sentiat, vel  
sentire non possit: quia omnia sublunaria, sunt  
receptiva qualitatum dolorificarum: Si autem  
dolor est situs in secundo, ergo quod percepti-  
vum non est, non potest dolere, quia nihil ap-  
petitum nisi præcognitum. Quod si dolor est  
in noscitiva etiam, habetur intentum, quod ni-  
hil doleat nisi noscitivum. Quod si impossi-  
bile est esse dolorem sine perceptione, etiam in  
dæmonibus debet esse perceptio doloris, quæ  
ostendat poenalitatem ignis, ut ita salventur di-  
cta Scripturæ & Patrum: Ut autem ostendatur  
poenalis ignis; debet esse dolor unctionis, ut  
ita dicam: hanc enim communis apprehensio  
accipit pro poenali ignis.

Porro dolor ustionis, duplex cogitari potest, materialis & proprius, & alius spiritualis & per proportionem quandam dictus: in demonibus non potest ab igne causari dolor materialis, & proprius ustionis: cum enim non sit quidquam ustibile nisi materiale, si Angeli materiales non sunt, nec sunt ustibiles, adeoque respectu illorum, non potest dari materialis ustio. Ustio autem spiritualis & per proportionem dicta, si detur, illa bene uri poterunt demones, salvari quæ tota poenalitas ignis. De qua ipsa spirituali & proportionata ustione, hic formari potest discursus.

Experimur, admoto igne corpori, sensibilem nostrum dolorem, cruciatumque materiale, quem percipit sensitiva: quia verò nunquam ita percipit sensitiva, quin etiam percipiat intellectiva pars, ut suppono ex Animasticis: percipit patiturque eum dolorem, etiam ipsa anima, etque spiritualis: qui dolor, est per proportionem ustio: quia est species quædam doloris spiritualis, qui non ponitur, nisi vel ad realem ustionem, vel ex specie excitata materialis ustionis, simul trahente secum speciem spiritualem, quæ deferriat ad talem dolorem spirituales percipiendum. Quo posito

Sic ulterius proceditur. Non implicat contradictionem, ut ignem illum infernalem eleve Deus, per potentiam obedientialem, ad principium talem dolorem spirituales, qualis solet haberi in anima unita corpori quod uritur: quæ enim in hoc implicat? vel enim hæc implicat ex eo esset; quia ille ignis non est vitalis & dolor est vitalis: vel ex eo; quia ille dolor esset spiritualis, & ignis materialis: vel ex eo, quia quando non est materialis ustio, non potest esse dolor verus spiritualis, qualis percipitur, dum fit talis ustio. Nihil horum probat intentionem arguentis. Non primum, quia dari possunt principia ad actum vitalem, ipsa non vitalia, modo principale principium, sit vitale: Et ita habitus supernaturalis in multorum sententia non est quid vitale aliaque multa, v.g. species sensibiles, & tamen principiant actum vitalem. Secundum etiam non obest: quia non implicat contradictionem, elevari (saltem divinitus) materiale aliquid, ad producendum aliquid spirituale. Tertium etiam non obest, quia quamvis id naturaliter fieri non possit, præcipue cum vera, gravi, non apprehensa pressurâ: non implicat tamen id fieri determinante Deo, ut producat talis dolor, concurrenteq; ad illū elevato igne. Et sicut naturaliter non potest videri color absens, potest tamen divinitus determinari potentia, & completi, supplente completionem ponibilem ab objecto, ipso Deo, ita ut exeat in actum visionis: cur ergo ex simili determinatione, talis dolor, de quo hic, haberi non poterit?

Breviter explicatur. Quomodo spiritus puniatur ab igne? Quia scilicet ex una parte

determinat Deus ad eliciendum talem dolorem spirituales, qualis haberi solet, dum uritur corpus, ex alia parte elevat Deus ignem, ut suo modo concurrat, determinetque ad talem dolorem.

PROBATUR 1. Explicatio auctoritate Gregor. I. 4. Dialog. c. 29. *igne visibili ardor ac dolor invisibilis erahitur, & per ignem corporum mens incorporea, etiam incorporea flammâ cruciatur.* Et inferius. *Quamvis colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.* Eadem sententia videtur esse Henrici apud Suarez in substantia. Ut videre est c. 14. n. 24. ubi docet, ignem affligere demones illo genere afflictionis, quod affligeret sensum corporis, proque eadem sententia citatus potest adferri Mart. n. 99.

PROBATUR 2. Quia ex una parte non implicat id contradictionem, ex alia parte longè simplicius ostendit, & explicat verba Scripturæ, utpote adferendo & ostendendo dolorem poenaltatis igneæ.

PROBATUR 3. Quam multa vexativa formari solemus, & si seclusa ligatione sensuum idem nobis contingeret, indubiè insigniter affligeremur, cur ergo altiori modo, præsentem etiam plenè sibi animo, non poterit idem facere Justitia Dei.

### DIFFICULTAS III.

*Solvuntur Objectiones.*

OBJICI potest 1. Non potest Deus ponere qualitatem, quæ posita in Angelo, faciat illum potentem pati à calore materiali ignis. Ergo neque potest elevari ignis ad causandum dolorem explicatum. Ant. multis probat contra Henr. Suarez à n. 27.

RESPONDETUR. Quia illa qualitas & faceret Angelum posse pati à calore materiali ignis ut supponitur; & non faceret, quia deberet facere illum pati per dolorem materiale ustionis: (de hoc enim procedit questio) & tamen spiritus utpote incorporeus, uri non potest: tale autem absurdum nullum sequeretur, si elevaretur ignis ad principium dolorem spirituales, afflictivum spiritus, modo explicato.

INSTABIT 1. Hic dolor non potest esse nisi ex qualitate illa dolorifera, quæ ex vehementi calore resultat; quia illa est proprium objectum illius: sed ignis ille in substantia spirituali, non facit formalem calorem, ergo nec principabit prædictum dolorem.

RESPONDETUR. Illum dolorem naturaliter ex vi connexionis cum corporeo, non posse principiari, nisi ex qualitate dolorifera, orta ex calefactione: posse tamen principiari talem

dolorem, accedente Dei determinatione elevationeque. Unde adæquatum objectum talis doloris naturaliter concepti, est qualitas uisiva corporea, immixta: ita tamen, ut supernaturaliter dari possit locus tali dolori, sine corporali uisione.

INSTABIS 2. Anima percipit dolorem uisito corpore, ex eo, quia calor ille disponit ad corruptionem hominis; respectu autem Angeli, non datur dispositio ad corruptionem: Ergo nec principium doloris.

RESPONDETUR. Ex dictis duplicem esse talem dolorem. Primus ex connexionione ad corpus, talis dolor ex connexionione ista, non habetur in Angelis, vocaturque hic dolor materialis. Secundus dolor, est proportionatus, determinatus ab extrinseco & per interventionem potentie obedientialis; Et sic nego illum non posse principiari, sine sensibili dolore.

INSTABIS 3. Si calor poneretur in Angelo, non esset contra naturam illius, sed esset in illo qualitas neutra. Ergo non posset in Angelo esse objectum ejusdem doloris, cujus est in homine, quo ab igne torquetur.

RESPONDETUR. Posse esse objectum talis doloris, Deo determinate potentiam, ad habendum talem dolorem, & elevante ignem, ut ad illum concurrat: calor autem est in Angelo qualitas neutra, ejusque non afflictiva; quia ad hoc non elevatur.

OBJICITUR 2. Impossibile est dari actum vitalem sine objecto proportionato & necessario: sed in anima separata non est objectum talis doloris, qui ex carne transiit in animam usque ad voluntatem ejus, quando caro igne comburitur. Ergo nec talis dolor potest esse in anima separata. Major probatur, quia impossibile est velle nisi volibile, videre nisi visibile, & sic de reliquis; Ergo etiam impossibile erit dari tristitiam, nisi de objecto disconveniensi. Quod ipsum ulterius in hoc fundatur, quia habitudo ad objectum est essentialis omni actui immanenti. Min. principalis prob. quia objectum doloris resultans in voluntate animæ conjunctæ, ex actione ignis, est qualitas dolorifera corporea, causata ex calefactione ignis, & speciali receptione in organo tactus; in spiritu autem, non producit talis qualitas ab igne.

RESPONDETUR. Naturaliter in animo presente, non oriri talem dolorem, nisi ob qualitatem doloriferam, in tactu receptam; posse tamen oriri supernaturaliter, Deo determinante, &c. Quod autem attinet ad illud principium: impossibile est dari actum vitalem, sine objecto proportionato. Ad hoc dici potest, in primis, querendo unde oriatur in nobis somniantibus dolor pœnalitatis igneæ? Si id referas in species vicarias, id in presenti etiam facies, in super recurrendo ad determinationem divi-  
nam, elevationis interventionem, &c. Deinde

non implicat oculum corporeum per multos, si specie impressa informetur, videre etiam objectum absens: in quorum sententia illud principium, habitudo ad objectum est essentialis actui, in hoc sensu est verum, quod debeat terminari ad objectum, sed non facit hunc sensum, quasi nisi objectum in se adsit, jam non possit circa illud, etiam divinitus, versari potentia. Neque inde sequetur, quod possit odor videri: nam potentie exteriores versantur circa sua objecta, prout sunt à parte rei: Cum ergo odor non sit coloratus; supponitur autem objectum oculi esse coloratum, sit ut non dicatur videri odor. Quia autem potentia volitiva, fertur in objectum prout representatum à nostris intentionibus; possit autem nostra intentio representare ignem tanquam doloriferum, sit ut objectum illius doloris, possit esse ignis.

Sed concessio etiam hoc principio, non sequitur quidquam contra nos: Dicemus enim dari tunc objectum illius doloris, hoc est ipsum ignem, qui supponitur elevatus.

INSTABIS 1. Suarez. Objectum talis doloris in anima non est ipse ignis in se spectatus, nec etiam aliquid factum in spiritum ab ipso igne. Ergo nullum est objectum ibi talis doloris. Ant. probatur. Ignis secundum se non potest esse objectum doloris spiritui, nisi ex falsa apprehensione, quæ in Angelis fingi non potest. Sed etiam si apprehenderetur ignis ut disconveniens, non est objectum simile objecto doloris ex uisione: quia hoc objectum, est qualitas dolorifera, intrinsecè afficiens animatum corpus: Ignis verò, est res extrinseca, quæ solum potest apprehendi, ut disconveniens effectivè, quatenus aliquod nocumentum infert, hæc autem ratio objecti, est valde diversa; Ergo & ipse dolor, erit diversus. Non est etiam aliquid ab igne transmissum, quid enim tale?

RESPONDETUR particularim, quod scilicet objectum doloris illius non sit ignis secundum se præcisè spectatus; sit tamen prout elevatus. Neque illic erit falsa apprehensio; quia præsentibus animo spiritus, experientur dolorem. Cumque persuadeant sibi hoc non implicare; ex alia parte cum experiantur se ita dolere, facile inferunt, se non decipi, in illo dolore. Non esset autem illud objectum simile objecto in uisione, non esset inquam simile quoad vim causandi doloris sibi à Deo communicatam, nego; licet non esset simile in aliis. Quamvis autem ille ignis sit disconveniens effectivè, est etiam disconveniens suo modo objectivè; quia verificat hanc propositionem: elevatus est ad principiandum dolorem, similem ei, qui ex uisione haberi solet, in anima, conjuncta corpori, efficitque non quidem eundem omnino, sed proportionatum dolorem, eò quod ille prior percipiatur ratione connexionis cum

cum corpore, posterior ex determinatione divina, interventione elevationis, &c. Posset etiam bene admitti qualitas spiritalis producta ab igne, quæ recepta in spiritu, compleat eundem ad principiandum prædictum dolorem; sed hoc non est necessarium; cum ignis ille possit hoc facere, & ex decreto Dei, semper ab iisdem indifferet. Quod autem dicit Suarez, esse illuc non nisi tristitiam in spiritu, quando crematur corpus, & non dolorem; id immerito dicitur: est enim tristitia, sed non sine dolore: actus enim sensationum, habent correspondentes sibi actus spirituales, adeoque dolorem poenalitatis ignæ, ad quem (ut jam explicatum) habendum determinatur damnati.

INSTARI adhuc posset. Ille dolor & esset vitalis, & non esset vitalis: esset ut supponitur: non esset autem, quia inchoatam vim naturalem ad talem dolorem non habet purus spiritus.

RESPONDETUR. Sufficere ad salvandam vitalitatem in actu aliquo, ad quem supernaturalis determinatio requiritur, sufficere inquam habere inchoatam vim, ad similem genere proximo actum; licet non similem specie. Et sic vitalis est visio beata, licet nullum intuitivum, similem specie, producat creatura actum: Sufficit autem ut producat actum intuitivæ notitiæ. Quia verò ille dolor, de quo hic, progredere proximo, dicit dolorem spiritualem; fit ut

dicatur etiam ad illum haberi inchoata vis, adeoque ut dicatur ille dolor fieri vitaliter.

OBJICIT 3. Vasquez. Intellectus Angelus non potest ita deludi, ut possit apprehendere tanquam malum aliquid, quod revera non est; secus homines, qui imaginatione decipiuntur.

RESPONDETUR. Quod tunc non decipiatur Angelus, quia præsentem animo experitur illum dolorem, abstractivèque cognoscit, elevatum esse ignem ad hunc dolorem: Insuperque evidenter sibi solvit argumenta in oppositum.

INQUIRI hic etiam solet: An tanta sit tristitia dæmonum, ut nullam omnino consolationem capere possint? Affirmant aliqui cum Mol. & Vasq. referuntque in hoc principium, quia statuit Deus, ad nullam lætitiā, se cum illis concursurum. Alii negant cum Suar. quia appetunt aliqua dæmones, quæ sibi statuunt ut bona, quæ si possideant, cur non habebunt saltem levem delectationem? Licet autem nulla sit tristitia in cælo, non sequitur nullam fore lætitiā, saltem levem in inferno; quia non est necesse in omnibus contrarietatem reperiri; aliās quia in cælo nemo errat, deberet etiam in inferno nulla reperiri scientia, quod falsum est.

An autem dæmones nunquam exeant localiter ex inferno, nihil pro utraque parte concludit Arriaga.

*Det nobis Dominus terminum Angelorum, liberationem ab inexplicabili pœna dæmonum.*

